

รายงานวิจัย

เรื่อง หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุ
สำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภออุทัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Vocational Curriculum Course for Income Promotion of Elder
at Elder Club in Tambon Uthai, Ampor Uthai ,
Pranakhornsriayudhaya Province

คณะผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิรติ ไสพค
อาจารย์นิอร ดาวเจริญพร
อาจารย์รุ่งฤทัย รำพึงจิต

งานวิจัยงบประมาณเงินรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2558
คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

รายงานวิจัย

เรื่อง

หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ
ตำบลอุทัย อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Vocational Curriculum Course for Income Promotion of Elder
at Elder Club in Tambon Uthai, Ampor Uthai ,
Pranakhornsriayudhaya Province

คณะผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิชาติ

อาจารย์นอร์

อาจารย์รุ่งฤทัย

โสฬศ

ดาวเจริญพร

รำพึงจิต

งบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 - 2558

คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

บทคัดย่อ

ชื่องานวิจัย หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย
อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คณะผู้วิจัย อภิรติ โสฬส นีอร ดาวเจริญพร และรุ่งฤทัย รำพึงจิต
คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
งบประมาณรายจ่าย ปี พ.ศ. 2557 – 2558

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุที่อยู่ในชมรมผู้สูงอายุตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) หาประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) การนำหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีประสิทธิภาพไปขยายผลกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ (1) หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 6 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 ผู้สูงอายุกับอาชีพทางคหกรรมศาสตร์ หน่วยที่ 2 อาหารพารวย หน่วยที่ 3 สวยด้วยผ้าและเครื่องแต่งกาย หน่วยที่ 4 ของใช้ของตกแต่งบ้าน หน่วยที่ 5 งานสมุนไพรและของที่ระลึก และหน่วยที่ 6 ฝึกฝนเป็นอาชีพเพิ่มรายได้ (2) แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร (3) แบบประเมินความสอดคล้องของหลักสูตร (4) แบบวัดความรู้ความเข้าใจ (5) แบบประเมินความพึงพอใจหลังการฝึกอบรมโดยใช้หลักสูตร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การสร้างหลักสูตร มีการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) เขียนโครงร่างหลักสูตร ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร และ 2) การประเมินความเหมาะสมและประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับดี และมีค่าดัชนีความสอดคล้องสูงกว่าเกณฑ์

การหาประสิทธิภาพของหลักสูตร โดยการนำหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการใช้หลักสูตรในสถานการณ์จริง ปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ ผลการทดลองใช้พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์

การนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นสูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 60 คน จำนวน 3 วัน โดยประเมินความพึงพอใจหลังการฝึกอบรม พบว่า ความพึงพอใจของผู้เข้าฝึกอบรมหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก

Abstract

Research Title : A Professional Skills Course for Promoting Income of the Elderly at the Senior People Club in Uthai District, Ayutthaya

Researchers : Apirat Sorose, Nion Dowcharoenporn and Rungrutai Rumpungjit

Annual Expenditures : 2014-2015

The purposes of this study were to 1) develop a professional skills course for promoting income of the elderly at the senior people club in Uthai district, Ayutthaya, 2) evaluate the effectiveness of the professional skills course for promoting income of the elderly at the senior people club in Uthai district, Ayutthaya, and 3) the implementation of the effective professional skills course for promoting income of the elderly at the senior people club in Uthai district, Ayutthaya with the target group of 60 people. The research instruments were 1) a professional skills course for promoting income of the elderly comprising six units, namely, 1) The Elder And The Home Economics professions, 2) Foods For Being Rich, 3) Clothing and Accessories, 4) Home Furniture, 5) Herbs and Souvenirs, and Professional Training for Additional Income. Other research instruments included the assessment forms to seek for 1) for the suitability, 2) the association, and the satisfaction of the course. The data were analyzed by the percentage distribution, mean, and standard deviation.

The course development was divided into two phases: 1) the course outline which covered the principles, objectives, contents, applications of the course as well as the course assessment; 2) the course assessment concerning its suitability and association. It was found that the suitability was in good level and the course association rate was higher than the expectation. After the course trial in actual situations and some improvement, the course was satisfying and adequately appropriate for implementing with the target group which were 60 senior residents in Uthai district, Ayutthaya for three days. The satisfaction for the attending the course was measured and the result revealed high satisfaction toward the professional skills course.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่องหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับเงินงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 – 2558 จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร และได้รับการสนับสนุนจากบุคคลหลายท่านที่ได้กรุณาช่วยเหลือให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะ คำแนะนำ ความคิดเห็น ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการดำเนินการวิจัย ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.จิตตินันท์ เตชะคุปต์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสงอรุณ เชื้อวงษ์บุญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์โสริยา ชีโนดม ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมสมร พรพรรณพิพัฒน์ และคุณอ้อยทิพย์ ชื่นตา ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในงานวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณผู้ช่วยคุณโน้ม ดวงทวีป ประธานชมรมผู้สูงอายุ ต.อุทัย อ.อุทัย จ.พระนครศรีอยุธยา ในการให้ความช่วยเหลือและประสานงาน ตลอดจนอำนวยความสะดวกเทคโนโลยีสู่กลุ่มเป้าหมายจนประสบผลสำเร็จ ขอขอบคุณผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากรคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานวิจัยจนบรรลุวัตถุประสงค์ทุกประการ

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญภาพ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 นิยามศัพท์	3
1.5 กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
2. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ	7
- ความหมายของผู้สูงอายุ	7
- ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ	8
- การเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุ	10
- ปัญหาของผู้สูงอายุ	12
2.2 การพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรการฝึกอบรม	13
- การพัฒนาหลักสูตร	13
- ความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร	13
- รูปแบบการพัฒนาของหลักสูตร	15
- การฝึกอบรม	23
- การพัฒนาอาชีพ	44
2.3 ข้อมูลชมรมผู้สูงอายุ	47
- ความหมายของชมรมผู้สูงอายุ	47
- ผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	48
- กระบวนการของชมรมผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต	48
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. วิธีดำเนินงาน	54
3.1 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างหลักสูตร	54
3.2 ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรจำลอง	55
3.3 ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร	61
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
4.1 ผลการสร้างหลักสูตรฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบัวลาย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	65
4.2 ประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบัวลาย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	72
4.3 ความพึงพอใจหลังการฝึกอบรมหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบัวลาย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	72
5. สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	74
5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	74
5.2 ขอบเขตของการวิจัย	74
5.3 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย	75
5.4 สรุปผลการวิจัย	75
5.5 อภิปรายผล	76
5.6 ข้อเสนอแนะ	77
บรรณานุกรม	78
ภาคผนวก	81
ภาคผนวก ก โครงสร้างหลักสูตร	82
ภาคผนวก ข แผนการสอน	87
ภาคผนวก ค ใบความรู้	100
ภาคผนวก ง ผู้เชี่ยวชาญ	153
ภาคผนวก จ การเก็บรวบรวมข้อมูล ครั้งที่ 1	160
ภาคผนวก ฉ การเก็บรวบรวมข้อมูล ครั้งที่ 2	165

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Smith	15
2	กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Fox	16
3	กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Taba	17
4	กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler	18
5	กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Saylor and Alexander	21
6	กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของแบบพินิจระบบ (system approach)	22

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันพบว่า ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2553 กล่าวได้ว่าจำนวนประชากรประเทศไทยจาก 67.4 ล้านคน มีผู้สูงอายุสูงถึง 8.01 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 11.9 ของประชากรทั้งหมด และมีแนวโน้มที่จะมีจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และในอีก 20 ปีข้างหน้า พ.ศ.2573 จะมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นมากกว่า 2 เท่าตัว แต่ในขณะเดียวกันประชากรวัยแรงงานที่มีหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุ จะมีจำนวนลดลงน้อยลง เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ.2553 และในปี พ.ศ.2573 ที่ว่า พ.ศ.2553 ประชากรวัยแรงงานโดยเฉลี่ย มีจำนวน 6 คนต่อผู้สูงอายุ 1 คน และในปี พ.ศ.2573 ประชากรวัยแรงงานโดยเฉลี่ยจะลดลงเหลือจำนวน 2 คน ต่อผู้สูงอายุ 1 คน เท่านั้น (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ) ทำให้กลุ่มคนวัยแรงงานนอกจากจะต้องรับภาระในการหาเลี้ยงครอบครัวแล้ว ยังต้องมีหน้าที่ในการดูแลเลี้ยงดูผู้สูงอายุตามไปด้วย ภาวะเช่นนี้ จะส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุในอนาคตอันใกล้ และปัญหาที่จะเกิดตามมาคือ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อาจถูกละเลยหรือถูกทอดทิ้งเพิ่มมากขึ้น นั่นคือกลุ่มประชากร ๑ ใน ๔ ของประเทศไทย สะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุหรือบุคคลที่อายุ 60 ปี ขึ้นไปนั้น ควรที่จะได้รับการส่งเสริมช่วยเหลือและสนับสนุนในด้านต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้อย่างยืนยาวและมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545 - 2564) และตามแนวคิดพื้นฐานของการจัดทำแผนข้อหนึ่งที่ว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ใช่บุคคลด้อยโอกาสหรือเป็นภาระต่อสังคม แม้ว่าผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งจะประสบความทุกข์ยากและต้องการการเกื้อกูลจากสังคมและรัฐบาล แต่ก็เป็นส่วนหนึ่งหรือบางช่วงของวัยผู้สูงอายุเท่านั้นที่ประสบปัญหา ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงต้องการการพัฒนา ยังคงมีความรู้ ความสามารถที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีพึ่งพาตนเองได้ และมีหลักประกัน สอดคล้องกับรายงานการวิจัยของสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ ที่พบว่า ลักษณะทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุช่วงวัยต้น ที่มีอายุระหว่าง 60 -69 ปี ยังมีความต้องการที่จะทำงาน ถึงร้อยละ 50.00 มีงานทำอยู่ร้อยละ 31.90 และไม่ได้ทำงานร้อยละ 68.10 จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังมีความต้องการในการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้และสร้างความมั่นคงให้แก่ตนเอง แต่จากข้อมูลการศึกษาเบื้องต้น พบว่า การสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างงาน สร้างอาชีพเพื่อเสริมรายได้ นั้นยังคมีจำนวนน้อย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สูงอายุควรที่จะได้รับการส่งเสริม สนับสนุนในด้านการหางานและการหารายได้ ตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545 - 2564) ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ มาตราที่ 2.3 การส่งเสริมด้านการหางานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ ทั้งยังสอดคล้องกับ

รายงานการวิจัยของวราภรณ์ กรุดทอง พบว่ากลุ่มแม่บ้านสตรีจังหวัดสมุทรสงคราม ช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป มีความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพอยู่ในระดับมาก

จากเหตุผลข้างต้นที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะจัดทำหลักสูตรเพื่อการส่งเสริมรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุตามศักยภาพของผู้สูงอายุที่เหมาะสม โดยเริ่มต้นจากการสำรวจความต้องการและศึกษาปัจจัยข้อมูลพื้นฐานของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุอำเภออูทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชมรม พบว่า ปัจจุบันชมรมดังกล่าวมีจำนวนผู้สูงอายุสูงถึง 3,578 คน เป็นชมรมที่มีความเข้มแข็งจัดการประชุมให้แก่สมาชิกและแกนนำกลุ่มทุกเดือน โดยมีนายโน้ม ดวงทวีป เป็นประธานชมรม อีกทั้งมีความต้องการในการฝึกอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชมรมและสมาชิกชมรม ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ประกอบกับในอำเภออูทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการจำหน่ายมีสินค้าด้านงานศิลปะประดิษฐ์หรืองานหัตถกรรมอยู่มาก เช่น ผลิตภัณฑ์ประดับตกแต่งบ้าน บ้านทรงไทยประยุกต์จากเศษไม้ ป้ายและโคมไฟจากเศษไม้ งานกะลามะพร้าว ผลิตภัณฑ์สมุนไพร รวมถึงสินค้าประเภทขนม เช่น กระจยาสารท ทองม้วน เป็นต้น ซึ่งผลงานเหล่านี้เป็นศาสตร์ที่ผู้วิจัยมีความเกี่ยวข้องและมีความเชี่ยวชาญ สามารถจัดทำเป็นหลักสูตรเพื่อช่วยเหลือในด้านการพัฒนาสินค้าหรือนำวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มและบรรจุลงในหลักสูตรได้ โดยหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุในครั้งนี้ จะประกอบด้วย 6 หน่วยเรียน มีเป้าหมายหลักสูตรเพื่อส่งเสริมรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ สร้างความหลากหลายของหน่วยเรียนและเปิดกว้างให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรตามความเหมาะสมและตามศักยภาพ จากนั้นทำการสร้างหลักสูตร ทดลองใช้หลักสูตร ตรวจสอบประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุและเป็นการเตรียมความพร้อมรับมือกับสังคมผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีการจัดการรายได้ของตนเองให้เพียงพอตามศักยภาพ คลายความวิตกกังวล ไม่เป็นภาระของบุตรหลานและสังคมส่วนรวม ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ สะท้อนความมีคุณค่าในตนเองได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม เกิดเป็นคุณลักษณะทางเศรษฐกิจที่ดีของผู้สูงอายุในบริบทการสร้างรายได้ ลดการเกิดภาระของผู้ที่เกี่ยวข้อง เกิดความอภิมรย์ ดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนของตนได้อย่างมีคุณภาพ สมเหตุสมผลและสมวัย

ทั้งนี้ ผลของการศึกษาวิจัยจะเป็นแนวทางและมีบทบาทสำคัญต่อประเด็นที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมผู้สูงอายุ ในบริบทการสร้างเสริมอาชีพและโอกาสการจ้างงานผู้สูงอายุ เป็นช่องทางในการเพิ่มพูนและเสริมรายได้ทางเศรษฐกิจและสังคมผ่านการปฏิบัติงานของกลุ่มสถาบันการศึกษาผ่านกลุ่มชมรมผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่นให้มีความก้าวหน้าในระดับที่สูงขึ้น และจะเป็นหลักสูตรต้นแบบในการที่จะนำไปพัฒนาสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่อื่นๆ หรือพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุที่อยู่ในชมรมผู้สูงอายุตำบลอุทัย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุตำบลอุทัย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อนำหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุตำบลอุทัย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีประสิทธิภาพไปขยายผลกับกลุ่มเป้าหมาย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการทดลองใช้หลักสูตร ในครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุที่อยู่ในชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีความสนใจและมีสภาพร่างกายที่สามารถเข้าร่วมอบรมได้ จำนวน 60 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. การจัดทำหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกดำเนินการลักษณะของการพัฒนาหลักสูตร แบบ 4 ขั้นตอน อันประกอบด้วย
 - 1.1 สำรวจและศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอาชีพ
 - 1.2 ออกแบบและร่างหลักสูตรการฝึกอาชีพ
 - 1.3 การทดลองใช้ร่างหลักสูตรการฝึกอาชีพ
 - 1.4 ประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอาชีพ
2. หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุตำบลอุทัย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวนเนื้อหา 6 หน่วย หน่วยละ 3 ชั่วโมง ประกอบด้วย
 - หน่วยที่ 1 ผู้สูงอายุกับอาชีพทางเกษตรกรรมศาสตร์
 - หน่วยที่ 2 อาหารพารวย
 - หน่วยที่ 3 สวยด้วยผ้าและเครื่องแต่งกาย
 - หน่วยที่ 4 ของใช้ของตกแต่งบ้าน
 - หน่วยที่ 5 งานสมุนไพรและของที่ระลึก
 - หน่วยที่ 6 ฝึกฝนเป็นอาชีพเพิ่มรายได้

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรกับกลุ่มเป้าหมายตามหลักสูตรการฝึกอาชีพที่สร้างขึ้น จำนวน 6 หน่วย หน่วยละ 3 ชั่วโมง จำนวน 3 วัน วันละ 2 หน่วย

นิยามศัพท์

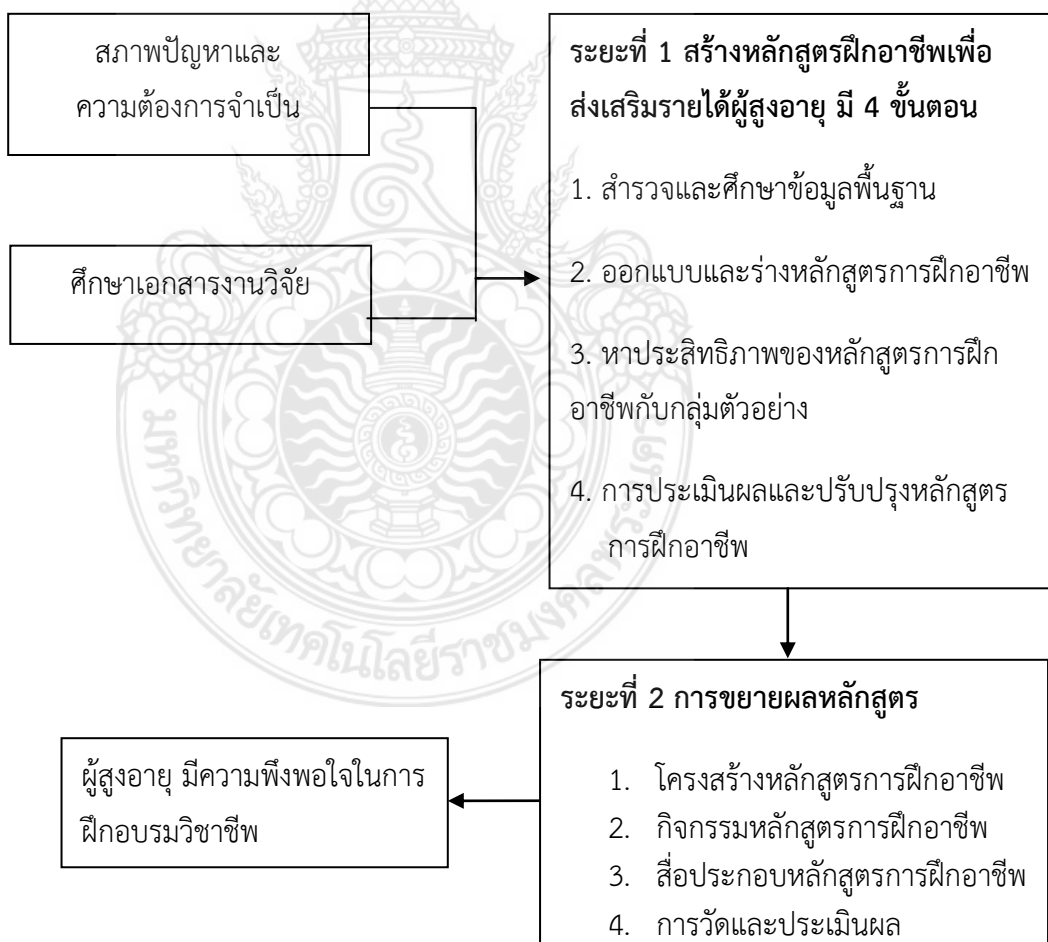
หลักสูตรการฝึกอาชีพ หมายถึง การจัดทำโครงการฝึกอบรมอาชีพให้กับผู้สูงอายุ มุ่งให้ได้พัฒนาการเรียนรู้ ทักษะ ระยะเวลาในการจัดการอบรม หน่วยละ 3 ชั่วโมง จำนวน 6 หน่วย ซึ่งสามารถเสริมรายได้ในครัวเรือนให้กับผู้สูงอายุตามศักยภาพที่เหมาะสม

ชมรมผู้สูงอายุ หมายถึง ชุมชนผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นชมรมที่มีความเข้มแข็ง จัดการประชุมให้แก่สมาชิกทุกเดือน โดยมีนายโน้ม ดวงทวีป เป็นประธานชมรม

ประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกอาชีพ หมายถึง การประเมินผลการสร้างและใช้หลักสูตรฝึกอาชีพ ด้านเนื้อหาของหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญและความพึงพอใจหลังการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีรวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ด้านวิชาการ

1. เป็นเครื่องกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้สูงอายุเพื่อให้ได้รับประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ชุมชน และสังคม
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการบริการในด้านต่างๆที่เอื้อให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพ

ด้านนโยบาย

1. สนับสนุนการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุให้ได้รับการบริการและส่งเสริมด้านการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ
2. เป็นแนวทางการพัฒนาและเตรียมความพร้อมรับมือกับสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่เป้าหมายหรือพื้นที่อื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

ด้านเศรษฐกิจ/พาณิชย์

1. เป็นช่องทางในการเพิ่มพูนและส่งเสริมรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุรายได้เพียงพอตามศักยภาพ
2. เกิดคุณลักษณะทางเศรษฐกิจที่ดีของผู้สูงอายุในบริบทการสร้างรายได้ลดการเกิดภาระของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ด้านสังคม/ชุมชน

1. เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้สูงอายุได้คลายความวิตกกังวลและมีทัศนคติด้านบวกกับตนเองและครอบครัว
2. ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของตนได้อย่างมีคุณภาพสมเหตุสมผลและสมวัย
3. เป็นช่องทางการเพิ่มโอกาสการจ้างงานวัยผู้สูงอายุ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุสำหรับบุคลากรทีมสุขภาพ ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยดังนี้

1. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
 - 1.1 ความหมายของผู้สูงอายุ
 - 1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
 - 1.3 การเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุ
 - 1.4 ปัญหาของผู้สูงอายุ
2. การพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรฝึกอบรม
 - 2.1 การพัฒนาหลักสูตร
 - 2.2 รูปแบบที่ใช้ในการประเมินหลักสูตร
 - 2.3 รูปแบบการพัฒนาของหลักสูตร
 - 2.4 การฝึกอบรม
 - 2.5 การพัฒนาอาชีพ
3. ข้อมูลชมรมผู้สูงอายุ
 - 3.1 ความหมายของชมรมผู้สูงอายุ
 - 3.2 ผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 - 3.3 กระบวนการของชมรมผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

1.1 ความหมายของผู้สูงอายุ

จากการศึกษาพบว่า ที่ผ่านมามีผู้ให้ความหมายและแนวความคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้หลายด้าน ดังนี้

ด้านสังคมวิทยา กำหนดว่า ผู้สูงอายุเป็นผู้มีอายุมากจนถึงขั้นให้สังคมอนุเคราะห์มากกว่าที่จะอนุเคราะห์สังคม (รุ่งโรจน์, 2545)

ด้านกฎหมาย กำหนดว่า ผู้ที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ เข้าสู่ชราภาพ ต้องปลดเกษียณตามพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน (วรพจน์, 2545)

ด้านสรีระวิทยา กำหนดที่กระบวนการเข้าสู่วัยชราเริ่มตั้งแต่อายุประมาณ 20 ปีและคนจะเข้าถึงวัยชราแท้จริงตามหลักสรีระวิทยาจะช้าเร็วผิดกันตามสภาวะแวดล้อมและพฤติกรรมของแต่ละคน (อินทราพร, 2541)

ด้านจิตวิทยา กำหนดว่าสามารถสังเกตพฤติกรรมได้ว่าเป็นพฤติกรรมของผู้สูงอายุ เช่น มือสั่นน้อยๆ จำได้ยาก จำได้ไม่นาน หลงลืมง่าย หงุดหงิดบ่อยขึ้น และหงุดหงิดในเรื่องไร้สาระ นอนหลับได้น้อยลง (อินทราพร, 2541)

นอกจากนี้ สุรกุล (2541) กล่าวว่าความสูงอายุอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ความสูงอายุแบบปฐมภูมิ (primary aging) เป็นความสูงอายุที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหลัก เลี่ยงไม่ได้ กล่าวคือ เมื่อวัยและเซลล์ต่างๆ ในร่างกายถูกใช้งานมานาน ก็เกิดความเสื่อมโทรมหรือเสื่อมสภาพตามอายุขัย ทำให้ร่างกายเสื่อมโทรม ซึ่งการเสื่อมโทรมของร่างกายนี้จะเห็นได้ชัดขึ้นเมื่ออายุสูงขึ้น เป็นต้น

2. ความสูงอายุแบบทุติยภูมิ (secondary aging) ความสูงอายุในลักษณะนี้ มักเกิดจากการปล่อยปะละเลยไม่สนใจ หรือไม่รักษาสุขภาพ เช่น การใช้ร่างกายทำงานหนักเกินไป พักผ่อนไม่เพียงพอ ดื่มสุรา และสูบบุหรี่จัด หรือมีโรคภัยไข้เจ็บมาเบียดเบียนอยู่เสมอ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดความสูงอายุแบบ ทุติยภูมิได้

อย่างไรก็ตามเนื่องจากยังคงต่างกันในด้านเสรีภาพ และความสามารถ ในการทำหน้าที่ของร่างกาย องค์การอนามัยโลกจึงแบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (Mooney, 1997, p.164) ผู้สูงอายุระยะต้น (young-old, elderly) ว่ามีอายุระหว่าง 60 – 74 ปี ผู้สูงอายุระยะกลางหรือคนชรา (frail elderly old aged) ว่ามีอายุระหว่าง 75 – 89 ปี และผู้สูงอายุระยะท้าย (very old, oldest old) ว่ามีอายุ 90 ปีขึ้นไป

บรรลุ ศิริพานิช (2538) ได้แบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม ตามอายุและภาวะสุขภาพ ทั่วๆ ไป คือ

1. ผู้สูงอายุระดับต้นมีอายุระหว่าง 60 – 70 ปี ระดับนี้สภาวะทางกายภาพ และสรีระวิทยายังไม่เปลี่ยนแปลงไปมาก ยังสามารถช่วยเหลือตนเองได้เป็นส่วนใหญ่

2. ผู้สูงอายุระดับกลาง มีอายุระหว่าง 71 – 80 ปี ระดับนี้สภาวะทางกายภาพและสรีระวิทยาเริ่มเปลี่ยนแปลงไปแล้วส่วนใหญ่ ทำให้การช่วยเหลือตนเองบกพร่อง เริ่มต้องการความช่วยเหลือในบางเรื่อง

3. ผู้สูงอายุระดับปลาย มีอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป ระดับนี้สภาวะทางกายภาพและสรีระวิทยาเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด บางคนมีความพิการ ขาดคนช่วยเหลือตนเองไม่ได้ บางอย่างจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือจากบุคคลอื่น

ผู้ที่ทำการศึกษาค้นคว้าและทำงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่เรียกว่า Gerontologists ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็นผู้สูงอายุไว้ใน 4 ลักษณะ กล่าวคือ (สุรกุล, 2535)

1. พิจารณาความเป็นผู้สูงอายุจากอายุจริงที่ปรากฏ (chronological aging) คือ การดูลักษณะของความเป็นผู้สูงอายุจากจำนวนปี หรืออายุที่ปรากฏจริง

2. พิจารณาความเป็นผู้สูงอายุจากลักษณะความเปลี่ยนแปลงของร่างกาย (biological aging) คือ การดูลักษณะความเป็นผู้สูงอายุจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย เช่น ผมขาว ผิวหนังเหี่ยวย่น ตกกระ เป็นต้น

3. พิจารณาจากความเป็นผู้สูงอายุจากลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ ซึ่งรวมถึงสติปัญญา เช่น ระบบความจำเปลี่ยนไป บุคลิกภาพเปลี่ยนไป

4. พิจารณาความเป็นผู้สูงอายุจากบทบาททางสังคม เป็นการดูลักษณะความรับผิดชอบในการทำงาน รวมถึงด้านครอบครัว เพื่อนฝูง เป็นต้น

1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

ความสูงอายุก่อเกิดจากอะไร ได้มีผู้พยายามศึกษาค้นคว้าในกระบวนการเกิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการเกิดความสูงอายุนั้นแบบปฐมภูมิ และได้ตั้งทฤษฎีต่างๆ เพื่ออธิบายหลายทฤษฎี ซึ่งมีการแบ่งกลุ่มทฤษฎีที่อธิบายสาเหตุแห่งการสูงอายุนั้นไว้ 3 กลุ่ม ดังนี้ (บุญศรี และปาสีรัตน์, 2545)

1.2.1 ทฤษฎีทางด้านชีววิทยา (biological theory) เป็นทฤษฎีที่พยายามอธิบายถึงสาเหตุแห่งการสูงอายุนั้นมีอยู่ 4 แนวคิด ได้แก่

1. ทฤษฎีพันธุศาสตร์ (genetic theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าคนสูงอายุเกิดขึ้นตามพันธุกรรมมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอวัยวะบางส่วนในร่างกายคล้ายคลึงกันหลายชั่วอายุคน และลักษณะนั้นแสดงออกมาเมื่ออายุมากขึ้น เช่น ผมหงอก ศีรษะล้านและเดินหลังค่อม

2. ทฤษฎีความผิดพลาด (error theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า เมื่ออายุมากขึ้น ยีนส์จะค่อยๆ เกิดความผิดปกติ และเริ่มมากขึ้นจนถึงจุดหนึ่งทำให้เซลล์ของร่างกายเสื่อมหมดอายุลง

3. ทฤษฎีทำลายตนเอง (autoimmune theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า เมื่ออายุมากขึ้นร่างกายจะสร้างภูมิคุ้มกันปกติที่น้อยลงพร้อมกับมีการสร้างภูมิคุ้มกันทำลายตนเองมากขึ้น ทำให้ร่างกายต่อสู้เชื้อโรคและสิ่งแปลกปลอมได้ไม่ดี เกิดการเจ็บป่วยได้ง่าย

4. ทฤษฎีเรดิคัลอิสระ (free radical theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าในร่างกายของคนเรามีเรดิคัลอิสระเกิดขึ้นอยู่มากมาย ตลอดจนเรดิคัลเหล่านี้จะไปทำให้อินทรีย์สารเกิดความผิดปกติ ทำให้ส่วนประกอบที่สำคัญของเนื้อเยื่อเกิดความเสียหายและความยืดหยุ่นไป

1.2.2 ทฤษฎีทางด้านจิตวิทยา (psychological theory) เป็นทฤษฎีที่พยายามอธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุมีบุคลิกเปลี่ยนแปลงไป มีอยู่ 2 แนวคิด ได้แก่

1. ทฤษฎีบุคลิกภาพ (personality theory) ทฤษฎีนี้กล่าวว่า ผู้สูงอายุจะมีความสุขหรือความทุกข์นั้นขึ้นอยู่กับภูมิหลังและการพัฒนาจิตใจของผู้นั้น ถ้าผู้สูงอายุเติบโตมาด้วยความมั่นคงมีความรักถ้อยทีถ้อยอาศัย เห็นความสำคัญของคนอื่นรักคนอื่น และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ก็มักจะเป็นผู้สูงอายุที่มักจะมีความสุข สามารถอยู่กับลูกหลานหรือผู้อื่นได้โดยไม่มีความเดือดร้อน แต่ในทางกลับกันถ้าเป็นผู้สูงอายุที่เติบโตมาในลักษณะร่วมมือกับใครไม่เป็น ไม่อยากช่วยเหลือผู้ใด จิตใจคับแคบ ผู้สูงอายุนั้นก็มักจะเป็นผู้สูงอายุที่ไม่ค่อยมีความสุข

2. ทฤษฎีความปรารถนา (intelligence theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้สูงอายุที่ยังปรารถนาและยังคงความเป็นปราชญ์อยู่ได้ ก็ต้องเป็นผู้ที่มีความสนใจในเรื่องต่างๆ อยู่เสมอ มีการค้นคว้าและพยายามที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ซึ่งผู้ที่มีลักษณะเช่นนี้ได้ จะต้องเป็นผู้มีสุขภาพดีและฐานะทางเศรษฐกิจดีพอ เป็นเครื่องเกื้อหนุนด้วย

1.2.3 ทฤษฎีทางสังคมวิทยา (sociological theory) เป็นทฤษฎีที่พยายามวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุต้องมีสถานภาพทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งเป็นทฤษฎีที่ช่วยให้ผู้สูงอายุอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข มีอยู่ 5 แนวคิด ได้แก่

1. ทฤษฎีบทบาท (role theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การปรับตัวต่อการเป็นผู้สูงอายุน่าจะเกี่ยวข้องกับทฤษฎีบทบาท เนื่องจากบุคคลจะมีบทบาททางสังคมแตกต่างกันไป ดังนั้นผู้สูงอายุจะต้องยอมรับบทบาทของตนเองที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตด้วย

2. ทฤษฎีกิจกรรม (activity theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมอยู่เสมอๆ จะมีบุคลิกที่กระฉับกระเฉง มีความพึงพอใจในชีวิต และปรับตัวได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่ปราศจากกิจกรรมหรือบทบาทหน้าที่ใดๆ

3. ทฤษฎีการแยกตนเอง (disengagement theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้สูงอายุหนีจากความกดดันและการตึงเครียดโดยการถอนตัว (withdrawal) ออกจากสังคม ซึ่งเป็นผลจากการที่รู้สึกว่าคุณมีความสามารถลดลง

4. ทฤษฎีความต่อเนื่อง (continuity theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้สูงอายุจะแสวงหาบทบาททางสังคมเพื่อทดแทนบทบาทเก่าที่สูญเสียไป และพยายามปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่อย่างต่อเนื่อง

5. ทฤษฎีลำดับชั้นอายุ (age stratification theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าอายุเป็นหลักเกณฑ์สากลที่กำหนดบทบาท สิทธิ หน้าที่ ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามชั้นของอายุหนึ่งไปสู่อีกอายุหนึ่ง

จากทฤษฎีการสูงอายุทั้ง 3 ทฤษฎีพบว่า แต่ละทฤษฎีจะมีการมองการสูงอายุแตกต่างกันโดยทฤษฎีทางชีววิทยาจะมองการสูงอายุ โดยพิจารณาจากประสิทธิภาพการทำงานของอวัยวะต่างๆ ภายในร่างกาย ส่วนทฤษฎีทางจิตวิทยาจะมองการสูงอายุโดยพิจารณาจากความจำ การเรียนรู้ สติปัญญา อารมณ์ เป็นต้น และทฤษฎีทางสังคมวิทยาจะมองการสูงอายุโดยพิจารณาจากผู้สูงอายุที่มีสภาพชีวิตที่เป็นสุขได้นั้น ต้องเป็นผู้ที่สามารถคงบทบาทและสภาพทางสังคมของตนเองไว้ได้

1.3 การเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่อยู่ในวัยสุดท้ายของชีวิต และเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ อันเนื่องมาจากกระบวนการความชรา (aging process) หรือความชรา (aging) ของผู้สูงอายุก่อให้เกิดปัญหามากมายตามมา ได้มีผู้ศึกษาแล้วกล่าวถึงสภาพปัญหาของผู้สูงอายุนั้นสืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงใน 3 ประการใหญ่ ๆ คือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ รวมทั้งทางสังคม ซึ่งจะแยกกล่าวโดยละเอียดดังนี้ (มัลลิกา และรัตนนา, 2542)

1.3.1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย

1) ระบบกล้ามเนื้อกระดูก พบว่ามีการฝ่อของกล้ามเนื้อโดยเฉพาะส่วนขา กำลังการหดตัวของกล้ามเนื้อจะลดลงตามลำดับหลังอายุ 30 ปี และลดลงเร็วขึ้นหลังอายุ 50 ปี กล้ามเนื้ออ่อนกำลังทำให้สูญเสียความแข็งแรงของกระดูก และการทรงตัวที่ดีส่วนกระดูกจะบางลง ฝ่อและหักง่าย หมอนรองกระดูกสันหลังจะกร่อน เสียความยืดหยุ่น ข้อเสื่อมตามวัย ปวดตามข้อ และทำให้เกิดอุบัติเหตุระหว่างการเคลื่อนไหวได้ง่าย

2) ระบบประสาทสัมผัส เช่น ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง ประสาทสัมผัสเหล่านี้รับรู้ช้า

3) ผิวหนัง ความยืดหยุ่นของผิวหนังลดลง ปริมาณไขมันที่สะสมไว้ก็ลดลง ทำให้ผิวหนังเป็นรอยเหี่ยวย่น เกิดจุดด่างดำ ตกกระ เซลล์ที่ผิวหนังแบ่งตัวช้าทำให้การหายของบาดแผลที่ผิวหนังหายช้าลง

4) ระบบการหายใจและการไหลเวียนโลหิต เยื่อปอดแห้ง หายใจด้านในหนาขึ้น มีคลอเรสเตอรอลแทรกในผนังหลอดเลือด ทำให้เส้นเลือดแข็งตัว ขาดความยืดหยุ่น การไหลเวียนของเลือดช้าลงทำให้หัวใจต้องทำงานหนักขึ้น เกิดหัวใจเต้นผิดจังหวะและหัวใจวายได้ง่าย นอกจากนี้ผู้สูงอายุมักมีอาการหน้ามืดเป็นลมได้ง่าย เกิดจากเส้นเลือดไปเลี้ยงสมองไม่ทัน ขณะมีการเปลี่ยนท่า

5) ระบบประสาท เซลล์สมองและเซลล์ประสาทลดลง โดยเฉพาะหลังอายุ 60 ปีไปแล้วจะลดลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเซลล์สมองจำนวนดังกล่าว ลดจำนวนลงทำให้ขนาดสมองห่างกว้างออก สมองบางส่วนจะฝ่อตัวมากกว่าส่วนอื่น เช่น ส่วนที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการมองเห็น “สมองน้อย” ซึ่งรับผิดชอบเกี่ยวกับการประสานงานของกล้ามเนื้อส่วนต่างๆ จะด้อยประสิทธิภาพทำให้เคลื่อนไหวช้า มีอาการสั่นตามร่างกายได้ จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้ยาก แก้ปัญหาต่างๆ ได้ไม่ดี และจะลืมง่ายในเหตุการณ์ปัจจุบัน แต่จะสามารถจำเรื่องเก่าๆ ได้ดี

6) ระบบทางเดินอาหาร ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ฟันจะหัก ต่อม น้ำลาย ข้น น้ำลายออกมาน้อยลง การเคลื่อนตัวของกระเพาะอาหารและลำไส้ช้าลง ทำให้ท้องอืด อาหารไม่ย่อย นอกจากนี้ทำให้การดูดซึมอาหารน้อยลง จึงทำให้ผู้สูงอายุขาดสารอาหารได้ง่าย

7) ระบบทางเดินปัสสาวะ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ เกิดการเสื่อมหน้าที่ของไต ทำให้ไตขับถ่ายของเสียได้น้อยลง ถ่ายปัสสาวะบ่อยเนื่องจากกระเพาะปัสสาวะมีความจุลดลง ผู้สูงอายุบางรายอาจปัสสาวะขัดโดยเฉพาะผู้ชายจากต่อมลูกหมากโต ส่วนในเพศหญิงอาจมีการกลั้นปัสสาวะไม่อยู่เพราะกล้ามเนื้ออุ้งเชิงกรานหย่อนเนื่องจากการคลอดบุตรหลานหลายคน

8) ระบบต่อมไร้ท่อ การผลิตฮอร์โมนของต่อมไร้ท่อน้อยลง ตับอ่อนผลิตอินซูลินได้น้อยลงทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเป็นเบาหวานได้ง่ายกว่าวัย

9) ระบบภูมิคุ้มกัน เป็นระบบของร่างกายที่ประกอบด้วยระบบย่อยๆอีกหลายระบบทำงานประสานกันในการต่อสู้กับเชื้อโรคที่มีอยู่แล้วในร่างกายหรือที่จะเข้ามาใหม่ ในผู้สูงอายุระบบภูมิคุ้มกันมักจะบกพร่อง

1.3.2 การเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์และจิตใจ การเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์และจิตใจเป็นผลเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและสังคมด้วย เพราะความเสื่อมของอวัยวะต่างๆ และสภาพแวดล้อมต่างๆ จะมีผลต่ออารมณ์และจิตใจผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลมาจากการสูญเสียในด้านต่างๆ เช่น

1) การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก เนื่องจากคู่สมรส เพื่อน ญาติสนิท ต้องตายจากหรือแยกย้ายไปอยู่ที่อื่น

2) การสูญเสียสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ เนื่องจากวัยอันควรที่จะต้องออกจากการทำงาน ขาดรายได้หรือรายได้ลดลง ความสัมพันธ์ทางสังคมน้อยลงและสูญเสียตำแหน่งหน้าที่ เป็นต้น

3) การสูญเสียสัมพันธภาพในครอบครัวเนื่องจากวัยนี้บุตรธิดามักจะมีครอบครัวกันแล้ว และมักแยกครอบครัว เป็นครอบครัวเดี่ยวมากกว่าครอบครัวขยาย ผู้สูงอายุต้องลดบทบาททางด้านการให้คำปรึกษา ดูแล สั่งสอน ต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว เกิดความหว้าเหว่และรู้สึกว้าเหว่ตนเองมีคุณค่าน้อยลง

4) การไม่สามารถสนองความต้องการทางเพศ ทำให้ผู้สูงอายุมีความวิตกกังวลโดยเฉพาะผู้ชายนับเป็นปัญหาทางจิตใจที่สำคัญ

1.3.3 การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมเนื่องจากอายุมากขึ้นความเสื่อมโทรมของอวัยวะต่างๆ มีมากขึ้น ความแข็งแรงและประสิทธิภาพการทำงานลดลง จึงทำให้ผู้สูงอายุต้องมอบภารกิจให้คนอื่นและเกษียณตัวเองจากการทำงาน บางคนเคยดำรงตำแหน่งระดับสูงหรือเป็นผู้นำครอบครัวหรือเป็นกำลังสำคัญของครอบครัวสามารถสั่งการต่างๆ ได้ มีรายได้พอที่จะเลี้ยงดูตนเองและคนอื่นได้ แต่เมื่อเป็นผู้สูงอายุหน้าที่บทบาทสำคัญก็เปลี่ยนแปลงไปหรือหมดไป การพบปะหรือติดต่อกับคนอื่นก็ลดลงด้วยโดยสรุปการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในผู้สูงอายุอาจเป็นดังนี้

1) หน้าที่และบทบาท

2) จากการที่เคยเป็นที่พึ่งของคนอื่น แต่พอเป็นผู้สูงอายุอาจมีปัญหาสุขภาพหรือรายได้ลดลง ซึ่งทำให้ต้องพึ่งพาคนอื่น

3) พบปะหรือติดต่อกับเพื่อนฝูงลดน้อยลง เครือข่ายทางสังคมลดลง

4) ร่วมงานทางสังคมน้อยลง

5) บางคนอาจขาดเพื่อนหรือคู่สมรส เนื่องจากบุคคลเหล่านั้นได้เสียชีวิตไปแล้ว

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าสภาพร่างกาย จิตใจ ตลอดจนการดำรงอยู่ในสังคมของผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงไปจากวัยอื่น เนื่องจากมีความเสื่อมในการทำงานของระบบต่างๆ ทั่วร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นระบบประสาท ระบบหัวใจและหลอดเลือดระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ ฯลฯ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคมซึ่งล้วนแล้วแต่ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถ

รักษาสภาวะสมดุลของร่างกายไว้ได้ ทำให้เกิดอาการผิดปกติ และอาจกลายเป็นโรคเรื้อรังที่ติดตัวผู้สูงอายุตลอดไป

1.4 ปัญหาของผู้สูงอายุ

เนื่องจากผู้สูงอายุมักมีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน และมักจะมีเป็นเปลี่ยนแปลงในทางที่เสื่อมถอยลง เช่น อวัยวะต่างๆ ในร่างกายเสื่อมโทรมลง ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง เป็นต้น ทำให้ผู้สูงอายุมักจะพบกับปัญหาต่างๆ หลายประการ ตัวอย่างเช่น จากการศึกษาผู้สูงอายุของมาลินี และศิริวรรณ (2544) และสุรีย์ และคนคณะ (2540) พบปัญหาของผู้สูงอายุ ดังนี้

1. ปัญหาสุขภาพ
2. ปัญหาด้านรายได้
3. ปัญหาด้านการรักษาพยาบาล
4. ขาดคนดูแลยามเจ็บป่วย
5. ปัญหาด้านจิตใจ
6. ปัญหาการปรับตัวเข้ากับคนในบ้าน

นอกจากนี้ จากการสำรวจข้อมูลทางด้านสังคมโดยกระทรวงสาธารณสุข, กรมการแพทย์, สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ (2544) ในเดือนพฤษภาคม 2542 พบว่า กลุ่มโรคที่ผู้สูงอายุป่วยหรือรู้สึกไม่สบายมากที่สุด 5 ลำดับแรก คือ

1. โรคระบบทางเดินหายใจ ร้อยละ 25.4
2. ระบบกล้ามเนื้อ เส้นเอ็นกระดูก ร้อยละ 21.9
3. โรคหัวใจหลอดเลือด ร้อยละ 15.9
4. โรคอาการไม่แข็งแรงข้ออื่น ร้อยละ 11.0
5. โรคของต่อมไทรอยด์ ร้อยละ 8.7

นอกจากปัญหาของผู้สูงอายุที่พบจากงานวิจัยดังกล่าวแล้ว ผู้สูงอายุบางท่านยังมีปัญหาด้านอื่นอีกด้วย เช่น ขาดที่พักอาศัย และขาดการประกันทางสังคม เป็นต้น

ที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นปัญหาผู้สูงอายุในประเทศไทย สำหรับปัญหาของผู้สูงอายุในต่างประเทศ จากรายงานขององค์การอนามัยโลก (WHO) ในปี ค.ศ. 1998 (พ.ศ.2541) ได้สรุปปัญหาของผู้สูงอายุได้ดังนี้ (WHO, 1998)

1. ปัญหาสุขภาพกายสุขภาพจิต
2. ปัญหาการเข้าถึงบริการรักษาพยาบาล และค่ารักษาพยาบาล
3. ปัญหาความพิการของผู้สูงอายุ กล่าวคือ ผู้สูงอายุมีความเสี่ยงที่จะพิการมากขึ้น
4. ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
5. ปัญหาการถูกทอดทิ้ง
6. ปัญหาความว้าเหว่ เนื่องจากคู่สมรสหรือเพื่อสนิทเสียชีวิต
7. ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าวัยสูงอายุเป็นวัยของการเสื่อมถอย สภาพร่างกายโดยทั่วไปไม่มีการเจริญเติบโตนับวันจะเสื่อมถอยลงเรื่อย แต่เพราะความทันสมัยของเทคโนโลยีส่งผลให้การแพทย์มีความเจริญตามไปด้วย การรักษาโรคต่างๆมีความทันสมัยจึงส่งผลให้คนเรามีอายุยืนยาวไปอีก แต่มีอายุยืนยาวใช้จะสุขภาพดี ทุกคนแต่ละคนล้วนแล้วแต่มีโรคประจำตัวทั้งสิ้น เมื่อสำรวจถึงสาเหตุของความเจ็บป่วยหรือการมีโรคประจำตัว สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดโรคเหล่านั้นคือการมีพฤติกรรม การดำเนินชีวิตที่ไม่ถูกต้อง เช่น ขาดการออกกำลังกาย มีปัญหาด้านโภชนาการ เป็นต้นซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่ สามารถป้องกันได้ด้วยตนเอง เพียงแต่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง โดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับสุขภาพ เช่น มีการออกกำลังกายสม่ำเสมอ รู้วิธีการเลือกรับประทานอาหารและพักผ่อนให้เพียงพอ ยิ่งในวัยสูงอายุซึ่งมีความเสื่อมถอยมีความจำเป็นอย่างมากในการที่จะชะลอความเสื่อมถอยให้ช้าลงวิธีที่จะช่วยได้ก็คือ การรู้จักวิธีการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อที่จะได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของตนเองเพื่อให้มีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. การพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรฝึกอบรม

2.1 การพัฒนาหลักสูตร (curriculum development)

ได้นักการศึกษาให้ความหมายของการพัฒนา (curriculum development) ไว้ดังนี้

วิชย (2535) ให้ความหมายว่า การพัฒนาหลักสูตรหมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนของการตัดสินใจเลือกแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมต่างๆ เข้าด้วยกัน จนเป็นระบบที่ปฏิบัติได้

วิชย (2537) กล่าวว่า งานของการพัฒนาหลักสูตรจะครอบคลุมระบบที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหลักสูตร ได้แก่ ระบบร่างหลักสูตร ระบบการใช้หลักสูตร และระบบการประเมินของหลักสูตร

สรุปความหมายของการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนของการตัดสินใจเลือกแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมต่างๆ เข้าด้วยกันซึ่งอาจเป็นการสร้างขึ้นมาใหม่หรือปรับหลักสูตรที่มีอยู่แล้วโดยครอบคลุมระบบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ระบบร่างหลักสูตร ระบบการใช้หลักสูตร ระบบการประเมินหลักสูตร

2.2 ความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร

วิชย (2535) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรโดยพิจารณาความสำคัญของสิ่งต่างๆ ดังนี้

2.2.1 ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตรด้านต่างๆ ล้วนมีความสำคัญต้องศึกษารวบรวมข้อมูลอย่างถูกวิธี ให้ได้ข้อมูลที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้ การทำงานใดๆย่อมต้องการทราบผลการปฏิบัติ หลักสูตรที่ได้ประกาศใช้แล้วต้องมีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะๆ จนครบโครงการ สิ่งที่มีสัมฤทธิ์ผล ประสบความสำเร็จ ย่อมเกิดความภาคภูมิใจ เป็นแรงจูงใจมีการนำไปใช้ในลักษณะงานเดียวกันในครั้งต่อไปส่วนสิ่งที่ไม่สัมฤทธิ์ผลมีปัญหาและอุปสรรคจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงต่อไป

2.2.2 ปรัชญาการศึกษาเป็นแนวความคิดเป็นอุดมคติหรืออุดมการณ์ของนักปรัชญาและนักการศึกษา ความเชื่อเหล่านั้นใช้เหตุและผลเป็นเกณฑ์พิจารณา จึงเป็นสิ่งที่มีความเหมาะสม

สำหรับการเลือกนำเอาสิ่งที่ปฏิบัติและสอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของสังคมมาใช้ในการกำหนดเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

2.2.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ซึ่งเป็นผลจากการศึกษาของ นักจิตวิทยาหลายลัทธิความเชื่อ เมื่อนำมารวมและจัดเข้ากลุ่มพบว่าต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ แตกต่างกันที่กรรมวิธีให้เกิดการเรียนรู้และสภาพการจัดการเรียนรู้ การเลือกใช้ทฤษฎีการเรียนรู้จึงมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงจากปรัชญาการศึกษา กำหนดเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพราะอุดมการณ์ของปรัชญาการศึกษา ต้องการให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติอย่างไร ต้องหาวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติตามต้องการ โดยใช้ความรู้ทางด้านทฤษฎีการเรียนรู้ที่นักจิตวิทยาได้ศึกษาเอาไว้

2.2.4 สภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา บางอย่างเกิดขึ้นได้ในช่วงเวลาสั้นๆ บางอย่างค่อยๆ เปลี่ยนอย่างค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งล้วนแต่มีผลกระทบกับชีวิตความเป็นอยู่ในสังคม

ข้อมูลต่างๆ เหล่านี้นักพัฒนาหลักสูตรนำไปใช้ในการพิจารณา ตัดสินใจกำหนดเป็นรูปแบบของหลักสูตรแบบผสมผสาน ไม่ยึดตามหลักสูตรประเภทใดประเภทหนึ่ง ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรจึงจำเป็นต้องมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้พร้อม เพื่อใช้ในช่วงก่อนดำเนินการและขณะดำเนินการ

วิชย ดิสสระ (2535) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคม การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจการเมือง สังคม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีมีผลกระทบโดยตรงต่อทัศนคติและการดำเนินชีวิตของคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพเศรษฐกิจของไทย มีแนวโน้มที่จะพัฒนาจากประเทศเกษตรกรรม ไปสู่ประเทศอุตสาหกรรม จากแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตรเพื่อเป็นการเตรียมประชากรของประเทศให้สอดคล้องกัน โดยเฉพาะการเตรียมประชากรให้พร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข

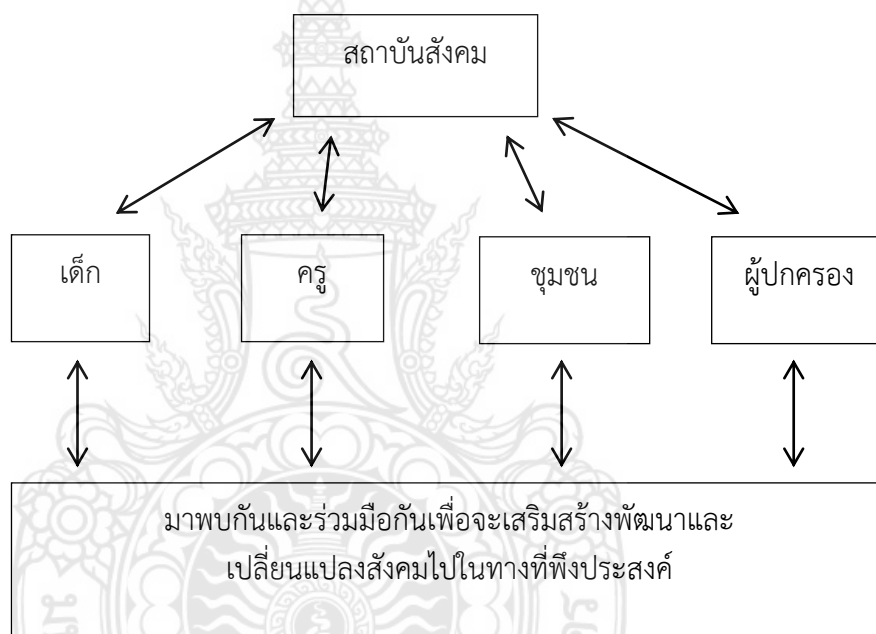
2. ความคิดเห็นจากนักวิชาการและสื่อมวลชน ข้อมูลต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย ข้อคิดเห็นและข้อวิจารณ์ที่ได้จากการประชุมสัมมนาทางวิชาการและสื่อมวลชน ชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรปัจจุบันควรสนองความต้องการของท้องถิ่นให้มากขึ้นและควรให้ท้องถิ่นมีโอกาสและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรมากขึ้นทั้งนี้เพราะผู้เรียนที่จบหลักสูตรแล้ว ส่วนมากยังไม่สามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในการประกอบอาชีพให้สอดคล้องและสนองความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่

3. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวทางการพัฒนาหลักสูตรนั้นภายหลังที่หลักสูตรไปแล้วจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะๆ ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลต่างๆ มาพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรในบางด้านที่เป็นปัญหา ตามความเหมาะสมและความจำเป็นให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สรุปได้ว่าสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคม ความคิดเห็นของนักวิชาการและสื่อมวลชน และกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งในการพัฒนาหลักสูตรมีนักวิชาการหลายท่านได้สร้างรูปแบบในการพัฒนาหลักสูตรไว้หลายท่าน ดังนี้

2.3 รูปแบบการพัฒนาของหลักสูตร ได้มีนักการศึกษา นำเสนอแนวคิด หลักการ ขั้นตอน ต่างๆ ในการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังต่อไปนี้

2.3.1 การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Smith, Stanley, and Shores (1957) ได้ใช้ในแนวคิดโดยการศึกษาสังคมเป็นพื้นฐานเพื่อนำมาใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนโดย การศึกษาปัญหาจากสังคมมากกว่า การสอนเนื้อหาวิชาโดยเสนอแนะการศึกษาสังคมทางด้าน ทักษะ ค่านิยม รูปแบบของสังคมและความเข้าใจสภาพปัญหาความต้องการของสังคม พยายามจัดการศึกษา เพื่อมุ่งฝึกคนให้เข้าใจสังคมและการแก้ไขปัญหาสังคม รูปแบบดังกล่าวถือว่าโรงเรียน เป็นสถาบันทาง สังคมซึ่งประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่ายดังแสดงตามภาพ 3

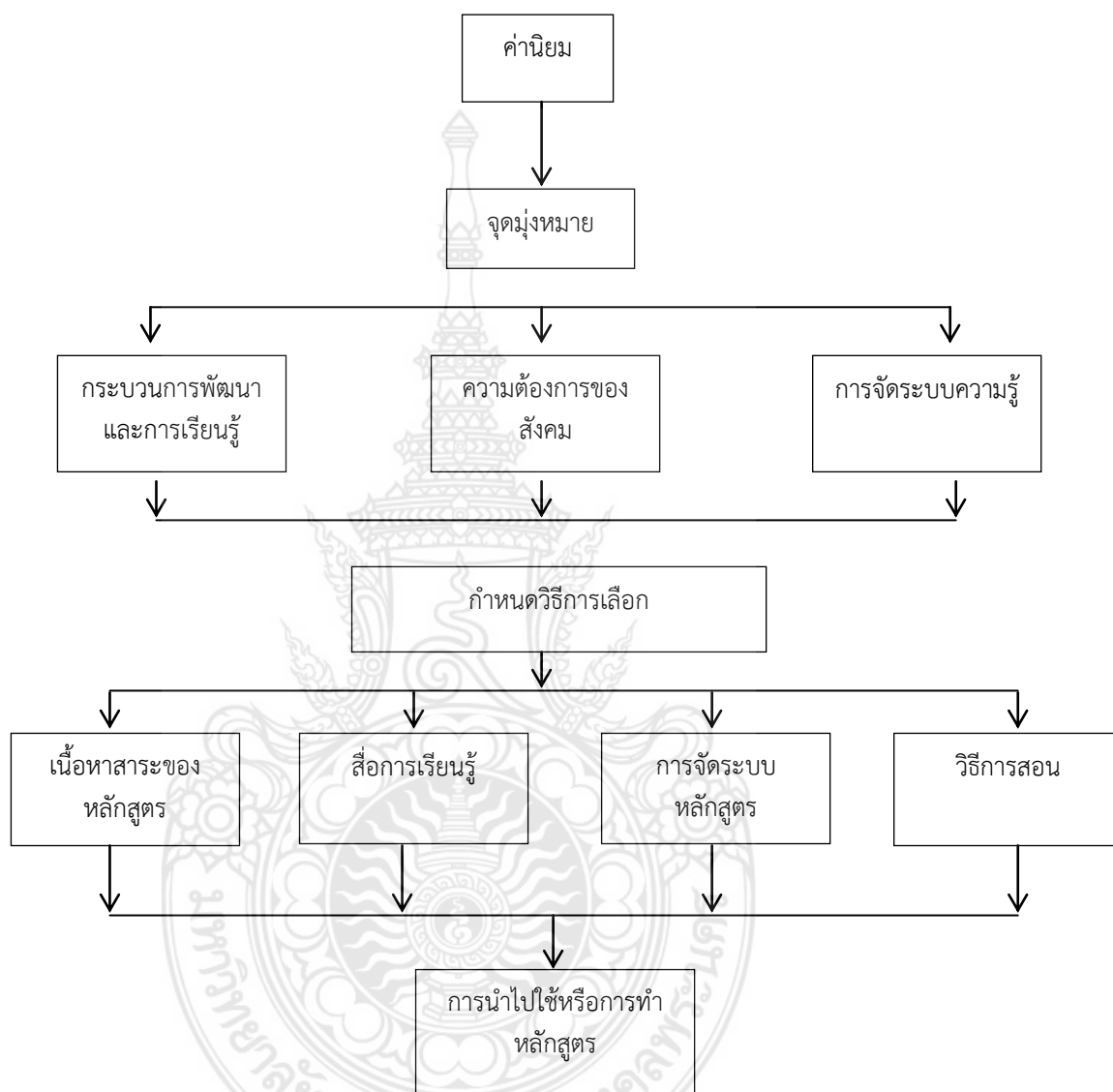
ภาพ 1 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Smith

ที่มา : Fundamentals of Curriculum Development by O.B. Smith, O. W. Stanley, & S. J Harlen, 1957, New York: Harcourt Brace and word.

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาสังคมเพื่อพัฒนาหลักสูตรนั้น มีข้อคำนึง 4 ประการ คือ

- 1) การกำหนดจุดมุ่งหมาย
- 2) การเลือกเนื้อหาวิชาและประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย
- 3) การเลือกประเภทของหลักสูตร และการสอนที่จะนำมาใช้ ให้เหมาะสมกับสภาพสังคม
- 4) การจัดคุณภาพของหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้

2.3.2 ทฤษฎีของการพัฒนาหลักสูตรโดย Fox (1962) ทำให้มองเห็นแหล่งที่มาและสิ่งที่จะต้องดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆ ของการพัฒนาหลักสูตรชัดเจน ละเอียตมากขึ้นดังแสดงตามภาพ 3

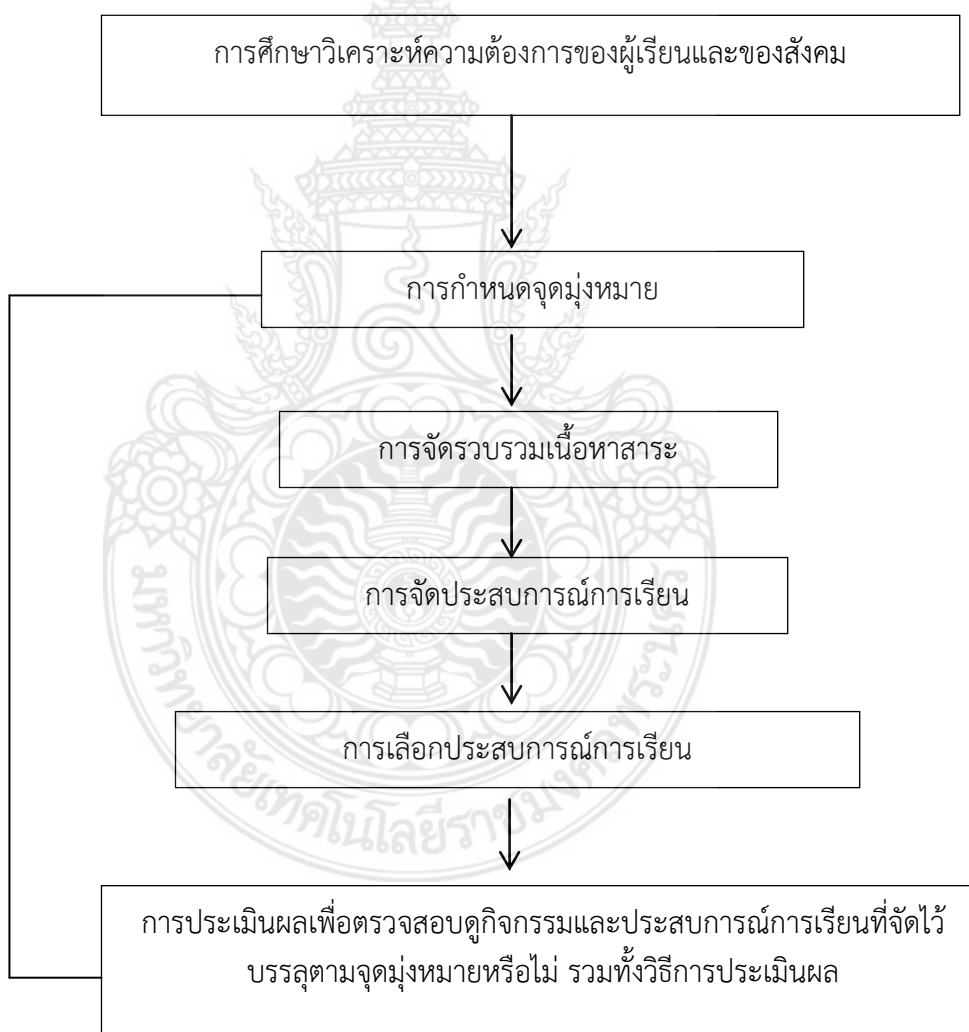
ภาพ 2 ขบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Fox

ที่มา : The Sources of Curriculum Development, by S.R.Fox, 1962, Theory into Practice.

2.3.3 ทฤษฎีของการพัฒนาหลักสูตรโดย Taba (1962) ได้กล่าวว่า หลักสูตรไม่ว่าจะมีรูปแบบอย่างไรก็ตามควรจะมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

- 1) วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
- 2) เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละวิชา
- 3) กระบวนการเรียนการสอน
- 4) โครงการประเมินผลตามหลักสูตร

โดยที่ขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรทาบ้า ได้สรุปแนวคิดที่มีลักษณะเป็นรูปแบบที่กว้างขวางและครอบคลุม ดังนี้

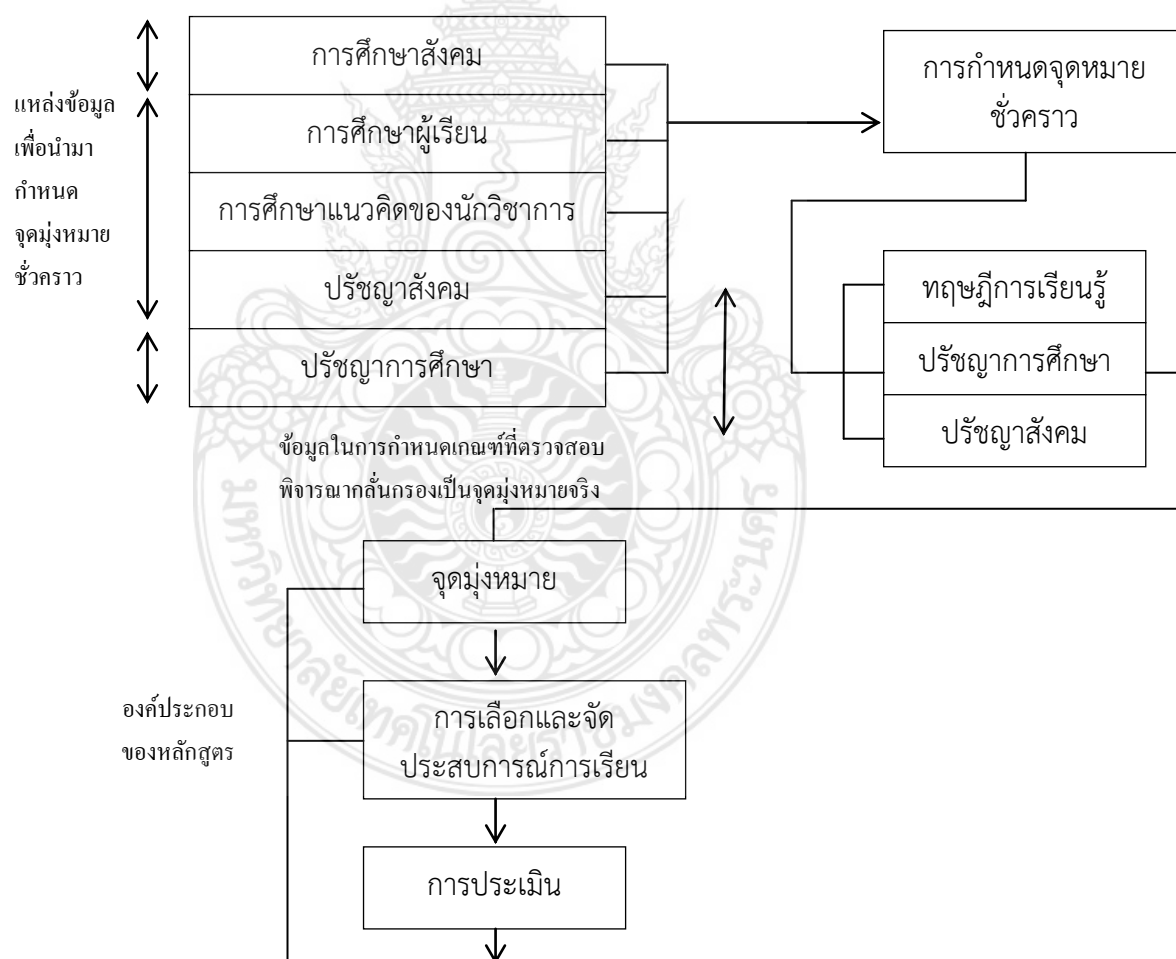

ภาพ 3 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Taba

ที่มา : Curriculum Development: Theory and Practice , by T.Hida, 1962, New York: Harcourt and World

2.3.4 ทฤษฎีของการพัฒนาหลักสูตรโดย Tyler (1949,p.68) ซึ่งเป็นศาสตราจารย์ทางการพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยเบอริงแฮม ประเทศอังกฤษ ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการสอนว่าควรจะตอบคำถามพื้นฐาน 4 ประการ คือ

- 1) มีความมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรจะแสวงหา
- 2) มีประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไรบ้างที่จะช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนด
- 3) จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไร จึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ
- 4) จะประเมินผลประสิทธิภาพของประสบการณ์ในการเรียนอย่างไร จึงจะตัดสินได้ว่าบรรลุถึงจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler

ภาพ 4 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler

ที่มา : Basic principles of curriculum and instruction , by R.Tyler, 1949, London: Kluwer Academic Publishers.

นอกจากนี้ ยังให้แนวคิดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษา รูปแบบของวัตถุประสงค์และการเลือกประสบการณ์เรียนรู้ไว้ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายทางการศึกษา Tyler (1949) กล่าวว่า การศึกษาเป็นกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคน ซึ่งพฤติกรรมหมายถึง การคิดความรู้สึกและการกระทำ ดังนั้น จุดมุ่งหมายทางการศึกษา คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

2. รูปแบบของวัตถุประสงค์ Tyler (1949) ได้เสนอรูปแบบของวัตถุประสงค์ไว้ 3 รูปแบบ

2.1 กำหนดในลักษณะที่ผู้สอนต้องการกระทำ เป็นข้อความที่บ่งชี้ว่าผู้สอนวางแผนจะทำอะไรบ้าง ซึ่งไม่ใช่ผลขั้นสุดท้ายของการจัดการศึกษา จึงไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่ต้องการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน

2.2 กำหนดเป็นหัวข้อเรื่อง แนวคิดหรือองค์ประกอบอื่นๆ ของเนื้อหาซึ่งบ่งชี้ถึงเนื้อหาที่ผู้เรียนต้องเรียน โดยไม่ได้ระบุว่าผู้เรียนต้องทำอะไรกับเนื้อหานั้นกำหนดรูปแบบพฤติกรรม ซึ่งบางครั้งมีการกำหนดรูปแบบพฤติกรรมทั่วไป ซึ่งไม่บ่งชี้ว่าจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร หรือนำพฤติกรรมนั้นไปประยุกต์ใช้ในเรื่องใด

2.3 การกำหนดวัตถุประสงค์ที่มีอยู่มากที่สุดคือ การกำหนดรูปแบบที่บอกทั้งพฤติกรรมที่ต้องการการพัฒนาให้เกิดในผู้เรียน และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันที่ต้องการนำพฤติกรรมนั้นไปประยุกต์ใช้ วัตถุประสงค์ที่ชัดเจนจะช่วยให้การกำหนดแนวทางในการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้และการวางแผนการสอนเนื้อหาให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาพฤติกรรมตามที่คาดหวัง

3. การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่ช่วยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ Tyler (1949) ได้เสนอหลักเกณฑ์ในการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ดังนี้

3.1 ผู้เรียนต้องมีโอกาสในการฝึกปฏิบัติกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์

3.2 ประสบการณ์การเรียนรู้นั้นควรจะทำให้ผู้เรียนได้มีความพึงพอใจที่จะปฏิบัติ

3.3 ประสบการณ์การเรียนรู้นั้นควรมีความเหมาะสมและอยู่ในวิสัยทัศน์ที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้

3.4 การบรรลุวัตถุประสงค์ข้อเดียวอาจจะต้องใช้ประสบการณ์การเรียนรู้หลายๆด้าน

3.5 ประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเดียวกันอาจทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้หลายประการ

ต่อมา Tyler (1970) ได้เสนอหลักเกณฑ์สำคัญ 4 ประการ ในการกำหนดเนื้อหาของการพัฒนาหลักสูตร โดยมีสิ่งที่ต้องคำนึงถึง ดังนี้ ขอบเขต (scope) หมายถึง ขอบเขตที่ต้องการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เนื้อหามากน้อยเพียงใด ความสำคัญ (sequence) หมายถึง ขอบเขตที่ต้องการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ว่าให้ความรู้แก่ผู้เรียนในตอนใดก่อนหรือหลัง ความต่อเนื่อง (continuity) ในการสอนเนื้อหาในลักษณะที่มีความแตกต่างระดับกัน ความต่อเนื่องจะทำให้หัวข้อที่

เหมือนกันแตกต่างกันแตกต่างกันในด้านรายละเอียดและความลึกซึ้งไม่เท่ากัน ความกลมกลืน (integration) หมายถึง ความสัมพันธ์ในแนวนอนของเนื้อหาในหลักสูตร

4. การประเมิน Tyler (1949) ระบุว่า การประเมินผลจะต้องสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร การประเมินผลเป็นกระบวนการที่ใช้ในการตรวจสอบผลลัพธ์ของหลักสูตร และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

แนวคิดที่สำคัญของการประเมินผล มี 2 ข้อคือ

4.1 ต้องเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ ผู้เรียน

4.2 ต้องมีการประเมินมากกว่าหนึ่งครั้งเพื่อดูว่ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหรือไม่ จึงมีความจำเป็นที่การประเมินผลทางการศึกษา ต้องมีการประเมิน 2 ครั้ง คือ ก่อนเริ่มต้น โปรแกรมการศึกษา และหลังสิ้นสุดโปรแกรมการศึกษาเพื่อวัดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

Tyler (1949) ได้เสนอแนะว่ากระบวนการประเมินผลควรประกอบด้วย

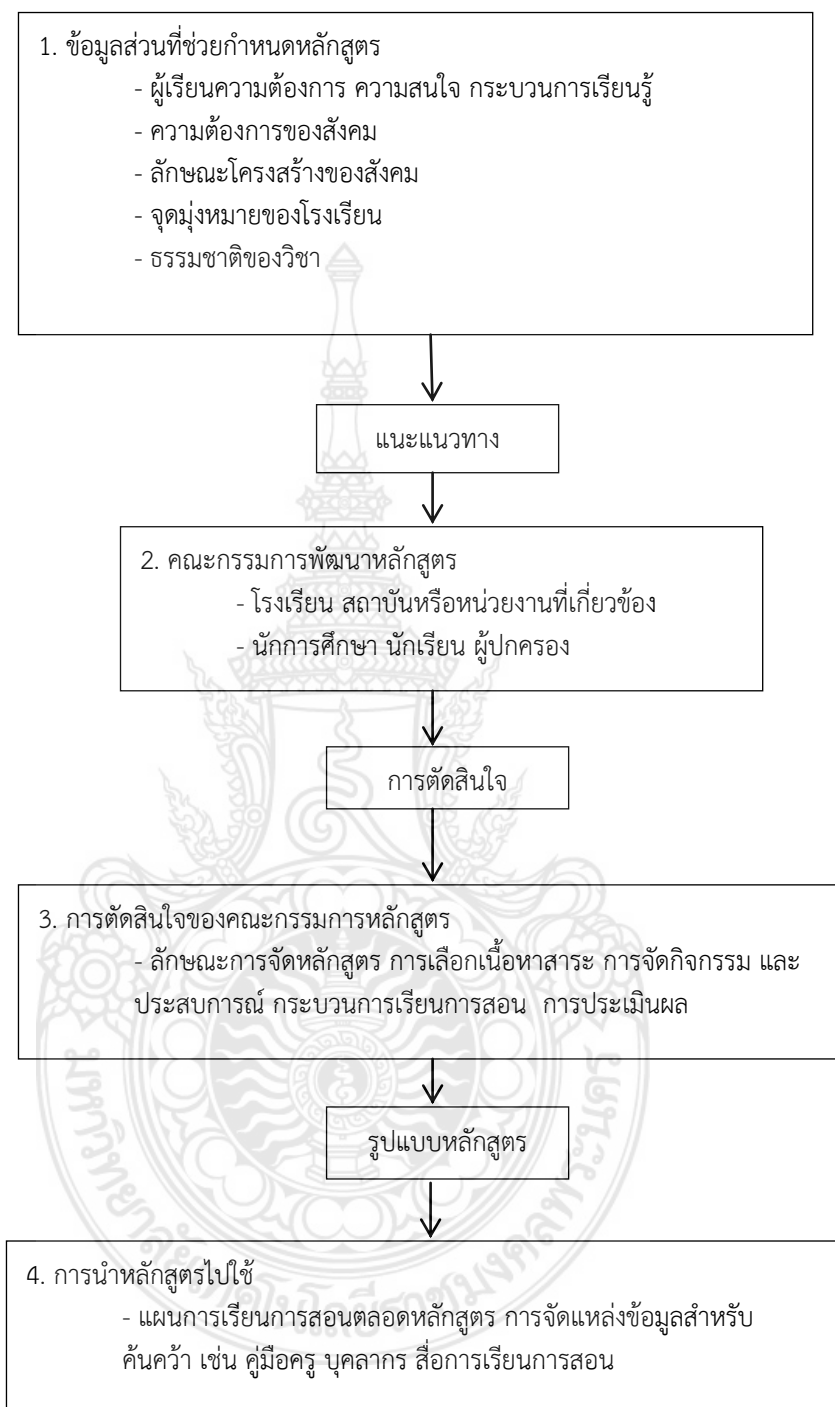
1. กำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมินที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโปรแกรม การศึกษา

2. ระบุสถานการณ์ที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมที่กำหนดตาม วัตถุประสงค์

3. สร้างเครื่องมือในการประเมิน และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยพิจารณา คุณภาพของเครื่องมือจากความเป็นปรนัย (objectivity) ความเที่ยงตรง (validity) และความเชื่อมั่น (reliability)

4. การใช้ผลของการประเมินโดยการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และแปลความหมาย หลังจากนั้นจึงนำไปตรวจสอบกับวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรและ โปรแกรมการศึกษา

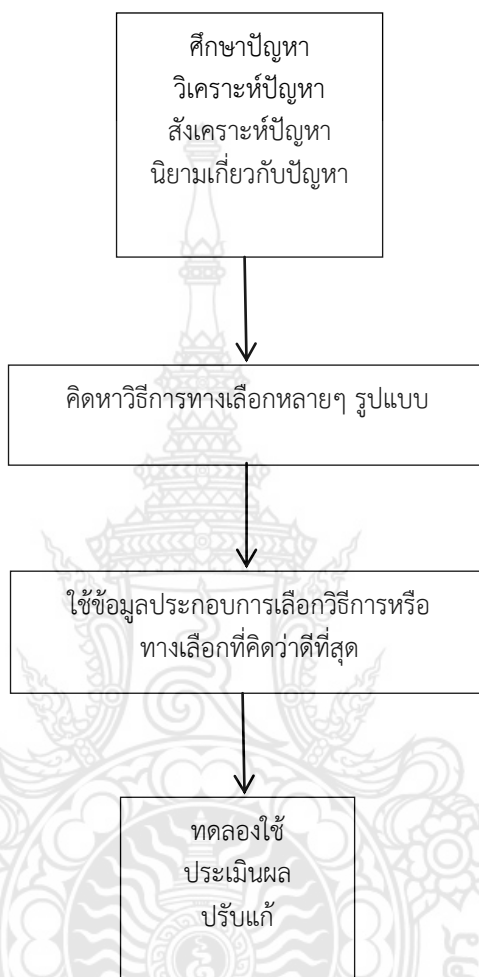
นอกจากนี้ไทเลอร์ ก็ยังมี Saylor and Alexander(1974) ได้ศึกษาแนวคิดและ รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรเพื่อปรับขยายรูปแบบให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น และได้มองเห็นประโยชน์ ที่เกี่ยวข้องกับเทคนิควิธีการกำหนดจุดประสงค์ในการเลือกเนื้อหาประสบการณ์การประเมินผลโดยมี กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ดังนี้

ภาพที่ 5 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Saylor and Alexander

ที่มา : Planning Curriculum for Schools , by J.G. Saylor, and M.A.Wiliam, 1974, New York: Rinchat and Winston.

2.3.5 ทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรแบบพินิจระบบ (system approach) ซึ่งเป็นที่นิยมใช้อยู่ในปัจจุบันโดยลำดับขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรได้ดังนี้ (วิชัย, 2537)

ภาพที่ 6 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรแบบพินิจระบบ (systems approach)

ที่มา : กระบวนการพัฒนาหลักสูตรแบบพินิจระบบ (systems approach) , วิชัย, 2537

สรุปสำหรับการพัฒนาหลักสูตรบรรดาแผนภูมิโครงสร้าง ขั้นตอนและรูปแบบตลอดทั้งการเรียงลำดับก่อนหลังอาจแตกต่างกันไปบ้าง แต่สาระสำคัญเกี่ยวกับแนวคิดหลักการขั้นตอนต่างๆ จะคล้ายกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากต่างก็มีความคิดเห็นที่ตรงกันว่า การพัฒนาหลักสูตรนั้นต้องทำเป็นระบบ มีระเบียบแบบแผนไม่ว่าจะใช้หลักการหรือวิธีการใด ในที่สุดจะต้องประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะเนื้อหา จำนวนชั่วโมงเรียนแต่ละวิชา กระบวนการเรียนการสอน และโครงสร้างการประเมินผลหลักสูตรที่จะใช้ประเมินคุณภาพหลักสูตร ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรจากทฤษฎีต่างๆ มาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุสำหรับบุคลากรทีมสุขภาพ เมื่อพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาแล้วเพื่อต้องการทราบว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพหรือไม่

2.4 การฝึกอบรม

มนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการบริหารและการจัดการ ถ้ามนุษย์ได้รับการพัฒนาแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างก็จะพัฒนาง่ายขึ้น ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญ ประเทศชาติที่เจริญก้าวหน้าต้องอาศัยคนเป็นกำลังและเป็นตัวจักรสำคัญ เพราะคนจะเป็นผู้ดำเนินการ ผู้จัดการ ผู้บริหาร และผู้ควบคุมการใช้ทรัพยากรด้านงบประมาณอุปกรณ์ หรือวัสดุเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ การจัดหาคนตาจนถึงขั้นดำเนินการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ วิธีการใหม่ๆ มาใช้ให้ก่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศชาติอย่างแท้จริง ดังเช่น เมธี ปิยะกุล (2549) กล่าวว่า ทรัพยากรมนุษย์เป็นตัวจักรที่สำคัญที่สุดในบรรดาทรัพยากรอื่นๆ นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงวิธีการในการพัฒนาทรัพยากรที่ดีที่สุดจากวิธีการต่างๆ ได้แก่ การฝึกอบรม

2.4.1 กระบวนการฝึกอบรม การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญและทัศนคติที่ถูกต้องเหมาะสมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การฝึกอบรม เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบเพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถและเจตคติ (Goldstein, 1993, p.342) นอกจากนี้ Dessler (1982, p.238) ได้ให้ความหมายของการฝึกอบรมว่าเป็นกระบวนการในการสอน บุคลากรใหม่เพื่อให้มีทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ ในขณะที่เดียวกันอาจเป็นการเพิ่มพูนทักษะที่บุคคลต้องการซึ่งเป็นการพัฒนางานปัจจุบันและในอนาคตด้วย บางแห่งอาจใช้คำว่า ฝึกอบรมควบคู่ไปกับการพัฒนาถึงแม้จะมีความแตกต่างกันบ้าง และจากแนวคิดของจุงกลนี ชูติมาเทวินทร์(2542, หน้า 1) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันเป็นการเพิ่มความสามารถในการทำงานของคน ทั้งในเรื่องของความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ความชำนาญในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพงศ์ หรดาล (2539, หน้า 30) ที่กล่าวว่าการฝึกอบรมเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เฉพาะบุคคล เพื่อปรับปรุงและเพิ่มพูนความรู้ทักษะ และทัศนคติ อันเหมาะสมจนสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและทัศนคติจนสามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาของงานที่ปฏิบัติอยู่ให้บรรลุความสำเร็จและมีประสิทธิภาพสูงขึ้นตามความต้องการขององค์กร นอกจากนี้ สุภาพร พิศาลบุตรและยงยุทธ เกษสาคร (2544, หน้า 107) ได้ให้ความหมายหลักสูตรฝึกอบรม ว่าเป็นประมวลความรู้ที่จัดให้ผู้เข้ารับการอบรม เพื่อเกิดความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ทัศนคติ และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม คือ การจัดทำเนื้อหาสาระและวิธีการที่จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดทัศนคติและความสามารถอันจะยังผลให้เกิดการเรียนรู้หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม จึงต้องศึกษาในเรื่องการฝึกอบรม หลักสูตรและกระบวนการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

นอกจากนี้ จากการสังเคราะห์แนวคิดของสมคิด บางโม (2544, หน้า 19 – 21) เกี่ยวกับกระบวนการฝึกอบรม สามารถสรุปขั้นตอนในการฝึกอบรมได้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม เป็นการศึกษาปัญหาหรือความต้องการของหน่วยงานในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับบุคคล โดยการวิเคราะห์งานเพื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา และวิธีการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม เป็นการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมให้เหมาะสมกับแนวทางแก้ไขปัญหาขององค์กร ส่วนประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย

1. ชื่อหลักสูตร
2. วัตถุประสงค์
3. เนื้อหา
4. ประสบการณ์การเรียนรู้
5. แนวทางการประเมินผล

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการฝึกอบรมเป็นการนำโครงการที่ได้รับอนุมัติแล้วมาดำเนินการฝึกอบรมซึ่งจะต้องบริหารโครงการเป็น 3 ระยะ คือ (1) ระยะเตรียมการ นั่นคือ การเตรียมการก่อนฝึกอบรม (2) ระยะฝึกอบรม คือ ตั้งแต่วันแรกของการฝึกอบรมจนถึงวันสิ้นสุดการฝึกอบรม และ (3) ระยะหลังการฝึกอบรมแล้ว

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการฝึกอบรม การประเมินผลการฝึกอบรมในการวัดและประเมินว่าการอบรมเป็นไปตามที่กำหนดไว้และบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง การประเมินอาจใช้การวัดหลายๆวิธี อาจประเมินครั้งเดียวเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม หรือประเมินครั้งระยะเวลาของการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมเป็น 2 ครั้ง

สรุปหลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง ประมวลความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เข้ารับการอบรม เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทศนคติและเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ดังนั้นการฝึกอบรมจึงเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและเตรียมบุคลากรให้มีความสามารถในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานเฉพาะอย่าง ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการฝึกอบรมมาใช้เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุสำหรับบุคลากรที่มสุขภาพ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติต่อการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ อันที่จะช่วยให้งานด้านการสร้างเสริมสุขภาพมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงขึ้น

2.4.2 ประเภทของการฝึกอบรม จากการสังเคราะห์แนวคิดของสุภาพร และยงยุทธ (2545) เกี่ยวกับประเภทของการฝึกอบรม สรุปได้ว่าใช้หลักเกณฑ์ในการจำแนกประเภทของการฝึกอบรม ได้ดังนี้

2.4.2.1 ประเภทของการฝึกอบรม โดยยึดวัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์ การจำแนกประเภทของการฝึกอบรมโดยยึดวัตถุประสงค์สามารถแบ่งประเภทการฝึกอบรมได้ 2 ประเภท

1) การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับงาน (technical know how training) การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับงานจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับองค์การที่มีการปรับเปลี่ยนลักษณะงาน ระเบียบ ข้อบังคับ นโยบาย วิธีการปฏิบัติต่างๆ หรือมีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการทำงาน

2) การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะหรือประสบการณ์ (skill or experiences training) บุคลากรในแต่ละระดับขององค์กรจะต้องใช้ทักษะในการทำงานหรือต้องการทักษะเพิ่มขึ้นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นทักษะในงานที่จะต้องใช้ฝีมือ เช่น ผู้บังคับบัญชา ระดับสูงอาจจะต้องใช้ทักษะในการบริหาร

2.4.2.2 ประเภทของการฝึกอบรมโดยการยืดเวลาการทำงานเป็นเกณฑ์การจำแนกประเภทของการฝึกอบรม โดยยึดระยะเวลาการทำงาน สามารถแบ่งประเภทการฝึกอบรมได้ 2 ประเภท คือ

1) การฝึกอบรมก่อนเข้าทำงาน (pre-service training) การฝึกอบรมก่อนเข้าทำงาน หมายถึง องค์การต้องการให้บุคลากรที่รับเข้ามาใหม่ได้มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับงานในส่วนที่บุคคลจะต้องรับผิดชอบ ปฏิบัติงานก่อนที่จะเข้าทำงาน

2) การฝึกอบรมเมื่อได้เข้าทำงานแล้ว (in-service training) การฝึกอบรมหลังได้เข้าทำงาน หมายถึง การฝึกอบรมตั้งแต่แรกเริ่มที่บุคคลเข้าทำงานในองค์กรและเป็นการฝึกอบรมสำหรับผู้ที่กำลังปฏิบัติงานให้เกิดการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและเจตคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

Dessler (1982) ได้เสนอแนวทางการฝึกอบรม ดังนี้

1. การฝึกอบรมระหว่างการทำงาน เป็นการฝึกอบรมขณะที่บุคคลนั้นปฏิบัติงานอยู่ ข้อดีของการฝึกอบรมลักษณะนี้ คือ ประหยัดค่าใช้จ่าย สื่ออุปกรณ์ต่างๆ แต่ก็มีข้อควรระวังเกี่ยวกับองค์ประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวกับตัวผู้เข้ารับการอบรม ผู้ให้การอบรมต้องระมัดระวังในการฝึกอบรมและใช้อุปกรณ์เท่าที่จำเป็น ผู้ให้การอบรมเป็นผู้มีประสบการณ์ ความรู้ และทักษะมาก่อน ควรดำเนินการตามขั้นตอนตั้งแต่การเตรียมตัวผู้เข้ารับการอบรม การดำเนินการฝึกอบรม ทดลองการฝึกอบรม ทดลองการปฏิบัติ และติดตามผล

2. การฝึกอบรมตามลักษณะงาน สามารถดำเนินการทั้งในที่ที่เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ดังนี้

2.1 การฝึกอบรมเป็นรายบุคคล ได้แก่ การใช้โปรแกรมการอ่าน คือ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านสิ่งพิมพ์ที่กำหนดให้ การใช้บทเรียนสำเร็จรูปที่เตรียมไว้ ให้ผู้เรียนศึกษาและตรวจสอบคำตอบด้วยตนเองและการฝึกอบรมภาคสนาม เป็นการฝึกอบรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันด้วยตนเอง

2.2 การฝึกอบรมเป็นกลุ่ม ได้แก่ การบรรยาย การประชุมกลุ่ม ซึ่งอาจทำได้โดยการอภิปรายกลุ่ม การประชุมปรึกษาหารือ การประชุมสัมมนา การประชุมทางวิชาการ การประชุมกลุ่มย่อย การอภิปราย การประชุมกลุ่มย่อยแล้วรายงานผล และการระดมสมอง

เทคนิคการฝึกอบรม เทคนิคการฝึกอบรมเป็นปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนความสำเร็จในการฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้พัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรม เทคนิควิธีที่นำมาใช้ในการฝึกอบรมจะต้องสอดคล้องกับองค์ประกอบต่างๆ ของการฝึกอบรม และต้องมีวิธีดำเนินการที่เป็นขั้นตอนเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้และประสบการณ์ตรงตามเป้าหมายของการฝึกอบรม เทคนิคในการฝึกอบรมประกอบด้วยรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การบรรยาย การอภิปรายโดยคณะวิทยากร (panel discussion) การสาธิต การสัมภาษณ์ การแสดงบทบาทสมมติ (role play) การศึกษากรณีตัวอย่าง (case study) การอภิปรายกลุ่ม (group discussion) การระดมสมอง (brain storming) การสัมมนาการประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (จงกลณี , 2541)

1. การบรรยาย (lecture) วิธีการบรรยายเป็นวิธีการที่ผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วม ส่วนร่วมน้อยที่สุด แต่จำเป็นสำหรับการฝึกอบรมอย่างมีส่วนร่วม การบรรยายเป็นการสื่อสารทางเดียว ผู้บรรยายอาจใช้สื่อทางการศึกษาหลายอย่างประกอบการบรรยาย ผู้เข้ารับการอบรมอาจมีส่วนร่วมได้บ้างเมื่อสิ้นสุดการบรรยาย เช่น การถาม การแสดงความคิดเห็น ข้อดีของการบรรยาย คือ ไม่มีค่าใช้จ่ายมากในการเตรียมการ และง่ายต่อการเตรียมการ ใช้ได้กับผู้เข้ารับการอบรมทั้งกลุ่มเล็กกลุ่มใหญ่ ข้อพึงระวังคือ หากใช้เวลาจากผู้เข้าอบรมจะเบื่อ หากวิทยากรไม่มีทักษะการสื่อสารจะทำให้เนื้อหาไม่น่าสนใจควรมีการเตรียมตัวมาอย่างดี เนื้อหาควรสั้นและกระชับรวมทั้งสื่อที่ใช้ประกอบการบรรยายควรน่าสนใจ

2. การอภิปรายโดยคณะวิทยากร (panel discussion) เป็นวิธีฝึกอบรมโดยคณะผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 3 – 7 คน คณะผู้เชี่ยวชาญร่วมกันให้ความเห็นในเรื่องที่ได้รับมอบหมายจากผู้ดำเนินการอภิปราย ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรฝึกอบรม ผู้ดำเนินการอภิปรายเป็นผู้จัดลำดับให้แสดงความคิดเห็น ตั้งคำถาม สรุปประเด็นการอภิปรายของแต่ละท่าน วิธีการนี้ช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับฟังความคิดเห็น ทำให้ได้ข้อคิดที่หลากหลายเป็นประโยชน์ต่อการทำงาน

3. การสาธิต (demonstration) เป็นวิธีการฝึกอบรมที่นิยมใช้ควบคู่กับการบรรยาย การสาธิตเป็นวิธีที่เหมาะสมกับการฝึกอบรมที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดทักษะในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือให้ทราบกระบวนการทำงาน

4. การสัมภาษณ์ (interview) เป็นวิธีการให้ความรู้แก่ผู้เข้ารับการอบรมโดยบุคคล 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้สัมภาษณ์ วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รู้จักผู้เชี่ยวชาญที่เชิญมาได้รับฟังความคิดเห็นและสารประโยชน์จากบุคคลที่มีชื่อเสียง มีผลงานดีเด่น เพื่อจุดประกายความคิด หรือเร้าใจให้ผู้รับการฝึกอบรมเกิดความกระตือรือร้นที่จะลงมือปฏิบัติในเรื่องที่ได้รับฟัง

5. การแสดงบทบาทสมมติ (role playing) เป็นการฝึกอบรมโดยใช้การจำลองสถานการณ์และกำหนดบทบาทให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแสดงบทบาทตามที่ได้รับมอบหมายส่วนใหญ่ใช้เพื่อแก้ปัญหา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับทักษะในการปฏิบัติงาน การแสดงบทบาทสมมติ จะช่วยฝึกทักษะในการสร้างสรรค์ ส่งเสริมความเข้าใจกันเป็นการกระตุ้นสำนึกภายใน รวมทั้งการหยั่งรู้ ของผู้รับการอบรม ข้อดี คือ ผู้เข้ารับการอบรมได้มีส่วนร่วมเต็มที่ ฝึกการทำงานเป็นทีม แต่ใช้เวลาค่อนข้างมาก

6. การใช้กรณีศึกษา (case study) การใช้กรณีศึกษาเป็นการให้ผู้เข้าอบรมมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์จากกรณีใดกรณีหนึ่ง สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งหรือปัญหาใด ปัญหาหนึ่งที่เป็นจริง หรือเสมือนจริง โดยยกมาเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้วิเคราะห์วิจารณ์ หรือหาข้อสรุปร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน กรณีศึกษาเป็นคำพูด ข้อเขียน วิดีโอ หรือรูปแบบอื่นๆ ซึ่งเป็นการสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียนได้ดีมาก ข้อดีของการใช้กรณีศึกษา คือ กระตุ้นให้ผู้รับการอบรมมีความคิดสร้างสรรค์ในเชิงวิจารณ์และหาเหตุผล การใช้กรณีศึกษาเป็นวิธีที่ประหยัดเวลา และได้ผลคุ้มค่า ช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจเหตุการณ์และปัญหาที่อภิปรายเป็นอย่างดี หลักการเลือกกรณีศึกษา เรื่องที่นำมาศึกษาควรเป็นเรื่องที่มีความเหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถและวัย ผู้เข้ารับการฝึกอบรม สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์การฝึกอบรม

7. การอภิปรายกลุ่ม (group discussion) เป็นกิจกรรมการฝึกอบรมที่เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ตนสนใจหรือมีประโยชน์ร่วมกัน เป็นการแสวงหาแนวทางการแก้ปัญหาหรือหาข้อสรุปในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

8. การระดมสมอง (brainstorming) การระดมสมองเป็นการระดมแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากผู้เข้ารับการอบรม หรือหากจะเป็นการระดมความคิดเพื่อหาวิธีแก้ปัญหา ซึ่งวิทยากรจะเป็นผู้รวบรวมความคิดต่างๆ ไว้ทั้งหมดโดยไม่มีการตัดสินว่าความคิดของใครผิดใครถูก แต่วิทยากรจะแยกประเภทหรือจัดหมวดหมู่ให้เห็นได้ชัด การระดมสมองเป็นวิธีการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ดี และสามารถดึงเอาประสบการณ์ของผู้เข้ารับการอบรมได้แสดงความคิดเห็น ทำให้เกิดความคิดเห็นสร้างสรรค์ จูงใจให้สมาชิกในกลุ่มได้มีส่วนร่วม ในการระดมสมองวิทยากรต้องมีทักษะในการกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการอบรมแสดงความคิดเห็นไม่ไขว่ถ่วง

9. การสัมมนา (seminar) การสัมมนาโดยทั่วไป หมายถึง การร่วมกันแสดงความคิดเห็นของกลุ่มคนที่มีความรู้ความสามารถ และมีความสนใจในเรื่องเดียวกันการสัมมนาเป็นกิจกรรมที่อำนวยความสะดวกอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของหน่วยงานได้นำการสัมมนามาใช้ในการแก้ปัญหา การพัฒนาการดำเนินงานและพัฒนาการเรียนการสอน

10. การประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) การประชุมเชิงปฏิบัติการมีลักษณะเป็นการประชุมเข้ม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะได้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจนเกิดความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ทองฟู (2531) และวิน (2537) ยังจำแนกเทคนิคการฝึกอบรม ดังนี้

1. การฝึกอบรมที่เป็นการบรรยายโดยผู้ทรงคุณวุฒิ นิยมใช้กับจำนวนมาก ได้แก่ การบรรยาย การบรรยายชุดหรือการประชุมปาฐกถา และการอภิปรายเป็นหมู่คณะ

2. การฝึกอบรมที่ผู้รับการฝึกอบรมมีบทบาทร่วม ได้แก่ การอภิปรายกลุ่ม การสัมมนา การประชุมแบบเซนต์เดวิด การประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การประชุมในรูปแบบคณะกรรมการ การประชุมกลุ่มย่อย การระดมสมอง การประชุมปฏิบัติการ การจัดหลักสูตรระยะสั้น ฟอรัม การศึกษาเฉพาะกรณี การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละครสั้น วิธีประสบการณ์ เกมการบริหาร การฝึกฝนปฏิบัติงานในเวลาจำกัด การอภิปรายแบบพวงวาล์วสนทนา การสอนความต้องการกลุ่ม การจัดชุดผู้ฟัง การให้เวลาซักถาม การทัศนศึกษา การสาธิต การสัมภาษณ์ การประชุมพบปะ แบบพีชโบล

3. การฝึกอบรมที่พัฒนาเฉพาะตัวบุคคล ได้แก่ การสอนแนะ การสอนแบบโปรแกรมสำเร็จรูป การสอนเพื่อความก้าวหน้าของตนเอง แผนพัฒนาเฉพาะบุคคล การวางแผนเพิ่มประสบการณ์ การศึกษาทางไปรษณีย์ รายชื่อเอกสารอ่านประกอบ

4. การฝึกอบรมที่ใช้โสตทัศนูปกรณ์เป็นส่วนที่สำคัญ ได้แก่ โทรทัศน์การสอน ภาพยนตร์การสอน สไลด์และเทปการสอน

นอกจากนี้ ชูชัย (2542) เสนอเทคนิคการฝึกอบรม ดังนี้

1. เทคนิคที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้หรือการเปลี่ยนแปลงความรู้ ได้แก่ การบรรยาย อภิปรายเป็นคณะ การประอบิปราย ทัศนศึกษา โครงการศึกษาการระดมสมอง

2. เทคนิคที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ได้แก่ การฝึกอบรมเพื่อรู้เขารู้เรา การแสดงบทบาทสมมติ และวิธีประสบการณ์

3. เทคนิคที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ได้แก่ การฝึกอบรมเพื่อรู้เขารู้เรา การแสดงบทบาทสมมติ กรณีศึกษา การอภิปรายกลุ่ม การแสดงแบบพฤติกรรม การฝึกปฏิบัติ เกม การบริหาร

สรุปได้ว่า รูปแบบการฝึกอบรมแต่ละแนวคิดนั้น จะมีกระบวนการในการฝึกอบรมที่เหมือนกันอยู่ 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนแรก เป็นกิจกรรมก่อนการปฏิบัติการฝึกอบรม (pre-implementation) ซึ่งครอบคลุมถึงกิจกรรมที่ต้องเตรียมไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะดำเนินการฝึกอบรม เช่น การประเมินความจำเป็น การวิเคราะห์งาน การออกแบบหลักสูตร การเตรียมการเพื่อทดลองฝึกอบรม ขั้นตอนที่สอง เป็นกิจกรรมระหว่างการฝึกอบรม (during implementation) รวมไปถึงกิจกรรมทางด้านวิชาการ เทคนิคการฝึกอบรม การจดบันทึกเอกสาร และขั้นตอนสุดท้าย เป็นกิจกรรมหลังการฝึกอบรม (post-implementation) ครอบคลุมขั้นตอนที่จำเป็นได้แก่ การจัดทำรายงานหลังการอบรมสิ้นสุด การติดตามผลหลังการอบรมและการทบทวนเพื่อการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งในการทำวิจัยครั้งนี้ รูปแบบและขั้นตอนในการฝึกอบรมก็ได้้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการดำเนินการฝึกอบรมจากที่กล่าวจะเห็นได้ว่าเทคนิควิธีการฝึกอบรมต่างๆ นั้นมีความเหมาะสมกับบุคคลและสภาพการณ์ที่แตกต่างกัน ดังนั้นเวลาที่จะเลือกนำมาใช้ จึงต้องมีการพิจารณาเลือกนำไปใช้ให้เหมาะสม สำหรับการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคในการฝึกอบรม ได้แก่ การบรรยาย และการอภิปรายกลุ่ม

2.4.1.3 หลักจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม พื้นฐานสำคัญของการฝึกอบรม คือ การเรียนรู้ เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม คือ การช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เกิดการเรียนรู้ และเพิ่มพูนความรู้ เจตคติ ทักษะ และความสามารถ องค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ได้แก่ (1) ภาวะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนการฝึกอบรม (2) ปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคล และ (3) การรักษาและการถ่ายโอนการเรียนรู้ไปสู่สภาพการทำงานจริง (ชูชัย, 2542)

ภาวะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนการฝึกอบรมที่ช่วยให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น ความพร้อมหรือความสามารถในการเข้ารับการฝึกอบรม และแรงจูงใจที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ซึ่งมีการศึกษาพบว่าผู้ที่มีความพร้อมหรือความสามารถและมีแรงจูงใจจะมีการเรียนรู้ได้ดีกว่าผู้ไม่มีความพร้อมหรือความสามารถและไม่มีแรงจูงใจความพร้อมหรือความสามารถในการรับการฝึกอบรมเป็นระดับความถนัด หรือทักษะสำหรับการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีอยู่ในตนเอง เช่น ระดับวุฒิภาวะ และประสบการณ์ของบุคคล การฝึกอบรม อาจจะล้มเหลว หากไม่มีการประเมินความสามารถของผู้เข้ารับการอบรมล่วงหน้าว่าพวกเขามีความรู้และพัฒนาตนเอง

นอกจากชูชัย (2542) ยังได้เสนอปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับแรงจูงใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจควบคุม (locus of control) ประกอบด้วย ความเชื่ออำนาจนอกตน เป็นความเชื่อว่าผลลัพธ์หรือสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จหรือความล้มเหลว

เป็นผลมาจากอำนาจควบคุมภายนอกตน เป็นผลมาจากปัจจัยภายนอก เช่น โชคชะตา หรือการกระทำของผู้อื่น ส่วนอีกประการหนึ่งคือ ความเชื่อในอำนาจในตน เป็นความเชื่อว่าผลลัพธ์หรือสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จหรือความล้มเหลว เป็นผลมาจากการกระทำของตนเอง ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่า ผู้ที่เชื่อในอำนาจตนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้มากกว่าผู้ที่เชื่ออำนาจนอกตน

2. ความเชื่อในความสามารถของตนเอง (self-efficacy belief) เป็นความเชื่อในความสามารถของตนเองในการประกอบกิจกรรมหนึ่ง มีผลจากการวิจัยชี้ว่าผู้ที่มีความเชื่อหรือการรับรู้ความสามารถของตนเองสูง ตั้งแต่ก่อนและระหว่างการฝึกอบรมโดยเฉพาะผู้รับการฝึกอบรมที่เชื่อว่าตนเองมีความสามารถที่จะเรียนรู้เนื้อหาต่างๆ และมีความสามารถที่จะนำความรู้นั้นไปใช้ได้จริง และสามารถเรียนรู้ได้ดีกว่าผู้ที่มีความเชื่อหรือการรับรู้ความสามารถของตนต่ำ

3. ความคาดหวังที่เกี่ยวกับผลลัพธ์ ผู้รับการอบรมต้องเชื่อว่าผลที่ได้รับจากการฝึกอบรมมีความเกี่ยวข้องหรือช่วยนำไปสู่การทำงานที่ดีขึ้น

4. คุณค่าของการทำงาน ผู้รับการอบรมต้องให้คุณค่าหรือความสำคัญต่อการทำงานที่ดีขึ้น

การเพิ่มประสิทธิภาพของการฝึกอบรม การเพิ่มประสิทธิผลของการเป็นผู้ดำเนินการฝึกอบรม จะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เพื่อนำไปวางแผนให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการอบรม ดังนี้

1. อิทธิพลต่างๆ ในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ จากแนวคิดของสวธัมน์ วัฒนวงศ์ (2538 หน้า 25 – 26) กล่าวว่า อิทธิพลต่างๆ ในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ มีดังนี้

1.1 ผู้ใหญ่ส่วนมากจะประเมินความสามารถของตนเอง ต่ำกว่าความเป็นจริง โดยเฉพาะการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ทั้งนี้เพราะความวิตกกังวลอยู่กับประสบการณ์เดิมในอดีตและมองข้ามการเรียนรู้ตามอัธยาศัยซึ่งสามารถได้รับการประสบการณ์

1.2 ประสบการณ์ที่ผ่านมาของผู้ใหญ่ สามารถก่อให้เกิดผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้ โดยช่วยให้เขาสามารถแก้ไขปัญหาได้ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะมีกรอบความคิดในการแก้ปัญหาค่อนข้างสมบูรณ์ดี และยังสามารถนำไปผสมผสานความรู้ใหม่ๆ เข้ากับความรู้เดิมได้ดียิ่งขึ้น

1.3 การศึกษาและพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ นับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อทัศนคติและแรงจูงใจของผู้ใหญ่ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ

1.4 แนวทางในการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง การรับรู้เกี่ยวกับตนเองของผู้ใหญ่จะมีผลต่อการแปลความหมายไปยังบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.5 การใช้วิธีสอนที่แตกต่างกันออกไป การสอนเทคนิคหลายๆ แบบ จะช่วยให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นสำหรับผู้ใหญ่ ทั้งนี้ต้องดูให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและความต้องการของผู้เรียน

2. หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ จากการสังเคราะห์แนวคิดของ จงกลนี (2542) และ dunn and dunn (1998) เกี่ยวกับหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่สำคัญ มีดังนี้

2.1 ผู้ใหญ่มีประสบการณ์มากมายหลายอย่างที่สามารถจะนำเอามาใช้ได้ในการอบรม

2.2 ผู้ใหญ่มักจะไม่สนใจเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องที่มีเนื้อหามาก หรือการที่ต้องจดจำข้อเท็จจริงหรือการพูดถึงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว แต่จะแสวงคุณค่าในด้านอื่นด้วย

2.3 ผู้ใหญ่จะเรียนรู้เร็วหากได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการอบรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าได้มีการปฏิบัติจริง เพราะสมาธิโรการนั่งฟังของผู้ใหญ่ค่อนข้างสั้น โดยถ้าเป็นผู้ชาย จะมีช่วงความสนใจประมาณ 40 -50 นาที และผู้หญิง ประมาณ 30 นาที

2.4 ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีเมื่ออยู่ในสภาพที่พร้อมและพอใจที่เรียน

2.5 ผู้ใหญ่เรียนรู้ได้ดีเมื่อสิ่งที่เรียนรู้เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เคยรู้หรือเคยมีประสบการณ์มาแล้ว

2.6 การเปิดโอกาสให้ผู้ใหญ่ได้ค้นพบและเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกิจกรรมที่แต่ละคนสามารถรับผิดชอบในสัดส่วนเวลาของตนเอง จนทำให้ผู้ใหญ่ได้เรียนรู้ได้ดี

2.7 ผู้ใหญ่ชอบเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การสอนใช้วิธีการสอนหลายๆวิธีและสื่อที่หลากหลายจะมีผลต่อการเรียนรู้มากกว่าสื่อที่เป็นภาษาเขียน

2.8 กระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผลดีที่สุด เมื่อการเรียนรู้นั้นๆสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานและชีวิตจริงได้

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ประกอบด้วย การศึกษา ประสบการณ์การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ใช้วิธีการสอนหลายๆวิธี และสื่อที่หลากหลายจะมีผลต่อการเรียนรู้มากกว่าสื่อที่เป็นภาษาเขียน และการเปิดโอกาสให้ผู้ใหญ่ได้ค้นพบและเรียนรู้ด้วยตนเองและในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุสำหรับบุคลากรทีมสุขภาพผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มาเป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการจัดอบรมเพื่อพัฒนาหลักสูตร ในครั้งนี้ด้วย

การดำเนินการฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพนอกจากปัจจัยที่กล่าวมายังมีอีกหลายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคล (วิจิตร, 2540)

1. สภาพแวดล้อมในห้องฝึกอบรม เช่น แสงสว่าง อุณหภูมิ การจัดที่นั่ง และบรรยากาศภายในห้องฝึกอบรม เช่น การยอมรับของผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่าการฝึกอบรมมีประโยชน์ มีคุณค่า มีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้รับการฝึกอบรมด้วยกันเอง ระหว่างผู้รับการอบรมกับวิทยากรหรือผู้จัดการอบรม มีการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลการที่ผู้รับการอบรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน การอภิปราย ซักถาม เป็นต้น

2. การจูงใจ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความต้องการและมีความพยายามที่จะเรียนรู้ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ เช่น การตื่นตัว ค่อยการสร้างให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดจากการตื่นตัวในเรื่องที่จะทำการอบรม การให้ความหวังชั่วขณะ คือ การสร้างให้ผู้เข้ารับการอบรม เกิดความหวังขณะที่ต้องการจะเรียนรู้ การกำหนดเงื่อนไขเพื่อรับรางวัล คือ การกำหนดเงื่อนไขพิเศษ ถ้าทำได้อย่างที่ต้องการ เช่น การกำหนดเงื่อนไขเพื่อลงโทษ

3. การให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นศูนย์กลาง เป้าหมายของการฝึกอบรม คือ การเรียนการสอนต้องสัมพันธ์กับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม การเรียนรู้เป็นเรื่องของผู้เข้ารับการอบรม วิทยากรเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเป็นแหล่งข้อมูลที่จะช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมได้

เรียนรู้ตามเป้าหมายที่ต้องการ จึงต้องมีการจัดกิจกรรม และมีการอภิปรายกลุ่ม เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และมีส่วนร่วมกับกิจกรรม

4. การเสริมแรง เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้สึที่ดีต่อการกระทำในสิ่งที่ผู้ฝึกอบรมต้องการหรือพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมายของการฝึกอบรม เช่น ควรมีการเสริมแรงทางบวกแก่ผู้เข้ารับการอบรมทุกครั้ง เพื่อจูงใจให้ผู้เข้ารับการอบรมรักษาพฤติกรรมนั้นไว้นานๆ

จากหลักจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม สรุปได้ว่าเพื่อให้การอบรมมีประสิทธิภาพสูงสุดควรมีการพิจารณา สิ่งต่อไปนี้ (1) ภาวะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนการฝึกอบรม (2) ปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคลผู้วิจัยได้ทำการประเมินความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรมของบุคลากรที่มสุขภาพ ถึงความต้องการในการฝึกอบรม และความคาดหวังของผู้เข้ารับการอบรมก่อนการฝึกอบรมมีการสภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในห้องฝึกอบรมที่ดี มีการจูงใจให้ผู้เข้ารับการอบรมทั้งต่อตนเอง ต่อกลุ่ม และต่อสังคม จะมีการจัดกิจกรรมและใช้เทคนิคการฝึกอบรมต่างๆ ที่ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นศูนย์กลางและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม

จากแนวคิดกระบวนการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมต่างๆ และมีวิธีการและขั้นตอนในการสร้างอาจจะแตกต่างกัน แต่ในส่วนของการรายละเอียดมีส่วนที่คล้ายกัน จึงสรุปเป็นกระบวนการสร้างหลักสูตรได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสำรวจความต้องการและความจำเป็นในการฝึกอบรม
2. การกำหนดวัตถุประสงค์
3. การกำหนดเนื้อหาวิชา
4. การนำหลักสูตรไปใช้
5. การประเมินผล

2.4.1.4 การสำรวจความต้องการและความจำเป็นในการฝึกอบรม การสำรวจความต้องการและจำเป็นในการฝึกอบรม เป็นขั้นตอนแรกของการฝึกอบรมเพื่อค้นหาภาพปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นว่าสามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีการฝึกอบรมหรือไม่ ซึ่งมีขั้นตอนในการสำรวจได้ดังนี้ (วิจิตร, 2540)

1. การประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment) การอบรมในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลง (change) เกิดขึ้นรอบด้านทั้งด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ยังผลให้องค์กรต่างๆ ยอมรับนวัตกรรมใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพและสามารถอยู่รอดได้ในสังคมปัจจุบัน Owens (1976) ได้ให้เหตุผลว่าสามารถทำให้องค์กรอยู่รอดได้อีกอย่างหนึ่งในภาวะปัจจุบันสิ่งนั้นก็คือ การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อการเปลี่ยนแปลงการบริหารองค์กรเป็นระยะจะทำให้องค์กรได้ทราบความต้องการจำเป็นและสามารถนำมาพิจารณาจัดลำดับความสำคัญเพื่อกำหนดโครงการบริหารการเปลี่ยนแปลงเป็นระยะได้อย่างเหมาะสมต่อไป

Kaufman and Fewick(1989) ได้ให้ความหมายของความต้องการจำเป็นไว้ว่า ความต้องการจำเป็น หมายถึง ช่องว่างระหว่างสิ่งที่ได้รับกับสิ่งที่ปรารถนาจะได้รับ ซึ่งจากความหมายดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่าความต้องการจำเป็น มีลักษณะเป็นความรู้สึปรารถนาจะได้มาซึ่งสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ความรู้สึกดังกล่าวเป็นเหตุแห่งพฤติกรรมแสวงหาสิ่งดังกล่าว ให้ได้มาสมความปรารถนาและจากความหมายดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นแนวคิดในการที่จะสำรวจความต้องการจำเป็นในการเข้าอบรมเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของบุคลากรที่มสุขภาพเพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาวิเคราะห์หาผลต่างระหว่างสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันกับสภาพความต้องการในอนาคต เพื่อจะได้เรียงลำดับความสำคัญก่อนหลังมาเป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อจะได้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในสถานการณ์ในปัจจุบัน

การประเมินความต้องการจำเป็นเป็นกิจกรรมที่กระทำเพื่อให้ทราบความจริงเกี่ยวกับความต้องการของคนกลุ่มนั้นหรือขององค์กรนั้นๆ เพื่อจะได้ปรับเปลี่ยนให้เข้าได้กับสถานการณ์นั้นๆ Goldstein (1993) ได้ให้ความหมายว่า การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง การตรวจสอบว่าองค์กรในปัจจุบันกำลังเผชิญปัญหาอะไร ต้องการเปลี่ยนแปลงอะไร สำหรับ kaufman and Fewwick (1989) อธิบายว่าการประเมินความต้องการจำเป็น คือ วิธีการบริหารองค์กรที่ผู้บริหารใช้ตรวจสอบสถานการณ์ขององค์กรในปัจจุบัน เพื่อวางโครงการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นจากที่กล่าวมา การประเมินความต้องการจำเป็น เป็นกิจกรรมที่กระทำในลักษณะเป็นการตรวจสอบสถานการณ์ในปัจจุบัน (actual) กับความต้องการที่ควรจะเป็น (should be) ผลที่ได้จากการตรวจสอบนำมาเรียงลำดับความสำคัญน้อยมากเพื่อนำมาใช้ในการวางโครงการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้น และเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารองค์กร

เครื่องมือในการประเมินความต้องการจำเป็น Steadham(1980) ได้แนะนำเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็น ไว้ดังนี้ คือ

1. แบบสอบถาม (questionnaire) สามารถใช้ได้กับประชากร (population) หรือกลุ่มตัวอย่าง(sample) ก็ได้ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) หรือคำถามปลายเปิด (open-ended question) หรือการจัดลำดับความสำคัญ (priority ranking)

2. การสัมภาษณ์ (interview) เป็นลักษณะการสนทนาหรือพูดคุยระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ถูกสัมภาษณ์ เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (sample) หรือประชากร (population) ก็ได้

3. การสังเกต (observation) ใช้ในลักษณะการแอบดูผู้ถูกสังเกต หรือดูให้รู้ตัวก็ได้ จุดเด่นของการใช้เครื่องมือนี้ก็คือ การได้เห็นพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตในขณะที่ปฏิบัติงานจริง ซึ่งทำให้มีความน่าเชื่อถือได้มากกว่าคำบอกเล่า

จากที่กล่าวมาในการรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในแต่ละครั้งสามารถใช้เครื่องมือใดก็ได้และสามารถใช้เครื่องมือสองเครื่องประสานกันก็ได้ ที่สำคัญคือให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง ในการวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการประเมินความต้องการในการอบรมสองเครื่องมือ คือ การสัมภาษณ์ (interview) และแบบสอบถาม (questionnaire) ซึ่งขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อค้นหาความจำเป็น โดยได้ใช้แบบสำรวจแบบทดสอบการศึกษาค้นคว้า การประชุม การวิเคราะห์ เป็นต้น นำมารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลหาความจำเป็นในการฝึกอบรม

2. การวิเคราะห์ข้อเท็จจริง

3. การกำหนดความจำเป็นในการฝึกอบรม

การสำรวจความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรมด้วยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นรวมไปถึงการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของกระบวนการสร้างหลักสูตรที่ดีในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการสำรวจความต้องการจำเป็นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมในขั้นตอนของการสำรวจความต้องการจำเป็น ในการอบรมของบุคลากรทีมสุขภาพ และสำรวจความต้องการในการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ในขั้นตอนที่ 1 ของการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุสำหรับบุคลากรทีมสุขภาพ

2.4.1.5 การกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมมุ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในตัวบุคคล ซึ่งได้แบ่งเป็นด้านใหญ่ ๆ 3 ด้าน คือ (วิจิตร, 2540)

1. ด้านทักษะ (skill) เพื่อให้บุคคลได้มีประสบการณ์ และเกิดความชำนาญในงาน
2. ด้านความรู้ (knowledge) เพื่อเพิ่มความรู้ ความเข้าใจให้สูงขึ้น
3. ด้านทัศนคติ (attitude) เพื่อพัฒนาท่าที ความรู้สึก ความคิด สร้างสรรค์และค่านิยมในแนวทางที่องค์กรต้องการ

วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมอาจตั้งจากวัตถุประสงค์ของหน่วยงานหรือแผนเป็น การระบุเป้าหมายหรือจุดหมายปลายทางของพฤติกรรมที่ปรารถนา (the end points of the terminal behavior) หลังจากผ่านการอบรมนั้นมาแล้ว การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมต้องพิจารณาว่าผู้เข้ารับการอบรมยังไม่สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพเพราะอะไร เพราะมีคุณภาพยังไม่พอ ไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด เกิดจากการที่เขาขาดความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถทักษะยังไม่เพียงพอ ถ้าเพราะขาดการฝึกฝน เมื่อเขาได้รับการ ฝึกอบรมให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถแล้วเขาจะทำงานดีขึ้นไหม การฝึกอบรมจึงจะเกิดผล ลักษณะของวัตถุประสงค์ที่ดีต้องระบุพฤติกรรมที่คาดหวังที่จะให้เกิดขึ้นในตัวผู้เข้ารับการอบรม หลังจากอบรมจบแล้ว วัตถุประสงค์ของการอบรมต้องมุ่งไปที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม คำบ่งบอกพฤติกรรมต้องชัดเจนไม่กำกวม ที่สำคัญต้องให้วิทยากรมองเห็นวิธีการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ (learning experience) ที่ให้ผู้เข้าอบรมได้แสดงออก ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงการสอน และการประเมินผล วัตถุประสงค์ จะต้องระบุเกณฑ์ขั้นต่ำของพฤติกรรมที่คาดหวัง เพื่อการประเมินผลที่ชัดเจน การระบุวัตถุประสงค์การอบรมจะต้องกำหนดออกมาในลักษณะ วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ส่วน

1. ผู้เข้ารับการอบรมหรือบุคคลกลุ่มเป้าหมาย
2. พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป
3. สถานการณ์เงื่อนไขของพฤติกรรมที่ต้องการ
4. เกณฑ์มาตรฐานที่บ่งบอกถึงระดับความสำเร็จของงาน

ในขณะที่ สมคิด (2544) ให้แนวคิดว่า การฝึกอบรมเป็นการเพิ่มพูนความสามารถในการทำงานเฉพาะอย่างอาจจำแนกวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมได้ 4 ประการ เรียกว่า KUSA ดังนี้

1. เพื่อเพิ่มความรู้ (knowledge--K) ให้ความรู้ หลักการ ทฤษฎี แนวคิดในเรื่องที่อบรมเพื่อนำไปใช้ในการทำงาน

2. เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจ (Understand--U) เป็นลักษณะที่ต่อเนื่องจากความรู้ กล่าวคือ เมื่อรู้ในหลักการและทฤษฎีแล้วสามารถตีความ แปลความ ขยายความ และอธิบายให้คนอื่นทราบได้ รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ได้

3. เพื่อเพิ่มพูนทักษะ (skill--S) ทักษะ คือ ความชำนาญหรือความคล่องแคล่วในการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งได้โดยอัตโนมัติ เช่น การใช้เครื่องมือต่างๆ เป็นต้น

4. เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitude--A) ทัศนคติ คือ ความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งต่างๆ การฝึกอบรมมุ่งให้เกิดหรือเพิ่มความรู้สึกที่ดีๆ ต่อองค์กร ต่อผู้บังคับบัญชา ต่อเพื่อนร่วมงาน และต่อหน้าที่รับผิดชอบ เช่น ความจงรักภักดี ต่อองค์กร ความภาคภูมิใจ เป็นต้น

สรุปได้ว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรอบรม นำมาจากผลของการสำรวจความต้องการ และความจำเป็นในการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญและการสร้างทัศนคติ หรืออย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ดี ต้องเป็นในลักษณะวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

2.4.1.6 การกำหนดเนื้อหาวิชา เมื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการอบรมนั้น ขั้นตอนต่อไปคือการเลือกสรรเนื้อหาวิชาความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ ที่คาดว่าจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และจะต้องจัดลำดับของความรู้และประสบการณ์ที่เลือกไว้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้สูงสุด การกำหนดเนื้อหาสาระการฝึกอบรม จะต้องยึดจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นแนวทาง ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมในด้านผู้เรียน ปรัชญา การศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้และลักษณะของเนื้อหาวิชา เพื่อให้หลักสูตรนั้นมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรมมากที่สุด

หลักเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาวิชานั้นต้องคำนึงถึงความเป็นแก่นสาร สาระความ น่าเชื่อถือ ความทันสมัย และความถูกต้องของความคิดรวบยอด เนื้อหาสาระต้องสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ในการอบรม สามารถนำไปปรับใช้กับหน่วยงานและองค์กรได้สอดคล้องกับความต้องการ และความสนใจ วุฒิภาวะและประสบการณ์ของเข้ารับการอบรม จะทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดแรงคล้อยใจในการเรียนและเนื้อหาที่ใช้ในการอบรมควรมีความสมดุลระหว่างความกว้างและลึกซึ้ง ครอบคลุมถึง กระบวนการและความคิดต่างๆ อย่างเพียงพอที่จะทำให้เกิดความเข้าใจถึงหลักการและความคิดรวบยอดได้อย่างลึกซึ้ง การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง วิธีการสอนของวิทยากร และการจัดประสบการณ์ สอน สื่อ และวัสดุทัศนูปกรณ์ที่เอื้ออำนวยให้การถ่ายทอดความรู้ทักษะ ทัศนคติของวิทยากรเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การประเมินผลยังเป็นการพิจารณาถึงระดับความเปลี่ยนแปลงของ พฤติกรรมผู้เข้ารับการอบรมที่เปลี่ยนไปตามเงื่อนไขและเกณฑ์ที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม การประเมินผลในการฝึกอบรมจะทำให้ได้ความรู้ 3 ประการ คือ (วิจิตร, 2540)

1. เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานในลักษณะใดบ้าง
2. ควรยุติโครงการชั่วคราวก่อน หรือควรดำเนินการต่อไปเรื่อยๆ
3. ควรปรับปรุงหรือพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมในส่วนใดบ้าง อย่างไร

การประเมินผลการฝึกอบรมอาจดำเนินการประเมินเป็น 3 ระยะ คือ ก่อนการอบรม ระหว่างการอบรม และหลังการอบรม โดยประเมินด้านต่างๆ ดังนี้คือ

1. ความพร้อมด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก
2. วิทยากรผู้ทำการฝึกอบรม
3. ผู้เข้ารับการอบรม
4. หลักสูตร
5. อุปกรณ์ เครื่องมือสื่อโสต

สำหรับการประเมินในด้านหลักสูตร ให้พิจารณาจาก

1. วัตถุประสงค์ของวิชา
2. วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่คาดหวังว่าจะเปลี่ยนไป

3. รายละเอียดของวิชา ความยากง่าย ความเหมาะสมของหลักสูตร การนำไปใช้ ได้ประโยชน์ ความมากมายของเนื้อหาวิชา ช่วงเวลาที่จัดไว้เหมาะสมเพียงใด

4. แนวทางการสร้างหลักสูตร หลักเกณฑ์การประเมินผล หรือการทดสอบการวางโครงการที่ใช้สอน

5. ภาคปฏิบัติ อุปกรณ์การสอน เอกสารประกอบ

นอกจากนี้ ยงยุทธ (2544) และสมชาติ (2546) ได้จำแนกประเภทการประเมินผลการฝึกอบรมสรุปได้ดังนี้

1. การประเมินผลปฏิกิริยา (reaction evaluation) เป็นการประเมินความรู้สึกของผู้เข้ารับการอบรมต่อการอบรมในครั้งนั้นๆ ว่าชอบหรือไม่อย่างไรและเพียงไร

2. การประเมินผลการเรียนรู้ (learning evaluation) มีแนวทางการประเมิน คือ

- 2.1 ควรประเมินทั้งก่อนและหลังการฝึกอบรม
- 2.2 การประเมินผลต้องกระทำอย่างตรงไปตรงมา ไม่อคติหรือลำเอียง
- 2.3 การประเมินด้วยวิธีสอบปากเปล่า สอบข้อเขียน สอบภาคปฏิบัติ
- 2.4 การประเมินด้านเนื้อหา ได้แก่ ความรู้ ทักษะหรือความชำนาญงาน

และเจตคติ

3. การประเมินผลพฤติกรรมการทำงาน มีแนวทางการประเมิน ดังนี้

3.1 การประเมินต้องทำอย่างเป็นระบบสังเกตและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมก่อนและหลังการฝึกอบรม

3.2 การประเมินผลต้องกระทำจากบุคคลหลายๆฝ่าย เช่น ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนเพื่อนร่วมงาน

3.3 การประเมินผลและการติดตามผลหลังการฝึกอบรมควรกระทำเมื่อการฝึกอบรมได้ผ่านไปแล้ว 1-6 เดือน

4. การประเมินผลลัพธ์รวมที่ผลประโยชน์ตกแก่องค์กร

5. การประเมินในด้านอื่นที่เกิดจากการฝึกอบรม เช่น ความพึงพอใจ และความภูมิใจในงานของตน

สมชาติ (2546) กล่าวว่า วิธีการใช้ในการประเมินส่วนใหญ่ ได้แก่ สอบถามด้วยวาจา สัมภาษณ์หัวหน้าหรือผู้เข้ารับการอบรมเอง ใช้แบบสอบถามสังเกตพฤติกรรม วิธีเพื่อการประเมิน ผลงานหรือผลลัพธ์ที่ได้ ทดสอบเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจ

2.4.3 ความหมายและวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

ความหมายของการฝึกอบรม คือ กิจกรรมการเรียนรู้ (Learning) เฉพาะอย่างของบุคคลเพื่อปรับปรุงและเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ (Understanding) ทักษะหรือความชำนาญการ (Skill) และทัศนคติ (Attitude) อันเหมาะสม (Specific Knowledge) เพื่อยกมาตรฐานการปฏิบัติงานให้อยู่ในระดับสูงขึ้น และทำให้บุคลากรมีความเจริญก้าวหน้าในงาน (เครือวัลย์, 2531)

สมคิด (2545) ได้ให้ความหมายของการฝึกอบรมไว้ว่า การฝึกอบรม (Training) หมายถึง กระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเฉพาะด้านของบุคคลโดยเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitude) อันจะนำไปสู่การยกมาตรฐานการทำงานให้สูงขึ้น ทำให้บุคคลมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานและองค์การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

จากความหมายของการฝึกอบรมที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่าการฝึกอบรมเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการทำงานเฉพาะอย่าง อาจจำแนกวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมได้ 4 ประการ ดังนี้

1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ให้มีความรู้ หลักการ ทฤษฎี แนวคิดเรื่องที่อบรมเพื่อนำไปใช้ในการทำงาน
2. เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจ (Understanding) เป็นลักษณะที่ต่อเนื่องจากความรู้ กล่าวคือ เมื่อรู้ในหลักการและทฤษฎีแล้วสามารถตีความ แปลความ ขยายความ และอธิบายให้คนอื่นทราบได้ รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ได้
3. เพื่อเพิ่มพูนทักษะ (Skill) ทักษะ คือ ความชำนาญหรือความคล่องแคล่วในการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งได้โดยอัตโนมัติ เช่น การใช้เครื่องมือต่างๆ การขับรถ การจัดการยาน เป็นต้น
4. เพื่อเปลี่ยนแปลงเจตคติ (Attitude) เจตคติหรือทัศนคติ หรือความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งต่างๆ การฝึกอบรมมุ่งให้เกิดหรือเพิ่มความรู้สึที่ดีๆ ต่อองค์การ ต่อผู้บังคับบัญชา ต่อเพื่อนร่วมงาน และต่องานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ (สมคิด, 2545)

2.4.4 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

การพัฒนาหลักสูตรและโครงสร้างฝึกอบรมเป็นปัจจัยเบื้องต้นของความสำเร็จในการจัดการฝึกอบรม การพัฒนาหลักสูตรและโครงสร้างฝึกอบรมจะต้องกระทำอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการพิจารณาว่าสิ่งใดคือปัญหาที่ต้องแก้ด้วยการฝึกอบรม ใครบ้างที่จำเป็นต้องเข้ารับการฝึกอบรม บุคคลดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมในเรื่องใด ต่อจากนั้นจึงร่างหลักสูตรให้สัมพันธ์กับความต้องการ ลักษณะของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และองค์ประกอบอื่นๆ ของการฝึกอบรม ในส่วนของขั้นตอนหรือกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับขั้นตอนหรือกระบวนการพัฒนาหลักสูตร โดยทั่วไปแล้วจะมีความคล้ายคลึงกันอาจแตกต่างกันเพียงแค่ระดับของหลักสูตรที่นำไปใช้ เช่น หลักสูตรระดับชาติ หลักสูตรระดับสถานศึกษาหลักสูตรฝึกอบรม ในที่นี้จะ

กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งนักการศึกษาได้กล่าวถึงขั้นตอนหรือกระบวนการสร้างโดยสรุป ดังนี้

พนิจดา (2543) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ควรมีขั้นตอนการสร้างหลักสูตร โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ทบทวนความจำเป็นในการฝึกอบรม
2. การระบุภารกิจที่เป็นปัญหา
3. กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม
4. การวิเคราะห์ภารกิจกับเกณฑ์
5. การกำหนดหัวข้อวิชาที่จะฝึกอบรม
6. กำหนดวัตถุประสงค์หัวข้อวิชา
7. กำหนดแนวทางในการฝึกอบรม
8. กำหนดการประเมิน
9. กำหนดเทคนิคการฝึกอบรม
10. กำหนดระยะเวลาและหัวข้อวิชาและหลักสูตร
11. การเรียงลำดับหัวข้อวิชาและกำหนดการฝึกอบรม

วิจิตร (2537) ได้กล่าวถึงกระบวนการในการจัดทำโครงการฝึกอบรมจะมีการกำหนดขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การสำรวจ ตรวจสอบ วิเคราะห์สภาพปัญหา
2. การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม
3. กำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม
4. กำหนดแนวทางการฝึกอบรม
5. กำหนดเทคนิควิธีการฝึกอบรม
6. กำหนดสถานที่ฝึกอบรม
7. กำหนดตัวผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากร

เครือวัลย์ (2531) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 5 ประการ ดังนี้คือ

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
2. การเลือก การจัดเนื้อหาวิชา และเทคนิคการฝึกอบรมและพัฒนา
3. การนำเอาหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร
5. การปรับปรุงหลักสูตร

2.4.5 องค์ประกอบหลักสูตรฝึกอบรม

นอกจากขั้นตอนในการสร้างหลักสูตรเพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรในการจัดการฝึกอบรม เพื่อพัฒนางานได้พิจารณาให้รอบคอบอีกครั้งแล้ว ยังมีองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม ดังนี้ (พนิจดา , 2543)

1. หมวดหัวข้อวิชาและหัวข้อวิชา
2. วัตถุประสงค์ของแต่ละวิชา
3. ขอบเขต เนื้อหาวิชา
4. เทคนิคการฝึกอบรม
5. กำหนดระยะเวลาของแต่ละวิชา
6. กำหนดวิทยากรแต่ละวิชา
7. ตารางการฝึกอบรม

เครือข่าย (2531) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรในโครงการฝึกอบรม โดยทั่วไปมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. หมวดวิชาที่จะทำการฝึกอบรม
2. วัตถุประสงค์ของรายวิชา
3. แนวทางการฝึกอบรมของแต่ละรายวิชา
4. เทคนิคหรือวิธีการฝึกอบรม
5. ระยะเวลาในการฝึกอบรม
6. กำหนดการฝึกอบรม

2.4.6 เทคนิคหรือวิธีการที่ใช้ในการฝึกอบรม

การจัดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพการทำงานของบุคลากร โดยการให้ความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติที่ดีในการทำงาน องค์ประกอบที่สำคัญของการฝึกอบรมเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว คือ เทคนิคที่ใช้ในการฝึกอบรม ซึ่งจะต้องเลือกใช้เทคนิคต่างๆ ให้เหมาะสมกับหลักสูตรที่ใช้ และเหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม เทคนิควิธีการฝึกอบรมเป็นเพียงวิธีการหรือเครื่องมือที่จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้เท่านั้น (พินิจดา ,2545) สมคิด (2540) ได้แบ่งการฝึกอบรมโดยทั่วไปออกเป็น 2 ประเภท คือ การฝึกอบรมโดยวิทยากรเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และการฝึกอบรมโดยใช้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ซึ่งในทั้งสองประเภทยังมีเทคนิคการฝึกอบรมที่แตกต่างกันออกไปหลายวิธี เช่น

2.4.6.1 การบรรยาย (Lecture) เป็นวิธีที่วิทยากรต้องบรรยายตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมายโดยอาจใช้สื่อต่างๆ ประกอบการบรรยาย เช่น รูปภาพ แผ่นใส สไลด์ หรือวิดีโอเทป เป็นต้น และบางครั้งอาจเปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถาม

ข้อดี ได้เนื้อหาวิชาตามหัวข้อที่กำหนดครบถ้วน การเสนอเนื้อหาเป็นระเบียบตามลำดับผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีโอกาสซักถาม ได้เนื้อหาวิชามากในเวลาจำกัด สามารถใช้กับการฝึกอบรมที่มีจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมจำนวนมาก

ข้อจำกัด เป็นการสื่อสารทางเดียว ผู้ฟังอาจเบื่อหน่าย วิทยากรต้องมีความรู้ในเนื้อหาวิชาเป็นอย่างดีและมีความสามารถในการบรรยายได้ดีอีกด้วย

สถานที่และเวลา จัดห้องแบบชั้นเรียน โดยวิทยากรอาจยืนหรือนั่งบรรยายก็ได้ แต่ไม่ควรใช้เวลานานเกินกว่า 2 ชั่วโมง

2.4.6.2 การสาธิต (Demonstration) การสาธิตเป็นการแสดงให้เห็นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เห็นการปฏิบัติจริง ซึ่งการกระทำหรือปฏิบัติจริงจะมีลักษณะคล้ายการสอนงาน การสาธิตนิยมใช้กับหัวข้อวิชาที่มีการปฏิบัติ เช่น การฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่างๆ

ข้อดี เกิดความรู้ความเข้าใจเร็ว และมีความน่าเชื่อถือสูง เพิ่มทักษะของผู้เข้ารับการอบรมได้ดี ไม่เบื่อหน่าย สามารถปฏิบัติได้หลายครั้ง

ข้อจำกัด ต้องใช้เวลาเตรียมการมาก เหมาะกับการฝึกอบรมกลุ่มเล็กๆ วิทยากรต้องมีความชำนาญจริงๆ และต้องไม่พลาด

สถานที่และเวลา จัดที่หนึ่งเป็นรูปวงกลมหรือตัวยู และเวลาที่ใช้ไม่ควรเกิน 2 – 3 ชั่วโมง

2.4.6.3 การสอนงาน (Coaching) การสอนงานเป็นการแนะนำให้รู้จักวิธีปฏิบัติงานให้ถูกต้องโดยปกติจะเป็นการสอนหรืออบรมในระหว่างการปฏิบัติงาน อาจสอนเป็นรายบุคคลหรือสอนเป็นกลุ่มเล็กๆ ซึ่งผู้สอนต้องมีประสบการณ์และทักษะในเรื่องที่สอนจริงๆ

ข้อดี เน้นเนื้อหาตามความเหมาะสมของแต่ละคน

ข้อจำกัด คุณค่าขึ้นอยู่กับผู้สอนงาน ซึ่งส่วนใหญ่คือหัวหน้างาน

สถานที่และเวลา ไม่จำกัดสถานที่และเวลา

อนันรินทร์ (2521) ได้แบ่งเทคนิคในการฝึกอบรมเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน คือ

1. เทคนิคที่เน้นบทบาทของวิทยากรเป็นหลัก เช่น การบรรยาย การอภิปรายเป็นคณะ การบรรยายเป็นชุด และการสาธิต เป็นต้น เทคนิควิธีการในกลุ่มนี้มีจุดเด่น คือ ความสำเร็จจะขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของวิทยากรเป็นหลัก เพราะผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะมีบทบาทเป็นผู้ฟังหรือเป็นผู้ดูส่วนใหญ่ วิทยากรจะต้องเตรียมการในรายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะถ่ายทอดจัดลำดับขั้นตอน จัดเตรียมอุปกรณ์ กำหนดรายละเอียดทุกอย่างที่จะต้องใช้ในการถ่ายทอดและทำการถ่ายทอดเนื้อหา นั้น โดยคำนึงว่าต้องพยายามให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้อย่างเต็มที่

2. เทคนิคที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการอบรมเป็นหลัก การระดมสมอง การฝึกปฏิบัติและกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นต้น

3. เทคนิคที่มุ่งพัฒนาเป็นรายบุคคล เช่น การสอนงานและบทเรียนสำเร็จรูป ซึ่งการจัดทำบทเรียนสำเร็จรูปอาจจัดทำในรูปของสิ่งพิมพ์ เทปบันทึกเสียง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมหลายประการ เช่น เวลาในการผลิต เงินทุนลักษณะเนื้อหาวิชา คุณสมบัติของผู้เรียน เป็นต้น

การเลือกเทคนิคการฝึกอบรมย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของงานและความชำนาญหรือทักษะของผู้ดำเนินการ โดยทั่วไปการฝึกอบรมมักจะไม่ใช่วิธีใดวิธีหนึ่งโดยเฉพาะ แต่จะนิยมใช้วิธีการฝึกอบรมสองวิธีหรือมากกว่าผสมกัน เพื่อให้บังเกิดผลดีแก่การฝึกอบรม ซึ่ง พินิจดา (2543) ได้กล่าวถึงข้อควรคำนึงในการเลือกใช้เทคนิคการฝึกอบรมมีดังต่อไปนี้

1. พิจารณาถึงความเหมาะสมของเทคนิคที่จะนำมาใช้ คือ ต้องให้เหมาะสมกับลักษณะของหัวข้อวิชาที่จะนำมาอภิปราย และจำเป็นต้องสอดคล้องกับความต้องการของการพัฒนานั้นๆ ด้วยเทคนิคเหล่านี้อาจได้แก่ การบรรยาย การแสดงบทบาทสมมติ

2. พิจารณาถึงขนาดของกลุ่มผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมว่ามีอย่างน้อยเพียงใด ลักษณะของการฝึกอบรมนั้นเป็นอย่างไร ควรจะแบ่งกลุ่มย่อยหรือไม่ ถ้าสมควรแบ่งจะต้องแบ่งอย่างไร กลุ่มละเท่าไร แล้วเลือกใช้เทคนิคให้เหมาะสม

3. พิจารณาถึงลักษณะของกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่าพื้นฐาน ความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์คล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันมากน้อยเพียงไร

2.4.7 การประเมินผลการฝึกอบรม

เมื่อมีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและมีการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการนำไปใช้โดยอยู่ในรูปแบบของโครงการฝึกอบรม ซึ่งการประเมินขั้นตอนที่สำคัญส่วนหนึ่งของโครงการฝึกอบรมทุกระดับ การฝึกอบรมด้านอาชีพนั้นมีบุคคลเป้าหมายอยู่สองประเภท คือ เจ้าหน้าที่ฝึกอบรมกับผู้รับการฝึกอบรม เจ้าหน้าที่ฝึกอบรมหรือผู้อำนวยการฝึกอบรมมีส่วนรับผิดชอบโครงการฝึกอบรม ไม่ว่าในระดับหรือประเภทใด ซึ่งจำเป็นต้องเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ วิธีการ และประสบการณ์ในการประเมินผลการฝึกอบรม

การประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่อง (Continuing Process) การประยุกต์ใช้กับงานต่างๆ จำเป็นต้องวัดปฏิกริยาของกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม การดำเนินงานต้องสามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ตลอดจนสามารถปรับปรุงวัตถุประสงค์ที่ยังไม่ชัดเจนด้วย

เกษม (2528) ได้กล่าวถึงแนวทางในการประเมินผลว่าจะต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ ความเหมาะสมกับการปฏิบัติ มีลักษณะง่ายและเที่ยงตรง ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายวิธี โดยสรุปดังนี้

1. การประเมินผลที่ไม่มีกฎเกณฑ์ (Casual Evaluation) เป็นการประเมินผลที่เหมาะสมสำหรับวัตถุประสงค์หรือกิจกรรมที่ไม่มีความสำคัญนัก ปกติเราใช้วิธีสังเกตหรือสอบถามความคิดเห็นจากเพื่อนร่วมงาน แต่ต้องระวังอคติของตนเองและการแปลความหมายของข้อมูล

2. การตรวจสอบโดยตรง (Simple Check) วิธีการนี้ต้องมีการวางแผนในการตรวจสอบ เป็นวิธีการประเมินผลที่นิยมใช้กันทั่วไป โดยเฉพาะผู้มีหน้าที่ปรึกษาหรือผู้แทนวิธีการอาจใช้การพิจารณาคัดเลือกปัญหาการเขียนคำถามในระหว่างการประชุมอบรม การตั้งคำถามสำรวจความรู้จากการอภิปรายกลุ่ม การรวบรวมตัวเลขที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นจึงเป็นการประเมินจากความเห็นโดยตรง ซึ่งความหมายมากกว่าการประเมินผลที่มีกฎเกณฑ์แน่นอน

3. การตรวจสอบแบบกว้างๆ (Extensive Check) การประเมินผลชนิดนี้เป็นการวางแผนโดยตั้งวัตถุประสงค์ที่มีทิศทาง มีการกำหนดเนื้อหาความรู้ที่น่าเชื่อถือ และจะต้องมีการกำหนดงบประมาณ เวลาในการประเมินผลแน่นอน และผลขั้นสุดท้ายจะต้องมีเหตุผลมาสนับสนุนด้วย เช่น อาชีพเกษตรกรก็มีการสำรวจไร่นาเกษตรกร โดยการทำซ้ำๆ กันหลายครั้ง การส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ การตั้งคำถามให้ตอบ และเลือกเฉพาะเกษตรกรตัวอย่าง ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลอย่างง่าย

4. การสำรวจ (Surveys) การสำรวจเป็นวิธีการได้ข้อมูลอย่างละเอียดในท้องถิ่นที่ต้องการ ตลอดจนปัญหาของท้องถิ่น ดังนั้นจึงเป็นเครื่องมือที่เที่ยงตรง เป็นแนวทางที่ดีในการตรวจสอบข้อเท็จจริงมากกว่าที่จะพิสูจน์สมมติฐานอย่างละเอียด

5. การสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่าง (Surveying by Sampling) โดยปกติการสำรวจประชากรทั้งหมดในทางปฏิบัติไม่อาจทำได้ จึงต้องใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทน กลุ่มตัวอย่างที่เลือกมานั้นต้องเป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมด วิธีหนึ่งที่นิยมก็คือการสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากร

การประเมินผลพัฒนาอาชีพทั้ง 5 วิธี แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของวัตถุประสงค์และวิธีการประเมินผล ที่เริ่มจากการประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ จนกระทั่งใช้วิธีการที่ละเอียดและยากขึ้นตามลำดับ ซึ่งการประเมินผลโครงการฝึกอบรมส่วนใหญ่เป็นการประเมินเพียงบางส่วน กล่าวคือเป็นการประเมินความรู้สึกรู้สึกหรือการรับรู้ของผู้รับการฝึกอบรมที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรมในช่วงต่างๆ ความรู้สึกต่อวิทยากรและประโยชน์ที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม สิ่งที่ต้องกระทำในการประเมินผลโครงการฝึกอบรม คือ การประเมินทั้งระบบ อาจประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินโครงการฝึกอบรมแบบ CIPP Model (อรพรรณ, 2537)

1. การประเมินสภาพแวดล้อมในการฝึกอบรม เป็นการพิจารณาเกี่ยวกับความเหมาะสมของอาคารสถานที่ ตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่ประชุม ความสะดวกในการเดินทาง สภาพแวดล้อมภายในห้องประชุมที่มีความเหมาะสมเพียงใด การจัดโต๊ะเก้าอี้เหมาะสมกับกิจกรรมในการฝึกอบรมเพียงใด คุณภาพของระบบเสียงและระบบแสงเป็นอย่างไร การควบคุมอุณหภูมิและการถ่ายเทอากาศให้เหมาะสมเพียงใด อุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการฝึกอบรมมีคุณภาพและปริมาณเพียงพอหรือไม่ อาหาร เครื่องดื่ม และสวัสดิการต่างๆ เป็นอย่างไร บรรยากาศในการฝึกอบรมโดยทั่วไปเป็นอย่างไร

2. การประเมินเป็นปัจจัยนำเข้า เป็นการพิจารณาเกี่ยวกับความจำเป็นในการฝึกอบรมความเป็นไปได้ของโครงการและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการฝึกอบรม ความเหมาะสมของวิทยากร ความเหมาะสมของเอกสารการฝึกอบรม การคัดเลือกวิทยากร การคัดเลือกผู้สมควรเข้ารับการฝึกอบรม

3. การประเมินกระบวนการฝึกอบรม เป็นการประเมินเกี่ยวกับกิจกรรมระหว่างการฝึกอบรมทุกขั้นตอน ในส่วนของวิทยากรจะพิจารณาเกี่ยวกับความรู้ความสามารถในเชิงวิชาการ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ รวมทั้งมนุษยสัมพันธ์และบุคลิกภาพที่แสดงออกระหว่างการฝึกอบรม ในส่วนที่เกี่ยวกับกิจกรรมระหว่างการฝึกอบรมมีการประเมินเป็นระยะๆ อาจแบ่งเป็นช่วงพิธีการ การบรรยายแต่ละหัวข้อ ในส่วนของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะพิจารณาเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อการฝึกอบรม การมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม

4. การประเมินที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรม จำแนกได้เป็น 2 ส่วน คือ ผลผลิตที่เกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม และผลกระทบที่เกิดขึ้นหน่วยงาน ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะประเมินเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถ ทักษะต่างๆ และทัศนคติในการทำงานซึ่งเป็นผลมาจากการฝึกอบรม รวมถึงผลการปฏิบัติงาน สำหรับการประเมินหน่วยงานจะพิจารณาเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน ได้แก่ บรรยากาศในการทำงาน ผลผลิตหรือผลงานที่มีปริมาณมากขึ้นและมีคุณภาพดีขึ้น

Kirkpatrick (พนิจดา, 2543) ได้กำหนดวิธีการประเมินผลการฝึกอบรมโดยการวัดประสิทธิผลของโครงการฝึกอบรมรวม 4 ประการ คือ

1. ด้านปฏิกิริยา (Reaction) เพื่อทราบว่าผู้เข้าอบรมมีความรู้สึกอย่างไรต่อโครงการฝึกอบรม

2. ด้านการเรียนรู้ (Learning) เพื่อวัดผลการเรียนรู้ในหลักการข้อเท็จจริงและเทคนิคต่างๆ อย่างไรบ้าง

3. ด้านพฤติกรรม (Behavior) เพื่อวัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานหลังการอบรมไปแล้ว

4. ด้านผลสำเร็จ (Results) เพื่อทราบผลที่ปรากฏเด่นชัดจากโครงการฝึกอบรม เช่น การลดค่าใช้จ่าย การปรับปรุงคุณภาพ ฯลฯ

Hamblin (สมคิด , 2545) ได้เสนอรูปแบบการประเมินโครงการฝึกอบรมโดยยึดระดับการรับรู้หรือผลที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรมเป็นหลัก โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. ระดับปฏิกิริยา เป็นการประเมินว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีปฏิกิริยาอย่างไร มีความพึงพอใจหรือรู้สึกอย่างไรต่อการฝึกอบรม ต่อหลักสูตร เนื้อหาวิชา วิทยากร สถานที่ เวลา เทคนิคการฝึกอบรม และอุปกรณ์การฝึกอบรม หลักการประเมินในระดับนี้ ต้องมีการกำหนดจุดประสงค์การประเมินผลปฏิกิริยาของผู้เข้ารับการฝึกอบรม แล้วจึงประเมินผลปฏิกิริยาของผู้รับการฝึกอบรม

2. ระดับการเรียนรู้ เป็นการประเมินผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่าได้รับความรู้ ทักษะและทัศนคติเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงไร การบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้มีเงื่อนไข 3 ประการ ดังนี้

2.1 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องมีความถนัดพื้นฐาน เชว่น บุคลิกภาพ ทักษะที่จะสามารถรับรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ต้องการได้

2.2 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องมีความรู้พื้นฐานตรงกับกำหนดไว้ในจุดประสงค์ของการฝึกอบรม

2.3 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องมีปฏิกิริยาที่ดีต่อการฝึกอบรม แต่ไม่ได้หมายความว่าต้องชอบการฝึกอบรม แต่หมายความว่าปฏิกิริยาที่ดีต่อการฝึกอบรมจะต้องไม่ขัดต่อวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ อย่างน้อยที่สุดผู้เข้ารับการฝึกอบรมควรจะยอมรับการฝึกอบรมนั้นๆ

3. ระดับพฤติกรรมในการทำงาน เป็นการประเมินผลเมื่อโครงการสิ้นสุดแล้วว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงานอย่างไรหลักจากได้เรียนรู้จากการฝึกอบรมแล้ว เช่น ทำงานช้าเปลี่ยนเป็นทำงานเร็ว เกียจคร้านเปลี่ยนเป็นขยัน เป็นต้น โครงการฝึกอบรมโดยส่วนใหญ่มักจะกำหนดวัตถุประสงค์เน้นหนักไปในด้านพฤติกรรมการทำงานและถือว่า ความสำเร็จของโครงการฝึกอบรมคือการสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมไปในทางที่ต้องการ

4. ระดับการเปลี่ยนแปลงในองค์กร เป็นการวัดผลการเปลี่ยนผลงานโดยรวมขององค์กรไปในทางที่ดีขึ้นเพียงใด เช่น ชื่อเสียงของบริษัทดีขึ้น ยอดขายเพิ่มขึ้น คุณภาพของผลิตภัณฑ์ดีขึ้น เป็นต้น เพื่อให้สามารถประเมินผลในระดับนี้ได้จึงมีการกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กร การประเมินผลระดับองค์กรควรประเมินเรื่องต่อไปนี้

4.1 การดำรงไว้ซึ่งองค์กร ชื่อเสียงขององค์กร

4.2 การสร้างเงินส่วนเกิน (กำไร)

4.3 สวัสดิการของกลุ่มผลประโยชน์

4.4 สวัสดิการด้านสังคมและการเมือง

4.5 สมรรถนะการผลิตโดยรวม

5. ระดับการเปลี่ยนแปลงผลสัมฤทธิ์ขององค์การ การประเมินในระดับนี้จะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์การประเมินผล เช่น ผลการฝึกอบรมเพื่อลดสิ่งเสียหาย ความผิดพลาดของปริมาณสินค้าคงคลัง การซ่อมบำรุงรักษา งานนอกเวลา ซึ่งการประเมินผลจะต้องประเมินได้ตามวัตถุประสงค์นั้น

การประเมินโครงการฝึกอบรมสามารถกระทำได้หลายวิธี เช่น การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การพิจารณาผลงาน และการวิเคราะห์เอกสาร ฉะนั้นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการฝึกอบรมจึงต้องมีหลายชนิด ผู้ประเมินโครงการฝึกอบรมจึงควรเลือกใช้เครื่องมือให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และวิธีที่ใช้ในการประเมินโครงการฝึกอบรมเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการฝึกอบรม มีดังนี้

5.1 แบบสังเกตพฤติกรรม คุณภาพของข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการประเมินย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถและประสบการณ์ของผู้สังเกต และแบบสังเกตพฤติกรรมที่นำมาใช้ การสังเกตพฤติกรรมมี 2 ลักษณะ คือ การสังเกตพฤติกรรมย่อย นิยมใช้กับการสังเกตขั้นตอนในการทำงานระดับความสามารถของการปฏิบัติ ผู้ประเมินจะบันทึกพฤติกรรมดังกล่าวลงในแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละคน และการสังเกตพฤติกรรมรวม เป็นวิธีการที่ใช้กับสภาพทั่วไป นิยมใช้ในการประเมินพฤติกรรมกลุ่มของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและประเมินสภาพการณ์ทั่วไป อย่างไรก็ตามการสังเกตพฤติกรรมรวมมีความน่าเชื่อถือน้อยกว่าการสังเกตพฤติกรรมย่อยเพราะเป็นการเก็บข้อมูลโดยผู้สังเกตคนเดียว การสังเกตทั่วไป อาจดูไม่ทั่วถึงและในการสรุปพฤติกรรมของกลุ่มอาจมีอคติโดยไม่รู้ตัว วิธีแก้ไขจุดอ่อนของการประเมินแบบรวมทำได้โดยใช้แบบประเมินควบคู่กับเครื่องมือชนิดอื่นและใช้ผู้ประเมินมากกว่าหนึ่งคน

5.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์จะต้องกำหนดว่าสัมภาษณ์ใคร ทำไมต้องสัมภาษณ์ สัมภาษณ์เกี่ยวกับอะไร สัมภาษณ์เมื่อใด เมื่อตอบคำถามเหล่านี้แล้วจึงเขียนหัวข้อที่จะสัมภาษณ์หรือทำแบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์นิยมใช้ในการประเมินที่ต้องการข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปประกอบกับข้อมูลที่ได้จากเครื่องชนิดอื่น ซึ่งช่วยให้ข้อมูลที่ได้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5.3 แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือที่นิยมใช้ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินผลการฝึกอบรม แบบสอบถามส่วนใหญ่แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนแรกเป็นคำถามเกี่ยวกับตัวผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยทั่วไปจะถามเกี่ยวกับสถานภาพปัจจุบัน และหน้าที่การงาน ซึ่งอาจเป็นคำถามแบบมีคำตอบให้เลือก หรือแบบให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบเอง ส่วนใหญ่นิยมแบบมีคำตอบให้เลือก เพราะสะดวกหรือผู้ตอบและการทำสรุปผลการประเมิน ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกหรือความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรม วิทยากร และสภาพแวดล้อมในการฝึกอบรม ส่วนมาจะทำเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) คือ มีข้อความที่เป็นความคิดเห็นและมีเกณฑ์ให้ประเมินว่าเห็นด้วยกับข้อความดังกล่าวในระดับใด ในบางกรณีอาจมีการสอบถามความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับรายละเอียดของการฝึกอบรมแต่ละเรื่อง เช่น ความคิดเห็น

ต่อรายวิชา วิทยาการและความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการฝึกอบรม

5.4 แบบทดสอบ เป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งในการประเมินผลผลิตของการฝึกอบรม การทดสอบความรู้ความเข้าใจและทัศนคติส่วนใหญ่นิยมใช้แบบทดสอบ ซึ่งเป็นวิธีการใช้สะดวก และช่วยให้ได้ข้อมูลที่ง่ายต่อการนำไปวิเคราะห์ ในบางกรณีอาจใช้ร่วมกับการสัมภาษณ์ซึ่งแบบทดสอบที่ใช้ต้องสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม ข้อสอบต้องครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม การกำหนดจำนวนข้อต้องสัมพันธ์กับความสำคัญของเนื้อหา และควรเป็นการวัดความเข้าใจมากกว่าความจำ

5.5 แบบประเมินผลงาน การฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานซึ่งมีผลงานเป็นรูปธรรมในการประเมินก็ควรพิจารณาจากผลงานที่ได้กระทำด้วย ในการประเมินผลงานควรมีแบบประเมินที่กำหนดเกณฑ์ในการประเมิน เครือวัลย์ (2531) ได้กล่าวถึงวิธีการทดสอบภาพปฏิบัติ สามารถทำได้โดยวิทยากรกำหนดการทดสอบภาคปฏิบัติโดยกำหนดงานและเวลาให้ปฏิบัติหรือวิทยากรกำหนดการทดสอบและให้คะแนนระหว่างปฏิบัติตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้น ซึ่ง โกวิทย์ และ สมศักดิ์ (2523) ได้กล่าวถึงการวัดผลด้านการปฏิบัติ (Psychomotor Domain) ว่าควรมีสิ่งที่จะต้องวัด 2 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงาน เป็นการวัดวิธีการปฏิบัติงาน (Procedure) และการวัดผลงาน (Product)

1.1 วิธีการปฏิบัติงาน ได้แก่ การวัดวิธีการ ทักษะ และเทคนิคในการปฏิบัติงาน เช่น วิธีการใช้เครื่องมือ วิธีการแก้ปัญหา เป็นต้น

1.2 การวัดผลงาน ได้แก่ การวัดผลงานที่ทำ โดยการนำผลงานนั้นมาทำการประเมินด้วยวิธีการต่างๆ ดังที่กล่าวไว้ในข้างต้น

2. การวัดทางด้านพฤติกรรมของผู้เรียน เป็นการวัดด้านความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน และพฤติกรรมที่แสดงออกในขณะเรียน พฤติกรรมหรือการกระทำดังกล่าว สามารถวัดได้ด้วยวิธีการสังเกต วิธีที่จะช่วยให้การสังเกตได้ประโยชน์อย่างเต็มที่ก็คือ ใช้เครื่องมืออื่นประกอบการสังเกต เช่น แบบสำรวจรายการ (Checklist) การจัดอันดับคุณภาพ (rating Scale) เป็นต้น

2.5 การพัฒนาอาชีพ

ประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายต่างก็มุ่งเป้าหมายการพัฒนาไปที่ประชาชนในชนบทเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศอาศัยอยู่ในชนบท ซึ่งหมายถึงว่าเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ คือ กำลังแรงงานในชนบท โดยทั่วไปแล้วแรงงานทางด้านอาชีพจะด้อยในการศึกษาและทรัพยากรทางเศรษฐกิจ การเรียนรู้ส่วนใหญ่ได้จากการสืบทอดทางวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อ การฝึกอบรมจึงเป็นสิ่งที่สามารถช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและทัศนคติให้กับกำลังงานในด้านอาชีพได้เหมาะสมในการทำงาน ซึ่งจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพต่อไป (พินิจดา วีระชาติ.2543 : 1)

2.5.1 หลักของการพัฒนาอาชีพ

ดารา (2521) ได้เสนอหลักการของการพัฒนาอาชีพโดยสรุปได้ดังนี้

1. หลักการให้ประชาชนช่วยตนเอง คือ สนับสนุนให้ประชาชนสามารถช่วยตนเองได้ โดยไม่ควรช่วยทุกสิ่งทุกอย่างโดยประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง และเพื่อที่จะเกิดการพึ่งพาและช่วยเหลือตนเองได้จึงควรกระทำดังนี้

1.1 เริ่มจากสภาพที่เป็นอยู่ของประชาชน

1.2 เริ่มจากสิ่งเล็กๆ น้อย ๆ และจากสิ่งง่าย ๆ ไปหาสิ่งที่ยาก

1.3 ไม่รีบเร่งทำโครงการดำเนินงาน แต่ค่อยเป็นค่อยไปเพื่อให้โอกาสประชาชนได้คิดมีส่วนร่วมช่วยทำไปด้วย

1.4 พยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้มากที่สุด

3. หลักประชาธิปไตยในการทำงาน ซึ่งหมายความว่า ในการดำเนินงานใดๆ นั้นทุกคนจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกัน ไม่มีใครเหนือกว่าใคร

หลักการของการพัฒนาอาชีพเพื่อให้เกิดความยั่งยืน และประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้นั้นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ และเป็นการช่วยให้ประชาชนพึ่งพาและช่วยเหลือตนเองได้ในอนาคต ดังพระราชกระแสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวโรกาสที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท (พชช.) และเจ้าหน้าที่เข้าเฝ้าถวายรายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย ดังนี้ (คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท , 2544)

“...หลักการพัฒนาที่ควรคำนึงถึง คือ ช่วยเขาเพื่อให้เขาช่วยตนเองได้

การให้คำแนะนำเพื่อให้ชาวบ้านได้เรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

จึงเป็นสิ่งสำคัญ”

2.5.2 การฝึกอบรมในการพัฒนาอาชีพ

การฝึกอบรมเป็นกรรมวิธีหรือเทคนิควิธีที่สำคัญและจำเป็นสำหรับหน่วยงานต่างๆ ที่จะต้องบริหารงานด้านบุคลากรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ช่วยแก้ปัญหาคาดแคลนผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะอย่างแก่หน่วยงานได้ดี เป็นการพัฒนาคนให้พัฒนาฝีมือและแรงงานของตนเองสามารถตัดสินใจได้ดีกว่า ทำงานได้เข้มแข็งยิ่งขึ้นอันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในที่สุด ซึ่งนับได้ว่าการฝึกอบรมเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาอาชีพที่มีบทบาทในด้านต่อไปนี้ คือ

1. การฝึกอบรมเป็นกรรมวิธีที่ช่วยป้องกัน (preservative) สำหรับผู้ที่เข้างานใหม่ หรือยังไม่มี ความชำนาญในการปฏิบัติงานจริง การฝึกอบรมก่อนการเข้างานจึงช่วยให้บุคคลเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงานในหน่วยงานมากยิ่งขึ้น และเนื่องจากเข้าใจและทราบล่วงหน้าก่อนแล้วในหลายๆอย่างจึงไม่มีปัญหาในการปรับตัวเมื่อตอนอยู่ร่วมกับบุคคลต่างๆ ที่ร่วมงานกันช่วยให้มีกำลังใจและมีขวัญในการทำงาน เพิ่มพูนประสิทธิภาพของงานให้สูงขึ้น

2. การฝึกอบรมเป็นกรรมวิธีที่ช่วยแก้ไขปัญหา (Curative) ในการปฏิบัติงานของคนงานในแต่ละหน่วยงานนั้น คนงานมักประสบปัญหาในการทำงานอยู่เสมอ การฝึกอบรมจึงเข้าไปมีบทบาทช่วยแก้ไขปัญหานั้นให้ลุล่วงได้

3. การฝึกอบรมช่วยประหยัดรายจ่าย เนื่องจากการฝึกอบรม เป็นกรรมวิธีที่จัดขึ้นในระยะเวลาอันสั้น ภายใต้งบประมาณจำกัดและฝึกอบรมกับเฉพาะบางหัวข้อที่ต้องการเสริมความรู้

ทักษะ และประสบการณ์เท่านั้น จึงไม่ต้องลงทุนมากมายเช่นเดียวกับการเรียนการสอนในระบบตามสถาบันการศึกษา

4. การฝึกอบรมเป็นกรรมวิธีสนับสนุนการศึกษาตลอดชีพ ซึ่งเป็นความต้องการของบุคคลในหน่วยงานต่างๆ ในปัจจุบัน

2.5.3 การหาความต้องการ หรือความจำเป็นในการฝึกอบรม

ในการจัดกิจกรรมหรือการฝึกอบรมในการพัฒนาอาชีพนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นประการแรกคือ โครงการฝึกอบรมนั้นตรงกับความต้องการและสามารถแก้ปัญหาชุมชนหรือบุคคลได้หรือไม่ เราจึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ความต้องการและสามารถแก้ปัญหาชุมชนหรือบุคคลได้หรือไม่ เราจึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาของชุมชนเสียก่อน โดยทำการวิเคราะห์ความต้องการของชุมชนกลุ่มเป้าหมาย และมีการสำรวจข้อมูลของปัญหาโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. รวบรวมสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของชุมชน เช่น ด้านสภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา อนามัย เป็นต้น แล้วนำข้อมูลเกี่ยวกับสภาพต่างๆ เหล่านั้นมาวิเคราะห์ว่าสภาพเป็นอย่างไร มีสภาพใดบ้างที่บ่งชี้ว่าเป็นปัญหา

2. จัดลำดับความสำคัญของปัญหา และเลือกปัญหาที่จำเป็นต้องแก้ไขก่อน

3. วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา วิธีการแก้ปัญหา และเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุดและเป็นไปได้

4. แปรสภาพของทางแก้ปัญหา หรือที่เลือกมานั้นเป็นเป้าหมาย (Goal) หรือจุดหมาย (Aim) หรือกำหนดเป้าหมาย หรือจุดหมายนั้นให้ชัดเจนออกมาเป็นเป้าประสงค์ (Target) โดยผ่านการวิเคราะห์ที่มีเหตุผลในแง่ของความจำเป็น ความสอดคล้องกับทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่และที่จะสามารถหามาได้หรือได้รับการสนับสนุน และความเป็นไปได้ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ เป้าประสงค์ที่ชุมชนได้ร่วมกันกำหนดขึ้นมา คือ ความต้องการที่แท้จริงหรือความต้องการที่จำเป็นของชุมชนนั่นเอง

5. กำหนดโครงการฝึกอบรม เพื่อแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยกำหนดร่วมกันระหว่างผู้ฝึกอบรมกับชุมชนเป้าหมาย

การวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการรู้จักตนเอง และพร้อมที่จะก้าวไปสู่การพัฒนาอาชีพนั้น ตามหลักการของการพัฒนาอาชีพ แบบในการพัฒนาอาชีพจะแตกต่างกันตามความเชื่อและพื้นฐานทางทฤษฎี โดยสรุปแล้วประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การรู้จักตนเอง ในที่นี้หมายถึงการให้บุคคลพิจารณาถึงความสามารถ จุดเด่น ทักษะ ค่านิยม ความสนใจ ตลอดจนบุคลิกภาพทั่วไป ซึ่งการรับรู้ เจตคติ ค่านิยมของแต่ละบุคคลจะเป็นผลที่เกิดจากความพอใจในประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคล โดยเกิดขึ้นด้วยตัวของบุคคลนั่นเอง ถ้าไม่พอใจในงานก็เกิดแรงจูงใจทำให้เกิดมีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงโดยสำรวจความสามารถของตนเอง และเป็นสิ่งจูงใจที่ต้องการเพิ่มความรู้ ความสามารถของตนเองโดยการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมข้อมูลและให้ข้อมูลทางอาชีพ เป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญในการฝึกอบรมอาชีพ ซึ่งใช้ประกอบการตัดสินใจของผู้เข้ารับการอบรม ข้อมูลทางด้านอาชีพในที่นี้มี

ความหมายถึงลักษณะของอาชีพแต่ละชนิด ความรู้ที่จำเป็นในการเข้าสู่อาชีพนั้นๆ ความก้าวหน้าของอาชีพแนวโน้มและความต้องการของตลาดแรงงานต่ออาชีพนั้น ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 3 การเตรียมเข้าสู่โลกของงาน มีความหมายถึงการที่ผู้ฝึกอบรม จะช่วยแนะนำให้รู้จักวิธีการดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานอาชีพนั้น เช่น วิธีสมัครงาน การจัดทำเอกสารสมัครงาน เป็นต้น

3. ชมรมผู้สูงอายุ

3.1 ความหมายของชมรมผู้สูงอายุ

ชมรมผู้สูงอายุ คือ การรวมตัวกันของผู้สูงอายุตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุ (Senior Citizen Club) ซึ่งจุดมุ่งหมายสำคัญได้แก่ การกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีการรวมตัวกัน เพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนาสังคม โดยมีครอบครัวและชุมชนเป็นฐานในการดำเนินการ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผู้สูงอายุรวมตัวกันจัดตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุในระดับอำเภอทุกอำเภออีกด้วย กิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุโดยทั่วไปส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ไม่ต่อเนื่องและไม่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง (พฤตินันท์, 2530) กิจกรรมการเรียนรู้ของชมรมผู้สูงอายุ เช่น การร่วมกันบำเพ็ญกุศลศพสมาชิก การบริจาคเงินและสิ่งของแก่ทางราชการ การเดินทางไปทัศนศึกษา การจัดบรรยายเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพอนามัย เรื่องธรรมะ และการประกอบศาสนกิจ เป็นต้น ปัจจุบันผู้สูงอายุเป็นกลุ่มหนึ่งที่เผชิญปัญหากับการเปลี่ยนแปลงของโลก และต้องการการเรียนรู้สิ่งต่างๆ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและเป็นการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัย (พิสมัย , 2539)

ผู้สูงอายุจำนวนมากไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง และไม่สามารถใช้เทคโนโลยีร่วมสมัยร่วมกับคนรุ่นใหม่ได้ เช่น การค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต การใช้เครื่องมือสื่อสารเพื่อการค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ การเดินทางไปยังแหล่งความรู้ต่างๆ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อศึกษาหาความรู้ และนำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตตนเอง ดังนั้นจึงมักปรากฏช่องว่างระหว่างแนวคิดของผู้สูงอายุกับเยาวชนคนหนุ่มสาวเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย เรื่องบทบาทและคุณค่าของผู้สูงอายุโดยศิริวรรณ (2531) ผู้สูงอายุกลุ่มหนึ่งเข้าไม่ถึงบริการหลายๆ ด้านของรัฐ ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น ไม่มีข้อมูลข้อมูลแหล่งบริการ และการบริการสังคมของรัฐ ไม่สามารถเข้าถึงทุกพื้นที่ ประการสำคัญ การจัดกิจกรรมของผู้สูงอายุไม่สนองตอบความต้องการ คือ ไม่ค่อยตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ ปัญหาของผู้สูงอายุไทยโดยทั่วไป (เสนอ, 2544) ได้แก่ การขาดเงินใช้สอยเพื่อการดำรงชีพ เนื่องจากทำงานไม่ได้เหมือนกับวัยหนุ่มสาว การเจ็บป่วยและขาดเงินค่ารักษาพยาบาล ผู้สูงอายุมักจะมีโรคประจำตัว การที่ไม่ลูกหลานดูแล หรือลูกเสียชีวิต รับฝากหลานมาเลี้ยงดู ทำให้ต้องรับภาระหลักในวัยสูงอายุประชากรทั่วไปรวมทั้งผู้สูงอายุเอง มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อความชรา ทำให้มีการปฏิบัติโดยมีขอบต่อผู้สูงอายุ ทั้งทางวาจาและจิตใจ การไม่ได้รับการยกย่องในสถานภาพที่เคยมีในอดีต เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุท้อแท้ และลดภารกิจในการสร้างสรรค์สังคม ถือว่าเป็นหน้าที่ของคนรุ่นใหม่ ส่วนผู้สูงอายุถึงเวลาพักผ่อนและไม่ควรทำกิจกรรมสังคมต่อไป การขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมเป็นปัญหาสังคม เพราะจะส่งผลให้ไม่สามารถนำประสบการณ์อันทรงคุณค่าของผู้สูงอายุ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อคนรุ่นหลังได้ ผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากต้องการเข้าวัดทำบุญฟังเทศน์ ฟังธรรมเพื่อให้จิตใจสงบร่มเย็นในบั้นปลายของชีวิต

3.2 ผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การศึกษากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิง แบบแผนการทำกิจกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีกิจกรรมการออกกำลังกาย มีกิจกรรมที่ทำให้เสริมสร้างทักษะจิตใจและเชาว์ปัญญา กิจกรรมที่ทำให้มีปฏิสัมพันธ์กับสังคม ผู้สูงอายุส่วนมากจะได้รับการเคารพนับถือจากบุคคลในครอบครัวและบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะในชนบทผู้สูงอายุจะเป็นผู้นำในกิจกรรมทางศาสนาและให้คำปรึกษาแนะนำ รวมถึงแสดงความคิดเห็นในด้านต่างๆ แก่สังคม นอกจากกิจกรรมทางศาสนาแล้วยังมีกิจกรรมด้านการส่งเสริมการศึกษา อาชีพ การพัฒนาท้องถิ่น ในฐานะเป็นผู้ถ่ายทอดวิทยาการ หรือเป็นคณะกรรมการดำเนินการ สอดคล้องกับรายงานการวิจัยเรื่องศักยภาพของผู้สูงอายุในการทำงานเพื่อสังคม (เกริกศักดิ์ บุญญานุพงศ์. 2534: 30) และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องชีวิตคนชราในจังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่ากิจกรรมที่ผู้สูงอายุเข้าไปมีบทบาทร่วมด้วยมากที่สุด คือ กิจกรรมทางศาสนา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ นั้น ผู้สูงอายุพอใจที่จะร่วมกิจกรรมกับคนในวัยเดียวกัน (เกริกศักดิ์ บุญญานุพงศ์. 2534: 14) กิจกรรมในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาคเหนือของประเทศไทย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีกิจกรรมการออกกำลังกาย ได้แก่ การทำอาหาร การเดินเล่นรอบๆบ้าน การทำความสะอาดบ้าน การปลูกต้นไม้ ทำสวน การทำไร่บนพื้นที่สูง ทำนาบ้างเล็กน้อย การซักรีดเสื้อผ้า สำหรับกิจกรรมที่ทำให้เสริมสร้างทักษะจิตใจและเชาว์ปัญญา ได้แก่ การดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ การไปทำบุญตักบาตร การสวดมนต์ การฟังธรรม ทำบุญที่บ้าน ที่วัด ส่วนกิจกรรมที่ทำให้มีปฏิสัมพันธ์กับสังคม ได้แก่ การได้พูดคุยกับสมาชิกในครอบครัวของตนเองและเพื่อนบ้าน รวมทั้งมีกิจกรรมสัมพันธ์กับกิจกรรมชุมชน เป็นต้น

3.3 กระบวนการของชมรมผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต

ในการดำเนินงานการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ ผู้ดำเนินงานควรคำนึงความต้องการและความสนใจของสมาชิกในชมรมเป็นประการสำคัญ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกและดึงศักยภาพของผู้สูงอายุที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้มากที่สุด การจัดกิจกรรมควรจัดให้หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกทุกกลุ่ม เพื่อให้การจัดกิจกรรมประสบความสำเร็จ ควรมีแนวทางและขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการ

สำรวจสภาพปัญหา ความต้องการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ความต้องการของตนเองของกลุ่มสมาชิก ความต้องการของชุมชนที่ผู้สูงอายุเห็นว่าเป็นการแก้ไขปัญหาภายในท้องถิ่น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน โดยมีวิธีการต่างๆ เช่น

- การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานที่สะท้อนสภาพปัญหา และความต้องการของสมาชิก
- การอภิปรายระดมพลังสมอง
- จัดเวที / เสวนา
- การประชุมกลุ่มย่อย

2. ขั้นวางแผน

เมื่อได้ความต้องการของสมาชิกแล้ว นำมารวบรวมจัดลำดับความสำคัญในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม ดำเนินการ ประสานงาน เพื่อเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ วิทยาการ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ แล้วนำมารายงาน

2.1 จัดทำปฏิทินการจัดกิจกรรม / รายปี / รายเดือน

2.2 จัดทำรายละเอียดแผนงาน / โครงการแต่ละกิจกรรม

2.3 ประสานงานด้านงบประมาณวิทยากร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์แต่ละกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการ โดยมุ่งเน้นทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น และกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิก

3. ขั้นตอนการ

3.1 ประชาสัมพันธ์โครงการ

3.2 ดำเนินการตามแผนงานที่กำหนดไว้

3.3 การจัดกิจกรรมมุ่งเน้นกระบวนการคิดเป็น และการมีส่วนร่วมของสมาชิก และดึงศักยภาพของผู้สูงอายุมาให้มากที่สุด

4. ขั้นตอนประเมินผล

ประเมินผลการจัดกิจกรรมโดยทำการประเมินจากสภาพจริงตามวัตถุประสงค์ของแต่ละโครงการ ในการประเมินผลตามสภาพจริง มุ่งหวังให้เกิดกระบวนการพัฒนาและปรับปรุง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการดำเนินการในลักษณะการประเมินผลทั้งกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผนการปฏิบัติงาน การดำเนินงาน การประเมินผล และการพัฒนา การปรับปรุง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดกระบวนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องต่อไป

อย่างไรก็ดี การประเมินผลควรเป็นไปตามสถานการณ์เป็นวิถีธรรมชาติ ไม่ควรเคร่งครัดโดยยึดหลักทฤษฎีเป็นหลักมากนัก การประเมินผลโดยสมาชิกทุกคนสะท้อนภาพ และความรู้สึกต่อการทำงาน หรือต่อผลของกิจกรรม จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงชมรม และเป็นวิธีที่ดี

5. สรุป

เมื่อการดำเนินการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนการดำเนินการดังกล่าวแล้ว ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ คือ

5.1 สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต กับชมรมผู้สูงอายุได้ทั่วประเทศ

5.2 แสวงหาความร่วมมือ และการใช้ประโยชน์จากความรู้ความสามารถของผู้สูงอายุ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำทางสังคมเพื่อสนับสนุน ส่งเสริมด้านงบประมาณ จัดการแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการบริหาร และจัดกิจกรรมผู้สูงอายุ

5.3 สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง

5.4 สมาชิกผู้สูงอายุ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมโลกในยุคศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ได้มีผู้วิจัยเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรเกี่ยวกับการฝึกอบรมไว้หลายท่าน ดังนี้

ปราโมทย์ (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาเรื่อง การป้องกันอันตรายจากสารเคมีที่ใช้ในชีวิตประจำวัน สำหรับหมู่บ้านอาสาสมัคร ซึ่งมีขั้นตอนการ ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ขั้นตอน (1) ศึกษาความจำเป็นในการฝึกอบรม (2) กำหนดรายละเอียดของ หลักสูตร (3) นำหลักสูตรไปใช้และประเมินผลการฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ เกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากสารเคมีที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และตระหนักถึงอันตรายจาก สารเคมีที่ใช้ในชีวิตและตระหนักต่ออันตรายจากการใช้สารเคมีเพิ่มมากขึ้น สูงกว่าก่อนเข้ารับการ ฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ ธเนศ เก่งเกียรติชัย (2541) ได้ทำการวิจัย การพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดเทศบาลนครธนบุรี มี 7 ขั้นตอน (1) การสำรวจและการวิเคราะห์ ความจำเป็นในการฝึกอบรม (2) กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม (3) การกำหนดเนื้อหาของ หลักสูตร (4) กำหนดกิจกรรมในการฝึกอบรม (5) จัดทำสื่อการเรียนการสอน (6) การสร้างแผนการ ฝึกอบรม และ (7) การวัดและประเมินผลการฝึกอบรม ผลการทดลองพบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังรับการ ฝึกอบรมมีค่าสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกับ รำไพ แก้ว วิเชียร (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง หลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการอนุรักษ์คลองสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณะ สุขระดับตำบล ในจังหวัดนนทบุรี แบ่งการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ (1) ศึกษาความต้องการและ ความจำเป็นในการอบรม (2) กำหนดจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม (3) กำหนดเนื้อหาสาระและ กระบวนการฝึกอบรม (4) ทดลองใช้หลักสูตร (5) ประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม โดยใช้แบบทดสอบ ความรู้แบบวัดเจตคติก่อนและหลังการอบรม ใช้สถิติ t-test วิเคราะห์ความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยก่อน ปลายหลังการอบรมประเมินผลการอบรมโดยสอบถามความคิดเห็นจากผู้เข้าอบรม วิทยากร และผู้ สังเกตการณ์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ร้อยละ และฐานนิยม ผลวิจัยพบว่าผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ และเจตคติต่อการอนุรักษ์คลองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับทิพวรรณ น่วมทอง (2546) ที่ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างหลักสูตรดังกล่าวพบว่าบุคลากรที่ผ่านการอบรมมีความรู้ และเจตคติ เพิ่มขึ้น โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ก่อนการฝึกอบรมเท่ากับ 10.13 หลังการอบรมเท่ากับ 13.03 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความรู้ก่อนและหลังการอบรมเท่ากับ 2.9 และเมื่อ วิเคราะห์ด้วยค่า t-test มีค่าเท่ากับ 7.66 ส่วนค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติก่อนการอบรมเท่ากับ 61.77 หลังการอบรมเท่ากับ 67.77 และผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติ ก่อนและหลังการอบรมเท่ากับ 6.00 เมื่อวิเคราะห์ด้วยค่า t-test มีค่าเท่ากับ 5.67 แสดงให้เห็นว่า หลักสูตรอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาที่สร้างขึ้น ทำให้บุคคลที่ผ่านการอบรมมีความรู้และเจตคติในเรื่อง การลดพฤติกรรมเสี่ยงในการปฏิบัติงานในการจัดการมูลฝอยโรงพยาบาลสูงกว่าก่อนเข้ารับการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตฤณรัช (2547) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี การวิจัยมี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการในการฝึกอบรมอาชีพของประชาชนในเขตพื้นที่ชุมชนหนองลู เป็นการศึกษาโดยการจัดสนทนากลุ่มของผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการจำนวน 8 คน เพื่อกำหนดงานอาชีพที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของประชาชนในชุมชนหนองลู ได้งานการทอผ้าพื้นบ้านกะเหรี่ยงด้วยกี่ผูกเอว

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการนำผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 1 กำหนดเป็นร่างหลักสูตร ประกอบด้วย ชื่อของหลักสูตร หลักการ และเหตุผล จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระวิชาในหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้และประเมินหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้และประเมินหลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนในชุมชนหนองลู ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงจากผู้สมัครใจ จำนวน 7 คน การประเมินหลักสูตรประกอบด้วย

การประเมินปฏิกิริยาของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ผลการประเมินปฏิกิริยาของผู้เข้ารับการฝึกอบรมพบว่า ในด้านหลักสูตรฝึกอบรม วิทยาการฝึกอบรม ระยะเวลาการฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด / เหมาะสมมากที่สุด สถานที่ฝึกอบรมและวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก / เหมาะสมมากตามลำดับ

การประเมินทักษะการปฏิบัติงานอาชีพ ผลการประเมินทักษะการปฏิบัติงานอาชีพของผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า ด้านการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับการเตรียมม้วนด้าย การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับการเตรียมด้ายพุ่ง และการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับการทอผ้าพื้นบ้านกะเหรี่ยงด้วยกี่ผูกเอว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีทักษะการปฏิบัติงานในระดับมาก การม้วนด้าย ด้านการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับเตรียมด้ายต้น การพันด้ายต้น การพันด้ายพุ่ง การประกอบกี่ผูกเอว การผูกกี่และปลดกี่ การยกด้ายบนและด้ายล่าง การสอดด้ายพุ่งการลงพิมพ์ไม้และการคั่นหน้ากว้างผ้า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีทักษะการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และในภาพรวมผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีทักษะการปฏิบัติงานอาชีพอยู่ในระดับปานกลาง

การประเมินผลงาน ผลการประเมินผลงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้จากการปฏิบัติงานอาชีพ พบว่า ในด้านความเรียบของผืนผ้า ขนาดหน้ากว้างผ้า และขนาดความยาวของผ้ามีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ด้านความหนาแน่นของเนื้อผ้า ความสะอาดของเนื้อผ้า มีคุณภาพอยู่ในระดับต้องปรับปรุง และในภาพรวมผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคุณภาพผลงานอยู่ในระดับพอใช้

ทวีศักดิ์ (2550) ได้ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุสำหรับบุคลากรทีมสุขภาพ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุสำหรับบุคลากรทีมสุขภาพ 2) เพื่อตรวจสอบและประเมินหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุสำหรับบุคลากรทีมสุขภาพ และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะ และปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุสำหรับบุคลากรทีมสุขภาพ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเป็นการดำเนินการตามรูปแบบการวิจัยและพัฒนา มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาเพื่อจัดเตรียมข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น ประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุและการสำรวจความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรม ผลจากการศึกษาทำให้ทราบปัญหาของผู้สูงอายุและความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรม ผลจากการศึกษาทำให้ทราบปัญหาของผู้สูงอายุและความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุของบุคลากรที่มสุขภาพตลอดจนองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม

ตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรจำลอง เป็นการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย สภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผลการฝึกอบรม หลักสูตรฝึกอบรมในครั้งนี้ประกอบด้วย 6 หน่วย ได้แก่ 1) ภาวะสุขภาพผู้สูงอายุ 2) โภชนาการในผู้สูงอายุ 3) การออกกำลังกายในผู้สูงอายุ 4) การจัดการความเครียดในผู้สูงอายุ 5) จิตวิทยาผู้สูงอายุ และ 6) รูปแบบการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในแต่ละหน่วยประกอบด้วย คำอธิบายหน่วยการฝึกอบรมวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และการวัดและประเมินหน่วยการฝึกอบรม จากการประเมินโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.20 – 4.60 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และค่าดัชนีความสอดคล้องขององค์ประกอบของโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรม พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ซึ่งมีความสอดคล้องกันทุกองค์ประกอบและการประเมินหน่วยการอบรมมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.80 – 4.80 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ซึ่งมีความสอดคล้องทุกองค์ประกอบ

ตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรฝึกอบรมที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นพยาบาลวิชาชีพด้านสร้างเสริมสุขภาพ สังกัดสำนักงานอนามัย กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน รูปแบบการทดลองเป็นแบบ One group pretest – posttest design มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลองด้วยแบบทดสอบ และแบบวัดเจตคติ ระหว่างการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (80/80) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ หลังการทดลองมากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีเจตคติต่อการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุหลังการทดลองมากกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 นอกจากนี้ยังพบว่า จากการอภิปรายกลุ่มตามใบงานในแต่ละหน่วยทุกกลุ่มได้คะแนนมากกว่าร้อยละ 80 ทุกกลุ่ม และทุกหน่วยการอบรมซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

ตอนที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร เป็นการศึกษาความสัมพันธ์และความสอดคล้องของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรตั้งแต่ บริบท ตัวป้อน กระบวนการ และผลผลิต ตามรูปแบบการประเมิน CIPP model โดยผู้เข้าอบรมและผู้เชี่ยวชาญที่เข้าอบรม ผลการประเมินพบว่า ทุกด้านผ่านเกณฑ์การประเมินทุกประเด็น และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรมดำเนินการตามคำแนะนำของวิทยากร ผู้เข้ารับการอบรมและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

พิเชษฐ (2554) ได้ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและเพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลหลักสูตรดังกล่าว รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi – experimental design) แบบ Pretest – Posttest Desing กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดสิงห์บุรี

จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตสูงอายุ จำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้ แบบวัดสมรรถภาพร่างกาย แบบวัดความจำ ความเครียด ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมระหว่างการทดลองใช้หลักสูตรมีการประเมินความรู้สึกรู้สึกคุณค่าต่อตนเอง การสังเกตพฤติกรรมผู้เข้าอบรมระหว่างการทดลอง ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้ง 5 หน่วยการเรียนรู้มีประสิทธิภาพจากการตรวจสอบท้ายหน่วยการเรียนรู้ ทั้งผู้เข้าอบรมสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ร้อยละ 80 หลังการอบรมผู้สูงอายุมีสมรรถภาพร่างกายดีขึ้น รอบเอวลดลง ความเครียดลดลง ความจำดีขึ้นเล็กน้อย ความรู้สึกต่อตนเองคงที่ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจในการเข้ารับการอบรมระดับมากถึงมากที่สุด การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะให้นำหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปใช้ในกลุ่มผู้สูงอายุในกลุ่มอื่นๆ ต่อไป

อังคณา (2555) ได้ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น เรื่องการทำน้ำสมุนไพรเพื่อเป็นอาชีพเสริมในครอบครัว มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น เรื่อง การทำน้ำสมุนไพรเพื่อเป็นอาชีพเสริมในครอบครัว 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์การใช้หลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น เรื่องการทำน้ำสมุนไพรเพื่อเป็นอาชีพเสริมในครอบครัว และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น เรื่อง การทำน้ำสมุนไพรเพื่อเป็นอาชีพเสริมในครอบครัว กลุ่มอย่างอย่างในการทำวิจัย คือ ประชาชนในตำบลศาลาแดง อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 20 คน โดยได้มาจากการเลือกแบบกำหนดจำนวน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสอบถามความต้องการ 2) แบบประเมินความเหมาะสม 3) แบบประเมินความสอดคล้อง 4) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ 5) แบบประเมินความสามารถ 6) แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น เรื่องการทำน้ำสมุนไพรเพื่อเป็นอาชีพเสริมในครอบครัว มีข้อมูลที่สอดคล้องกัน และมีความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตรในระดับมาก 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์การใช้หลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น เรื่อง การทำน้ำสมุนไพรเพื่อเป็นอาชีพเสริมในครอบครัวมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.15 คะแนน และ 3) ความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น เรื่อง การทำน้ำสมุนไพรเพื่อเป็นอาชีพเสริมในครอบครัว ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบัวลาย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย โดยขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย มี 4 ขั้นตอน ซึ่งรายละเอียดแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างหลักสูตร ขั้นนี้เป็นการสำรวจเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุและบุคลากรที่มสุขภาพ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ และการสำรวจความต้องการจำเป็นในการอบรม จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างหลักสูตรโดยผ่านการตรวจสอบและลงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ได้สัมภาษณ์อีกครั้ง

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรจำลอง เป็นการสร้างหลักสูตรจำลองคล้อยกับข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการศึกษาขั้นที่ 1 โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ส่วน คือ การร่างหลักสูตรฝึกอบรม การตรวจสอบร่างหลักสูตรฝึกอบรม และการปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม เมื่อเสร็จสิ้นตามขั้นตอนจะได้หลักสูตรเพื่อนำไปทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเรียบร้อยแล้วในขั้นตอนที่ 2 ไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรนี้ให้ผลสัมฤทธิ์ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ประชากรที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบัวลาย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 60 คน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2558

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล และปรับปรุงหลักสูตร เป็นการปรับปรุงหลักสูตรภายหลังการทดลองใช้ เพื่อให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์

รายละเอียดของการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบัวลาย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างหลักสูตร

1. การดำเนินงานในขั้นตอนนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์ความต้องการ ข้อมูลต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการสร้างหลักสูตรฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุ งานอาชีพทางเศรษฐศาสตร์ รวมทั้งงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร จากนั้นสรุปผลโดยการบรรยายข้อมูล

2. การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเตรียมข้อมูลด้านความคิดเห็นของนักวิชาการเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ กิจกรรมและวิธีการสอน อบรมอาชีพ ระยะเวลาในการอบรม และความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินการในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะลึก ในขั้นนี้มีรายละเอียดดังนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุและผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตร ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ที่มีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน ใช้คำถามที่ช่วยยืนยันและตรวจสอบข้อมูลซึ่งกันและกัน ประเด็นคำถามเป็นแบบเลือกตอบ

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญ และดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

2.4 การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ในแง่ของความพอเพียงทั้งความพอเพียงของข้อมูลและความเชื่อถือได้ เหมาะสมที่นำไปใช้ในการออกแบบการฝึกอบรมได้

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อมูลสรุปจากการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยใช้ข้อมูลที่รวบรวมได้มาหาข้อสรุปเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการร่างหลักสูตรฝึกอบรม

3. การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ เป็นการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุถึงสภาวะสุขภาพ ความต้องการและความคิดเห็นของผู้สูงอายุเกี่ยวกับอาชีพหรือกิจกรรมที่จะสร้างรายได้เสริม ของชมรมผู้สูงอายุ อ.อุทัย จ.พระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 คน จากนั้นสรุปโดยการบรรยายข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรจำลอง

การดำเนินงานในขั้นตอนนี้ เป็นการเขียนร่างหลักสูตรฝึกอบรม ให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 โดยการแบ่งการดำเนินงานเป็น 3 ส่วน คือ การร่างหลักสูตรฝึกอบรม การตรวจสอบร่างหลักสูตรฝึกอบรม และการปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

การร่างหลักสูตรฝึกอบรม

ผู้วิจัยนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้ขั้นตอนที่ 1 มาสร้างและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย

1. สภาพปัญหาและความจำเป็นในการฝึกอบรม
2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม
3. โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรม
4. กิจกรรมการฝึกอบรม
5. สื่อการฝึกอบรม
6. การวัดและประเมินผลการฝึกอบรม

สภาพปัญหาและความจำเป็นในการฝึกอบรม โดยพิจารณาจากข้อมูลได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ และการสำรวจความต้องการจำเป็น ของบุคลากร เพื่อกำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน และเป็นแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรมให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็น

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอาชีพ โดยกำหนดให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการความจำเป็น การวิจัยครั้งนี้กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอาชีพไว้เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอาชีพได้รับการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและความพึงพอใจที่ดีต่อการสร้างอาชีพของผู้สูงอายุ โดยคาดหวังไว้ว่าเมื่อดำเนินการตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอาชีพแล้ว จะเกิดผลสัมฤทธิ์ คือ ผู้รับการฝึกอาชีพมีความรู้ความเข้าใจที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ในงานอาชีพของผู้สูงอายุซึ่งนำไปสู่การใช้ประโยชน์

โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอาชีพ ในการจัดทำหลักสูตรฝึกอาชีพครั้งนี้ ผู้วิจัยพิจารณาเนื้อหาสาระให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอาชีพ กำหนดเป็น 6 หน่วย คือ

หน่วยที่ 1 ผู้สูงอายุกับอาชีพทางคหกรรมศาสตร์

หน่วยที่ 2 อาหารพารวย

หน่วยที่ 3 สวยด้วยผ้าและเครื่องแต่งกาย

หน่วยที่ 4 ของใช้ของตกแต่งบ้าน

หน่วยที่ 5 งานสมุนไพรและของที่ระลึก

หน่วยที่ 6 ฝึกฝนเป็นอาชีพเพิ่มรายได้

ในแต่ละหน่วยการฝึกอาชีพ ประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

1. คำอธิบายหน่วยการฝึกอาชีพ เป็นการอธิบายสาระสำคัญของหน่วยการฝึกอาชีพแต่ละหน่วย

2. จุดมุ่งหมายของหน่วยและจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เป็นการแสดงถึงสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการฝึกอาชีพ หลังจากการฝึกอบรม

3. เนื้อหาของหลักสูตรฝึกอาชีพเป็นเนื้อหาที่กำหนดไว้ให้ผู้เข้ารับการฝึกอาชีพได้เรียนรู้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด

4. กิจกรรมการฝึกอาชีพ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอาชีพบรรลุตามวัตถุประสงค์ กำหนดให้สอดคล้องกับเนื้อหาและผู้เข้ารับการฝึกอาชีพ ได้แก่การบรรยาย การปฏิบัติกิจกรรม เป็นต้น

5. สื่อการฝึกอาชีพ เป็นสื่อที่ใช้ประกอบการฝึกอบรม ได้แก่เอกสารประกอบการฝึกอบรม คือ ใบความรู้

6. การวัดและประเมินผลการฝึกอาชีพ เป็นการประเมินหลังการฝึกอบรม การสังเกตพฤติกรรม การแสดงความคิดเห็น การร่วมทำกิจกรรม

กิจกรรมการฝึกอาชีพ ผู้วิจัยกำหนดกิจกรรมการฝึกอาชีพให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอาชีพในแต่ละหน่วย โดยการกำหนดกิจกรรมให้ผู้เข้ารับการฝึกอาชีพได้เรียนรู้ตามสถานการณ์ที่หลักสูตรกำหนดไว้แต่ละหน่วย กิจกรรมดังกล่าวประกอบด้วย การบรรยาย การสาธิต การปฏิบัติงานกลุ่ม รวมทั้งคำนึงถึงหลักการให้การศึกษาผู้ใหญ่ด้วย

สื่อการฝึกอาชีพ ผู้วิจัยกำหนดสื่อฝึกอบรมให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ และกิจกรรม การฝึกอาชีพ เอกสารประกอบการฝึกอาชีพ คือ ใบความรู้ หน่วยที่ 1-6

การวัดและการประเมินผลการฝึกอาชีพ กำหนดให้สอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระ และมวลประสบการณ์ วิธีการฝึกอาชีพ รวมทั้งคำนึงถึงบรรยากาศในการฝึกอาชีพและพื้นฐานของผู้เข้ารับการฝึกอาชีพ ซึ่งผู้วิจัยแบ่งวิธีการประเมินผล ดังนี้

การตรวจสอบร่างหลักสูตรฝึกอาชีพ

การตรวจสอบร่างหลักสูตร เป็นการประเมินหลักสูตรซึ่งประกอบด้วยโครงร่างหลักสูตรและหน่วยการฝึกอาชีพ ก่อนนำไปทดลองใช้ เพื่อศึกษาข้อบกพร่องที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขในด้านความเหมาะสมและความสอดคล้องภายในองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรายละเอียดดังนี้

สิ่งที่ต้องตรวจสอบ มีดังนี้

1. ความเหมาะสมของส่วนประกอบของหลักสูตร เป็นการประเมินว่าส่วนประกอบต่างๆ ของหลักสูตรที่สร้างขึ้น เช่น หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายหลักของหลักสูตรฝึกอาชีพ เนื้อหาสาระ วิธีการฝึกอาชีพและการจัดกิจกรรม สื่อการฝึกอาชีพ การวัดประเมินผล เหมาะสมกับผู้รับการฝึกอาชีพหรือไม่

2. ความสอดคล้องของร่างหลักสูตรฝึกอาชีพ เป็นการประเมินว่าส่วนประกอบต่างๆ ของหลักสูตรฝึกอาชีพที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอาชีพหรือไม่เพียงใด

รายละเอียดของสิ่งที่ต้องการตรวจสอบ

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ตรวจสอบจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่ได้จากการศึกษาและความต้องการจำเป็นในการฝึกอาชีพของบุคลากรเกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุและหลักการฝึกอาชีพหรือไม่ กล่าวคือถ้าดำเนินการได้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะสามารถเสริมสร้างประสิทธิภาพในการฝึกอาชีพผู้สูงอายุบุคลากรที่มีสุขภาพตามที่ต้องการได้

2. วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของแต่ละหัวข้อวิชาการฝึกอาชีพ ตรวจสอบวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมแต่ละหัวข้อวิชาการฝึกอาชีพมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและครอบคลุมจุดมุ่งหมายหลักสูตรฝึกอาชีพหรือไม่

3. ความสอดคล้องภายในโครงร่างของหลักสูตร ได้แก่ การตรวจสอบความสอดคล้องภายในร่างหลักสูตร โดยพิจารณาส่วนประกอบของโครงร่างหลักสูตร ได้แก่

3.1 ความสอดคล้องระหว่างสภาพปัญหาและความจำเป็นกับจุดประสงค์ของหลักสูตร

3.2 ความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ของหลักสูตรกับหัวข้อของการฝึกอาชีพ

3.3 ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมกับเนื้อหาสาระในการฝึกอาชีพ

3.4 ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาการฝึกอาชีพกับกิจกรรมและวิธีการฝึกอาชีพ

3.5 ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมกับวิธีการประเมินของผู้เข้ารับการฝึกอาชีพ

วิธีการดำเนินการตรวจสอบ

1. วิธีการตรวจสอบผู้วิจัยใช้แบบประเมินโครงร่างหลักสูตรและแบบประเมินหน่วยการฝึกอาชีพที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและด้านการฝึกอาชีพ โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินทั้งความเหมาะสมและความสอดคล้องของส่วนประกอบของหลักสูตร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบ

2.1 ร่างหลักสูตรการฝึกอาชีพ มีที่ว่างให้ผู้เชี่ยวชาญเขียนข้อเสนอแนะลงในองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร

2.2 แบบประเมินโครงร่างหลักสูตรและแบบประเมินหน่วยการฝึกอาชีพ ใช้แบบสอบถามซึ่งสร้างจากเนื้อหาในหลักสูตร แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบประเมินความเหมาะสมของแต่ละส่วนประกอบของร่างหลักสูตรฝึกอาชีพและหน่วยการฝึกอาชีพ ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วน 5 ระดับ คือ มีความเหมาะสมมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ส่วนประกอบที่ประเมิน ได้แก่ ความเป็นมาของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาสาระ กิจกรรม และวิธีการฝึกอาชีพ สื่อ และวิธีการวัดและประเมินผลโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตัดสินองค์ประกอบของหลักสูตร แต่ละด้านมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

ตอนที่ 2 แบบประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตรฝึกอาชีพและหน่วยการฝึกอาชีพ ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ คือ สอดคล้อง ไม่แน่ใจ และไม่สอดคล้อง ส่วนประกอบที่ประเมิน ได้แก่ สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น จุดมุ่งหมายของหลักสูตร วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหาสาระ กิจกรรมและวิธีการฝึกอาชีพ สื่อ และวิธีการฝึกอาชีพ สื่อ และวิธีการวัดและประเมินผล โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตัดสินว่า องค์ประกอบของหลักสูตรแต่ละด้านสอดคล้องกันหรือไม่

ขั้นตอนในการสร้างแบบประเมินโครงร่างหลักสูตรและหน่วยการฝึกอาชีพ การสร้างแบบประเมิน มีรายละเอียดในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดของเนื้อหาสาระในแต่ละส่วนประกอบต่างๆ ของร่างหลักสูตรฝึกอาชีพ กำหนดประเด็นที่ต้องการสร้างให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่าครอบคลุมประเด็นที่ต้องการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เขียนเป็นข้อคำถาม

2. นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่าครอบคลุมประเด็นที่ต้องการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบหรือไม่ ตรวจสอบลักษณะข้อคำถาม และความถูกต้องชัดเจนของภาษาที่ใช้

3. ปรับปรุงแบบประเมินตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบเนื้อหาว่าครอบคลุมประเด็นที่ควรตรวจสอบหรือไม่ และความถูกต้องชัดเจนของภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงให้เป็นแบบประเมินฉบับสมบูรณ์ตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ

วิธีการตรวจสอบโครงร่างหลักสูตรและหน่วยการฝึกอาชีพ ผู้วิจัยนำแบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง ของส่วนประกอบของร่างหลักสูตรฝึกอาชีพที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ ประเมิน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร 3 ท่าน ด้านผู้สูงอายุ 1 ท่านและด้านการฝึกอาชีพ 1 ท่าน รวม 5 ท่าน

เกณฑ์การเลือกผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ด้าน

1. เกณฑ์การศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป
2. มีประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอาชีพ หรือเป็นวิทยากรฝึกอาชีพ หรือฝึกอาชีพหรือบรรยายเรื่องการฝึกอาชีพของผู้สูงอายุ หรือหากเป็นอาจารย์ต้องเป็นผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษา
3. มีผลงานทางวิชาการหรือผลงานวิจัย ที่ได้รับการพิมพ์เผยแพร่มาแล้ว
4. ผู้เชี่ยวชาญต้องผ่านเกณฑ์อย่างน้อย 2 ข้อ จากที่กำหนด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำร่างหลักสูตรฝึกอาชีพและแบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของร่างหลักสูตรฝึกอาชีพให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณาโดยอิสระและขอคำแนะนำเพิ่มเติมหลังจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบร่างหลักสูตรแล้ว

วิธีจัดกระทำกับข้อมูล

วิธีการจัดกระทำข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม
2. ตั้งเกณฑ์ในการพิจารณา

2.1 วิธีการคิดคะแนนความเหมาะสมของร่างหลักสูตรฝึกอาชีพ โดยนำคำตอบมาให้คะแนนและหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

ระดับคะแนน	ความหมาย
1	เห็นว่าร่างหลักสูตรฝึกอาชีพนั้นมีความเหมาะสมน้อยที่สุด
2	เห็นว่าร่างหลักสูตรฝึกอาชีพนั้นมีความเหมาะสมน้อย
3	เห็นว่าร่างหลักสูตรฝึกอาชีพนั้นมีความเหมาะสมปานกลาง
4	เห็นว่าร่างหลักสูตรฝึกอาชีพนั้นมีความเหมาะสมมาก
5	เห็นว่าร่างหลักสูตรฝึกอาชีพนั้นมีความเหมาะสมมากที่สุด

2.2 การแปลความหมายของความเหมาะสมของร่างหลักสูตรฝึกอาชีพ ผู้วิจัยกำหนดคะแนนไว้ 5 ระดับ ดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540, หน้า 124)

ช่วงคะแนน	ความหมาย
1.00 – 1.49	หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด
1.50 – 2.49	หมายถึง เหมาะสมน้อย
2.50 – 3.49	หมายถึง เหมาะสมปานกลาง
3.50 – 4.49	หมายถึง เหมาะสมมาก

4.50 – 5.00 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

โดยกำหนดเกณฑ์ของความเหมาะสมว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่คะแนน

3.50 ขึ้นไป ถือว่าประเด็นนั้นมีความเหมาะสมไม่ต้องทำการปรับปรุง

2.3 การพิจารณาแบบตรวจสอบความสอดคล้องของร่างหลักสูตร มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ให้ผู้เชี่ยวชาญตัดสินว่า องค์ประกอบของหลักสูตรแต่ละด้านสอดคล้องกัน ไม่แน่ใจ หรือไม่สอดคล้อง

การพิจารณาความสอดคล้องใช้ดัชนีความสอดคล้อง โดยวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item – objective congruence) ของแต่ละข้อจากสูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC คือ ดัชนีความสอดคล้อง
 $\sum$ คือ ผลรวม
 R คือ คะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน
 N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

การแปลคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนที่ตอบมา ดังนี้

มีความเห็นว่า สอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น +1

มีความเห็นว่า ไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0

มีความเห็นว่า ไม่สอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น -1

จากนั้นนำมาแทนค่าในสูตรดัชนีความสอดคล้อง ถ้าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป ถือว่าใช้ได้ไม่ต้องปรับปรุง แต่ถ้าข้อใดมีดัชนีความสอดคล้องน้อยกว่า 0.5 ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงหลักสูตร

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ดำเนินการในสองลักษณะ คือ

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาความเหมาะสม โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาความสอดคล้องโดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ใช้สถิติดัชนีความสอดคล้อง (index of Item – objective congruence)

การปรับปรุงหลักสูตรฝึกอาชีพ

ขั้นตอนนี้เป็น การวิเคราะห์ความสอดคล้องของส่วนประกอบของหลักสูตรที่ได้รับการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ โดยมีขั้นตอนในการพิจารณา ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ถ้าองค์ประกอบส่วนใดมีความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตรสูงถึงเกณฑ์เหมาะสมมาก กล่าวคือ ค่าเฉลี่ย 3.50 ขึ้นไป ผู้วิจัยกำหนดไว้ในหลักสูตรและผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องในองค์ประกอบของหลักสูตรถ้าพบว่ามีค่าความสอดคล้อง กล่าวคือ ได้ค่าความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่าองค์ประกอบส่วนนี้มีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ไม่ต้องทำการ

ปรับปรุง และจากผลการประเมินหลักสูตรอบรมในครั้งนี้ ทุกราการที่ทำการประเมินมีระดับคะแนนความเหมาะสมมากกว่า 3.50 ทุกราการ และมีค่าความสอดคล้องมากกว่า 0.50 ทุกราการ

2. ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญที่อยู่นอกเหนือข้อคำถาม ถ้าผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะคล้ายคลึงกันมากกว่า 3 คนขึ้นไป อาจพิจารณาเพิ่มเติมไว้ในหลักสูตร โดยคำนึงถึงพื้นฐานของผู้เข้ารับการอบรมเป็นสำคัญ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นตอนนี้เป็นการนำหลักสูตรฝึกอาชีพที่ได้รับการตรวจสอบปรับปรุงแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการกำหนดหลักสูตรไปใช้จริงดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรระยะเวลา 3 วัน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร แล้วนำข้อมูลจากการทดลองใช้หลักสูตรไปใช้ปรับปรุง หลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 การทดลองใช้หลักสูตร

จุดมุ่งหมายของการทดลองใช้หลักสูตร ผู้วิจัยได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการทดลองใช้หลักสูตร ดังต่อไปนี้

1. เพื่อประเมินการใช้หลักสูตรว่ามีความเหมาะสมกับผู้เข้ารับการอบรมหรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคในการใช้สูตรอย่างไร โดยประเมินในประเด็นต่อไปนี้

1.1 ประเมินความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา วิธีการฝึกอาชีพและการประเมินผลจากผู้เข้ารับการฝึกอาชีพ

1.2 ประเมินถึงปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตรและปัจจัยที่ส่งเสริมการใช้หลักสูตรจากวิทยากร

2. เพื่อประเมินความพึงพอใจหลังการได้รับการฝึกอาชีพ

แบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินการทดลอง ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดแบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินการทดลอง ดังนี้

1. แบบแผนการทดลองในการทดลองหาประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุสำหรับบุคลากรที่มสุขภาพ ผู้วิจัยประยุกต์แนวคิดของ Kerlinger (1986, p.295) เนื่องจากผู้วิจัยสนใจ ใช้ผู้สนใจที่สมัครเข้ารับการฝึกอาชีพเป็นกลุ่มตัวอย่าง และต้องการศึกษาความก้าวหน้าของผู้เข้ารับการฝึกอาชีพ จึงใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One group pretest-posttest design) ดังรูปต่อไปนี้

O ₁		X	O ₂
(Experimental Group)			
โดย	O ₁	หมายถึง	การทดสอบก่อนการทดลองใช้หลักสูตร
	X	หมายถึง	การได้รับการฝึกอาชีพตามหลักสูตร
	O ₂	หมายถึง	การทดสอบหลังการทดลองใช้หลักสูตร

2. การดำเนินการทดลอง

2.1 ทำการทดสอบวัด ความรู้ ความเข้าใจ ความพึงพอใจ และทักษะ ในการฝึก อาชีพผู้สูงอายุของผู้เข้ารับการอบรมก่อนการทดลอง

2.2 การดำเนินการทดลองโดยใช้หลักสูตรฝึกอาชีพผู้สูงอายุ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อ ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ความพึงพอใจและทักษะ ที่ดีในการฝึกอาชีพผู้สูงอายุ โดยมีวิทยากรหรือ ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละหน่วย

2.3 ทำการทดลองทดสอบประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรแต่ละหน่วยเรียนตาม เกณฑ์ โดยวัดความรู้ความเข้าใจระหว่างหน่วยการเรียนรู้และหลังการฝึกอาชีพ

2.5 ประเมินความเหมาะสมในการใช้หลักสูตรโดยประเมินความเหมาะสมของหน่วย การฝึกอาชีพโดยผู้เข้ารับการอบรม ประเมินความพึงพอใจต่อการฝึกอาชีพของผู้เข้ารับการฝึกอาชีพ ประเมินความเหมาะสมในการใช้หลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมในการฝึกอาชีพ และประเมินความ เหมาะสมในการใช้หลักสูตรฝึกอาชีพจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของวิทยากร

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองหลักสูตร ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการ ทดลองใช้หลักสูตร ประกอบด้วย คู่มือวิทยากร คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอาชีพ อุปกรณ์การฝึกอาชีพและ ประเมินแบบสมรรถนะในการฝึกอาชีพผู้สูงอายุของผู้เข้ารับการฝึกอาชีพ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. คู่มือวิทยากร ประกอบด้วย สภาพปัญหา และความจำเป็นในการฝึกอาชีพ เนื้อหา กิจกรรม เช่น กรณีศึกษา กิจกรรมกลุ่ม สำหรับหลักสูตรฝึกอาชีพ คู่มือดังกล่าวจัดทำเป็นเล่ม ตามหัวข้อของหน่วยการฝึกอาชีพ

2. คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอาชีพ มีลักษณะเป็นโครงสร้างที่สร้างขึ้นครอบคลุมเนื้อหาใน หลักสูตร โดยคู่มือดังกล่าวจัดทำเป็นเล่ม ตามหัวข้อหน่วยการฝึกอาชีพ

3. อุปกรณ์การฝึกอาชีพ สื่อประกอบการอบรมต่างๆ

4. แบบประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกอาชีพผู้สูงอายุของผู้เข้ารับการฝึก อาชีพ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลประกอบด้วย แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจ โดยมี รายละเอียดดังนี้

4.1 แบบสอบถามวัดผลสัมฤทธิ์ หรือคุณลักษณะต่างๆ ของผู้เข้ารับการฝึก อาชีพที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นการประเมินความรู้ ความเข้าใจก่อนและหลังการ อบรม มีขั้นตอนดังนี้

4.1.1 ศึกษาเนื้อหาวิชาการที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุและการฝึกอาชีพ ผู้สูงอายุ ด้านความรู้ความเข้าใจจุดประสงค์ของหลักสูตร จุดประสงค์การเรียนรู้เนื้อหาสาระในแต่ละ หน่วย

4.1.2 สร้างแบบสอบถาม แบบเลือกตอบใช่ หรือ ไม่ใช่ จำนวน 15 ข้อ

4.1.3 นำแบบสอบถามวัดผลสัมฤทธิ์ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

4.1.4 นำแบบสอบถามวัดผลสัมฤทธิ์ ที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับวิชาชีพที่ปฏิบัติงานด้านการฝึกอาชีพที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของภาษาที่ใช้

4.2 แบบวัดความพึงพอใจต่อการฝึกอาชีพของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยสร้างแบบวัดความพึงพอใจ โดยมีขั้นตอนดังนี้

4.2.1 ศึกษา นิยาม ทฤษฎี วิธีการสร้างมาตรวัดความพึงพอใจและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวัดความพึงพอใจและแนวคิดการฝึกอาชีพผู้สูงอายุสร้างแบบวัดความพึงพอใจต่อการฝึกอาชีพผู้สูงอายุ แบบ Likert มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 20 ข้อ มีข้อความทั้งทางบวกและลบ

4.2.2 นำแบบวัดความพึงพอใจ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

4.2.3 นำแบบวัดความพึงพอใจ มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4.2.4 นำแบบวัดความพึงพอใจที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับวิชาชีพที่ปฏิบัติงานด้านการฝึกอาชีพที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของภาษาที่ใช้ คุณภาพของแบบวัดความพึงพอใจ

4.2.5 นำแบบวัดความพึงพอใจต่อการฝึกอาชีพผู้สูงอายุ มาตรวจให้คะแนนแต่ละข้อ มีน้ำหนักเป็น 5 4 3 2 และ 1 คะแนน โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

มาตรวัดความพึงพอใจที่มีข้อความทางบวก

เห็นด้วยน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน
เห็นด้วยน้อย	ให้	2	คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	ให้	3	คะแนน
เห็นด้วยมาก	ให้	4	คะแนน
เห็นด้วยมากที่สุด	ให้	5	คะแนน

มาตรวัดความพึงพอใจที่มีข้อความทางลบ

เห็นด้วยน้อยที่สุด	ให้	5	คะแนน
เห็นด้วยน้อย	ให้	4	คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	ให้	3	คะแนน
เห็นด้วยมาก	ให้	2	คะแนน
เห็นด้วยมากที่สุด	ให้	1	คะแนน

ในการแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการฝึกอาชีพผู้สูงอายุ ได้กำหนดคะแนนไว้ดังนี้

มีความพึงพอใจน้อยที่สุด	อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.49
มีความพึงพอใจน้อย	อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย	1.50 – 2.49
มีความพึงพอใจปานกลาง	อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย	2.50 – 3.49
มีความพึงพอใจมาก	อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย	3.50 – 4.49
มีความพึงพอใจมากที่สุด	อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย	4.50 – 5.00

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นลักษณะวิจัยและพัฒนา ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อสร้างหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ หาประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ และนำหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีประสิทธิภาพไปขยายผลกับกลุ่มเป้าหมาย ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 ผลการสร้างหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาความต้องการในการฝึกอาชีพของผู้สูงอายุที่อยู่ในชมรมผู้สูงอายุ ต.อุทัย อ.อุทัย จ.พระนครศรีอยุธยา ได้งานอาชีพทางด้านคหกรรมศาสตร์ ครอบคลุมเนื้อหา 3 ด้าน ประกอบด้วยอาหารและโภชนาการ ผ้าและเครื่องแต่งกาย และงานประดิษฐ์ ผู้วิจัยนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอาชีพ โดยประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร จากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีรายละเอียดตามองค์ประกอบหลักสูตร ดังต่อไปนี้

1. หลักการและเหตุผล

ชมรมผู้สูงอายุ คือ การรวมตัวกันของผู้สูงอายุตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุ (Senior Citizen Club) ซึ่งจุดมุ่งหมายสำคัญได้แก่ การกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีการรวมตัวกัน เพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนาสังคม โดยมีครอบครัวและชุมชนเป็นฐานในการดำเนินการ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผู้สูงอายุรวมตัวกันจัดตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุในระดับอำเภอทุกอำเภออีกด้วย กิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุโดยทั่วไปส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ไม่ต่อเนื่องและไม่ตอบสนองความต้องการผู้สูงอายุอย่างแท้จริง (พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์, 2530:12) กิจกรรมการเรียนรู้ของชมรมผู้สูงอายุ เช่น การร่วมกันบำเพ็ญกุศลศพสมาชิก การบริจาคเงินและสิ่งของแก่ทางราชการ การเดินทางไปทัศนศึกษา การจัดบรรยายเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพอนามัย เรื่องธรรมะ และการประกอบศาสนกิจ เป็นต้น ปัจจุบันผู้สูงอายุเป็นกลุ่มหนึ่งที่เผชิญปัญหากับการเปลี่ยนแปลงของโลก และต้องการการเรียนรู้สิ่งต่างๆ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และเป็นการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัย

ปัจจุบันชมรมดังกล่าวมีจำนวนผู้สูงอายุสูงถึง 3,578 คน เป็นชมรมที่มีความเข้มแข็งจัดการประชุมให้แก่สมาชิกและแกนนำกลุ่มทุกเดือน โดยมีนายโน้ม ดวงทวีป เป็นประธานชมรม อีกทั้งมีความต้องการในการฝึกอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชมรมและสมาชิกชมรม ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ประกอบกับในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการจำหน่ายมีสินค้าด้านงานศิลปะประดิษฐ์หรืองานหัตถกรรมอยู่มาก เช่น ผลิตภัณฑ์ประดับตกแต่งบ้าน บ้านทรงไทยประยุกต์จากเศษไม้ ป้ายและโคมไฟจากเศษไม้ งานกะลามะพร้าว ผลิตภัณฑ์สมุนไพร รวมถึงสินค้าประเภท

ขนม เช่น กระจยาสารท ทองม้วน เป็นต้น ซึ่งผลงานเหล่านี้เป็นศาสตร์ที่ผู้วิจัยมีความเกี่ยวข้องและมีความเชี่ยวชาญ สามารถจัดทำเป็นหลักสูตรเพื่อช่วยเหลือในด้านการพัฒนาสินค้าหรือนำวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มและบรรจุลงในหลักสูตรได้ โดยหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุในครั้งนี้

2. จุดมุ่งหมายหลักสูตร

เพื่อฝึกอาชีพให้ผู้สูงอายุ ต.อุทัย อ.อุทัย จ.พระนครศรีอยุธยา ให้มีความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการประกอบอาหาร ทำงานประดิษฐ์เพื่อส่งเสริมรายได้

3. เนื้อหาวิชาของหลักสูตร

หน่วยที่ 1 ผู้สูงอายุกับอาชีพทางคหกรรมศาสตร์

หัวข้อวิชาที่ 1.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

- เนื้อหาสาระ 1.1.1 ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ
- 1.1.2 ผู้สูงอายุกับสุขภาพจิต
- 1.1.3 รูปแบบการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

หัวข้อวิชาที่ 1.2 อาชีพทางคหกรรมศาสตร์สำหรับผู้สูงอายุ

- เนื้อหาสาระ 1.2.1 สาขาวิชาชีพทางด้านคหกรรมศาสตร์
- 1.2.2 อาชีพทางคหกรรมศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

หน่วยที่ 2 อาหารพรวน

หัวข้อวิชาที่ 2.1 กรอบเค็มรสต้มยำ

- เนื้อหาสาระ 2.1.1 การเตรียมส่วนผสม
- 2.1.2 ปฏิบัติการทำกรอบเค็มรสต้มยำ

หัวข้อวิชาที่ 2.2 หมี่กรอบประยุกต์

- เนื้อหาสาระ 2.2.1 การเตรียมส่วนผสม
- 2.2.2 ปฏิบัติการทำหมี่กรอบประยุกต์

หน่วยที่ 3 สวยด้วยผ้าและเครื่องแต่งกาย

หัวข้อวิชาที่ 3.1 ผ่ากันเปื้อน

- เนื้อหาสาระ 3.1.1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์
- 3.1.2 ปฏิบัติการเย็บผ่ากันเปื้อน

หัวข้อวิชาที่ 3.2 ผ่าเช็ดมือ

- เนื้อหาสาระ 3.2.1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์
- 3.2.2 ปฏิบัติการเย็บผ่าเช็ดมือ

หน่วยที่ 4 ของใช้ของตกแต่งบ้าน

หัวข้อวิชาที่ 4.1

- เนื้อหาสาระ 4.1.1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์
- 4.1.2 ปฏิบัติการประดิษฐ์กระเช้าเดคูพาจ

หัวข้อวิชาที่ 4.2

- เนื้อหาสาระ 4.2.1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์
4.2.2 ปฏิบัติการประดิษฐ์งานงานสวยด้วยดอกไม้

หน่วยที่ 5 งานสมุนไพรและของที่ระลึก

หัวข้อวิชาที่ 5.1 ร่มการบูร

- เนื้อหาสาระ 5.1.1 การเลือกซื้อและคุณสมบัติของเครื่องหอมไทย
5.1.2 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์
5.1.3 ปฏิบัติการประดิษฐ์ร่มการบูร

หัวข้อวิชาที่ 5.2 สมุนไพรตกแต่งบ้าน

- เนื้อหาสาระ 5.2.1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์
5.2.2 ปฏิบัติการประดิษฐ์สมุนไพรตกแต่งบ้าน

หน่วยที่ 6 ฝึกฝนเป็นอาชีพเพิ่มรายได้

หัวข้อวิชาที่ 6.1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพอิสระทางด้านคหกรรมศาสตร์

- เนื้อหาสาระ 6.1.1 เส้นทางประสบความสำเร็จในอาชีพคหกรรมศาสตร์
6.1.2 คุณสมบัติของการเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระ

หัวข้อวิชาที่ 6.2

- เนื้อหาสาระ 6.2.1 ความหมาย ความสำคัญ ของการประกอบธุรกิจ
6.2.2 รูปแบบการจัดตั้ง และการเลือกทำเลที่ตั้งในการ

ประกอบธุรกิจ

- 6.2.3 แหล่งเงินทุนสำหรับธุรกิจขนาดเล็กได้

4. การนำหลักสูตรไปใช้

4.1 สถานที่ฝึกอบรม

สถานที่ฝึกอบรมควรเป็นอาคารที่เปิดโล่ง แสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทสะดวก และมีโต๊ะสำหรับปฏิบัติงานได้เพียงพอแก่จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยสถานที่ ณ วัดกระสัง อ.อุทัย จ.พระนครศรีอยุธยา

- งานประกอบอาหาร สถานที่เป็นที่โล่ง อากาศถ่ายเท มีเตาแก๊ส โต๊ะสำหรับเตรียมและประกอบอาหาร มีอุปกรณ์สำหรับเตรียมวัตถุดิบเพียงพอ มีสถานที่สำหรับล้างวัตถุดิบและอุปกรณ์หลังใช้งาน

- งานประดิษฐ์ สถานที่โล่งกว้าง มีแสงสว่าง และมีปลั๊กไฟ เนื่องจากใช้อุปกรณ์ไฟฟ้า เช่น จักรเย็บผ้า กาวร้อนสำหรับติดชิ้นงานประดิษฐ์ มีโต๊ะเก้าอี้เพียงพอสำหรับปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม

4.2 วิธีการฝึกอบรม

วิธีการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ควรใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย ขั้นตอนไม่ยุ่งยากซับซ้อน และเนื้อหาไม่ยากจนเกินไป วิธีการอาทิเช่น การบรรยาย การสาธิต การปฏิบัติงาน เป็นต้น เนื้อหาที่อบรมประกอบด้วย 6 หน่วยเรียน ใช้เวลาอบรมและฝึกปฏิบัติ หัวข้อละ 3 ชั่วโมง

4.3 วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรม

วิทยากรฝึกอบรมเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น ด้านอาหารและโภชนาการ ด้านผ้าและเครื่องแต่งกาย และด้านศิลปประดิษฐ์ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่จำเป็นต้องมีพื้นฐานในเนื้อหา และการปฏิบัติงานมาก่อนก็ได้ เนื่องจากเนื้อหาที่ฝึกอบรมมีความยืดหยุ่น เนื้อหาและขั้นตอนการทำไม่ยุ่งยาก เข้าใจงาน ชัดเจน ใช้เวลาในการทำไม่นาน เหมาะสำหรับผู้สูงอายุ

5. การประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ โดยการประเมินความรู้ความเข้าใจ และความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ตารางที่ 4.1 แสดงผลการประเมินความสอดคล้องของหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	แปลผล
	1	2	3	4	5		
1. ผู้สูงอายุกับอาชีพทางคหกรรมศาสตร์							
1) วัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2) เนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	+1	0	0.80	สอดคล้อง
3) กิจกรรมการฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4) สื่อ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5) วิธีการฝึกอบรม	0	+1	+1	+1	0	0.60	สอดคล้อง
6) การวัดและประเมินผล	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
7) ใ้ความรู้							
2. อาหารพารวย							
1) วัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2) เนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3) กิจกรรมการฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4) สื่อ	+1	+1	+1	0	+1	0.80	สอดคล้อง
5) วิธีการฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6) การวัดและประเมินผล	0	+1	+1	+1	0	0.60	สอดคล้อง
7) ใ้ความรู้	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง

ตารางที่ 4.1 (ต่อ) แสดงผลการประเมินความสอดคล้องของหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	แปลผล
	1	2	3	4	5		
3. สวดยด้วยผ้าและเครื่องแต่งกาย							
1) วัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2) เนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3) กิจกรรมการฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4) สื่อ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5) วิธีการฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6) การวัดและประเมินผล	0	+1	+1	+1	0	0.60	สอดคล้อง
7) ใ้ความรู้	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
4. ของใช้ของตกแต่งบ้าน							
1) วัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2) เนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3) กิจกรรมการฝึกอบรม	+1	+1	+1	0	+1	0.80	สอดคล้อง
4) สื่อ	+1	+1	+1	+1	0	0.80	สอดคล้อง
5) วิธีการฝึกอบรม	+1	+1	0	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
6) การวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
7) ใ้ความรู้	+1	+1	+1	+1	0	0.80	สอดคล้อง
5. งานสมุนไพรและของที่ระลึก							
1) วัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2) เนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3) กิจกรรมการฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	0	0.80	สอดคล้อง
4) สื่อ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5) วิธีการฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6) การวัดและประเมินผล	0	+1	+1	+1	0	0.60	สอดคล้อง
7) ใ้ความรู้	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
6. ฝึกฝนเป็นอาชีพเพิ่มรายได้							
1) วัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2) เนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3) กิจกรรมการฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4) สื่อ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5) วิธีการฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 4.1 (ต่อ) แสดงผลการประเมินความสอดคล้องของหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ					$\bar{X}$	แปลผล
	1	2	3	4	5		
6) การวัดและประเมินผล	0	+1	+1	+1	0	0.60	สอดคล้อง
7) ใบความรู้	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผลการประเมินความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ มีข้อมูลที่สอดคล้องกันทั้งหมด

ตารางที่ 4.2 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมินผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการและเหตุผลของหลักสูตร			
1.1 ความเป็นไปได้	4.67	0.58	มากที่สุด
1.2 สามารถนำไปใช้จริง	4.40	0.58	มาก
1.3 มีความสอดคล้องกับสถานการณ์และเหตุการณ์ปัจจุบัน	4.33	0.00	มาก
1.4 มีความสมเหตุสมผล	4.20	0.29	มาก
รวม	4.40	0.50	มาก
2. จุดมุ่งหมายหลักสูตร			
2.1 มีความชัดเจน	4.20	1.15	มาก
2.2 มีความครอบคลุมทุกเนื้อหาสาระ	4.20	0.00	มาก
2.3 ความเป็นไปได้	4.30	1.15	มาก
2.4 สามารถใช้ประโยชน์ได้จริง	4.30	0.58	มาก
2.5 เนื้อหาเหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม	4.30	0.58	มาก
รวม	4.26	0.58	มาก
3. เนื้อหาของหลักสูตร			
3.1 เนื้อหาสาระครอบคลุม	4.00	0.33	มาก
3.2 เนื้อหาสาระกระชับ เข้าใจง่าย	4.67	0.58	มากที่สุด
3.3 เหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม	4.33	0.58	มาก
รวม	4.33	0.33	มาก

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมินผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
4. การนำหลักสูตรไปใช้			
4.1 มีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	4.30	0.33	มาก
4.2 เนื้อหาสามารถประกอบอาชีพได้	4.30	0.55	มาก
4.3 ระยะเวลาเหมาะสมกับการจัดฝึกอบรม	3.67	0.58	ปานกลาง
รวม	4.09	0.58	มาก
5. กิจกรรมการฝึกอบรม			
5.1 ความเป็นไปได้	4.33	0.40	มาก
5.2 เรียงลำดับขั้นตอน	4.33	0.58	มาก
5.3 นำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์	4.33	0.33	มาก
รวม	4.33	0.58	มาก
6. การประเมินหลักสูตร			
6.1 ครอบคลุมพฤติกรรมและสิ่งที่ต้องการประเมิน	4.67	0.58	มากที่สุด
6.2 ความเป็นไปได้	4.00	0.15	มาก
6.3 ตรวจสอบการบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	4.00	0.50	มาก
โดยรวม	4.22	0.33	มาก
รวมทั้ง 6 ด้าน	4.27	0.47	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผลของการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตร จากผู้เชี่ยวชาญโดยรวมมีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ในด้านหลักการและเหตุผลของหลักสูตร มีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 ด้านจุดมุ่งหมายหลักสูตร มีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 ด้านเนื้อหาของหลักสูตร มีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ มีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 ด้านกิจกรรมการฝึกอบรม มีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ด้านการประเมินหลักสูตร มีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22

4.2 ประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบัวลาย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกอาชีพผู้สูงอายุของผู้เข้ารับการฝึกอาชีพ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลประกอบด้วย แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจ ก่อนและหลังการอบรม

ตารางที่ 4.3 คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) ของคะแนนความรู้ความเข้าใจ

ระยะเวลา	N	K	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
ก่อนเรียน	20	60	12.16	2.21	ปานกลาง
หลังเรียน	20	60	18.76	1.90	ดี

จากตาราง 4.3 พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความรู้ความเข้าใจของ ก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 12.16$) และหลังได้รับการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 18.76$)

4.3 ความพึงพอใจหลังการฝึกอบรมหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบัวลาย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

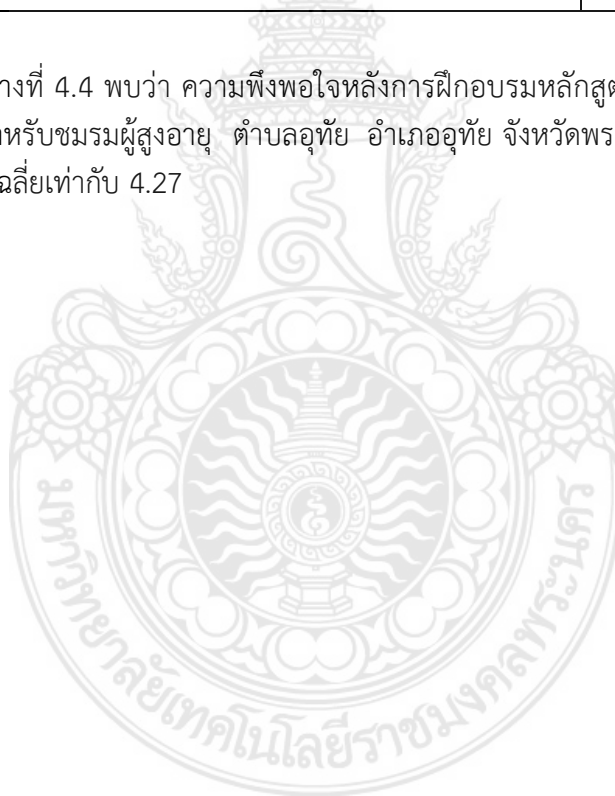
ตารางที่ 4.4 ผลการประเมินความพึงพอใจหลังการฝึกอบรมหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบัวลาย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านวิทยากร			
1.1 การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรมีความชัดเจน	4.35	0.69	มาก
1.2 ความสามารถในการอธิบายเนื้อหา	4.30	0.60	มาก
1.3 มีความครบถ้วนของเนื้อหาในการฝึกอบรม	4.30	0.58	มาก
1.4 การใช้เวลาตามที่กำหนดไว้	4.50	0.69	มาก
1.5 การตอบข้อซักถามในการฝึกอบรม	4.30	0.78	มาก
2. ด้านสถานที่ / ระยะเวลา / อาหาร			
2.1 สถานที่สะอาดและมีความเหมาะสม	4.30	0.67	มาก
2.2 ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์	4.35	0.67	มาก
2.3 ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม	4.40	0.66	มาก
2.4 อาหารมีความเหมาะสม	4.30	0.65	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ) ผลการประเมินความพึงพอใจหลังการฝึกอบรมหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิจิตร

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3. ด้านความรู้ความเข้าใจ			
3.1 มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้ <u>ก่อน</u> การอบรม	2.50	0.51	น้อย
3.2 มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้ <u>หลัง</u> การอบรม	4.40	0.73	มากที่สุด
4. ด้านการนำความรู้ไปใช้			
4.1 สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้	4.45	0.66	มาก
4.2 มีความมั่นใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้	4.80	0.76	มากที่สุด
4.3 สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดได้	4.50	0.66	มาก
รวม	4.27	0.66	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ความพึงพอใจหลังการฝึกอบรมหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิจิตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นลักษณะวิจัยและพัฒนา ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อสร้างหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ หาประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ และนำหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีประสิทธิภาพไปขยายผลกับกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุที่อยู่ในชมรมผู้สูงอายุตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อนำหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีประสิทธิภาพไปขยายผลกับกลุ่มเป้าหมาย

5.2 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการทดลองใช้หลักสูตร ในครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุที่อยู่ในชมรมผู้สูงอายุตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีความสนใจและมีสภาพร่างกายที่สามารถเข้าร่วมอบรมได้ จำนวน 60 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. การจัดทำหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกดำเนินการลักษณะของการพัฒนาหลักสูตร แบบ 4 ขั้นตอน อันประกอบด้วย
 - 1.1 สืบค้นและศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอาชีพ
 - 1.2 ออกแบบและร่างหลักสูตรการฝึกอาชีพ
 - 1.3 การทดลองใช้ร่างหลักสูตรการฝึกอาชีพ
 - 1.4 ประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอาชีพ
2. หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวนเนื้อหา 6 หน่วย หน่วยละ 3 ชั่วโมง ประกอบด้วย

หน่วยที่ 1 ผู้สูงอายุกับอาชีพทางคหกรรมศาสตร์

หน่วยที่ 2 อาหารพารวย

หน่วยที่ 3 สวยด้วยผ้าและเครื่องแต่งกาย

หน่วยที่ 4 ของใช้ของตกแต่งบ้าน

หน่วยที่ 5 งานสมุนไพรและของที่ระลึก

หน่วยที่ 6 ฝึกฝนเป็นอาชีพเพิ่มรายได้

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรกับกลุ่มเป้าหมายตามหลักสูตรการฝึกอาชีพที่สร้างขึ้น จำนวน 6 หน่วย หน่วยละ 3 ชั่วโมง จำนวน 3 วัน วันละ 2 หน่วย

5.3 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยมี 4 ขั้นตอน ซึ่งรายละเอียดแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างหลักสูตร ขั้นนี้เป็นการสำรวจเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุและบุคลากรที่มีสุขภาพ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ และการสำรวจความต้องการจำเป็นในการอบรม จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างหลักสูตรโดยผ่านการตรวจสอบและลงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ได้สัมภาษณ์อีกครั้ง

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรจำลอง เป็นการสร้างหลักสูตรจำลองคล้อยกับข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการศึกษาขั้นที่ 1 โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ส่วน คือ การร่างหลักสูตรฝึกอบรม การตรวจสอบร่างหลักสูตรฝึกอบรม และการปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม เมื่อเสร็จสิ้นตามขั้นตอนจะได้หลักสูตรเพื่อนำไปทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเรียบร้อยแล้วในขั้นตอนที่ 2 ไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรนี้ให้ผลสัมฤทธิ์ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ประชากรที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 60 คน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2558

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล และปรับปรุงหลักสูตร เป็นการปรับปรุงหลักสูตรภายหลังการทดลองใช้ เพื่อให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์

5.4 สรุปผลการวิจัย

ผลการสร้างหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาความต้องการในการฝึกอาชีพของผู้สูงอายุที่อยู่ในชมรมผู้สูงอายุ ต.อุทัย อ.อุทัย จ.พระนครศรีอยุธยา ได้งานอาชีพทางด้านคหกรรมศาสตร์ ครอบคลุมเนื้อหา 3 ด้าน ประกอบด้วย อาหารและโภชนาการ ผ้าและเครื่องแต่งกาย และงานประดิษฐ์ ผู้วิจัยนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึก

อาชีพ ประเมินความสอดคล้องของโครงสร้างหลักสูตร จากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ผลการประเมินความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ มีข้อมูลที่สอดคล้องกันทั้งหมด และผลของการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตร จากผู้เชี่ยวชาญโดยรวมมีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ในด้านหลักการและเหตุผลของหลักสูตร มีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 ด้านจุดมุ่งหมายหลักสูตร มีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 ด้านเนื้อหาของหลักสูตร มีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ มีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 ด้านกิจกรรมการฝึกอบรม มีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ด้านการประเมินหลักสูตร มีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22

ประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกอาชีพผู้สูงอายุของผู้เข้ารับการฝึกอาชีพ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลประกอบด้วย แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจ ก่อนและหลังการอบรม พบว่า เข้ารับการฝึกอบรม มีความรู้ความเข้าใจของ ก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 12.16$) และหลังได้รับการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 18.76$)

ความพึงพอใจหลังการฝึกอบรมหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิจิตรศรีอยุธยา พบว่า ความพึงพอใจหลังการฝึกอบรมหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิจิตรศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27

5.5 อภิปรายผล

การสร้างหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิจิตรศรีอยุธยา มีการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) เขียนโครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร และ 2) การประเมินความเหมาะสมและประเมินความสอดคล้องของโครงสร้างหลักสูตร พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีค่าดัชนีความสอดคล้องสูงกว่าเกณฑ์ อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรอย่างมีระบบตามแนวทางการพัฒนาหลักสูตร มีการหาคุณภาพของหลักสูตรโดยตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งสอดคล้องกับสันต์ (2551) ได้กล่าวว่า การจัดกระทำและพัฒนาอย่างเป็นระบบ ทั้งในส่วนโครงสร้างหลักสูตร สื่อ แผนการจัดการฝึกอบรม และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล จุดเด่น คือ มีตัวอย่างกิจกรรมที่เกี่ยวข้องให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน วิธีการฝึกอบรมไม่มุ่งเน้นหลักการและทฤษฎีแต่ให้ความสำคัญกับการประยุกต์และนำไปใช้ ทำให้ผู้รับการอบรมไม่รู้สึกเครียดหรือกังวล

การหาประสิทธิภาพของหลักสูตร โดยการนำหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการใช้หลักสูตรในสถานการณ์จริง ปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ ผลการทดลองใช้พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะทำคะแนนความรู้ความเข้าใจหลังฝึกอบรมได้มากกว่าคะแนนก่อนฝึกอบรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

วิทยาการให้มีความสำคัญกับการปฏิบัติ เพราะผลผลิตที่ได้จากการปฏิบัติในครั้งนี้ผู้ฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับทฤษฎีของ มาสโลว์ ที่กล่าวว่า มนุษย์มีความรู้จักต้องการรู้จักและพัฒนาตนเอง ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ หากผู้สอนสามารถหาได้ว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความต้องการอยู่ในระดับใด จะสามารถใช้ความต้องการรับรู้นั้นเป็นแรงจูงใจช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้และการช่วยให้ผู้เรียนได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานอย่างเพียงพอ อิสระแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ได้ตรงสภาพจริง

การนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นสูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุตำบลอุทัย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 60 คน จำนวน 3 วัน โดยประเมินความพึงพอใจหลังการฝึกอบรม พบว่า ความพึงพอใจของผู้เข้าฝึกอบรมหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุ สำหรับชมรมผู้สูงอายุตำบลอุทัย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสนใจและสมัครใจเข้าร่วมการอบรม และวิทยากรที่มีให้ความรู้ ฝึกปฏิบัติให้กับผู้สูงอายุเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญทางด้านคหกรรมศาสตร์ มีความสามารถทางด้านการสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการเลือกวัตถุดิบ วัสดุอุปกรณ์ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ราคาต้นทุนต่ำ ขั้นตอนการปฏิบัติงานไม่ยุ่งยากจนเกินไป นอกจากนี้ช่วยระยะเวลาการฝึกอบรมเป็นช่วงที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่างเว้นจากภาระงานประจำวัน มีการจัดเตรียมวัสดุ วัตถุดิบ อุปกรณ์อย่างเพียงพอให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคน ดังนั้นผู้เข้ารับการฝึกอบรมอาชีพจึงมีความพึงพอใจต่อการดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรอยู่ในระดับดีมาก

5.6 ข้อเสนอแนะ

5.6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมทางเพื่อเพิ่มรายได้เสริมให้กับผู้สูงอายุ เช่น หาแหล่งการกระจายสินค้า หรือแหล่งรับซื้อสินค้า ผลิตภัณฑ์ ให้มีช่องทางในการจัดจำหน่ายมากขึ้นในท้องถิ่น
2. ผู้นำหลักสูตรฝึกอาชีพไปใช้ ควรทำการศึกษารายละเอียดของหลักสูตรฝึกอบรมตามลำดับขั้นตอน เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเกิดประสิทธิภาพ และควรปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละกลุ่ม

5.6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อสร้างสื่อการอบรมเพื่อสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุ ในรูปแบบที่หลากหลายเช่น ลักษณะของบทเรียนสำเร็จรูป การเรียนทางไกล การเรียนจากสื่อออนไลน์ เป็นต้น เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถเรียนได้ทุกที่ ทุกเวลา
2. ควรสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมทางด้านศิลปประดิษฐ์ ที่สามารถบำบัดสุขภาพของผู้สูงอายุ การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ลดความเครียด เหนือ อีกทั้งยังเป็นออกกำลังกายกล้ามเนื้อในส่วนที่ต้องเคลื่อนไหวได้อีกต่อไป

บรรณานุกรม

- คมกริช หุตะวัฒน์. การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ตำบลพันชนะ อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา.วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553.
- จอห์น โนเดล และ นภาพร ชโยวรรณ. การสูงอายุทางประชากรและการอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุในประเทศไทยแนวโน้มในอดีต สถานการณ์ปัจจุบันและท้าทายในอนาคต Population Aging No.5. กรุงเทพมหานคร:กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย และสำนักงานภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก, 2552.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องโครงการวิจัยระบบการดูแลระยะยาวเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงสำหรับผู้สูงอายุ คณะเศรษฐศาสตร์, 2553.
- จิราพัทธ์ แก้วศรีทอง. ผลการใช้โปรแกรมการฝึกอบรมเรื่องศิลปะประดิษฐ์สำหรับผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค กรุงเทพมหานคร.วิทยานิพนธ์ คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, 2553.
- ตฤณธวัช ธีระวร. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี . วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2547.
- ทวีศักดิ์ รูปสิงห์. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุสำหรับบุคลากรทีมสุขภาพ. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550
- พิเชษฐ ไพบูลย์ศิริ. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ. วิทยานิพนธ์ (บริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยศรีปทุม , 2554.พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์. การจัดบริการสวัสดิการสังคมในชมรมผู้สูงอายุศึกษาเฉพาะกรณีการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ (การจัดโครงการสวัสดิการสังคม). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2530.
- พิสมัย พลายงาม. การศึกษาความต้องการกิจกรรมนันทนาการของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ กรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท (การศึกษาผู้ใหญ่) . มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2539.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ : บริษัททีคิวพีจำกัด, 2552. มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง “ผลสัมฤทธิ์การใช้บริการสุขภาพในกลุ่มผู้สูงอายุ และผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายสุขภาพของภาครัฐในช่วงปี พ.ศ.2554-2564, 2554.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร . สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น , 2553.

บรรณานุกรม (ต่อ)

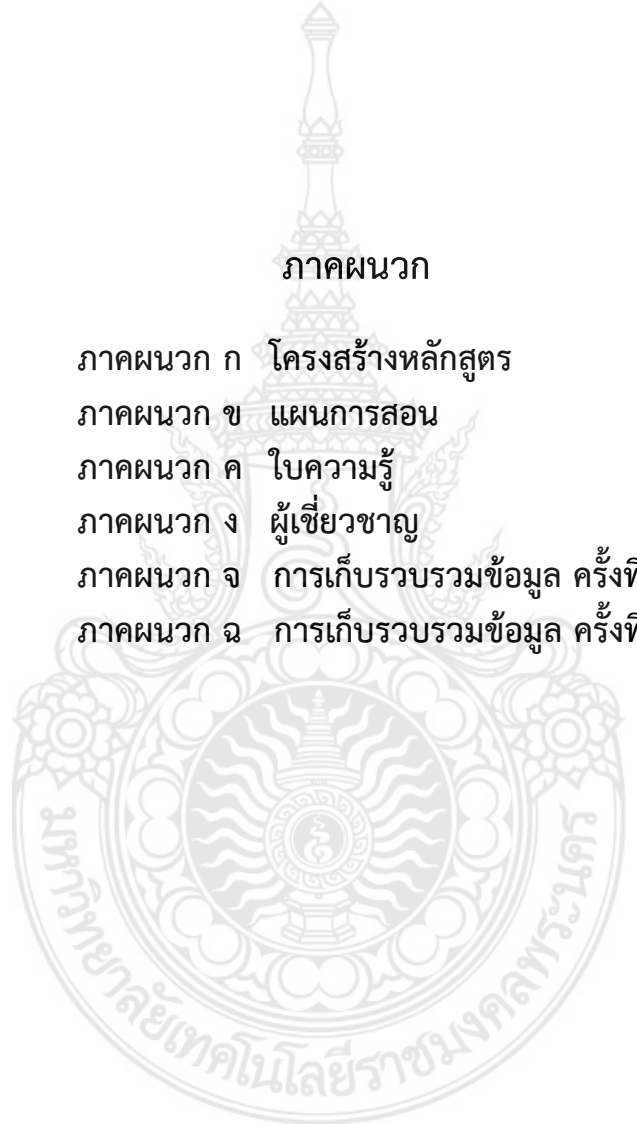
- วรารณณ์ กรุดทอง. ความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นด้านคหกรรมศาสตร์ (ศิลปประดิษฐ์)ของกลุ่มแม่บ้านสตรีจังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ คหกรรมศาสตร์ มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, 2554.
- ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์. สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สนับสนุนข้อมูล โดย สำนักงาน ประกันสังคม กรมส่งเสริม การปกครองท้องถิ่น และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน , 2553
- ศิริวรรณ ศิริบุตร. บทบาทและคุณค่าของผู้สูงอายุในทรรศนะของคนหนุ่มสาว. กรุงเทพมหานคร. วารสารศาสตร์, 4(1) : 27-55 , 2531.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. การคาดประมาณประชากรของ ประเทศไทย 2543-2573, 2550.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ผู้สูงอายุไทย 2550 มุมมอง เสี่ยงสะท้อนจากข้อมูลสถิติ. กรุงเทพฯ: พี.เอ. ลีฟ วิง จำกัด, 2551.
- เสนอ อินทรสุขศรี. ผู้สูงวัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ทอง , 2544.
- สุนีย์ ภูพันธ์. แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร. เชียงใหม่ สำนักพิมพ์แสงศิลป์, 2546
- สันต์ ศูนย์กลาง. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างทักษะการปฏิบัติวิชาชีพเพื่อพัฒนาผู้เรียน แบบองค์รวม สำหรับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีบัณฑิต (การวิจัยและพัฒนา หลักสูตร). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2551.
- สำนักงานบริหารงานการประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือการพัฒนาหลักสูตรและการสอน. วันที่ 30 สิงหาคม 2555 เรียกดูจาก http://210.246.188.154/obec_scd/download/180253/book_s/B_4.pdf .
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. บทสรุปสำหรับผู้บริหารการสำรวจสุขภาพจิตคนไทย ปี 2553. วันที่ 1 สิงหาคม 2554 เรียกดูจาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/service/survey/mentalHealthExec53.pdf>
- สำนักพิทักษ์และส่งเสริมผู้สูงอายุ. สถานการณ์ผู้สูงอายุ. วันที่ 28 สิงหาคม 2555. เรียกดูจาก <http://www.oppo.opp.go.th/>.
- อังคณา เรืองชัย. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น เรื่อง การทำน้ำสมุนไพรเพื่อเป็นอาชีพเสริม ในครอบครัว. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี , 2555.
- อาชญญา รัตนอุบล. สภาพปัญหา ความต้องการ และรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัย ผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยแรงงาน. มุลินธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย , 2552
- อำพล จินดาวัฒน์. กระบวนทัศน์ใหม่ในการสร้างเสริมสุขภาพ. วารสารสร้างเสริมสุขภาพ กรุงเทพมหานคร , 2547

บรรณานุกรม (ต่อ)

อมรา เขียวรักษา. การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม เรื่องการประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริงโดยใช้
โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับครูวิทยาศาสตร์ประถมศึกษา . ดุษฎีบัณฑิต (วิทยาศาสตร์ศึกษา)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , 2548

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. Determining sample size for Research Activities.
Educational and Psychological Measurement, 30, 607-610.,1970.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก โครงสร้างหลักสูตร

ภาคผนวก ข แผนการสอน

ภาคผนวก ค ใบความรู้

ภาคผนวก ง ผู้เชี่ยวชาญ

ภาคผนวก จ การเก็บรวบรวมข้อมูล ครั้งที่ 1

ภาคผนวก ฉ การเก็บรวบรวมข้อมูล ครั้งที่ 2

ภาคผนวก ก โครงสร้างหลักสูตร

ภาคผนวก ข – แผนการสอน

ภาคผนวก ค ใบความรู้

ภาคผนวก ง ผู้เชี่ยวชาญ

ภาคผนวก จ การเก็บรวบรวมข้อมูล ครั้งที่ 1

ภาคผนวก ฉ การเก็บรวบรวมข้อมูล ครั้งที่ 2

หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุ

ผศ.อภิรติ โสพฤต หัวหน้าโครงการวิจัย อ.นิอร ดาวเจริญพร และอ.รุ่งฤทัย รำพึงจิต ผู้ร่วมวิจัย ดำเนินการถ่ายทอดโครงการวิจัย เรื่อง หลักสูตรการฝึกอาชีพ เพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุตำบลอุทัย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา อบรมในหลักสูตรรอบเค็มสมุนไพร หลักสูตรหมี่กรอบ โดยอ.เจตนิพัทธ์ บุญยสวัสดิ์ และว่าที่ร้อยตรีจักราวุธ ภูเสม หลักสูตรยาต้มสมุนไพร หลักสูตรการบูรหอม (รูปทรงกระเทียม) โดยอ.นิอร ดาวเจริญพร และอ.รุ่งฤทัย รำพึงจิต หลักสูตรผ้าเช็ดมือผ้าขาวม้าโดย ผศ.เสาวลักษณ์ คงคาอุยฉาย และหลักสูตรกระเป๋าคาดเอว โดย ผศ.พรรณี วิศิษฐ์วงศ์กร ให้กับสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย เมื่อวันที่ ๑-๓ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ ชมรมผู้สูงอายุตำบลอุทัย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา

หลักสูตรกรอบเค็มสมุนไพร หลักสูตรหมี่กรอบ
โดย อ.เจตนิพัทธ์ บุญยสวัสดิ์ และว่าที่ร้อยตรีจักราวุธ ภู่เสม

หลักสูตรยาตมสมุนไพร หลักสูตรการบูรหอม (รูปทรงกระเทียม)
โดยอ.นิอร ดาวเจริญพร และอ.รุ่งฤทัย รำพึงจิต

หลักสูตรกระเป๋าคาดเอว หลักสูตรผ้าเช็ดมือผ้าขาวม้า
โดย ผศ.พรรณี วิศิษฐ์วงศ์กร และ ผศ.เสาวลักษณ์ คงคาอุยฉาย

ฝึกอาชีพเสริมรายได้ผู้สูงอายุ สำหรับชมรมผู้สูงอายุ อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร จัดฝึกอาชีพเสริมรายได้ผู้สูงอายุ สำหรับชมรมผู้สูงอายุ อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อบรมในหลักสูตรการอบเค็มรสตั้มยำ หมี่กรอบประยุกต์ ผักก้นเปื้อน ผ่าเซ็ดมือ กระเช้าเดคูพาส งานสวยด้วยดอกไม้ ร่วมการบูร สมุนไพรตากแห้งบ้าน เพื่อฝึกอาชีพให้ผู้สูงอายุมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการประกอบอาหาร ทำงานประดิษฐ์เพื่อส่งเสริมรายได้ เมื่อ 5 – 6 กันยายน 2558 ณ วัดกะสังข์ ตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมนไพรตกแต่งบ้าน

ร่วมการบูร

ผ้ากันเปื้อน ผ้าเช็ดมือ

กรอบเค็มรสตั้มยำ หมี่กรอบประยุกต์

หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุ สำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบัวลาย จังหวัดนครพนม

หน่วยที่ 1 ผู้สูงอายุกับอาชีพทางคหกรรมศาสตร์

หัวข้อวิชาที่ 1.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

สถานการณ์ของผู้สูงอายุในประเทศไทย ภาวะสุขภาพด้านร่างกายและด้านจิตใจของผู้สูงอายุ
รูปแบบการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุเพื่อจัดกิจกรรมการฝึกอบรมวิชาชีพ

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถบอกภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุได้
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถบอกสุขภาพจิตของผู้สูงอายุได้
3. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถบอกกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุได้

เนื้อหาสาระ

- 1.1.1 ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ
- 1.1.2 สุขภาพจิตของผู้สูงอายุ
- 1.1.3 กิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

กิจกรรมการฝึกอบรม

1. ขั้นนำ วิทยากรพูดถึงเนื้อหาการฝึกอบรม หน่วยที่ 1 ผู้สูงอายุกับอาชีพทางคหกรรมศาสตร์ ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทราบพอสังเขป
2. ขั้นกิจกรรม วิทยากรบรรยายสรุป สาระสำคัญของภาวะของผู้สูงอายุ สุขภาพจิตของผู้สูงอายุ และกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งเกิดจากการเสื่อมสภาพของผู้สูงอายุ โดยใช้เอกสารประกอบการสอน (ใบความรู้ที่ 1.1) และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างวิทยากรกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมในเนื้อหาหน่วยที่ 1
3. ขั้นสรุป วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันแสดงความคิดเห็น และสรุปแนวทางการดูแลสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ

สื่อ ใบความรู้ที่ 1.1

วิธีการฝึกอบรม การบรรยาย

การประเมินผล การซักถาม และการสังเกต

หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุ สำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบัวลาย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หน่วยที่ 1 ผู้สูงอายุกับอาชีพทางคหกรรมศาสตร์

หัวข้อวิชาที่ 1.2 อาชีพทางคหกรรมศาสตร์สำหรับผู้สูงอายุ

สาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับคหกรรมศาสตร์ ได้แก่ ผ้าและเครื่องแต่งกาย อาหารและโภชนาการ การพัฒนาการครอบครัวและเด็ก และงานประดิษฐ์ ซึ่งสามารถพัฒนาสร้างรายได้ให้เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถบอกสาขาวิชาชีพทางด้านคหกรรมศาสตร์ได้
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถบอกอาชีพทางคหกรรมศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุได้

เนื้อหาสาระ

- 1.2.1 สาขาวิชาชีพทางด้านคหกรรมศาสตร์
- 1.2.2 อาชีพทางคหกรรมศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

กิจกรรมการฝึกอบรม

1. ขั้นนำ วิทยากรพูดถึงเนื้อหาการฝึกอบรม หน่วยที่ 1 หัวข้อวิชาที่ 1.2 อาชีพทางคหกรรมศาสตร์สำหรับผู้สูงอายุ
2. ขั้นกิจกรรม วิทยากรบรรยายสรุป สาระสำคัญของสาขาวิชาชีพทางด้านคหกรรมศาสตร์ อาชีพทางคหกรรมศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ โดยใช้เอกสารประกอบการสอน (ใบความรู้ที่ 1.2) และแบ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็น 3 กลุ่ม ตามความสนใจ ซึ่งประกอบด้วยวิชาชีพ 3 กลุ่ม คือ ด้านอาหาร ด้านงานประดิษฐ์ ด้านงานผ้า เป็นต้น และให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแสดงความคิดเห็นและความถนัดที่เลือกอาชีพในกลุ่มนั้นๆ
3. ขั้นสรุป วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันแสดงความคิดเห็น และสรุปแนวทางในการประกอบอาชีพเสริมทางด้านคหกรรมศาสตร์ หรือแนวทางในนำความรู้ในวิชาชีพคหกรรมศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สื่อ ใบความรู้ที่ 1.2

วิธีการฝึกอบรม การบรรยาย

การประเมินผล การซักถาม และการสังเกต

หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุ สำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบัวลาย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หน่วยที่ 2 อาหารพารวย

หัวข้อวิชาที่ 2.1 กรอบเค็มรสต้มยำ

เมนูอาหารว่าง ประยุกต์สูตรโดยใช้ส่วนผสมที่ช่วยทำให้อาหารมีรสชาติ แปลกใหม่ไปจากเดิม โดยใช้เครื่องปรุงให้มีลักษณะคล้ายต้มยำ มีรสเปรี้ยว หวาน เค็มและเผ็ด เป็นทางเลือกให้กับผู้บริโภคมมากขึ้น

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถเตรียมส่วนผสมกรอบเค็มรสต้มยำได้
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถปฏิบัติการทำกรอบเค็มรสต้มยำได้

เนื้อหาสาระ

- 2.1.1 การเตรียมส่วนผสม
- 2.1.2 ปฏิบัติการทำกรอบเค็มรสต้มยำ

กิจกรรมการฝึกอบรม

1. ขั้นนำ วิทยากรอธิบายถึงการเลือกวัตถุดิบ แนวคิดการดัดแปลงสูตรต้มยำ จากสูตรต้นตำรับ
2. ขั้นกิจกรรม วิทยากรอธิบายขั้นตอนการทำกรอบเค็มรสต้มยำ แบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็น 3 กลุ่ม เพื่อฝึกปฏิบัติการทำกรอบเค็มรสต้มยำ การปรุงรสชาติ การบรรจุอาหารเพื่อการขาย
3. ขั้นสรุป วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อผลงานที่ปฏิบัติ

สื่อ ใบความรู้ที่ 2.1

วิธีการฝึกอบรม การสาธิต การบรรยาย การปฏิบัติ

การประเมินผล

- การซักถาม
- การสังเกต
- การปฏิบัติงานและผลงาน

หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุ สำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอยุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หน่วยที่ 2 อาหารพารวย

หัวข้อวิชาที่ 2.2 หมี่กรอบประยุกต์

เมนูอาหารว่างไทยโบราณ ประยุกต์จากสูตรต้นตำรับโดยดัดแปลงส่วนผสมและวัตถุดิบ ซึ่งเดิมใช้เส้นหมี่ทอดก่อนนำมาคลุกกับน้ำปรุงรสที่มีรสเปรี้ยว หวาน ซึ่งสูตรที่ประยุกต์ใหม่ใช้เส้นบะหมี่ ซึ่งมีเป็นวัตถุดิบที่มีขายตามท้องตลาด ราคาถูก เก็บได้นานหลังปรุงเสร็จ เป็นทางเลือกให้กับผู้บริโภคมากขึ้น

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถเตรียมส่วนผสมหมี่กรอบประยุกต์ได้
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถปฏิบัติการทำหมี่กรอบประยุกต์ได้

เนื้อหาสาระ

2.2.1 การเตรียมส่วนผสม

2.2.2 ปฏิบัติการทำหมี่กรอบประยุกต์

กิจกรรมการฝึกอบรม

1. ขั้นนำ วิทยากรอธิบายถึงการเลือกและเตรียมวัตถุดิบ แนวคิดการดัดแปลงวัตถุดิบ จากสูตรต้นตำรับ
2. ขั้นกิจกรรม วิทยากรอธิบายขั้นตอนการทำหมี่กรอบประยุกต์ แบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็น 3 กลุ่ม เพื่อฝึกปฏิบัติการทำหมี่กรอบประยุกต์ การปรุงรสชาติ การบรรจุอาหารเพื่อการขายและคำนวณต้นทุนสำหรับกำหนดราคาขาย
3. ขั้นสรุป วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อผลงานที่ปฏิบัติ

สื่อ ใบความรู้ที่ 2.2

วิธีการฝึกอบรม

การสาธิต การบรรยาย การปฏิบัติ

การประเมินผล

- การซักถาม , การสังเกต
- การปฏิบัติงานและผลงาน

หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุ สำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบัวลาย จังหวัดนครพนม

หน่วยที่ 3 สวยด้วยผ้าและเครื่องแต่งกาย

หัวข้อวิชาที่ 3.1 ผักันเปื้อน

การออกแบบผักันเปื้อนโดยใช้เศษผ้ายืนส์ หรือผ้าฝ้าย เย็บเป็นส่วนประกอบ เพิ่มรูปแบบที่แปลกใหม่ นอกจากเป็นผักันเปื้อนแล้วยังสามารถเป็นเครื่องตกแต่งเสื้อผ้าได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถเตรียมวัสดุอุปกรณ์ได้
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถเย็บผักันเปื้อนได้

เนื้อหาสาระ

- 3.1.1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์
- 3.1.2 ปฏิบัติการเย็บผักันเปื้อน

กิจกรรมการฝึกอบรม

1. ขั้นนำ วิทยากรอธิบายถึงการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และแนวความคิดในการออกแบบผักันเปื้อน
2. ขั้นกิจกรรม วิทยากรอธิบายขั้นตอนการเย็บผักันเปื้อน แบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็น 3 กลุ่ม เพื่อฝึกปฏิบัติการเย็บผักันเปื้อน เทคนิคการตกแต่งเพื่อเพิ่มความสวยงามและการใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย
3. ขั้นสรุป วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อผลงานที่ปฏิบัติ

สื่อ ใบความรู้ที่ 3.1

วิธีการฝึกอบรม การสาธิต การบรรยาย การปฏิบัติ

การประเมินผล

- การซักถาม
- การสังเกต
- การปฏิบัติงานและผลงาน

หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุ สำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หน่วยที่ 3 สวยด้วยผ้าและเครื่องแต่งกาย

หัวข้อวิชาที่ 3.2 ผ้าเช็ดมือ

การออกแบบรูปแบบผ้าเช็ดมือ โดยนำวัสดุที่เน้นความสวยงาม น่ารัก มีต้นทุนค่าวัสดุน้อย
ขั้นตอนการประดิษฐ์ไม่ยุ่งยากซับซ้อนสำหรับผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถเตรียมวัสดุอุปกรณ์ได้
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถเย็บผ้าเช็ดมือได้

เนื้อหาสาระ

- 3.2.1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์
- 3.2.2 ปฏิบัติการเย็บผ้าเช็ดมือ

กิจกรรมการฝึกอบรม

1. ขั้นนำ วิทยากรอธิบายถึงการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และแนวความคิดในการออกแบบผ้าเช็ดมือ
2. ขั้นกิจกรรม วิทยากรอธิบายขั้นตอนการเย็บผ้าเช็ดมือ แบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็น 3 กลุ่ม เพื่อฝึกปฏิบัติการเย็บผ้าเช็ดมือ การใช้งาน
3. ขั้นสรุป วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อผลงานที่ปฏิบัติ

สื่อ ใ้ความรู้ที่ 3.2

วิธีการฝึกอบรม การสาธิต การบรรยาย การปฏิบัติ

การประเมินผล

- การซักถาม
- การสังเกต
- การปฏิบัติงานและผลงาน

หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุ สำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบัวลาย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หน่วยที่ 4 ของใช้ของตกแต่งบ้าน

หัวข้อวิชาที่ 4.1 กระเช้าเดคูพาจ

ศิลปะหรือวิธีการประดับตกแต่งด้วยกระดาษ ทำให้เกิดศิลปะด้วยวิธีการตัดแปะและติดลงบนวัสดุจำพวกงานจักสาน งานไม้ พลาสติก แก้ว เป็นต้น มีการประยุกต์ใช้วัสดุต่างที่นำมาตกแต่งสิ่งของ จนมาเป็น napkin decoupage เพราะมีลวดลายที่สวยงาม ผลงานที่ได้สวยงามเหมือนงานพันท์สี

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถเตรียมวัสดุอุปกรณ์ได้
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถประดิษฐ์กระเช้าเดคูพาจได้

เนื้อหาสาระ

- 4.1.1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์
- 4.1.2 ปฏิบัติการประดิษฐ์กระเช้าเดคูพาจ

กิจกรรมการฝึกอบรม

1. ขั้นนำ วิทยากรอธิบายถึงการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และการประยุกต์ใช้วัสดุในการทำเพื่อลดต้นทุนการผลิต แหล่งที่ขายวัสดุอุปกรณ์ในการทำเดคูพาจ
2. ขั้นกิจกรรม วิทยากรอธิบายขั้นตอนการประดิษฐ์กระเช้าเดคูพาจ แบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็น 3 กลุ่ม เพื่อฝึกปฏิบัติการประดิษฐ์กระเช้าเดคูพาจ การตกแต่งผลิตภัณฑ์ การดูแลรักษาผลงาน
3. ขั้นสรุป วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อผลงานที่ปฏิบัติ

สื่อ ใบความรู้ที่ 4.1

วิธีการฝึกอบรม การสาธิต การบรรยาย การปฏิบัติ

การประเมินผล

- การซักถาม
- การสังเกต
- การปฏิบัติงานและผลงาน

หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุ สำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หน่วยที่ 4 ของใช้ของตกแต่งบ้าน

หัวข้อวิชาที่ 4.2 จานสวยด้วยดอกไม้

การออกแบบงานประดิษฐ์สำหรับตกแต่งบ้าน ของที่ระลึกในโอกาสต่างๆ โดยการนำดอกไม้ ประดิษฐ์ หรือดอกไม้แห้งที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาจัดบนภาชนะเช่น จาน ถาด ชาม เป็นต้น ซึ่งเป็นวัสดุที่หาง่าย ราคาไม่สูง ขั้นตอนการประดิษฐ์ไม่ยุ่งยากใช้เวลาในการทำไม่นาน

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถเตรียมวัสดุอุปกรณ์ได้
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถประดิษฐ์งานจานสวยด้วยดอกไม้ได้

เนื้อหาสาระ

- 4.2.1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์
- 4.2.2 ปฏิบัติการประดิษฐ์งานจานสวยด้วยดอกไม้

กิจกรรมการฝึกอบรม

1. ขั้นนำ วิทยากรอธิบายถึงการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และการประยุกต์ใช้วัสดุในการทำเพื่อลด ต้นทุนการผลิต แหล่งที่ขายวัสดุอุปกรณ์ในการประดิษฐ์งานจานสวยด้วยดอกไม้
2. ขั้นกิจกรรม วิทยากรอธิบายขั้นตอนการประดิษฐ์งานจานสวยด้วยดอกไม้ แบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการ ฝึกอบรมเป็น 3 กลุ่ม เพื่อฝึกปฏิบัติการประดิษฐ์งานจานสวยด้วยดอกไม้ การตกแต่งผลิตภัณฑ์ การดูแล รักษาผลงาน และประโยชน์การนำไปใช้งาน
3. ขั้นสรุป วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อผลงานที่ปฏิบัติ

สื่อ ใบความรู้ที่ 4.2

วิธีการฝึกอบรม การสาธิต การบรรยาย การปฏิบัติ

การประเมินผล

- การซักถาม
- การสังเกต
- การปฏิบัติ และผลงาน

หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุ สำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบัวลาย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หน่วยที่ 5 งานสมุนไพรและของที่ระลึก

หัวข้อวิชาที่ 5.1 รมการบูร

การประดิษฐ์ของที่ระลึกจากเครื่องหอมไทย เช่น การบูร พิมเสน และสมุนไพรไทย โดยมีขั้นตอนและวิธีการประดิษฐ์ของชำร่วยแบบต่าง ๆ ที่ทำจากสมุนไพร การเลือกวัสดุที่นำมาใช้งานประดิษฐ์ของชำร่วยตาม มีความคิดสร้างสรรค์ และคำนึงถึงคุณค่าของการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถเตรียมวัสดุอุปกรณ์ได้
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถประดิษฐ์รมการบูรได้

เนื้อหาสาระ

- 5.1.1 การเลือกซื้อและคุณสมบัติของเครื่องหอมไทย
- 5.1.2 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์
- 5.1.3 ปฏิบัติการประดิษฐ์รมการบูร

กิจกรรมการฝึกอบรม

1. ขั้นนำ วิทยากรอธิบายถึงการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และการประยุกต์ใช้วัสดุในการทำเพื่อลดต้นทุนการผลิต แหล่งที่ขายเครื่องหอมไทย คุณสมบัติของเครื่องหอมไทยแต่ละชนิด
2. ขั้นกิจกรรม วิทยากรอธิบายขั้นตอนการประดิษฐ์รมการบูรแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็น 3 กลุ่ม เพื่อฝึกปฏิบัติการประดิษฐ์รมการบูร การตกแต่งผลิตภัณฑ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์และคำนวณต้นทุนสำหรับกำหนดราคาขาย
3. ขั้นสรุป วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อผลงานที่ปฏิบัติ

สื่อ ใบความรู้ที่ 5.1

วิธีการฝึกอบรม การสาธิต การบรรยาย การปฏิบัติ

การประเมินผล

- การซักถาม การสังเกต
- การปฏิบัติงาน และผลงาน

หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุ สำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบัวลาย จังหวัดนครพนม

หน่วยที่ 5 งานสมุนไพรและของที่ระลึก

หัวข้อวิชาที่ 5.2 สมุนไพรตากแห้ง

การประดิษฐ์ของที่ระลึกสำหรับตากแห้ง โดยใช้วัสดุท้องถิ่น ต้นทุนต่ำ หาซื้อได้ง่าย เช่น มะตูมแห้ง ใบยี่เก อบเชย และประยุกต์ออกแบบให้มีความคิดสร้างสรรค์แปลกใหม่ นอกจากเป็นของตากแห้งแล้วยังให้กลิ่นหอมของพืชสมุนไพร และการบูร อีกด้วย

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถเตรียมวัสดุอุปกรณ์ได้
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถประดิษฐ์สมุนไพรตากแห้งได้

เนื้อหาสาระ

- 5.2.1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์
- 5.2.2 ปฏิบัติการประดิษฐ์สมุนไพรตากแห้ง

กิจกรรมการฝึกอบรม

1. ขั้นนำ วิทยากรอธิบายถึงการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และการประยุกต์ใช้วัสดุในการทำเพื่อลดต้นทุนการผลิต แหล่งที่ขายสมุนไพรไทย
2. ขั้นกิจกรรม วิทยากรอธิบายขั้นตอนการประดิษฐ์สมุนไพรตากแห้ง แบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็น 3 กลุ่ม เพื่อฝึกปฏิบัติการประดิษฐ์สมุนไพรตากแห้ง การตากแห้งผลิตภัณฑ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์

3. ขั้นสรุป วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อผลงานที่ปฏิบัติ

สื่อ ใบความรู้ที่ 5.2

วิธีการฝึกอบรม การสาธิต การบรรยาย การปฏิบัติ

การประเมินผล

- การซักถาม
- การสังเกต
- การปฏิบัติงานและผลงาน

หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุ สำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบัวลาย จังหวัดนครพนม

หน่วยที่ 6 ฝึกฝนเป็นอาชีพเพิ่มรายได้

หัวข้อวิชาที่ 6.1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพอิสระทางด้านคหกรรมศาสตร์

ความหมายของอาชีพอิสระ ทางด้านคหกรรมศาสตร์ แนวทางการประสบความสำเร็จในอาชีพ และคุณสมบัติของการเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระ

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถบอกแนวทางการประสบความสำเร็จในอาชีพคหกรรมศาสตร์ได้
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถบอกคุณสมบัติของนักคหกรรมศาสตร์ได้

เนื้อหาสาระ

- 6.1.1 เส้นทางประสบความสำเร็จในอาชีพคหกรรมศาสตร์
- 6.1.2 คุณสมบัติของการเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระ

กิจกรรมการฝึกอบรม

1. ขั้นนำ วิทยากร พูดถึงเนื้อหาการฝึกอบรมในหน่วยที่ 6 ฝึกฝนเป็นอาชีพเพิ่มรายได้ ในหัวข้อวิชาที่ 6.1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพอิสระทางด้านคหกรรมศาสตร์ทราบพอสังเขป
2. ขั้นกิจกรรม การบรรยาย วิทยากรบรรยายเนื้อหาสาระสำคัญของเส้นทางประสบความสำเร็จในอาชีพคหกรรมศาสตร์ และคุณสมบัติของนักคหกรรมศาสตร์ (ใบความรู้ที่ 6.1)
3. ขั้นสรุป วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันแสดงความคิดเห็นและสรุปสาระสำคัญของเนื้อหาในหน่วยที่ 6

สื่อ ใบความรู้ที่ 6.1

วิธีการฝึกอบรม การบรรยาย

การประเมินผล

- การซักถาม
- การสังเกต

หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุ สำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หน่วยที่ 6 ฝึกฝนเป็นอาชีพเพิ่มรายได้

หัวข้อวิชาที่ 6.2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ

ศึกษาความหมาย ความสำคัญของการประกอบธุรกิจธุรกิจขนาดเล็ก คุณสมบัติของผู้ประกอบการ แหล่งเงินทุน การเลือกทำเลที่ตั้ง การจัดการและการตลาด และแนวโน้มของธุรกิจในอนาคต

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถบอกความหมาย ความสำคัญ ของการประกอบธุรกิจได้
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถบอกรูปแบบการจัดตั้ง และการเลือกทำเลที่ตั้ง ในการประกอบธุรกิจได้
3. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถบอกแหล่งเงินทุนสำหรับธุรกิจขนาดเล็กได้

เนื้อหาสาระ

- 6.2.1 ความหมาย ความสำคัญ ของการประกอบธุรกิจ
- 6.2.2 รูปแบบการจัดตั้ง และการเลือกทำเลที่ตั้ง ในการประกอบธุรกิจ
- 6.2.3 แหล่งเงินทุนสำหรับธุรกิจขนาดเล็กได้

กิจกรรมการฝึกอบรม

1. ขั้นนำ วิทยากร พูดถึงเนื้อหาการฝึกอบรมในหน่วยที่ 6 ฝึกฝนเป็นอาชีพเพิ่มรายได้ ในเรื่อง การประกอบธุรกิจขนาดเล็ก ให้ผู้รับการฝึกอบรมทราบพอสังเขป
2. ขั้นกิจกรรม วิทยากรบรรยายเนื้อหาสาระสำคัญของการประกอบธุรกิจขนาดเล็ก รูปแบบการจัดตั้ง การเลือกทำเลที่ตั้ง แหล่งเงินทุนสำหรับธุรกิจขนาดเล็ก (ใบความรู้ที่ 6.2)
3. ขั้นสรุป วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันแสดงความคิดเห็นและสรุปสาระสำคัญของเนื้อหาในหน่วยที่ 6

สื่อ ใบความรู้ที่ 6.2

วิธีการฝึกอบรม บรรยาย

การประเมินผล การซักถามและการสังเกต

ใบความรู้ที่ 1.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

สถานการณ์ของผู้สูงอายุในประเทศไทย ภาวะสุขภาพด้านร่างกายและด้านจิตใจของผู้สูงอายุ
รูปแบบการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุเพื่อจัดกิจกรรมการฝึกอบรมวิชาชีพ

1.1.1 ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ

วัยสูงอายุ หรือ วัยชรา หมายถึง มนุษย์ที่มีอายุอยู่ในช่วงปลายของชีวิต นิยามของผู้สูงอายุอาจแตกต่างกันไปเมื่อพิจารณาจากแง่มุมต่าง ๆ อาทิ ทางชีววิทยา ประชากรศาสตร์ การจ้างงาน และทางสังคมวิทยา ในทางสถิติมักถือว่าผู้ที่อยู่ในวัยสูงอายุคือบุคคลที่มีอายุ 60-65 ปีขึ้นไป สำหรับประเทศไทยกำหนดไว้ว่าผู้สูงอายุคือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่จะมีสัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากรทั้งประเทศสูงกว่าประเทศกำลังพัฒนา สำหรับประเทศไทยมีสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ

วัยสูงอายุจัดเป็นวัยที่อยู่ในระยะสุดท้ายของชีวิต ลักษณะและพัฒนาการในวัยนี้ จะตรงข้ามกับวัยเด็ก คือมีแต่ความเสื่อมโทรมและสึกหรอ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้จะดำเนินไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป (ชูศรี, 2543) จึงเป็นการยากที่จะกำหนดว่าบุคคลใดอยู่ในวัย สูงอายุ เกณฑ์ที่สังคมจะกำหนดว่าบุคคลใดเป็นผู้สูงอายุนั้น จะแตกต่างกันไปตามสภาพสังคมซึ่งได้มีผู้ให้คำนิยามเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ เช่น ฮอลล์ ได้แบ่งการสูงอายุของบุคคลออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การสูงอายุตามวัย (Chronological Aging) หมายถึง การสูงอายุตามปีปฏิทิน โดยการนับจากปีที่เกิดเป็นต้นไป และบอกได้ทันทีว่า ใครมีอายุนาน้อยเพียงใด

2. การสูงอายุตามสภาพร่างกาย (Biological Aging) เป็นการพิจารณาการสูงอายุจากสภาพร่างกายและสรีระของบุคคลที่เปลี่ยนไป เมื่อมีอายุเพิ่มขึ้น เนื่องจากประสิทธิภาพการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายลดน้อยลง เป็นผลมาจากความเสื่อมโทรมตามกระบวนการ สูงอายุซึ่งเป็นไปตามอายุขัยของแต่ละบุคคล

3. การสูงอายุตามสภาพจิตใจ (Psychological Aging) เป็นการเปลี่ยนแปลงในหน้าที่ การรับรู้ แนวความคิด ความจำ การเรียนรู้ เซอร์ปัญญา และลักษณะบุคลิกภาพที่ปรากฏในระยะต่าง ๆ ของชีวิตแต่ละคนที่มีอายุเพิ่มขึ้น

4. การสูงอายุตามสภาพสังคม (Sociological Aging) เป็นการเปลี่ยนแปลงในบทบาทหน้าที่สถานภาพของบุคคลในระบบสังคม รวมทั้งความคาดหวังของสังคมต่อบุคคลนั้นซึ่งเกี่ยวกับอายุ การแสดงออกตามคุณค่าและความต้องการของสังคมสำหรับการกำหนดว่า ผู้สูงอายุเริ่มเมื่ออายุเท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับความแตกต่างกันในแต่ละสังคม สำหรับสังคมไทยนั้นกำหนดว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีสัญชาติไทยและมีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป (พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546) ทั้งนี้ผู้สูงอายุมิได้มีลักษณะเหมือนกันหมด แต่จะมีความแตกต่างกันไปตามช่วงอายุ องค์การอนามัยโลกจึงได้แบ่งเกณฑ์อายุตามสภาพของการมีอายุเพิ่มขึ้น ดังนี้

1. ผู้สูงอายุ (Elderly) มีอายุระหว่าง 60 –74 ปี
2. คนชรา (Old) มีอายุระหว่าง 75 –90 ปี
3. คนชรามาก (Very Old) มีอายุ 90 ปีขึ้นไป

การแบ่งผู้สูงอายุเป็น 3 ช่วงดังกล่าว สำหรับในสังคมไทยยังมิได้มีข้อสรุปว่าจะมีการจัดประเภทของผู้สูงอายุในลักษณะใด การจัดโดยใช้เกณฑ์อายุก็ยังมีข้อถกเถียงว่ายังไม่เหมาะสม นักวิชาการบางท่านจึงใช้เกณฑ์ความสามารถของผู้สูงอายุแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองได้ดี
2. กลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองได้บ้าง
3. กลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เนื่องจากมีปัญหาสภาพ มีความพิการ

ลักษณะของผู้สูงอายุ บริบูรณ์ (2536) ได้จำแนกลักษณะของผู้สูงอายุ ไว้ ดังนี้

1. ผิวหนังเหี่ยวย่น ผมหงอก ฟันสั่นคลอน ผู้หญิงจะหมดประจำเดือน และมีความเสื่อมโทรมโดยทั่วไปให้เห็น

2. มีความรู้สึกว่าตัวเองเรี่ยวแรงน้อยลง กำลังลดถอย เหนื่อยงาน มองเห็นอะไร ไม่ค่อยชัด หูตึง รับกลิ่นรสเลวลง ความจำเสื่อม เรียนรู้สิ่งใหม่ได้ช้า ความสามารถในการทำงานลดลง เจ็บป่วยง่ายและเมื่อเจ็บป่วยแล้วก็หายได้ช้า

3. ขาดความมั่นใจในตัวเอง มีอารมณ์กังวลง่ายและกลัวในสิ่งที่ไม่เคยกลัวมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลัวถูกทอดทิ้งและกลัวความตาย นอกจากนี้ยังรู้สึกหงอยเหงาเป็นนิจ ใจน้อยและสะท้อนใจง่าย บางคนกลายเป็นคนหงุดหงิดโมโหร้าย ขอบแยกตัว บางคนก็มีอารมณ์เศร้า ต้องการตายเร็วหรืออยากฆ่าตัวตาย แต่ก็มีบางคนกลายเป็นคนเพ้อเจ้อชอบโอ้อวดและชอบ ต่อเติมความเป็นจริง

การจัดประเภทผู้สูงอายุจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้สูงอายุในแต่ละประเภทจะมีความต้องการบริการสวัสดิการสังคมที่แตกต่างกันไป ความเข้าใจต่อบริการสวัสดิการผู้สูงอายุ ที่ผ่านมาจึงถูกจำกัดด้วยการจัดบริการแบบ One Size fits for all ซึ่งไม่สามารถตอบสนองกับความต้องการของผู้สูงอายุ

งานวิจัยผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอยุทธยา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ที่แท้จริง นิวการ์เตนและคณะ (Neugarten และคณะ, 1968 อ้างในบุษยมาส, 2539) กล่าวถึงบุคลิกภาพและการปรับตัวของผู้สูงอายุไว้ 8 ประเภท ดังนี้

1. Reorganizer เป็นพวกหากิจกรรมใหม่ๆ เพื่อมาแทนที่กิจกรรมที่สูญเสียไป
2. Focusal เป็นพวกช่างเลือกในการทำกิจกรรม พวกนี้จะหยุดทำกิจกรรมบางอย่างในขณะที่เดียวกันก็จะรู้จักในการที่จะเลือกกิจกรรมใหม่
3. Disengaged เป็นพวกที่ดึงตัวเองออกมาจากบทบาทความรับผิดชอบที่มีอยู่เดิม โดยสมัครใจ
4. Holding – on พวกที่พยายามจะอยู่ใกล้ชิดกับคนวัยกลางคน
5. Constricted เป็นพวกที่พยายามจะปิดตัวเองจากโลกภายนอกมากขึ้นเรื่อย ๆ (ไม่ยุ่งเกี่ยวกับโลก)
6. Succorance – seeking เป็นพวกที่มีความพอใจในชีวิตตนเอง トラบที่สามารถหาคนเป็นที่พึ่งพาได้ พวกนี้ต้องการคนมาช่วยดูแลและเอาใจใส่
7. Apathetic เป็นพวกดึงตัวเองออกมา จะหยุดคิดหรือหมดหวังในชีวิตค่อนข้างเร็วตั้งแต่เนิ่น ๆ ไม่เคยเปลี่ยนความเชื่อแบบทำร้ายตนเอง ว่าตนเองไม่สามารถที่จะจัดการสิ่งแวดล้อมของตนเองได้
8. Disorganized เป็นพวกมีกิจกรรมต่างๆ น้อยและมีสภาพจิตใจไม่เป็นปกติกลุ่มหมายเลข 1-3 เป็นพวกที่ความพึงพอใจในชีวิตสูง มีบุคลิกภาพที่มั่นคง หมายเลข 6 - 8 เป็นพวกมีความพึงพอใจในชีวิตน้อย

กระบวนการของภาวะสูงอายุ

กระบวนการของภาวะสูงอายุ หมายถึง ขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของบุคคลที่อยู่ในภาวะสูงอายุ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ (สมศักดิ์, 2539) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและสรีระวิทยา จิตใจและสังคมที่มนุษย์ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ดังนี้

1. กระบวนการภาวะสูงอายุทางสรีระวิทยา ภาวะสูงอายุทางสรีระวิทยาเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุทางร่างกาย เป็นการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่จะปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนกับร่างกายของคนเมื่อวัยสูงขึ้น กระบวนการนี้มี 2 ลักษณะ คือ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและการเปลี่ยนแปลงทางสรีระวิทยา

(1) การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย เป็นการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและโครงสร้างของร่างกายที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น ผิวหนังเหี่ยวย่น ตกกระ ผิวบาง เกิดบาดแผลได้ง่าย กล้ามเนื้อลดจำนวนลงทำให้ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อลดลง กระดูกเปราะบาง กระดูกพรุน กระดูกข้ออักเสบ ฯลฯ

(2) การเปลี่ยนแปลงทางสรีระวิทยาเป็นการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของอวัยวะต่างๆ ในร่างกายที่เคยใช้งานได้ดี เช่น การใช้สายตา หู ลิ้น ฯลฯ หย่อนสมรรถภาพลง จำนวนเซลล์สมองลดลงทำให้

ความจำเสื่อมลงไป ระบบทางเดินหายใจ ทางเดินอาหาร ทางเดินปัสสาวะ ฯลฯ ทำงานได้น้อยลง ทำให้เกิดอาการผิดปกติตามมา เช่น อาหารไม่ย่อย เป็นไข้หวัดได้ง่าย อั้นปัสสาวะไม่ได้ ฯลฯ

กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยานี้มีผลทำให้ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพ ไม่มากก็น้อย ซึ่งหากผู้ใดมีปัญหาหนัก ก็มักจะส่งผลไปถึงจิตใจของผู้สูงอายุไปด้วย อาจเกิดความหดหู่ ซึมเศร้า หรือเกรี้ยวกราด เป็นต้น ผลการสำรวจสุขภาพของผู้สูงอายุไทยในงานวิจัยจำนวนมาก พบว่าปัญหาหลักของผู้สูงอายุคือปัญหาสุขภาพ ทั้งที่สุขภาพไม่สมบูรณ์ ไม่แข็งแรงเช่นแต่ก่อน และปัญหาการเจ็บไข้ได้ป่วยด้วยโรคต่างๆ โรคที่มักพบในผู้สูงอายุทั่วไปได้แก่ ปวดหลัง/เอว ไขข้ออักเสบ ความดันโลหิตสูง โรคกระเพาะปัสสาวะอักเสบ โรคเกี่ยวกับหู อัมพาต/อัมพฤกษ์ (นภาพร , 2539)

1.1.2 สุขภาพจิตของผู้สูงอายุ

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้อธิบายภาวะสูงอายุทางจิตวิทยาสังคมที่ใช้กันแพร่หลายในปัจจุบันมี 2 แนวทาง คือ ทฤษฎีกิจกรรมและทฤษฎีภาวะถดถอย

(1) ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) ซึ่งทำการศึกษาผู้สูงอายุชาวผิวขาวที่มีฐานะปานกลางและมีสุขภาพดี พบว่า ผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมปฏิบัติอยู่เสมอๆ จะมีบุคลิกที่กระฉับกระเฉงและการมีภาระกิจกรรมสม่ำเสมอจะทำให้มีความพึงพอใจในชีวิตและปรับตัวได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่ปราศจากกิจกรรมหรือบทบาทภาระกิจหน้าที่ใด ๆ

(2) ทฤษฎีภาวะถดถอย (Disengagement Theory) เป็นทฤษฎีที่อธิบายในสิ่งที่ ตรงข้ามกับทฤษฎีกิจกรรม ซึ่งกล่าวว่า เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ผู้สูงอายุจะลดกิจกรรมและบทบาทของตนเองลง ซึ่งจะเป็นผลจากการที่รู้สึกว่าคุณมีความสามารถลดลงและการที่ผู้สูงอายุไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมและบทบาททางสังคม เป็นการถอนสถานภาพและบทบาทของตนเองให้แก่อนุชฌาย์หรือคนที่จะมีบทบาทหน้าที่ได้ดีกว่า ทั้งนี้เพราะสังคมต้องการคนที่มีทักษะใหม่และคนรุ่นใหม่เข้าไปแทนที่

ทฤษฎีทั้งสองทฤษฎีนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นทฤษฎีที่สามารถอธิบายภาวะการสูงอายุของผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานของชีวิตในวัยหนุ่มสาวที่แตกต่างกัน อันอาจเนื่องมาจากการใช้ชีวิตในวัยหนุ่มสาวที่มีสภาพสังคมและเศรษฐกิจต่างกัน ทฤษฎีกิจกรรมที่นำมาใช้กับ

ผู้สูงอายุที่มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการมีสถานภาพและบทบาทในสังคมมาตลอดช่วงวัยหนุ่มสาวจนถึงวัยกลางคน เมื่อต้องละบทบาทและสถานภาพนั้นลงตามช่วงวัยวิชาการเกษียณอายุ จำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมจะต้องเตรียมสถานภาพและบทบาทอื่นๆรองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของผู้สูงอายุกลุ่มนั้น

การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและการเตรียมการฝึกอาชีพสำหรับคนสูงอายุเป็นความจำเป็น เพราะการประกอบอาชีพหรือการมีงานทำ นอกจากจะเป็นการใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่เพื่อการยังชีพและสร้างครอบครัวแล้ว ยังเป็นการสร้างเกียรติภูมิและคุณค่าให้กับผู้ทำงานและสังคมอีกด้วย”

1.1.3 กิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

การทำกิจกรรมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกเพศทุกวัย กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุโดยทั่วไปส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ไม่มีเป้าหมายหรือเป็นลักษณะกิจกรรมทางสังคมมากกว่าเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลผลิต การสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้มีการเข้าร่วมกิจกรรม หรือให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมเป็นสิ่งที่หนึ่งซึ่งสามารถที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกายและใจที่ดี ถ้าบุคคลประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง จะทำให้บุคคลนั้นรับรู้ความสามารถของตนเองและส่งผลโดยตรงต่อการนับถือของตนเอง การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุประสบความสำเร็จในชีวิตเพื่อให้ผู้สูงอายุได้อยู่ในสังคมอย่างมีคุณค่าและมีความสุข

กิจกรรมถือว่าเป็นรูปแบบของการกระทำใดๆ หรืองานต่างๆ ที่แต่ละบุคคลสนใจนอกเหนือจากการทำงานหรือเพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน แบ่งกิจกรรมออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. กิจกรรมที่ไม่มีรูปแบบ (Informal activity) ได้แก่ การพบปะ สังสรรค์กับเพื่อนหรือญาติมิตร การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ กับสมาชิกในครอบครัว การช่วยเหลืองานในครอบครัว
2. กิจกรรมที่มีรูปแบบ (Formal activity) ได้แก่ การเข้าร่วมในชมรมต่างๆ การเป็นอาสาสมัครเพื่อสังคม การเข้ากลุ่มทางศาสนา การเข้ากลุ่มทางการเมือง การทัศนศึกษาและการออกกำลังกายเป็นกลุ่ม
3. กิจกรรมเพื่อการพักผ่อนและงานอดิเรก (Solitary or leisure and hobby) ได้แก่ การทำงานเบาๆ ในยามว่าง กิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจ กิจกรรมนันทนาการ การทำสวนการปรับปรุงตกแต่งบ้าน

สำหรับการแบ่งกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ได้จัดหมวดหมู่กิจกรรมไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางสังคม หมายถึงการที่ผู้สูงอายุเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ กับองค์กรที่ตนเป็นสมาชิก ซึ่งแบ่งเป็นการมีส่วนร่วมทางสังคมภายในครอบครัว ได้แก่ การมีกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับสมาชิกในครอบครัวของตนเองและการมีส่วนร่วมทางสังคมภายนอกครอบครัว เช่น การมีกิจกรรมร่วมกับองค์กรอื่นๆ นอกครอบครัว ยกตัวอย่างเช่น

1.1 กิจกรรมอาชีวบำบัด เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ช่วยฟื้นฟูสภาพและป้องกันความพิการที่อาจเกิดขึ้นจากโรคต่างๆ ลักษณะของกิจกรรม เช่น การทอผ้า เย็บผ้า แกะสลัก จักสาน เป็นต้น

1.2 กิจกรรมดนตรี เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้มีความรู้สึกผ่อนคลาย รื่นรมย์ เกิดความสุขทางใจและเพลิดเพลินแก่ผู้สูงอายุได้

1.3 กิจกรรมด้านการศึกษาเป็นการจัดการศึกษาต่อเนื่องให้ผู้สูงอายุได้ศึกษาต่อ ได้มีโอกาสพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้กับคนในวัยเดียวกัน ผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมกิจกรรม ทางด้านการศึกษาตามความสนใจและความถนัดของตนเอง กิจกรรมประเภทนี้ได้แก่การศึกษาใน

งานวิจัยผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอยุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

เรื่องพุทธศาสนา เช่น การศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธรูปและพระเครื่องในสมัยต่างๆ การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับงานที่ตนเองทำอยู่ในอดีต และการศึกษาในลักษณะของวิชาชีพในกรณีที่มีความสามารถในด้านนั้นๆ อยู่ก่อนแล้ว เช่น ช่างไม้ การตัดเย็บ เสื้อผ้า งานหัตถกรรมต่างๆ เป็นต้น

1.4 กิจกรรมบริการห้องสมุด เป็นกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุที่อ่านหนังสือออกได้มีโอกาสผ่อนคลายความเครียดโดยการอ่านหนังสือที่ตนเองสนใจ

1.5 กิจกรรมด้านสุขภาพอนามัย เช่น การตรวจสุขภาพ การทดสอบสมรรถภาพของร่างกาย การตรวจสอบความดันโลหิตของโรค การให้ความรู้ในเรื่องของการปฏิบัติให้พ้นจากโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ การใช้ยาเบื้องต้น และความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ตลอดจนการให้ความรู้ในการอยู่ร่วมกันในครอบครัวของผู้สูงอายุและบุคคลอื่นในสังคม และการเตรียมตัวเตรียมใจให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจ เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ

1.6 กิจกรรมตามประเพณี วัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ได้แก่ การจัดให้มีงานในโอกาสต่างๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ เป็นต้น เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีการผ่อนคลายอารมณ์

1.7 กิจกรรมด้านการเมือง ได้แก่ การจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการเมือง เช่น การเลือกตั้งต่างๆ การร่วมประชุมเกี่ยวกับการเมืองระดับท้องถิ่น การฟังอภิปรายเกี่ยวกับการเมือง เป็นต้น

1.8 กิจกรรมทางศาสนา ได้แก่ การจัดให้มีการทำบุญ การประกอบพิธีทางศาสนา เช่น การจัดให้มีการนิมนต์พระมาเทศน์ การจัดบำเพ็ญกุศลในโอกาสวันสำคัญต่างๆ ทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษาและวันออกพรรษา เป็นต้น

1.9 กิจกรรมด้านการเผยแพร่ความรู้ ได้แก่ การเผยแพร่ความรู้ในเรื่องข่าวสารอันเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ การจัดบรรยายและสัมมนาในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ โดยการเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิบรรยาย

1.10 กิจกรรมด้านการพัฒนาสังคม ได้แก่ การจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาทในสังคม เช่น การพัฒนาให้มีการทำความสะอาดวัดและศาสนสถานในโอกาสสำคัญต่างๆ ของชาติ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันรัฐธรรมนูญ วันฉัตรมงคล เป็นต้น

1.11 กิจกรรมการทัศนศึกษา ได้แก่ การจัดการนำเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ นอกสถานที่ เช่น โบราณสถานและสถานที่สำคัญต่างๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด

1.12 กิจกรรมอื่นๆ เช่น การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นครูสอนพิเศษเพื่อถ่ายทอดความรู้ในด้านต่างๆ ที่ผู้สูงอายุมีความชำนาญและมีประสบการณ์ให้แก่คนรุ่นหลัง ได้แก่ การทำยาสมุนไพร การทอผ้า การดนตรี การละเล่นพื้นบ้านต่างๆ

งานวิจัยผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอยุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

2. การมีงานอดิเรก หมายถึง การที่ผู้สูงอายุมีกิจกรรมของตนในเวลาว่างหรือเป็นการพักผ่อนอาจเป็นงานประจำ งานพิเศษ หรืองานชั่วคราวก็ได้ อาทิเช่น กิจกรรมนันทนาการ เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุขทางใจให้แก่ผู้สูงอายุ และเป็นกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมความพร้อมทางร่างกายในด้านต่างๆ ตามวัยของผู้สูงอายุเช่น การละเล่นต่างๆ ที่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเพลิดเพลิน ได้แก่ การละเล่นดนตรี นาฏศิลป์ การเล่นเกม การร้องรำทำเพลง การเล่นเกมทั้งในร่มและกลางแจ้ง และการเล่นเกมต่างๆ

3. กิจกรรมด้านอาชีพ เป็นการฝึกอบรมให้ผู้สูงอายุมีงานทำ มีอาชีพเล็กๆ น้อยๆ ที่เหมาะสมกับวัยของตนเอง เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ หรือการทำงานเพื่อรายได้เสริม (work) หมายถึง การที่ผู้สูงอายุมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งอาจจะเป็นงานประจำ งานพิเศษ หรืองานชั่วคราวก็ได้ เป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ เช่นการทอผ้า การทำอาหารสำเร็จรูป การทำสมุนไพรพื้นบ้านเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เป็นต้น

การแบ่งหมวดหมู่กิจกรรมตามทฤษฎีรูปแบบกิจกรรมของมนุษย์ (Model of human occupation) มัสสึชิยู ได้พัฒนาวัดความสนใจในการทำกิจกรรม (Interest checklist) โดยมีรายละเอียดชนิดของกิจกรรม 80 ชนิดด้วยกันโดยแบ่งตามรูปแบบความสนใจในการทำกิจกรรมออกเป็น 5 ประเภทด้วยกันคือ

ประเภทกิจกรรม

➤ ตัวอย่างกิจกรรม

1.งานฝีมือ (Manual skill)

เย็บผ้า งานเย็บ งานปัก ศิลปหัตถกรรม จักสาน เครื่องหนัง วาดภาพ เพ้นท์ภาพ งานถักไหมพรม งานร้อยเครื่องประดับ เซรามิกส์

2. กีฬาและการเคลื่อนไหวร่างกาย (Physical sports)

กอล์ฟ ฟุตบอล ออกกำลังกาย วัยรุ่น ปิงปอง ปั่นจักรยาน โบว์ลิ่ง เปตอง เทนนิส บาสเกตบอล วอลเลย์บอล

3. นันทนาการทางสังคม (Social recreation) เข้าร่วมสังคม เกมสต่อภาพ เกมสที่เล่นคนเดียว หมากกรุก การเย็บเย็บ หมากกรุก บาร์บีคิว การละเล่นต่างๆ

4. กิจกรรมประจำวัน (Activity daily living) รีดผ้า ซ่อมแซมเสื้อผ้า กวาดถูพื้น ทำอาหาร ซักผ้า ทำผม แต่งตัว ขับรถ ปัดกวาด ซ่อมบ้าน

5. การศึกษาและวัฒนธรรม (Education and culture) ภาษา การเขียน การถ่ายทอดความรู้ การอ่าน การศึกษาสังคม ดนตรีไทย ดนตรีพื้นเมือง ประวัติศาสตร์ สังคม ศาสนา คอนเสิร์ต งานบุญ งานประเพณี งานเทศกาล

งานวิจัยผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอยุทธยา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

➤ ประโยชน์จากกิจกรรม

1. การได้เสียสละ เช่น ทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นเป็นการแสดงว่าผู้อื่นยังต้องการท่าน อาศัยท่าน
2. การช่วยเหลือผู้อื่นในการแก้ปัญหาของเขาจะทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับท่านน้อยลงโดยอัตโนมัติ
3. ติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นซึ่งมีสภาพเลวร้ายกว่าท่านในบางเรื่อง เช่น สุขภาพอนามัยจะช่วยให้ท่านพึงพอใจในตนเอง
4. การเสียสละต่อสังคม จะทำให้ภาพพจน์ของตนเองน่าพึงพอใจ
5. การเสียสละหรือบริการผู้อื่น จะทำให้มีสุขภาพจิตดีขึ้น และพลอยทำให้สุขภาพกายดีด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ชูศักดิ์ เวชแพทย์. 2531. สรีรวิทยาของการออกกำลังกาย. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นภาพร ชโยวรรณ , มาลินี วงษ์สิทธิ์ และจันทร์เพ็ญ แสงเทียนฉาย. 2532. สรุปผลการวิจัยโครงการวิจัย ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2539. สังคมวิทยาภาวะสูงอายุ ความเป็นจริงและการคาดการณ์ในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรกุล เจนอบรม. 2541. วิสัยทัศน์ผู้สูงอายุและการศึกษานอกระบบสำหรับผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพฯ : นิชนแอตเวอร์ไทซิงกรุ๊ป.

ใบความรู้ที่ 1.2

อาชีพทางคหกรรมศาสตร์สำหรับผู้สูงอายุ

สาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับคหกรรมศาสตร์ ได้แก่ ผ้าและเครื่องแต่งกาย อาหารและโภชนาการ การพัฒนาการครอบครัวและเด็ก และงานประดิษฐ์ ซึ่งสามารถพัฒนาสร้างรายได้ให้เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

1.2.1 สาขาวิชาชีพทางด้านคหกรรมศาสตร์

อาชีพทางคหกรรมศาสตร์ เป็นวิชาที่ตอบสนองความต้องการของครอบครัว และผู้บริโภคเป็นงานที่เปลี่ยนไปตามสภาพของชีวิตและความเป็นอยู่ของครอบครัว ได้แบ่งเนื้อหาสาระของคหกรรมศาสตร์ไว้ 4 กลุ่มงาน ดังนี้

1. ออกแบบแฟชั่นผ้าและเครื่องแต่งกาย ทักษะด้านการออกแบบแฟชั่นเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย มีความมั่นใจในการคิดและสร้างสรรค์ผลงานในด้านการออกแบบ การทำแบบตัด การตัดเย็บ การประยุกต์ดัดแปลง และการควบคุมการผลิตเสื้อผ้า เพื่อสำเร็จการศึกษาเป็นบัณฑิตที่มีความพร้อมที่จะก้าวสู่การเป็นผู้นำด้านแฟชั่นเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย
2. อาหารและโภชนาการ ความรู้ความเชี่ยวชาญในศาสตร์ของอาหารและโภชนาการ เรียนรู้เชิงลึกทั้งด้านทฤษฎี และทักษะการปฏิบัติควบคู่กัน นำความรู้ด้านอาหารและโภชนาการ มาใช้ในการแปรรูปอาหารจากวัตถุดิบทางการเกษตร ให้เป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่สนองตอบความต้องการของตลาด
3. พัฒนาการครอบครัวและเด็ก เน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กและการอบรมเลี้ยงดูการพัฒนาวัยรุ่น ตลอดจน บุคคลวัยต่างๆ ของครอบครัว
4. ศิลปะประดิษฐ์ นักปฏิบัติทางคหกรรมศาสตร์เพื่อการดำเนินธุรกิจ ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง ด้านงานฝีมือและงานศิลปะเชิงวัฒนธรรม เช่นงานศิลปหัตถกรรมไทย ศิลปะการแกะสลักผักผลไม้ ศิลปะงานใบตอง ศิลปะการจัดดอกไม้ ผลิตภัณฑ์ดอกไม้ประดิษฐ์ ศิลปะประดิษฐ์ ผลิตภัณฑ์ของขวัญของที่ระลึก บรรจุภัณฑ์งานประดิษฐ์

- ประโยชน์ของวิชาชีพคหกรรมศาสตร์
 1. สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นับตั้งแต่เพื่อตนเอง ครอบครัว และบุคคลอื่น
 2. ช่วยให้มีอาชีพ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในเรื่องของรายได้ที่มาจากการใช้ฝีมือความประณีต
 3. ช่วยปรับปรุงพัฒนาการบุคคล สังคม และประเทศชาติเป็นการช่วยเหลือเปลี่ยนแปลงฐานะความเป็นอยู่จากเดิมให้ดีขึ้น โดยได้รับคำแนะนำจากนักคหกรรมศาสตร์ ผลที่ตามมาคือประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองเนื่องจากมีพลเมืองเป็นคนที่มีความรู้
 4. ช่วยในด้านเศรษฐกิจครอบครัว ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสังคม พัฒนาคุณภาพ พัฒนาสังคม อันจะส่งผลถึงการพัฒนาประเทศชาติด้วย

1.2.2 อาชีพทางคหกรรมศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

งานอาชีพทางคหกรรมสามารถ ได้แก่

1.งานออกแบบแฟชั่นผ้าและเครื่องแต่งกาย

○ แนวทางการประกอบอาชีพ

Designer Pattern Stylist Detail Q.C. Costume Columnist Graphic Design ประกอบธุรกิจส่วนตัว ประกอบอาชีพในสถานประกอบการด้านอุตสาหกรรมสิ่งทอเครื่องนุ่งห่ม หัวหน้างานด้านต่างๆในระบบอุตสาหกรรมสิ่งทอเครื่องนุ่งห่มห้องเสื้อ ห้องตัวอย่าง รับราชการและศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

2.งานอาหารและโภชนาการ

○ แนวทางการประกอบอาชีพ

สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีอาชีพเกี่ยวกับร้านอาหารทั้งในประเทศและต่างประเทศ ภัตตาคาร โรงแรม โรงพยาบาล การประกอบธุรกิจส่วนตัว เจ้าหน้าที่พัฒนาผลิตภัณฑ์ ฝ่ายผลิต ควบคุมคุณภาพ เจ้าของกิจการและเครื่องดื่มทั้งในและต่างประเทศ ผู้ผลิตอาหารระดับ OTOP และ SME นักโภชนาการในโรงพยาบาล

3. งานพัฒนาการครอบครัวและเด็ก

○ แนวทางการประกอบอาชีพ

สามารถประกอบอาชีพเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก เยาวชนและครอบครัวในหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน การประกอบกิจการสถานรับเลี้ยงเด็กหรือศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยในท้องถิ่นต่างๆ และสามารถประกอบอาชีพอิสระอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

4. งานศิลปประดิษฐ์

○ แนวทางการประกอบอาชีพ

สามารถประกอบอาชีพอิสระด้านคหกรรมศาสตร์ เช่น ร้านดอกไม้ ร้านของขวัญของที่ระลึก ร้านสินค้าหัตถกรรม รับราชการด้านวิชาชีพ คหกรรมศาสตร์ เช่น ครู นักวิจัย นักพัฒนา นักวิชาการ นักเคหะกิจเกษตร ประกอบอาชีพในหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องกับ คหกรรมศาสตร์ เช่น บริษัทผลิตดอกไม้ประดิษฐ์ โรงงานสินค้าหัตถกรรม ประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการในวิชาชีพคหกรรมศาสตร์

ใบความรู้ที่ 2.1 กรอบเค็มรสตั้มยำ

เมนูอาหารว่าง ประยุกต์สูตรโดยใช้ส่วนผสมที่ช่วยทำให้อาหารมีรสชาติ แปลกใหม่ไปจากเดิม โดยใช้เครื่องปรุงให้มีลักษณะคล้ายตั้มยำ มีรสเปรี้ยว หวาน เค็มและเผ็ด เป็นทางเลือกให้กับผู้บริโภคมากขึ้น

2.1.1 การเตรียมส่วนผสม

➤ ตัวแป้ง

แป้งสาลีบัวแดง	1,000	กรัม
น้ำปูนใส	450-550	กรัม
ไข่แดง	2	ฟอง
เกลือ	1 ½	ช้อนชา
น้ำตาลทราย	1	ช้อนชา
น้ำมันสำหรับทอด		

➤ น้ำคลุกรสตั้มยำ

น้ำมันพืช	100	กรัม
น้ำพริกเผา	100	กรัม
น้ำตาลปีบ	700	กรัม
น้ำมะขามเปียก	150	กรัม
น้ำปลา	50	กรัม
แบะแซ	100	กรัม
น้ำเปล่า	150	กรัม
ตะไคร้ซอย	50	กรัม
ข่าซอย	50	กรัม
ใบมะกรูดซอย	20	กรัม
ผักชีซอย	20	กรัม
เกลือไทยปรุงรส		

2.1.2 ปฏิบัติการทำรอบเค็มรสตั้มยำ

➤ ตัวแป้ง

1. ผสมน้ำปูนใส ไข่แดง เกลือ น้ำตาลทราย คนให้เข้ากัน เทลงในแป้งที่ละน้อยนวดพอเข้ากัน พักไว้อย่างน้อย 15 นาที (หากแป้งแข็งเกินไปสามารถเติมน้ำปูนใสได้)
2. รีดแป้งเป็นแผ่นบาง ตัดเป็นชิ้น สี่เหลี่ยม (ต้องใช้แป้งนวลโรยขณะรีด)
3. นำแป้งลงทอดในน้ำมันร้อนจนสุกกรอบ เมื่อสุกนำขึ้น พักไว้รอการคลุก

➤ น้ำคลุกรสตั้มยำ

1. โขลกส่วนผสมรากผักชีกระเทียมพริกไทย ให้ละเอียด
2. ผัดส่วนผสมที่โขลกกับน้ำมันให้หอม เติมน้ำตาลปีบ เกลือ และน้ำ
3. เคี่ยวจนส่วนผสมข้นเหนียว นำแป้งที่ทอดไว้ลงคลุก ให้เข้ากัน โรยด้วยงาขาวคั่วและใบผักชี
4. พักให้เย็น จัดบรรจุลงกล่อง

ใบความรู้ที่ 2.2 หมี่กรอบประยุกต์

เมนูอาหารว่างไทยโบราณ ประยุกต์จากสูตรต้นตำรับโดยดัดแปลงส่วนผสมและวัตถุดิบ ซึ่งเดิมใช้เส้นหมี่ทอดก่อนนำมาคลุกกับน้ำปรุงรสที่มีรสเปรี้ยว หวาน ซึ่งสูตรที่ประยุกต์ใหม่ใช้เส้นบะหมี่ ซึ่งมีเป็นวัตถุดิบที่มีขายตามท้องตลาด ราคาถูก เก็บได้นานหลังปรุงเสร็จ เป็นทางเลือกให้กับผู้บริโภคมากขึ้น

2.2.1 การเตรียมส่วนผสม

		น้ำคลุก				
น้ำมันพืช	75	กรัม	1/4	ถ้วยตวง		
กุ้งแห้งโขลก	30	กรัม	1/2	ถ้วยตวง		
กระเทียมสับ	50	กรัม	1/2	ถ้วยตวง		
หอมแดงซอย	100	กรัม	3/4	ถ้วยตวง		
เต้าเจี้ยวบด	100	กรัม	1/2	ถ้วยตวง		
กระเทียมดองสับ	100	กรัม	1/2	ถ้วยตวง		
น้ำปลา	100	กรัม	3	ช้อนโต๊ะ		
น้ำตาลปีบ	500	กรัม	3	ถ้วยตวง		
ซอสมะเขือเทศ	200	กรัม	1	ถ้วยตวง		
น้ำตาลทราย	200	กรัม	1	ถ้วยตวง		
น้ำส้มสายชู	100	กรัม	1/2	ถ้วยตวง		
น้ำส้มซ่า	30	กรัม	3	ช้อนโต๊ะ		
น้ำมันพริกเจียว	100	กรัม	1/2	ถ้วยตวง		
ผิวส้มซ่า	1	ลูก				
แบะแซ	100	กรัม	1/2	ถ้วยตวง		
น้ำตาลทราย	150	กรัม	3/4	ถ้วยตวง	สำหรับโรยตอนคลุก	
เส้นบะหมี่	3	ถุง	น้ำมันสำหรับทอด	3	ขวด	
หมูหยอง	500	กรัม	สำหรับห่อ	30	กรัม	
โปรตีนเกษตร	200	กรัม				

2.2.2 ปฏิบัติการทำหมี่กรอบประยุกต์

1. ตั้งกระทะพอใส่น้ำมันพอร้อน เติมหอมแดงลงเจียวให้เหลืองตักขึ้น เติมกระเทียมลงผัดพอหอม ตามด้วยกุ้งแห้ง เต้าเจี้ยว ปรงรสด้วย น้ำปลา น้ำตาลปีบ ซอสมะเขือเทศ น้ำตาลทราย น้ำส้มสายชู เกลือ และแบะแซเคี้ยวให้ส่วนผสมขึ้น
2. เติมน้ำมันงา น้ำส้มซ่า และน้ำมันพริกเจียว เคี้ยวต่อให้ส่วนผสมขึ้นเหนียว
3. ใส่เส้นบะหมี่ทอดเตรียมไว้ลงคลุกเคล้าให้เข้ากัน โรยด้วยโปรตีนเกษตรทอดกรอบ ไข่ฝอยอ่อน พอเข้ากัน โรยน้ำตาลทราย และผิวส้มซ่า คลุกเคล้าให้เข้ากันอีกครั้ง ยกลง พักให้เย็นเก็บใส่ภาชนะ แต่งหน้าด้วยหมูหยอง และสาหร่ายทะเลอบกรอบ

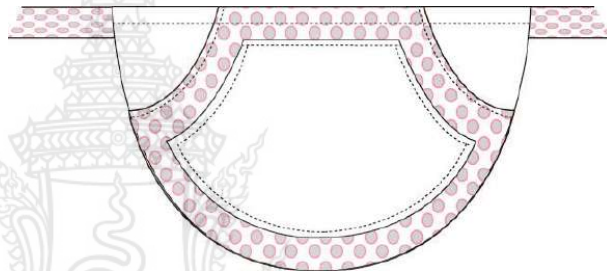
ใบความรู้ที่ 3.1 ผ้ากันเปื้อน

การออกแบบผ้ากันเปื้อนโดยใช้เศษผ้ายีนส์ หรือผ้าฝ้าย เย็บเป็นส่วนประกอบ เพิ่มรูปแบบที่แปลกใหม่ นอกจากเป็นผ้ากันเปื้อนแล้วยังสามารถเป็นเครื่องตกแต่งเสื้อผ้าได้อีกด้วย

3.1.1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์

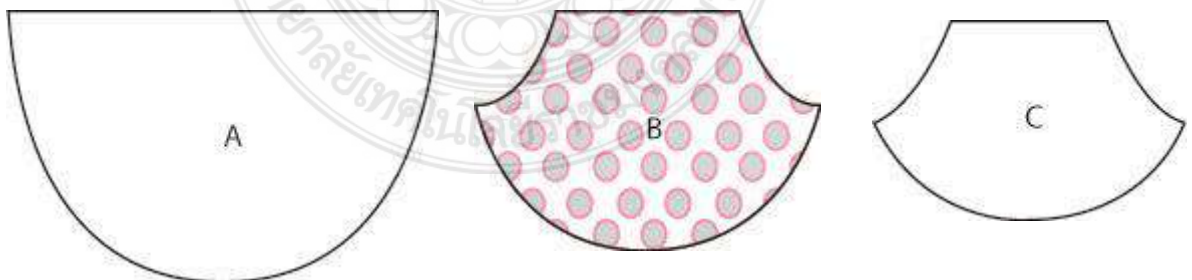
วัสดุอุปกรณ์

1. ผ้ายีนส์
2. ผ้าลายดอก
3. ผ้าเทป
4. เทปสำเร็จพร้อมตัวล็อค(คาดเอว)
5. ไหมปักเบอร์ 5
6. อุปกรณ์ตัดเย็บ

3.1.2 ปฏิบัติการเย็บผ้ากันเปื้อน

➤ วิธีตัดแบบ

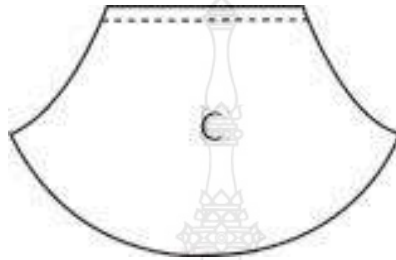

1. ชิ้น A และ C ตัดผ้ายีนส์ แบบละ 1 ชิ้น
2. ชิ้น B ตัดผ้าลายดอก 1 ชิ้น

➤ ขั้นตอนการเย็บ

1. นำแบบตัด C พับริมปากกระเป๋ายีบตรงด้วยไหมปัก ส่วนริมด้านที่เหลือให้พับเนาโดยรอบ

2. นำแบบตัด B พับริมปากกระเป๋าทิ้ง 2 ด้าน เย็บตรงด้วยไหมปัก

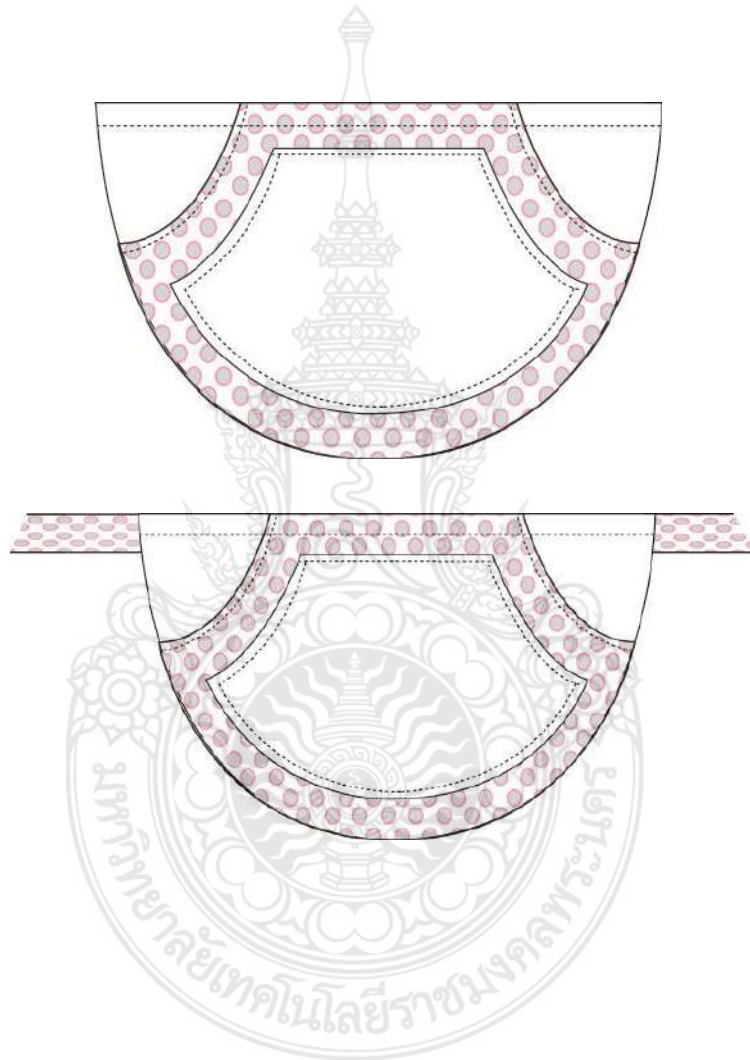

3. นำชิ้น C มาวางบนชิ้น B เย็บตรงด้วยไหมปักโดยรอบเว้นปากกระเป๋ไว้

4. นำผ้ากระเป่าที่เย็บเตรียมไว้ มาวางบนชิ้น A ทางด้านถูก เน้นโดยรอบ พับริมชายผ้าเย็บตรึงด้วย
ไหมปักหรือตกแต่งริมด้วยผ้าเทปตามต้องการ ส่วนขอบเอวพับเย็บให้เรียบร้อย พร้อมเย็บติดสาย
คาดเอว

ใบความรู้ที่ 3.2 ผ้าเช็ดมือ

การออกแบบรูปแบบผ้าเช็ดมือ โดยนำวัสดุที่เน้นความสวยงาม น่ารัก มีต้นทุนค่าวัสดุน้อย ขั้นตอนการประดิษฐ์ไม่ยุ่งยากซับซ้อนสำหรับผู้สูงอายุ

3.2.1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์

1. เศษผ้า
2. ผ้าขนหนู
3. ลูกไม้ริมเล็ก
4. ดูกดาหมีตัวเล็ก
5. ห่วง
6. ผ้าเทปกว้าง 1 ซม. หรือเชือก
7. อุปกรณ์ตัดเย็บ

3.2.2 ปฏิบัติการเย็บผ้าเช็ดมือ

1. นำห่วงมาเย็บตรึงติดกับตัวหมี

งานวิจัยผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอยุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

2. การเย็บกระโปรง ตัดเศษผ้ากว้างประมาณ 30 x ยาว 12 ซม. จำนวน 1 ชิ้น นำผ้ายด้านหนึ่งมาเย็บริมติดระบายด้วยลูกไม้ริมเล็ก และเย็บประกบด้านข้างให้เรียบร้อยเป็นวงกลม ส่วนอีกด้านเย็บต้น 2 แถวนำไปใส่บนตัวหมี่และรูดผ้าให้เป็นจีบย่นพอดี

3. นำผ้าเทปพับเป็นห่วงเย็บตรึงบนหัวหมี่ ตกแต่งกระโปรงด้วยโบ หรือลูกไม้ให้สวยงาม

ใบความรู้ที่ 4.1 กระเช้าเดคูพาจ

ศิลปะหรือวิธีการประดับตกแต่งด้วยกระดาษ ทำให้เกิดศิลปะด้วยวิธีการตัดแปะและติดลงบนวัสดุจำพวกงานจักสาน งานไม้ พลาสติก แก้ว เป็นต้น มีการประยุกต์ใช้วัสดุต่างที่นำมาตกแต่งสิ่งของ จนมาเป็น napkin decoupage เพราะมีลวดลายที่สวยงาม ผลงานที่ได้สวยงามเหมือนงานเพ้นท์สี

➤ ความหมาย

งาน decoupage (เดคโคพาจ ,เดโคพาจ,ดีคูพาจ หรือเดคูพาจ) หมายถึงศิลปะหรือวิธีการประดับตกแต่งด้วยกระดาษ ทำให้เกิดศิลปะด้วยวิธีการตัดแปะและติดลงบนวัสดุจำพวกงานจักสาน งานไม้ พลาสติก แก้ว เป็นต้น

คำว่า découpage เป็นภาษาฝรั่งเศส มาจากคำกริยาว่า découper หรือแปลว่า 'to cut out' คือตัดออกมา พื้นฐานดั้งเดิมเป็นศิลปะที่เริ่มมาจากเมืองเวนิซของประเทศอิตาลี ต่อมาได้เผยแพร่และเป็นที่นิยมมากในประเทศฝรั่งเศส จนใช้คำทับศัพท์เป็นภาษาฝรั่งเศสว่า Decoupage มีชื่อเรียกหลายชื่อว่าเดคโคพาจ , เดโคพาจ,ดีคูพาจ หรือเดคูพาจ

Decoupage เริ่มมีมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 ในสมัยนั้นเดคูพาจเป็นงานศิลปะของคนจน หรือคนชั้นกลางที่ไม่มีเงินซื้อหากระดาษวอลเปเปอร์สวยๆ หรือเฟอร์นิเจอร์ที่หรูหรา แม่บ้านชาวฝรั่งเศสจึงนิยมเพ้นท์สีลงบนกระดาษและทำการตัดแปะลงบนเฟอร์นิเจอร์ จนทำให้มีสไตล์เป็นของตัวเอง ออกมาหรูหรางดงามแต่ในราคาประหยัด ดังนั้นเดคูพาจที่แท้จริงแล้วก็คือการใช้กระดาษธรรมดานำมาตกแต่งบนสิ่งของ แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป มีการประยุกต์ใช้วัสดุต่างที่นำมาตกแต่งสิ่งของ จนมาเป็น napkin decoupage เพราะมีลวดลายที่สวยงาม ผลงานที่ได้สวยงามเหมือนงานเพ้นท์สี

➤ วัสดุและอุปกรณ์

1. วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ เช่น กล่องไม้ กระจ่าง
2. วัสดุตัดแปะ เช่น กระดาษแนพकिन , กระดาษห่อของขวัญ,กระดาษสา
3. กาว
4. กรรไกร
5. ฟองน้ำ
6. สีอะคริลิก

7. แปรงทาสี

8. สเปรย์สำหรับเคลือบเงา/น้ำยาเคลือบเงา

➤ วิธีทำสำหรับชิ้นงานแต่ละประเภท

1. งานไม้

1. ใช้กระดาษทรายละเอียดขัดที่เนื้อไม้เบาๆ เพื่อให้สีติดเนื้อไม้ดีขึ้น
2. ทาสีลงพื้นที่ผลิตภัณฑ์ รอสีให้แห้งสนิท
3. ตัด Napkin ที่ต้องการแปะ ลอกชั้นบนสุดของกระดาษออกมาใช้
4. ใช้ฟู่กันแบนทาขาวบางๆ จากนั้นแปะ ค่อยๆแปะกระดาษลงจากด้านหนึ่งไปด้านหนึ่ง ใช้นิ้วมือหรือฟองน้ำค่อยๆไล่ และรอให้กระดาษแห้ง
5. ด้วยกาวยให้ทั่วงาน ทาสองรอบและฉีดสเปรย์เคลือบเงา รอให้แห้ง เสร็จสมบูรณ์ สามารถเพิ่มความโดดเด่นของงานไม้ด้วยการ ใช้ Crackle Medium น้ำยาทำสีแตกแบบไม้เก่าทาระหว่าง สองสี

2. ดินเผา

วิธีทำเหมือนการทำลงบนงานไม้เกือบทุกอย่าง ยกเว้น ไม่ต้องขัดพื้นผิว แต่ว่า กระจกดินเผาของต้องแห้งสนิท อย่าให้กระจกชื้นทำลงกระจกดินเผา ถ้าไว้กลางแจ้ง ควรใช้สีแบบ outdoor และเคลือบกาวสองครั้ง

3. กระป๋องอลูมิเนียม

วิธีทำเหมือนการทำลงไม้เกือบทุกอย่าง ยกเว้น ไม่ต้องขัดพื้นผิว

4. หิน

1. ล้างหินให้สะอาด แล้วรอให้แห้ง
2. เมื่อหินที่ล้างแห้งดีแล้ว ทาสีพื้น
3. เมื่อสีแห้งดีแล้ว ทากาวลงบนหิน นำกระดาษที่ตัดไว้ค่อยๆแปะลงไป รอให้แห้ง
5. ทากาวทับอีกครั้งให้ทั่ว เมื่อกาวแห้งทำการเคลือบชิ้นงานด้วยน้ำยาเคลือบเงา

สถานที่จำหน่ายวัสดุอุปกรณ์

ตลาดนัดสวนจตุจักร โครงการ 19

<http://www.howdycraft.com>

<http://www.pladaodesign.com>

4.1.1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์

1. กระดาษเช็ดปากลวดลายสวยงาม
2. กระดาษไม้
3. กาวเดคูพาจ
4. น้ำยาเคลือบเงา
5. กรรไกร
6. ฟองน้ำ
7. สีอะคริลิก
8. แปรงทาสี

4.1.2 ปฏิบัติการประดิษฐ์กระเช้าเดคูพาจ

1. ใช้กระดาษทรายละเอียดขัดที่เนื้อไม้เบาๆ แค่ลู่ๆ เพื่อให้สีติดเนื้อไม้ดีขึ้น
2. ทาสีลงบนเนื้อไม้ รอสีให้แห้งสนิท
3. ใช้น้ำยา Crackle Medium น้ำยาทำสีแตกทาทับระหว่างสีที่สอง หากใช้สีเดียวไม่ต้องทาสีในข้อที่ 2 ทาน้ำยา Crackle Medium ได้เลย รอให้แห้ง
4. ทาสีตามตำแหน่งที่ต้องการ ในขั้นตอนนี้จะแตกเป็นรอย รอให้สีแห้ง ทากาวทับอีกชั้นหนึ่ง และรอให้กาวแห้ง
5. ตัดกระดาษลวดลายที่ต้องการ แปะลงบนกระดาษไม้ ใช้ฟองน้ำชุบน้ำกดทับให้กระดาษเรียบ แปะกระดาษตามลวดลายที่กำหนดไว้ รอให้กระดาษแห้ง และทำการเคลือบเงา

ใบความรู้ที่ 4.2 งานสวยด้วยดอกไม้

การออกแบบงานประดิษฐ์สำหรับตกแต่งบ้าน ของที่ระลึกในโอกาสต่างๆ โดยการนำดอกไม้ ประดิษฐ์ หรือดอกไม้แห้งที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาจัดบนภาชนะเช่น จาน ถาด ชาม เป็นต้น ซึ่งเป็นวัสดุที่หาง่าย ราคาไม่สูง ขั้นตอนการประดิษฐ์ไม่ยุ่งยากใช้เวลาในการทำไม่นาน

4.2.1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์

1. ดอกไม้ขนาดต่าง ๆ
2. จานทรงต่าง ๆ (พร้อมขาตั้งจาน)
3. ซาฮาร่า
4. ปืนกาว-ใสกาว
5. กาวลาเท็กซ์
6. มีด
7. กรรไกร
8. ลวด
9. ริบบิ้น

4.2.2 ปฏิบัติการประดิษฐ์งานงานสวยด้วยดอกไม้

1. เตรียมวัสดุ-อุปกรณ์ให้พร้อม ล้างจานให้สะอาด เช็ดให้แห้งตัดดอกไม้เตรียมไว้เพื่อใช้ปักความยาวขอก้านประมาณ 1-2 นิ้ว

งานวิจัยผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

2. นำซาฮาร่า มาตัดตามขนาดที่ต้องการใช้ปั่นกาวเป็นตัวยึดงานกับซาฮาร่าให้ติดกัน

3. นำใบไม้ปักลงก่อนดอกไม้ที่ตัดเตรียมไว้ มาปักให้เกิดรูปทรงโดยก่อนปักให้จิ้มกาวลาเท็กซ์ตรงบริเวณก้านดอกไม้เพื่อที่ดอกไม้จะได้ปักติดกับซาฮาร่า เก็บรายละเอียดให้เรียบร้อยอย่าให้เห็นซาฮาร่า

งานวิจัยผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอยุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

➤ การนำไปใช้

- เป็นของฝากของที่ระลึกในโอกาสต่าง ๆ ได้
- ประดับตกแต่ง บ้านหรือสถานที่ทำงาน
- สร้างรายได้เสริมให้แก่ตัวเองและครอบครัวได้
- ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ใบความรู้ที่ 5.1 ร่มการบูร

การประดิษฐ์ของที่ระลึกจากเครื่องหอมไทย เช่น การบูร พิมเสน และสมุนไพรรไทย โดยมีขั้นตอนและวิธีการประดิษฐ์ของชำร่วยแบบต่าง ๆ ที่ทำจากสมุนไพรร การเลือกวัสดุที่นำมาใช้งานประดิษฐ์ของชำร่วย มีความคิดสร้างสรรค์ และคำนึงถึงคุณค่าของการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.1.1 การเลือกซื้อและคุณสมบัติของเครื่องหอมไทย

ปัจจุบันขณะที่กระแสความนิยมผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังมาแรง ปัญหาการที่ผู้บริโภคถูกหลอกลวงจากผู้ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรก็ตาม มาเป็นเงาตามตัว ยังผลทำให้ผู้บริโภคเกิดความเข้าใจผิด จึงไม่ได้ก่อให้เกิดผลดีทางสุขภาพตามความเป็นจริงนั้น จึงถึงเวลาแล้วที่ผู้บริโภคควรที่จะมีความรู้ความเข้าใจในการเลือกใช้ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรอย่างจริงจัง รู้ทัน รู้ตัว และรู้สิทธิของตนเอง

○ ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

1. การโฆษณาเกินจริงหรือเป็นเท็จ กรณีเป็นยาแสดงสรรพคุณได้ในเรื่องการรักษาอาการทั่วไป
2. การแสดงฉลาก เช่น ทะเบียนยา ผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบโรคศิลปะ
3. รูปลักษณ์ของผลิตภัณฑ์
4. ช่องทางการจำหน่าย โดยทั่วไปซื้อจากร้านขายยา ยกเว้นยาสามัญประจำบ้าน
5. การส่งเสริมการขาย
6. ความรู้ความเข้าใจของผู้ซื้อ
7. กระแสความนิยม ความเชื่อ หรือวัฒนธรรม

○ ผลิตภัณฑ์สมุนไพร : ที่รู้จักกันแพร่หลายในปัจจุบันมี 3 รูปแบบ ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ อาหาร
2. ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง
3. ผลิตภัณฑ์ ยา

○ ข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัยของสมุนไพร

ยาที่เป็นตำรับยา หรือมีตัวยาที่มีประวัติการใช้เป็นอาหาร และยามาเป็นเวลานานอาจไม่ต้องมีข้อมูลการศึกษาความเป็นพิษ (toxicity studies) แต่จะต้องมีข้อมูลการใช้แต่โบราณ (traditional information) ของตำรับยานั้น หรือตัวยาในตำรับ หรือหลักฐานประวัติการใช้ของยา หรือตัวยาเป็นระยะเวลานาน (documentation of a long period of use) (ระบุระยะเวลา/ประเทศที่ใช้)

งานวิจัยผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอยุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

กรณียาหรือส่วนประกอบยามีการใช้เป็นยาหรืออาหาร แต่นำไปพัฒนารูปแบบจากที่เคยใช้ เช่น การสกัดที่ไม่ใช่การใช้แต่โบราณอย่างน้อยจะต้องมีข้อมูลการศึกษาความเป็นพิษเฉียบพลัน (acute toxicity test) ตามแนวทางขององค์การอนามัยโลก และ/หรือมีข้อมูลการศึกษาความเป็นพิษแบบกึ่งเรื้อรัง (subchronic toxicity test) ความเป็นพิษแบบเรื้อรัง (chronic toxicity test) หรือตามเกณฑ์ที่คณะกรรมการยากำหนด

กรณีเป็นยาที่ยังไม่มีข้อมูลชัดเจนเกี่ยวกับความปลอดภัยจะต้องมี ข้อมูลการศึกษาด้านความปลอดภัยตามแนวทางขององค์การอนามัยโลก และ/หรือ ตามเกณฑ์ที่คณะกรรมการยากำหนด

ในเครื่องเทศบางชนิดมีสารที่เป็นตัวยาเป็นองค์ประกอบ ดังนั้น เมื่อเราได้รับประทานอาหารที่ปรุงจากเครื่องเทศหลากหลายชนิดก็เท่ากับเราได้รับยารักษาโรคที่พิเศษจากการทานอาหารนั้นด้วย

➤ กานพลู

ใช้ดอกตูมแห้ง มีสีน้ำตาลเข้ม กลิ่นหอม และรสเผ็ดร้อนคนเฒ่าคนแก่สมัยก่อนยังนิยมนำกานพลูร่วมกับหมากเพื่อให้มีกลิ่นหอม

สรรพคุณทางยา

ช่วยย่อยอาหาร ขับลม แก้อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ เป็นยาชาเฉพาะที่ แก้ปวดฟัน อีกทั้งดอกกานพลูยังมีแคลเซียมและฟอสฟอรัส ช่วยบำรุงกระดูกและฟันให้แข็งแรง

วิธีใช้ในการประกอบอาหาร

แกะเอาเกสรออกก่อนจึงคั่ว เพื่อให้มีกลิ่นหอมและมีรสเผ็ด ถ้าใส่ในพริกแกงต้องป่นก่อน เช่น แกงมัสมั่น แกงปุมไป เป็นต้น หรือจะใช้ทั้งดอกก็ได้ เช่น ใส่ในต้มเนื้อ

➤ ลูกกระวาน

มีการใช้กันมากทั้งในด้านการครัวและการแพทย์ กระวานมีลักษณะเป็นลูกกลมรี ขนาดเล็ก เปลือกสีขาวไม่แข็งภายในมีเม็ดสีน้ำตาลจำนวนมาก มีกลิ่นหอมฉุน มีรสเผ็ดเล็กน้อยและมีรสขมปนหวาน

สรรพคุณทางยา

ใช้เป็นยาบำรุงธาตุ ช่วยขับลมในกระเพาะอาหาร ขับเสมหะ แก้อาการท้องเดินท้องอืดท้องเฟ้อ จุกเสียดแน่นและใช้เป็นส่วนผสมในยาถ่ายเพื่อบรรเทาอาการใช้ท้อง(ปวดมวนในท้อง)

วิธีใช้ในการประกอบอาหาร

เวลาใช้ต้องคั่วก่อนแล้วบิให้เปลือกแตก ใช้แต่เม็ดใน ไม่ต้องโขลกให้ละเอียด ใช้ดับกลิ่นคาว และทำให้แกงมีกลิ่นหอม นิยมใช้เป็นเครื่องเทศในน้ำพริกแกง เช่น แกงเผ็ด มีสมัน แกงกะหรี่ แกงพะแนง เป็นต้น และยังใช้แต่งกลิ่นและสีของอาหารหลายชนิด เช่น ขนมปัง อาหารหมักดอง และผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ต่างๆ

➤ ใบกระวาน

ตามจริงแล้ว ใบตากแห้งซึ่งเป็นส่วนที่ใช้ทำเครื่องเทศนั้นไม่ใช่ใบของต้นกระวาน แต่เป็นใบของต้นเทพธำโร ซึ่งมีกลิ่นหอมฉุน และรสเผ็ดร้อน

สรรพคุณทางยา

ขับลม บำรุงเลือด บำรุงธาตุ แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ

วิธีใช้ในการประกอบอาหาร

เวลาใช้ฉีกเอาก้านกลางออกแล้วใส่เป็นชิ้นๆ เพียงเล็กน้อย ใช้ดับกลิ่นคาวเนื้อสัตว์ หรือนิยมนำไปต้มน้ำแกง เช่น แกงมัสมั่น

➤ พริกไทย

ผลแก่ตากแห้งทั้งเปลือก เรียกว่า พริกไทยดำ ส่วนผลแก่เอาเปลือกออก เหลือแต่เม็ด เรียกว่า พริกไทยขาว หรือพริกไทยอ่อน มีกลิ่นหอมค่อนข้างฉุน รสเผ็ดร้อน

สรรพคุณทางยา

ขับเหงื่อ ขับลม แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ แก้ท้องผูก ปวดฟัน ช่วยเจริญอาหาร

งานวิจัยผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอยุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

วิธีใช้ในการประกอบอาหาร

ใช้ทั้งเมล็ดหรือนำไปปั่นละเอียด ใช้แต่งกลิ่นอาหาร ช่วยดับกลิ่นคาว ใช้ถนอมอาหารประเภทเนื้อสัตว์ และเป็นส่วนประกอบของน้ำพริกแกง เช่น แกงเผ็ด พะแนง แกงเขียวหวาน มัสมั่น เป็นต้น นอกจากนี้ยังนิยมใช้พริกไทยขาวใส่ในแกงจืด

➤ จันทน์เทศ

-ลูกจันทน์เทศ เป็นผลของต้นจันทน์เทศส่วนที่ใช้เป็นเครื่องเทศคือ ส่วนในของเมล็ด เพราะเมล็ดมีเปลือกแข็งต้องทุบเปลือกออกใช้เพียงส่วนเมล็ดภายในสีดำ กลิ่นหอมฉุน และรสเผ็ด

-ดอกจันทน์เทศ ส่วนที่เรียกกันว่าดอกจันทน์เทศนั้น ความจริงไม่ใช่ดอก แต่เป็นผิวที่หุ้มลูกจันทน์หรือที่เรียกว่า เยื่อหุ้มเมล็ด (รก) ลักษณะเป็นเส้นใยแบน สีแสด กลิ่นหอมฉุนมาก รสค่อนข้างเปรี้ยวอมเผ็ด

สรรพคุณทางยา

ขับลม บำรุงธาตุ แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ ช่วยย่อยอาหาร และใส่เป็นส่วนผสมในยาหอม ช่วยแก้ลมกองละเอียด วิธีใช้ในการประกอบอาหาร การใช้ต้องคั่วแล้วป่นก่อนใส่อาหาร ใช้ดับกลิ่นคาวและเพิ่มความหอมในแกง เช่น แกงมัสมั่น แกงบ่มไก่ แกงจืดจวน เป็นต้น รวมทั้งใช้ในการถนอมอาหาร

ข้อควรระวัง ดอกจันทน์เทศมีสารไมริสตีซิน (Myristicin) ถ้ากินมาก ทำให้เกิดอาการคลื่นไส้ การกินลูกจันทน์เกินกว่า 5 กรัม จะทำให้คลื่นไส้ อาเจียน มึนงง หัวใจเต้นผิดปกติ ปากแห้ง และอาจถึงตายได้

➤ **โป๊ยกั๊ก หรือ จันทน์แปดกลีบ** เป็นเครื่องเทศจากจีน ส่วนที่ใช้คือ ผลแก่ตากแห้ง ลักษณะผลเป็นรูปดาวแปดแฉก สีน้ำตาลอมแดง มีกลิ่นหอมอ่อนๆ รสเผ็ดหวาน

สรรพคุณทางยา

ขับลม ขับเสมหะ บำรุงธาตุ แก้อาการท้องอืด อาหารไม่ย่อย

วิธีใช้ในการประกอบอาหาร

ก่อนใช้นิยมนำไปเผาไฟหรือต้มให้หอมก่อน ใส่อาหารประเภทต้ม ตุ่นหรืออบ ทำให้มีกลิ่นหอมน่ารับประทานหรือนำไปปั่นให้ละเอียดเป็นส่วนผสมสำคัญในการต้มพะโล้ ส่วนทางภาคเหนือใช้ใส่ในลาบ

➤ **ลูกผักชี**

ใช้ผลแก่ตากแห้ง ลักษณะลูกกลมเล็กสีขาวหม่นหรือน้ำตาลซีด มีกลิ่นหอม ความหอมจะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับความแก่ของเมล็ด รสของลูกผักชีจะมีรสซ่าอ่อนๆ คล้ายชะเอม

สรรพคุณทางยา

ช่วยเจริญอาหาร แก้อาการปวดท้อง ท้องอืดท้องเฟ้อ ขับลม และขับปัสสาวะ

งานวิจัยผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

วิธีใช้ในการประกอบอาหาร

ก่อนนำไปประกอบอาหารต้องควั่นเสียก่อนแล้วโขลกจนละเอียด ใช้เป็นเครื่องแกงของแกงเผ็ด พะแนง แกงเขียวหวาน มีน้ำมัน นิยมใช้ร่วมกับเมล็ดยี่หระ

➤ อบเชย

ส่วนที่ใช้คือ เปลือกของต้นอบเชย สีสน้ำตาลปนแดง มีกลิ่นหอมนุ่มนวล รสขมหวานฝาด

สรรพคุณทางยา

ขับเหงื่อ แก้อ่อนเพลีย แก้จุกแน่น ขับลม ใช้เป็นส่วนผสมของยานัตถุน้ำมันอบเชยเทศมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อราและเชื้อจุลินทรีย์

5.1.2 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์

วัสดุและอุปกรณ์

- กระดาษสาญี่ปุ่น
- การบูร
- ลูกไม้
- กาวยูซู
- ลวดสำหรับทำก้านดอกไม้
- ริบบิ้นเนื้อทรายสีทอง
- ด้าย เข็มเย็บมือ
- ซ้อน

5.1.3 ปฏิบัติการประดิษฐ์ร่วมการบูร

1. ริบบิ้นเนื้อทรายสีทองมาพันกับก้านดอกไม้ให้แน่น งอปลายเล็กน้อย เพื่อทำเป็นด้ามของร่ม พักไว้

งานวิจัยผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอยุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

2. ตัดกระดาษสาญี่ปุ่นขนาด 8 นิ้วX 9.5 นิ้ว ม้วนให้เป็นกรวย ตักการบูรใส่ประมาณ 2ช้อนโต๊ะ และใช้ด้ายมัดด้ามร่มเข้ากับกรวยการบูรให้แน่น

3. นำลูกไม้สำเร็จมาตกแต่งให้สวยงาม

ใบความรู้ที่ 5.2 สมุนไพรตกแต่งบ้าน

การประดิษฐ์ของที่ระลึกสำหรับตกแต่งบ้าน โดยใช้วัสดุท้องถิ่น ต้นทุนต่ำ หาซื้อได้ง่าย เช่น มะตูมแห้ง โป๊ย๊กกิ่ง อบเชย และประยุกต์ออกแบบให้มีความคิดสร้างสรรค์แปลกใหม่ นอกจากเป็นของตกแต่งบ้านแล้วยังให้กลิ่นหอมของพืชสมุนไพร และการบูร อีกด้วย

5.2.1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์

1. เครื่องจักสานปลูกต้นไม้แบบแขวน
2. ดอกไม้ ใบไม้ประดิษฐ์
3. โฟมสำหรับจัดดอกไม้แห้ง
4. ปิ่นกาวและไส้กาว
5. เครื่องเทศสำหรับตกแต่ง ได้แก่ มะตูม อบเชย โป๊ย๊กกิ่ง
6. ส่วนผสมยาต้ม ได้แก่ การบูร พืชสมุนไพร เมนทอล
7. สมุนไพรสำหรับทำยาต้ม ได้แก่ กระจับปี่ กานพลู จันทน์เทศ พริกไทยดำ

5.2.2 ปฏิบัติการประดิษฐ์สมุนไพรตากแห้งบ้าน

1. ผสมส่วนผสมข้อ 6 เข้าด้วยกันจะได้เป็นพืมน้ำ สำหรับคลุกเคล้ากับสมุนไพรข้อ 7 เพื่อทำเป็นยาสมุนไพร พักไว้
2. นำยาสมุนไพรห่อด้วยผ้าโปร่งและมัดให้แน่น

3. นำยาสมุนไพรใส่ในเครื่องจักสานที่เตรียมไว้ และบรรจุพืมน้ำจัดดอกไม้ตากแห้งด้วยเครื่องเทศชนิดต่างๆ ให้เรียบร้อย ใช้แขวนตากแห้งบ้านเพื่อความสวยงามและกลิ่นหอมสดชื่น

ใบความรู้ที่ 6.1

ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพอิสระทางด้านคหกรรมศาสตร์

ความหมายของอาชีพอิสระ ทางด้านคหกรรมศาสตร์ แนวทางการประสบความสำเร็จในอาชีพ และ
คุณสมบัติของการเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระ

6.1.1 เส้นทางประสบความสำเร็จในอาชีพคหกรรมศาสตร์

“คหกรรมศาสตร์” เน้นการส่งเสริมการปรับปรุงคุณภาพชีวิตบุคคลและครอบครัวสนับสนุนการ
เปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ได้แก่ อาหาร (Food) โภชนาการ (Nutrition) สิ่งทอ (Textiles) เครื่องแต่งกาย
(Clothing) ความสัมพันธ์ครอบครัว (Family Relationships) พัฒนาการเด็ก (Child Development)
การจัดการทรัพยากรครอบครัว (Family Resource Management) การออกแบบ (Design) บ้าน
(Housing) บริโภคศึกษา (Consumer studies/Consumer Education) และหัตถกรรม (Handicraft)

คหกรรมศาสตร์ สามารถแบ่งได้เป็น 4 มิติ ดังนี้

1. **มิติวิชาการ** เป็นสาขาวิชาที่ให้ความรู้แก่ผู้เรียน การวิจัย การสร้างองค์ความรู้ใหม่ และวิธีการ
คิดเพื่อวิชาชีพและสังคม

2. **มิติการดำเนินชีวิตประจำวัน** เป็นมิติเกี่ยวกับครัวเรือน ครอบครัวและชุมชนที่จะพัฒนา
ศักยภาพของมนุษย์และความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์

3. **มิติหลักสูตร** เป็นมิติที่จัดการศึกษาเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นพบและพัฒนาความสามารถของตน
เพื่อใช้ในการชีวิตด้วยการตัดสินใจและการปฏิบัติอย่างมีอาชีพหรือเป็นการเตรียมเพื่อชีวิต

4. **มิติสังคม** เป็นส่วนที่มีอิทธิพลและการพัฒนานโยบายที่ช่วยสนับสนุนบุคคล ครอบครัวและ
ชุมชนให้มีความสามารถที่จะบรรลุผลสำเร็จ และมีสภาพชีวิตที่ดี ช่วยให้เกิดอนาคตที่ดีอย่างยั่งยืน

เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จทั้ง 4 มิติของการปฏิบัติ วิชาชีพคหกรรมศาสตร์ต้องการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
และค้นคว้าหาวิธีใหม่ในการทำงาน ลักษณะที่สำคัญของวิชาชีพคหกรรมศาสตร์ ในศตวรรษที่ 21 คือต้อง
เป็น “บุคคลที่สามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ได้ดี” (Expert Novices) นั่นคือ สามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ หรือสามารถ
ปรับตัวได้ดี ด้วยอนาคตมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมีประเด็นใหม่ๆและสิ่งท้าทายเกิดขึ้นตลอดเวลา

เพื่อความเข้มแข็งทางวิชาการ ประเด็นที่สำคัญที่ควรพิจารณาในเรื่องการจัดการศึกษา คือ เนื้อหา
และวิชาที่ศึกษา ซึ่งนักคหกรรมศาสตร์ต้องแสดงให้เห็นอย่างน้อย 3 ด้าน ได้แก่

1. เน้นที่ความจำเป็นพื้นฐานและสิ่งที่เกี่ยวข้องที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวันของบุคคลและ
ครอบครัว และความจำเป็นทั้งระดับบุคคล ระดับชุมชนและระดับโลก ซึ่งสภาพความเป็นอยู่จะถูกละเลย

งานวิจัยผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอยุทธยา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

2. การบูรณาการความรู้ กระบวนการและทักษะจากหลากหลายศาสตร์ที่สังเคราะห์ผ่านศาสตร์แขนงต่างๆ และข้ามศาสตร์ และแสดงความสามารถที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ที่ดี และสนับสนุนบุคคล ครอบครัวและชุมชนทุกระดับและทุกภาคส่วนของสังคม

3. การรับรองว่ามีคหกรรมศาสตร์อยู่บนพื้นฐานวิชาชีพที่สามารถทำให้อย่างยืนได้ เพราะลักษณะเหล่านี้ทำให้คหกรรมศาสตร์อยู่ในตำแหน่งที่สำคัญที่ทำงานร่วมกับวิชาชีพอื่น

นักคหกรรมศาสตร์ต้องใช้หลักการและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการจัดการของครัวเรือน ให้บ้านและครอบครัวเป็นส่วนที่เป็นประโยชน์อย่างแท้จริงของสังคมโลก

➤ นักคหกรรมศาสตร์ไทยในยุคดิจิทัล

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้ระบุการพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยให้ก้าวสู่สังคมและภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้ ทุกภาคส่วนมีบทบาทในการผลักดันแนวทางการพัฒนาไปสู่การปฏิบัติพื้นฐานความร่วมมือและประสานเชื่อมโยงการทำงานแบบหลีกเลี่ยงไม่ได้ในยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งสังคมควรตั้งฐานรับให้มันต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น นักคหกรรมศาสตร์เป็นกลไกหนึ่งในสังคม จึงจำเป็นต้องสามารถดำรงอยู่ได้และก้าวเดินต่อไปอย่างมั่นคงและถูกทิศทาง

นักคหกรรมศาสตร์ไทยประกอบอาชีพในสายงานต่างๆ ได้แก่ ครู-อาจารย์ นักวิชาการเกษตร นักวิชาการพัฒนาชุมชน และสังคมในหน่วยงานต่างๆ ทำงานด้านอาหาร เสื้อผ้า และอื่นๆในภาคเอกชนและประกอบอาชีพอิสระ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี

6.1.2 คุณสมบัติของการเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระ

อาชีพอิสระ หมายถึง อาชีพที่ประกอบกันเป็นธุรกิจที่ต้องใช้ความรู้หรือทักษะที่ต้องการการฝึกฝนอบรมพอสมควร เช่น อาชีพทำของที่ระลึกด้วยวัสดุที่มีในท้องถิ่น การปลูกผัก การเลี้ยงปลา การประกอบอาหาร เป็นต้น และผู้ประกอบการอิสระ หมายถึง ผู้ประกอบการขนาดย่อมที่เป็นธุรกิจ อาชีพอิสระ เป็นอาชีพที่สามารถดำเนินการเองได้โดยลงทุนน้อย ใช้ความคิด กำลังกายค่อนข้างมาก เน้นการพึ่งตนเอง คำว่าอาชีพอิสระมีความหมายคล้ายกันกับอาชีพส่วนตัว ธุรกิจขนาดย่อม การประกอบการขนาดย่อม เป็นต้น

อาชีพอิสระหมายถึง ธุรกิจเป็นอิสระ มีเอกชนเป็นเจ้าของ ดำเนินการโดยเจ้าของเอง ไม่เป็นเครื่องมือของธุรกิจใด และไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของบุคคลอื่น หรือธุรกิจอื่น อาชีพอิสระนี้ไม่สามารถแยกจากธุรกิจขนาดย่อมหรือการประกอบการขนาด ย่อมได้ชัดเจนเพราะมีความคล้ายคลึงและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน บอมแบ็ค(Baumbach , 1988) ให้คำจำกัดความของธุรกิจขนาดย่อม ว่าเป็นธุรกิจที่เจ้าของเป็นผู้จัดการธุรกิจด้วยตนเอง มีความเป็นอิสระ ส่วนใหญ่อยู่ในท้องถิ่น และอาศัยแหล่งทุนภายในในการขยายกิจการอีกความหมายหนึ่งของธุรกิจขนาดย่อมที่ ได้รับการยอมรับ เป็นความหมายที่ได้รับการเสนอแนะโดย

งานวิจัยผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

The Committee for Economic Development (CED) ของสหรัฐอเมริกา ได้ให้ความหมายของธุรกิจขนาดย่อมไว้ว่าเป็นธุรกิจที่มีลักษณะอย่างน้อยที่สุด 2 ประการจากลักษณะ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การบริหารงานเป็นอิสระ เจ้าของเป็นผู้บริหารงานเอง
2. บุคคล เดียวหรือกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่งจัดหาเงินทุนและเป็นเจ้าของธุรกิจ
3. ขอบเขตการดำเนินงานอยู่ในท้องถิ่นเป็นส่วนมาก พนักงานและเจ้าของอาศัย อยู่ในชุมชนเดียวกัน แต่

ตลาดของสินค้าหรือบริการไม่จำเป็นต้องอยู่ในท้องถิ่นนั้นก็ได้

4. ธุรกิจมีขนาดเล็กเมื่อเปรียบเทียบกับธุรกิจขนาดใหญ่ที่สุดในธุรกิจประเภทเดียวกัน หลักเกณฑ์ที่ใช้วัดอาจจะเป็นจำนวนพนักงาน ยอดขาย หรือทรัพย์สินการประกอบการขนาดย่อมมีลักษณะ 2 ประการเหมือนอาชีพอิสระ กล่าวคือ เป็น อาชีพที่เจ้าของไม่เป็นลูกจ้าง รับเงินเดือนจากนายจ้าง แต่ได้รับค่าตอบแทนจากลูกค้าและเจ้าของกิจการเป็นผู้ลงมือกระทำเองในฐานะผู้ปฏิบัติงานแต่มีความแตกต่างในเรื่องจำนวนผู้ช่วยปฏิบัติงานและ เงินทุนดำเนินงานกล่าวคืออาชีพอิสระจะมีผู้ช่วยปฏิบัติงานไม่เกิน 5 คนและทุนดำเนินการไม่เกิน 500,000 บาทแต่การประกอบการขนาดย่อมจะมี ผู้ช่วยปฏิบัติ งาน ตั้งแต่ 6 - 50 คน และทุนการดำเนินการตั้งแต่ 500,000 บาท แต่ไม่เกิน 6,000,000 บาท สำหรับคำว่า ผู้ประกอบการอาชีพอิสระ หมายถึง เจ้าของกิจการหรือผู้ที่ทำงานธุรกิจต่าง ๆ นอกเหนือไปจากอาชีพลูกจ้าง พนักงานราชการที่ได้รับค่าตอบแทนเป็นค่าจ้างรายเดือนหรือรายวัน รวมถึงผู้ที่ช่วยครอบครัวประกอบธุรกิจและได้รับค่าตอบแทนจากผลกำไร หรืออาจมีความหมายว่า หมายถึง บุคคลที่เป็นเจ้าของธุรกิจ ที่ประกอบอาชีพหารายได้เองโดยไม่มีนายจ้าง ไม่อยู่ในฐานะลูกจ้าง แต่เป็นนายตนเอง เป็นเจ้าของกิจการและจะต้องปฏิบัติงานเอง อาจมีผู้ปฏิบัติงานด้วยก็ได้ แต่เนื่องจากการทำโครงการครั้งนี้มีกลุ่มเป้าหมายอยู่ที่ ผู้มีอายุระหว่าง 13 - 15 ปี จึงได้กำหนดคำจำกัดความของอาชีพอิสระในความหมายกว้างว่า อาชีพอิสระหมายถึงอาชีพที่ผู้ประกอบอาชีพเป็นเจ้าของกิจการเองทั้งหมดหรือ บางส่วนก็ได้ โดยไม่รับค่าจ้างจากผู้อื่นในลักษณะของเงินเดือนหรือค่าแรงประจำ และรับผิดชอบต่อการดำเนินการทั้งในส่วนของการทำ หรือขาดทุน โดยอาจจะมีการช่วยปฏิบัติงานหรือไม่ก็ได้

➤ การประกอบอาชีพอิสระ

การประกอบกิจการส่วนตัวต่างๆ ในการผลิตสินค้าหรือบริการที่ถูกต้องตามกฎหมาย เป็นธุรกิจของตนเองไม่ว่าธุรกิจนั้นจะเล็กหรือใหญ่ก็ตาม มีอิสระในการกำหนดรูปแบบและวิธีดำเนินงานของตนเองได้ตามความเหมาะสม ไม่มีเงินเดือนหรือรายได้ที่แน่นอน ผลตอบแทนที่ได้รับคือเงินกำไรจากการลงทุน

1. เป็นเจ้านายตนเอง ใช้ความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มที่
2. กำหนดการทำงานเอง
3. รับผิดชอบกิจการเองทั้งหมด

งานวิจัยผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอยุทธยา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

4. สามารถตัดสินใจเรื่องต่างๆ อย่างเต็มที่
5. รายได้ไม่จำกัด (ทำมากรวยมาก ทำน้อยรวยน้อย)

➤ คุณสมบัติของการเป็นผู้ประกอบการอาชีพอิสระ

1. กล้าเสี่ยง (Taking risk) อาชีพอิสระเป็นการประกอบธุรกิจส่วนตัว จึงต้องมีการลงทุนในขณะที่ถ้าเป็นลูกจ้างไม่ต้องลงทุนอะไร ซึ่งการลงทุนย่อมมีความเสี่ยง เพราะไม่รู้ว่าผลลัพธ์จะออกมาอย่างไร ดังนั้นก่อนที่จะตกลงใจประกอบอาชีพใด จึงต้องพิจารณา วิเคราะห์ และไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนเสียก่อน
2. มีความคิดสร้างสรรค์ (Taking initiative) การประกอบอาชีพอิสระมิได้ยึดติดกับรูปแบบใดๆ เนื่องจากผู้ประกอบการอิสระต้องเป็นนายของตนเอง ดังนั้น ในการปรับปรุงสินค้าหรือบริการสามารถทำได้อย่างมีอิสระ เพื่อให้ได้มาซึ่งกำไรในการดำเนินธุรกิจ
3. มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Self - Confidence) ธุรกิจแต่ละประเภทต้องการการตัดสินใจที่แตกต่างกัน ผู้ประกอบอาชีพอิสระจึงต้องเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ในภาวะการณ์ที่ตลาดมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ธุรกิจบางประเภทสามารถแสวงหากระแสเศรษฐกิจโดยรวมได้ ดังนั้น ผู้ประกอบอาชีพอิสระจึงต้องมีความมั่นใจ เพื่อจะได้พาธุรกิจของตนให้ผ่านพ้นอุปสรรคต่างๆ ได้ ดังนั้น ถ้าไตร่ตรองดีแล้วว่าจะทำอะไร เมื่อไร เวลาใดจึงทำทันที
4. อดทน ไม่ท้อถอย (Persistence and dealing with failure) การประกอบอาชีพทุกอย่างย่อมมีทั้งกำไรและขาดทุน โดยเฉพาะเมื่อเริ่มประกอบการใหม่ๆ จะต้องประสบปัญหาและอุปสรรคบ้าง ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา ผู้ประกอบอาชีพจึงต้องพร้อมที่จะรับข้อผิดพลาดและนำมาแก้ไขด้วยความอดทน ไม่ท้อแท้ ท้อถอย
5. มีวินัยในตนเอง (Having discipline) การประสบความสำเร็จในอาชีพซึ่งเราเป็นเจ้าของกิจการเอง จำเป็นจะต้องมีวินัย มีกฎระเบียบการทำงานต้องสม่ำเสมอ ถ้าขาดวินัยการประกอบอาชีพก็อาจไม่ประสบผลสำเร็จการเป็นผู้มีวินัยนับเป็น สิ่งสำคัญสำหรับผู้ประกอบอาชีพทุกประเภท เพราะวินัยจะเป็นสิ่งที่คอยกำหนดให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามแผนงานที่ได้ วางไว้ ถ้าผู้ประกอบการขาดวินัย ธุรกิจย่อมจะต้องประสบกับการขาดทุน และล้มเหลวไปในที่สุด
6. มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ (Good attitude) ไม่ว่างานนั้นจะเป็นงานที่มีเกียรติหรือไม่ ผู้ประกอบอาชีพอิสระจะต้องรักในงานที่ทำ และให้เกียรติกับงานนั้นๆ เสมอ
7. มีความรอบรู้ (Seeking information) การประกอบอาชีพอิสระจะต้องรับรู้ข่าวสารอยู่เสมอ เพื่อปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปเร็วมาก ประโยชน์ของการรับรู้ข่าวสารจะทำให้สามารถปรับปรุงธุรกิจของตนเองให้ทันสมัย อยู่ตลอดเวลา ผลที่ได้ก็คือกำไร

งานวิจัยผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอยุทธยา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

8. มีมนุษยสัมพันธ์ (Good human relationship) การประกอบอาชีพอิสระ จะต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์อันดี เพื่อผลประโยชน์ในธุรกิจของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นลูกค้า บุคคลรอบข้าง หรือคู่แข่งชั้นก็ตาม เพราะการมีมนุษยสัมพันธ์อันดี จะทำให้มีความคล่องตัวในการดำเนินงานเป็นอย่างยิ่ง

9. มีความซื่อสัตย์ (Honesty with customer) ผู้ประกอบอาชีพอิสระจะต้องมีความซื่อสัตย์และจริงใจต่อลูกค้า การบริการลูกค้าให้เกิดความประทับใจในการขายสินค้าหรือบริการและกลับมาใช้ บริการอีกเป็นหัวใจสูงสุด เพื่อผลประโยชน์ต่อธุรกิจและต่อตัวเองในที่สุด

10. มีความรู้พื้นฐานในการเริ่มทำธุรกิจ การที่จะทำอะไรสักอย่างหนึ่งเราควรได้รู้จักสิ่งที่จะทำอย่างน้อยให้รู้ว่า ทำจากอะไร ชื่อวัตถุดิบจากไหนตลาดอยู่แหล่งใด และหากต้องการทราบข้อมูลเพิ่มเติมจะหาได้จากที่ไหน

11. มีการพัฒนาตนเอง ให้มีคุณลักษณะเหมาะสมกับการประกอบอาชีพอิสระ เมื่อมีความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพแล้ว ก็ควรได้มีการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนารูปแบบของสินค้าหรือบริการ อีกทั้งยังต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะเหมาะสมกับการประกอบอาชีพนั้นๆ เช่น หากเป็นช่างเสริมสวยก็ต้องพัฒนาตนเองให้ดูสวยงาม เมื่อลูกค้าเห็นได้ดูน่าเชื่อถือหรือหากเลือกที่จะขายอาหาร ผู้ขายก็ควรแต่งตัวให้ดูสะอาด ไม่สูบบุหรี่ขณะทำอาหาร เป็นต้น

➤ บทบาท การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพอิสระ

การทำให้เกิดผู้ประกอบการอาชีพอิสระ มากขึ้นนั้น จะรอให้ปัจจัยต่างๆ ค่อยๆ ปรับตัวเองตามธรรมชาติ คงเป็นไปได้ แต่ต้องศึกษาถึงเหตุปัจจัยที่เป็นอุปสรรคแล้วจึงหาทางแก้ไข อุปสรรคในการประกอบอาชีพอิสระพอจำแนกได้เป็นอุปสรรคภายนอกและภายใน

อุปสรรค ภายใน ได้แก่ ตัวบุคคลเอง เช่นขาดความรู้ที่จะประกอบอาชีพเรียกว่า ทำมาหากินไม่เป็น ขาดการกระตือรือร้นที่จะประกอบอาชีพด้วยตัวเอง ซึ่งคุณสมบัติเฉพาะของผู้ประกอบอาชีพอิสระที่จะประสบความสำเร็จจำเป็นจะ ต้อง มีคุณลักษณะดังนี้

- 1.ต้องเป็นคนที่สามารถทนทำงานหนักได้เกินกว่า บุคคลปกติ
- 2.เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นอยู่เสมอ
- 3.มีความเชื่อ มั่นในตัวเองและมีความมุ่งมั่นที่จะทำอะไรให้ได้
- 4.ในการประกอบกิจการใดๆ มักจะตั้งเป้าหมายสูง (แต่สามารถปฏิบัติได้)
- 5.ไม่เบื่อง่าย ไม่ชอบทิ้งอะไรกลางคันเมื่อพบอุปสรรค
- 6.เห็นคุณค่าของเงิน
- 7.มีพลังใน การแก้ปัญหาอย่างไม่เสื่อมคลาย
- 8.ควรเสี่ยงอย่างมีเหตุผล

งานวิจัยผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอยุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

- 9.รู้จักใช้ ความผิดแต่หนหลังเป็นบทเรียน
10. รู้จักใช้คำวิพากษ์วิจารณ์ของคนอื่นให้เป็นประโยชน์
11. มีความคิดริเริ่ม และกล้าที่จะรับผิดชอบต่อความคิดริเริ่มนั้น
12. รู้จักใช้ทรัพยากรที่มี อยู่อย่างจำกัดให้มีประโยชน์ให้มากที่สุด
13. ในการทำงานต้องตั้งเกณฑ์สูง สุดเข้าไว้และต้องทำให้ได้เสมอ

อุปสรรคภายนอก ได้แก่องค์ประกอบที่จะช่วยส่งเสริมอำนวยความสะดวก พื้นฐานของผู้ยาก
ประกอบอาชีพอิสระได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานของการประกอบการ คือ เงินทุน การตลาด แหล่งวัตถุดิบ การ
แข่งขัน

หัวข้อวิชาที่ 6.2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ

ศึกษาความหมาย ความสำคัญของการประกอบธุรกิจธุรกิจขนาดเล็ก คุณสมบัติของผู้ประกอบการ แหล่งเงินทุน การเลือกทำเลที่ตั้ง การจัดการและการตลาด และแนวโน้มของธุรกิจในอนาคต

6.2.1 ความหมาย ความสำคัญ ของการประกอบธุรกิจ

ธุรกิจมีอิทธิพลอย่างมากต่อชีวิตประจำวันและมีความจำเป็นต่อเศรษฐกิจ ทั้งนี้เนื่องจากมนุษย์มีความต้องการเป็นพื้นฐาน และเพื่อชวนชวนให้ได้มาซึ่งสิ่งต่าง ๆ สำหรับมาบำบัดความต้องการของตนเอง และครอบครัว จึงก่อให้เกิดกิจกรรม (Activities) ประเภทต่าง ๆ ที่ถือว่าเป็นธุรกิจขึ้น ธุรกิจจึงเกิดขึ้นโดยมีจุดมุ่งเพื่อจะบำบัดหรือสนองความต้องการของมวลมนุษยชนนั่นเองธุรกิจเป็นพลังผลักดันที่ครอบคลุมไปทั่วสังคมของมนุษย์ เป็นที่ก่อให้เกิดการว่าจ้างแรงงาน เป็นแหล่งที่ใช้ทรัพยากรมากที่สุด เป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดรายได้และภาษีอากร ซึ่งแต่ละปัจจัยดังกล่าวนี้มีอิทธิพลที่จะก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม

ความสำเร็จของธุรกิจขึ้นอยู่กับความสามารถและความชำนาญของมนุษย์ตลอดจนสุขภาพและความคิดอ่าน เพราะพลังคนเป็นสิ่งสำคัญในการประกอบการ อย่างไรก็ตามธุรกิจต่าง ๆ นั้นมิได้ตั้งขึ้นแต่เพียงเพื่อแสวงหากำไรเท่านั้น หากยังได้ทำประโยชน์ให้กับสังคมโดยการจัดให้มีสินค้าและบริการสนองตอบความต้องการของสังคมด้วย

ความหมายของธุรกิจและการประกอบธุรกิจคำว่า "ธุรกิจ" ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า "Business" ซึ่งมาจากคำว่า Busy ที่แปลว่า ยุ่ง, วุ่น, มีงานมาก, มีธุระยุ่ง ดังนั้นธุรกิจจึงเป็นเรื่องที่จะต้องคิด ต้องแก้ปัญหา และต้องพัฒนาอยู่ตลอดเวลาความจริงคำว่า ธุรกิจ นี้เป็นคำกลาง ๆ ไม่ได้หมายความว่า เป็นเรื่องของเอกชนหรือของรัฐบาล และกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำกันโดยทั่ว ๆ ไปนั้นก็ถือว่าเป็นธุรกิจ เพียงแต่เวลาที่เรารู้ถึงธุรกิจเรามักจะรับรู้ว่าเป็นเรื่องของเอกชน เป็นเรื่องของการมุ่งหวังกำไร เพราะฉะนั้นความหมายที่รับรู้กัน ณ วันนี้ก็ถือว่า ธุรกิจเป็นเรื่องของกิจการที่เข้ามารับความเสี่ยง ความหมายของธุรกิจ (Business) หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างทุกอย่างซึ่งมีความเกี่ยวพันในวงการของสถาบัน เพื่อที่จะจำหน่ายและให้บริการภายใต้กฎเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ โดยมีความสัมพันธ์กับบริการอื่นและกลุ่มผู้ทำงานร่วมมือให้บรรลุถึงจุดหมายอันเดียวกัน คือ ความสำเร็จของหน่วยงาน

การประกอบธุรกิจ หมายถึง การผลิตสินค้าและบริการ และการนำสินค้าและบริการนั้นมาจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค ฉะนั้นถ้าการผลิตสินค้าหรือบริการนั้น ๆ ได้ถูกนำมาใช้บริโภคเอง ไม่ได้นำไปขายหรือ

จำหน่ายจึงเรียกว่า การอุปโภคบริโภค (Consumption) ของตนเอง แต่ถ้านำไปผลิตสินค้าและบริการได้ถูกนำไปขายหรือจำหน่ายต่อไปจึงเรียกว่า การค้า (Commerces) / การประกอบธุรกิจ (Business Activities) สรุปก็คือว่า ธุรกิจ เป็นกระบวนการดำเนินกิจกรรมทางด้านการผลิต การจำหน่าย และการให้บริการนั่นเอง

➤ จุดมุ่งหมายของการประกอบธุรกิจ (Business Goals)

ผู้ประกอบการธุรกิจแทบทุกประเภทมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญอย่างเดียวกัน คือ ต้องการกำไร แต่ธุรกิจไม่ควรมุ่งกำไรสูงสุด เพราะธุรกิจควรมีหน้าที่ในการรับผิดชอบต่อสังคมด้วย นอกจากนี้ยังมีธุรกิจบางอย่างที่ตั้งขึ้นมาโดยไม่มุ่งหวังผลกำไร เช่น กิจการไฟฟ้า ประปา การเดินรถประจำทาง โรงพยาบาล สถาบันการศึกษา เป็นต้นสรุป

บรรดาผู้ประกอบการธุรกิจมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญพอจะแยกได้ 2 ประการ คือ

1. มุ่งหวังกำไร (Profit Earning) ได้แก่ ธุรกิจของเอกชนทั่วไป

2. ไม่ได้มุ่งหวังกำไร (Social Prestige) ได้แก่ ธุรกิจประเภทสาธารณูปโภค (Public Utilities) และสาธารณูปการ (Public Services) ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นของรัฐ

ข้อสังเกต ในการดำเนินธุรกิจนั้น ผลต่างระหว่างรายได้และค่าใช้จ่ายทั้งหมด คือ กำไรหรือขาดทุนของธุรกิจ

6.2.2 รูปแบบการจัดตั้ง และการเลือกทำเลที่ตั้ง ในการประกอบธุรกิจ

การเลือกทำเลที่ตั้งสถานประกอบธุรกิจ หมายถึง การจัดหาหรือสรรหาสถานที่ สำหรับประกอบธุรกิจให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยคำนึงถึง กำไร ค่าใช้จ่าย พนักงาน ความสัมพันธ์กับลูกค้าความสะดวก ตลอดจนสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ดีตลอดระยะเวลาที่ประกอบธุรกิจนั้น

➤ ความสำคัญในการเลือกทำเลที่ตั้งสถานประกอบธุรกิจ

การเลือกทำเลที่ตั้งสถานประกอบธุรกิจ มีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การธุรกิจ กล่าวคือ หากเลือกทำเลที่ไม่เหมาะสม จะทำให้องค์การธุรกิจ ประสบปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น ค่าขนส่งสูง เนื่องจากสถานประกอบธุรกิจอยู่ไกลจากแหล่งวัตถุดิบ และตลาด นอกจากนี้ อาจขาดแคลนแรงงานที่มีคุณภาพ ขาดแคลนวัตถุดิบ รวมไปถึงปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการผลิต และการปฏิบัติงานขององค์การธุรกิจ โดยทั่วไปลักษณะของทำเล จะไม่มีลักษณะใด ที่ดีกว่ากันอย่างชัดเจน แต่จะเกิดจากการพิจารณา ลักษณะดีของแต่ละทำเล นำมาประกอบกัน เพื่อการตัดสินใจเลือกที่ใช้ตั้ง สถานประกอบธุรกิจ ที่อาจก่อให้เกิดปัญหาในอนาคต ให้น้อยที่สุดการเลือกทำเลที่ตั้งสถานประกอบธุรกิจต่าง ๆ โดยทั่วไปมักจะ

งานวิจัยผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอยุทธยา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

พยายามหาแหล่ง หรือทำเลที่ทำให้ต้นทุนรวม ของการผลิตสินค้าและ บริการที่ต่ำที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้แต่ ลักษณะของการประกอบธุรกิจและสถานที่ประกอบกิจการย่อมแตกต่างกันในเรื่องของชนิดสินค้า ค่าใช้จ่าย และการลงทุน ดังนั้นการพิจารณาเลือกทำเลจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ หลายประการเพราะการเลือกทำเล ที่ตั้ง มีความสำคัญต่อการ ดำเนินงานขององค์การธุรกิจต่าง ๆ เช่น การวางแผนระบบการผลิต การวางแผน โรงงาน การลงทุน และรายได้ เป็นต้น

➤ ปัจจัยในการเลือกทำเลที่ตั้งสถานประกอบธุรกิจ

ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบใช้ในการพิจารณาเลือกทำเลที่ตั้งสถานประกอบธุรกิจ มีดังนี้

1. แหล่งวัตถุดิบและทรัพยากรธรรมชาติ

การตั้งสถานประกอบธุรกิจ โดยเฉพาะองค์การธุรกิจประเภทอุตสาหกรรม สิ่งที่น่าสนใจในการผลิต คือ วัตถุดิบ เช่นโรงงานผลิตสับปะรดกระป๋อง วัตถุดิบ คือ อะไหล่และชิ้นส่วนต่าง ๆ ของรถยนต์ โรงงานผลิต เฟอร์นิเจอร์ วัตถุดิบ คือ ไม้ ฯลฯ ดังนั้นในการจัดตั้งสถานประกอบการธุรกิจ จึงต้องคำนึงถึง แหล่งวัตถุดิบ ที่นำมาใช้ในการผลิต ควรจะอยู่ในแหล่งวัตถุดิบหรืออยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบ เพื่อสะดวกในการจัดหาวัตถุดิบ ราคาวัตถุดิบ และค่าขนส่งย่อมลดลง เช่น โรงงานผลิตปลากระป๋อง ควรตั้งอยู่ใกล้ ชายฝั่งทะเลจะได้วัตถุดิบ ราคาถูก คุณภาพดี แต่ถ้าโรงงานผลิตปลากระป๋อง ตั้งอยู่ไกลจากชายฝั่งทะเลมาก วัตถุดิบที่จัดหาอาจไม่มี หรือมีจำนวนน้อยทำให้วัตถุดิบราคาสูง คุณภาพไม่ดี และต้องเสียค่าขนส่งสูง เป็นต้น นอกจากนั้น ต้อง คำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติด้วย เช่น น้ำ อากาศ เนื่องจากในการผลิต ส่วนประกอบที่สำคัญที่ใช้ในการผลิต ส่วนใหญ่ต้องอาศัยน้ำ กิจกรรมประเภทโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ จึงตั้งอยู่ ใกล้แม่น้ำ หรือแหล่ง น้ำต่าง ๆ เพื่อสะดวกในการนำน้ำมาใช้ในการผลิต

ในการตั้งสถานที่ประกอบการใกล้แม่น้ำ ต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมด้วย เช่น ในการผลิตจะมีของเสียจากการผลิต โรงงานอุตสาหกรรม จะต้องมีการบำบัดน้ำเสีย ไม่ถ่ายเทน้ำ เสียลงในแม่น้ำลำคลองหรือเปลี่ยนสภาพจากน้ำเสียให้เป็นน้ำดีก่อนที่จะ ถ่ายเทลงในแม่น้ำลำคลอง กรณีที่ โรงงานอุตสาหกรรมเมื่อทำการผลิตแล้ว มีฝุ่นละอองหรือควันเสีย จะต้องทำการป้องกันมิให้อากาศเป็นพิษ ด้วย

การประกอบการธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็น ประเภท พาณิชยกรรม หรือประเภทอุตสาหกรรมการ เลือกทำเลที่ตั้งสถานที่ประกอบการจะ ต้องคำนึงถึงแหล่งจัดซื้อ เพื่อให้การจัดซื้อได้สินค้า หรือวัตถุดิบราคา ที่เหมาะสม เสียค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อต่ำ คุณภาพสินค้าหรือวัตถุดิบเป็นตาม ที่ต้องการ และได้ทันเวลาที่มีความ ต้องการของตลาด หรือการผลิตการจัดซื้อเพื่อให้มีประสิทธิภาพ มีขั้นตอนดังนี้

1.1 กำหนดรายละเอียดของสินค้าหรือวัตถุดิบ ที่ต้องการซื้อทั้งคุณภาพและปริมาณ

1.2 สำรวจแหล่งขาย โดยผู้ประกอบการจะต้องทราบถึงแหล่งขายสินค้าหรือวัตถุดิบที่ต้องการ จัดซื้อว่าอยู่

งานวิจัยผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอยุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ที่ใด มีผู้ขายกี่ราย แต่ละรายกำหนดราคาขายเท่าไร คุณภาพสินค้าหรือวัตถุดิบเป็นอย่างไร มีเงื่อนไขในการขายอย่างไรบ้าง เมื่อสำรวจแหล่งขายแล้ว คาดว่าจะจัดซื้อ จากผู้ขายรายใด ควรมีการเจรจาตกลง ในเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการจัดซื้อ ในกรณีจัดซื้อครั้งละเป็นจำนวนมาก การเจรจาระหว่าง ผู้จัดซื้อ และผู้ขาย ควรจัดตั้งคณะกรรมการ เพื่อดำเนินการเป็นการป้องกันการทุจริตที่อาจเกิดขึ้นได้

1.3 การสั่งซื้อ หลังจากได้มีการเจรจาตกลงกันแล้ว ผู้จัดซื้อจัดทำใบสั่งซื้อ ซึ่งประกอบด้วย รายละเอียดต่าง ๆ ได้แก่ วัน เดือน ปี ที่สั่งซื้อ ราคาต่อหน่วย ราคารวม ชื่อเครื่องหมายการค้าของผู้จัดซื้อ ชื่อเครื่องหมายการค้าของผู้ขาย ระบุเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น เงื่อนไขในการส่งมอบ เงื่อนไขในการชำระเงิน

1.4 การรับสินค้าหรือวัตถุดิบ เมื่อผู้ขายส่งสินค้าให้ผู้จัดซื้อ จะต้องมีการใบกำกับสินค้าแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับ วัน เดือน ปี ที่ส่งสินค้าหรือวัตถุดิบ ปริมาณสินค้าหรือวัตถุดิบ ราคาต่อหน่วย ราคารวม ชื่อเครื่องหมายการค้าของผู้ขาย ชื่อเครื่องหมายการค้าของผู้สั่งซื้อ ผู้จัดซื้อจะต้องตรวจสอบความถูกต้อง ของสินค้าหรือวัตถุดิบที่ได้รับให้ตรงตามใบสั่งซื้อและใบกำกับสินค้า

➤ 2. แหล่งแรงงาน

แรงงาน หมายถึง สิ่งที่ได้จากความสามารถของมนุษย์ทั้งแรงงาน ที่ได้จากแรงกายและแรงงาน ที่ได้จากความคิด เพื่อนำมาใช้ในการผลิตสินค้า และบริการ ตามที่ต้องการ แรงงานที่ผู้ประกอบการต้องการ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 แรงงานที่มีฝีมือหรือแรงงานที่มีความชำนาญ (Skilled Labour)

2.2 แรงงานไร้ฝีมือ หรือแรงงานทั่วไป (Unskilled Labour)

ผู้ประกอบการจะมีความต้องการแรงงานประเภทใด จะรู้ได้โดยการจัดทำรายละเอียดหน้าที่ของ ตำแหน่งงานแต่ละตำแหน่ง ต้องการแรงงานจำนวนเท่าใด และเมื่อใด โดยการเสนอจากแต่ละหน่วยงานใน องค์การธุรกิจ ในการจัดหาสถานที่ประกอบการ ต้องคำนึงถึง แหล่งแรงงานที่ธุรกิจมีความต้องการ ซึ่งควร จะเป็นแหล่งที่จัดหาแรงงานได้ง่าย อัตราค่าจ้างต่ำและมีคุณภาพตามที่ต้องการ เช่น ในการดำเนินกิจการ โรงงานผลิตพลาสติกป้องกัน แรงงานที่ต้องการใช้ส่วนใหญ่เป็นประเภทแรงกาย แรงงานไร้ฝีมือ สถานที่ ประกอบการตั้งในต่างจังหวัดจะหา แรงงานได้ง่าย และอัตราค่าจ้างต่ำ แต่ถ้าเป็นโรงงานผลิตสินค้าที่ใช้ เทคโนโลยีในการผลิตที่ทันสมัย แรงงานที่ใช้เป็นประเภทแรงงานที่ใช้ ความคิด แรงงานที่มีความชำนาญ สถานที่ประกอบการควรตั้งในเมืองใหญ่หรือใกล้เมืองใหญ่ จึงจะหาแรงงานได้ตามที่ต้องการ

➤ 3. ค่าใช้จ่ายในการขนส่ง

การเลือกสถานที่ประกอบการ จะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการขนส่ง ดังนี้

3.1 ค่าขนส่งวัตถุดิบไปยังโรงงานเพื่อการผลิต วัตถุดิบที่ใช้ผลิตส่วนใหญ่จะมีน้ำหนักมากและต้องใช้ใน

ปริมาณที่สูงการเลือกสถานที่ประกอบการจึงควรอยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบเพื่อเสียค่าขนส่งในอัตราที่ถูก แต่ถ้าไม่ตั้งสถานที่ประกอบการใกล้แหล่งวัตถุดิบ ก็ควรพิจารณากระบวนการขนส่งที่เหมาะสม เพื่อให้วัตถุดิบไปยังโรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเสียค่าใช้จ่ายต่ำ

3.2 ค่าขนส่งสินค้าไปเพื่อเก็บรักษา เมื่อผลิตสินค้าเสร็จก่อนนำออกจำหน่ายสินค้าจะต้องได้รับการดูแลรักษา ในสภาพที่เหมาะสม เพื่อคุณภาพที่ดีของสินค้าสถานที่ประกอบการควรอยู่ใกล้คลังเก็บสินค้า เพื่อสะดวกในการขนส่งสินค้าจากโรงงานไปเก็บรักษาในคลังสินค้า และเสียค่าใช้จ่ายต่ำ

3.3 ค่าขนส่งสินค้าออกจำหน่าย เพื่อความสะดวกของผู้บริโภค การเลือกสถานที่ประกอบการ ควรตั้งให้ใกล้แหล่งผู้บริโภค และประหยัดค่าใช้จ่าย

➤ 4. สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

การเลือกทำเลที่ตั้งสถานประกอบการ ควรคำนึงถึงสิ่งอำนวยความสะดวก ดังนี้

4.1 สาธารณูปโภค การเลือกสถานที่ประกอบการควรคำนึงถึงระบบการให้บริการด้านการประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และการส่งไม่ว่าจะประกอบกิจการประเภท โรงงานอุตสาหกรรม หรือประเภทซื้อขายสินค้า เพราะเครื่องอำนวยความสะดวกดังกล่าว มีส่วนทำให้การประกอบธุรกิจมีความคล่องตัวสูง

4.2 สถานพยาบาล สถานีตำรวจ สถานีดับเพลิง การเลือกสถานที่ประกอบการควรคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ เพื่อความปลอดภัยและสะดวกในการขนส่งในการเดินทาง

➤ 5. แหล่งลูกค้า

สำหรับการประกอบกิจการประเภทโรงงานอุตสาหกรรม การจำหน่ายสินค้าจะจำหน่ายครั้งละเป็นจำนวนมาก ผู้มาซื้อคือ ผู้ค้าคนกลาง ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้อง เลือกสถานที่ตั้งใกล้ผู้บริโภคโดยตรง แต่ถ้าเป็นการประกอบกิจการประเภทผู้ค้าคนกลางที่ต้อง จำหน่ายสินค้าแก่ผู้บริโภคโดยตรง ควรเลือกสถานที่ตั้ง ใกล้ผู้บริโภค เพื่อความสะดวกในการจำหน่ายและเสียค่าขนส่งต่ำ

➤ 6. กฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับ

การเลือกสถานที่ประกอบการจะต้องศึกษากฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ของสถานที่ประกอบการ เพื่อไม่ให้เกิดการประกอบการ นั้นขัดต่อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับหรือประเพณีอันดีงามของสถานที่นั้น เช่น ในประเทศไทย พื้นที่สีเขียวจะกำหนดไว้สำหรับการประกอบการ เกษตร จะตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่สีเขียวไม่ได้ เป็นต้น

➤ 7. แหล่งเงินทุน

การเลือกสถานที่ประกอบการต้องคำนึงถึงเงินทุนที่ต้องใช้ ได้แก่ ราคาที่ดิน อัตรา ค่าแรงงาน เครื่องจักร เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ค่าธรรมเนียมและภาษี ที่ต้องจ่ายให้ท้องถิ่น การดำเนินการจัดตั้งสถานที่ประกอบการ ซึ่งค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เหล่านี้ขึ้นอยู่กับสถานที่ประกอบการทั้งสิ้น จากปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น มีผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกสถานที่ประกอบการ โดยผู้ประกอบการควรคำนึงถึงผลตอบแทน ที่คาดว่าจะได้รับจาก การตัดสินใจเลือกสถานที่ใดเป็นสถานที่ประกอบ โดยคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

7.1 ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายรวมต่ำสุด การตัดสินใจเลือกสถานที่ใดเป็นสถานที่ประกอบการ ต้องคำนึงถึงต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการเลือก สถานที่นั้น เป็นสถานที่ประกอบการ เช่น การประกอบการโรงงานผลิตไม้แปรรูป วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตไม้แปรรูป คือ ซุงซึ่งเป็นวัตถุดิบมีน้ำหนักมาก การขนส่งค่อนข้าง ยุ่งยากและเสียค่าใช้จ่ายสูง ส่วนสินค้าสำเร็จรูป คือ ไม้แปรรูปมีน้ำหนักเบากว่าวัตถุดิบ การขนส่งค่อนข้างสะดวก และเสียค่าใช้จ่ายต่ำกว่า สถานที่ประกอบการ โรงงานผลิตไม้แปรรูป จึงควรตั้งใกล้แหล่งวัตถุดิบมากกว่าตั้งใกล้ ผู้บริโภค เพราะจะทำให้เสียค่าขนส่งที่ถูกกว่า กรณีหาสถานที่ประกอบการในแหล่งวัตถุดิบ ไม่ได้ก็ควรหาสถานที่ตั้งใกล้แม่น้ำ เนื่องด้วยการขนส่ง ซุงสามารถใช้วิธีล่องซุงมาตามแม่น้ำ ทำให้เสียค่าขนส่งต่ำ นอกจากต้นทุนค่าขนส่งแล้ว ต้นทุนหรือ ค่าใช้จ่ายที่จะต้องนำมาประกอบการตัดสินใจเลือกสถานที่ประกอบการ ได้แก่ ค่าแรงงาน อัตราภาษี ค่าบริการต่าง ๆ

7.2 กำไรที่สูงสุด การตัดสินใจเลือกสถานที่ใดเป็นสถานที่ประกอบการ นอกจากคำนึงถึงต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่ต่ำที่สุดแล้ว ควรคำนึงถึงรายรับประกอบการ ตัดสินใจด้วย หากสามารถตั้งสถานที่ประกอบการในแหล่งที่ต้นทุน หรือค่าใช้จ่ายรวมต่ำกว่า ก็จะมีโอกาสหา รายรับได้มากกว่าคู่แข่ง จะทำให้ได้เปรียบ คือกำไรสูงสุด

7.3 การเรียนลำดับปัจจัยต่าง ๆ ตามความสำคัญ เนื่องจากปัจจัยแต่ละปัจจัยมีความสำคัญแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับประเภทของการประกอบการแต่ละประเภท ดังนั้นผู้ประกอบการจึงต้องจัดลำดับความสำคัญ และรวมคะแนนแล้วจึงตัดสินใจเลือกสถานที่ประกอบธุรกิจจากการพิจารณาคะแนนที่สูงสุด

6.2.3 แหล่งเงินทุนสำหรับธุรกิจขนาดเล็กได้

➤ การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของ SMEs

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ได้ดำเนินการสำรวจผู้ประกอบการ SMEs ถึงภาระหนี้และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการ SMEs ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงสถานะด้านการเงินของกิจการ SMEs และมีส่วนช่วยในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินให้ตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการเพิ่มมากขึ้น

โดยการสำรวจภาระหนี้และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของ SMEs ได้ดำเนินการสำรวจกลุ่มตัวอย่างทั้งกิจการขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ในภาคการค้าและบริการ เพื่อนำผลของการสำรวจมาเปรียบเทียบศักยภาพทางการเงินของกิจการแต่ละขนาดว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ จำนวน 805 กิจการ ซึ่งจากผลการสำรวจ ในส่วนของแหล่งเงินทุนหลักและแหล่งเงินทุนหมุนเวียนหลักของกิจการ ในส่วนของแหล่งเงินทุนหลักของกิจการขนาดกลาง ร้อยละ 72.00 จะมาจากเงินกู้จากสถาบันการเงิน ร้อยละ 26.67 จะมาจากกำไรสะสมของกิจการเป็นหลัก และกิจการขนาดใหญ่ ร้อยละ 53.33 จากเงินกู้จากสถาบันการเงิน และร้อยละ 46.67 มาจากกำไรสะสมของกิจการเป็นหลัก ในขณะที่ร้อยละ 35.74 ของกิจการขนาดเล็กจะมาจากการกู้สถาบันการเงิน รองลงมาร้อยละ 31.98 มาจากกำไรสะสมของกิจการ ยังมีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนจากตนเอง/ญาติ/เพื่อน ร้อยละ 30.78 จากหุ้นส่วน ร้อยละ 0.45 และจากเงินทุนนอกระบบ ร้อยละ 0.45 ในส่วนของแหล่งเงินทุนหมุนเวียนหลักของกิจการขนาดใหญ่ ร้อยละ 70.45 มาจากกำไรสะสมของกิจการ รองลงมาร้อยละ 27.27 ใช้จากการกู้สถาบันการเงิน กิจการขนาดกลางแหล่งเงินทุนหมุนเวียนหลัก ร้อยละ 64.00 มาจากกำไรสะสมของกิจการ และร้อยละ 36.00 มาจากการกู้สถาบันการเงิน ในส่วนของกิจการขนาดเล็กแหล่งเงินทุนหมุนเวียนหลักจะมาจากหลายแหล่ง ร้อยละ 74.74 มาจากกำไรสะสมของกิจการ รองลงมา 21.20 มาจากการกู้สถาบันการเงิน ร้อยละ 3.61 มาจากตนเอง/ญาติ/เพื่อน อีกร้อยละ 0.30 มาจากหุ้นส่วน และร้อยละ 0.15 มาจากเงินทุนนอกระบบ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในส่วนของรูปแบบการกู้ยืมเงินของกิจการ กิจการขนาดใหญ่ ร้อยละ 100 กู้ยืมเงินในระบบ กิจการขนาดกลาง ร้อยละ 98.68 จะมีการกู้เงินในระบบ และร้อยละ 1.32 ไม่เคยกู้ยืมเงินในระบบ ในขณะที่กิจการขนาดเล็กมีสัดส่วนการกู้ยืมเงินในระบบอยู่ในระดับต่ำที่สุด ร้อยละ 63.96 เมื่อเทียบกับทุกขนาดกิจการ และเมื่อพิจารณาการกู้ยืมเงินนอกระบบ กิจการขนาดใหญ่ทั้งหมดไม่มีการกู้ยืมเงินนอกระบบ กิจการขนาดกลาง ร้อยละ 27.63 และกิจการขนาดเล็ก ร้อยละ 18.60 มีการกู้ยืมเงินนอกระบบอยู่บ้าง เมื่อพิจารณาในส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่มี การกู้เงินในระบบผ่านสถาบันการเงินทั้งหมดเคยได้รับการอนุมัติสินเชื่อจากสถาบันการเงิน ในขณะที่กิจการขนาดเล็กจำนวนมาก ร้อยละ 62.58 เคยได้รับการอนุมัติสินเชื่อจากสถาบันการเงิน อีกร้อยละ 37.42 ไม่เคยได้รับการอนุมัติสินเชื่อจากสถาบันการเงิน ซึ่งจากผลการสำรวจดังกล่าวสามารถเปรียบเทียบให้เห็นถึงศักยภาพด้านการเงินของกิจการในแต่ละขนาดโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

งานวิจัยผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบของกิจการขนาดใหญ่และขนาดกลางที่มีมากกว่ากิจการขนาดเล็กค่อนข้างชัดเจน

เหตุผลที่ผู้ประกอบการกิจการขนาดเล็กมีความเห็นว่าเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงสินเชื่อในระบบของกิจการตน เนื่องจากการขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน การไม่มีแผนธุรกิจที่ดี และขาดประวัติการชำระเงิน/เป็นกิจการใหม่ ในส่วนของความยากในการกู้เงินจากสถาบันการเงิน มีความเห็นว่าการกู้เงินจากสถาบันการเงินมีเงื่อนไขที่เข้มงวดมากเกินไป ซึ่งปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบของกิจการขนาดเล็กเป็นผลมาจากข้อจำกัดทั้งในส่วนของการเองและข้อจำกัดในส่วนของสถาบันการเงิน ในส่วนของการเลือกที่จะกู้ยืมในกรณีที่กิจการมีความต้องการเงินทุนกิจการขนาดใหญ่และขนาดกลางทั้งหมดเลือกที่จะกู้ยืมเงินในระบบ ขณะที่กิจการขนาดเล็กแม้ส่วนใหญ่จะเลือกกู้เงินในระบบแต่ก็มีกิจการบางส่วนเลือกที่จะกู้เงินนอกระบบ เนื่องจากผู้ประกอบการมีความเห็นว่าเป็นแหล่งเงินทุนที่มีความรวดเร็วและกู้ยืมง่ายเป็นหลัก

กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับการสำรวจภาวะหนี้และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของกิจการในภาพรวมถือว่าค่อนข้างดี เนื่องจากผลการสำรวจสามารถพิจารณาได้อย่างชัดเจนว่า ผู้ประกอบการธุรกิจในทุกขนาดมีการพึ่งพาแหล่งเงินทุนในระบบเป็นสำคัญ แม้จะมีกิจการบางส่วนที่มีการพึ่งพาแหล่งเงินทุนนอกระบบอยู่บ้าง แต่ก็มีกิจการพึ่งพาอยู่ในสัดส่วนที่ไม่มากนัก จากผลการสำรวจสรุปได้ว่า กิจการขนาดใหญ่และขนาดกลางมีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบในระดับต่ำเมื่อเทียบกับกิจการขนาดเล็ก ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากเงื่อนไขในการดำเนินการกู้ยืมที่เข้มงวดของสถาบันการเงินส่งผลให้กิจการขนาดเล็กไม่เข้าเงื่อนไขในด้านต่างๆ และไม่สามารถได้รับอนุมัติสินเชื่อได้ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจเข้ามาให้ความช่วยเหลือในการลดเงื่อนไขและความเข้มงวดของกฎระเบียบในการกู้ยืมให้มีความผ่อนคลายลงและมีความยืดหยุ่นเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้กิจการขนาดเล็กสามารถเข้าถึงเงินทุนในระบบได้เพิ่มมากขึ้น อีกส่วนเป็นผลมาจากศักยภาพในตัวธุรกิจเอง ซึ่งจากผลสำรวจในด้านของการดำเนินกิจการทั่วไปในด้านการจัดทำแผนธุรกิจ การจัดทำแผนการตลาดของกิจการที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่ได้มีการจัดทำแผนธุรกิจและแผนการตลาด รวมถึงการจัดทำบัญชีที่ไม่เป็นระบบมาตรฐาน เนื่องจากกิจการส่วนใหญ่มีการจัดทำบัญชีเองและขาดข้อมูลทางบัญชีย้อนหลัง ส่งผลให้ในการกู้ยืมเงินจากสถาบันทำได้ยากขึ้น เนื่องจากสถาบันการเงินจะพิจารณาอนุมัติสินเชื่อจากแผนธุรกิจความสามารถในการสร้างรายได้ของกิจการ รวมถึงพิจารณาในส่วนของงบการเงินของกิจการย้อนหลังว่ามีความเหมาะสมที่จะอนุมัติสินเชื่อหรือไม่ ซึ่งส่วนนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจเข้าไปให้ความรู้ในด้านการดำเนินกิจการ การวางแผนธุรกิจ และการวางแผนทางการเงินของกิจการเพื่อเพิ่มศักยภาพในการดำเนินกิจการให้มีประสิทธิภาพให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้เพิ่มขึ้น และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของกิจการขนาดเล็ก เนื่องจากกิจการมีเงินลงทุนที่เพียงพอในการดำเนินธุรกิจและขยายธุรกิจและมีต้นทุนทางการเงินที่ต่ำลง

งานวิจัยผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอยุทธยา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ข้อเสนอแนะของผู้ประกอบการเพื่อให้กิจการสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้เพิ่มขึ้น

1. ควรมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยพิเศษสำหรับผู้ประกอบการ เพื่อจะมีส่วนช่วยให้กิจการมีต้นทุนด้านการเงินที่ลดลงเป็นการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของกิจการได้อีกทางหนึ่ง
2. การลดขั้นตอนในการขอกู้ที่ยุ่งยากลง รวมถึงลดระยะเวลาในการพิจารณาสินเชื่อลง ซึ่งจะมีส่วนอย่างมากในการสร้างความคล่องตัวทางการเงินให้แก่กิจการ
3. ควรมีการลดในส่วนของหลักทรัพย์ในการค้ำประกันลง เพื่อให้กิจการโดยเฉพาะกิจการขนาดเล็กสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้เพิ่มมากขึ้น
4. ต้องการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถาบันการเงินมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยพิเศษแก่ผู้ประกอบการ รวมถึงมีระยะเวลาในการผ่อนชำระที่ยาวขึ้น เพื่อเป็นการสร้างสภาพคล่องทางการเงินให้แก่กิจการ
5. ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถาบันการเงินลดเงื่อนไขในด้านของหลักทรัพย์ในการค้ำประกันการกู้ยืมลง เพื่อให้กิจการขนาดเล็กสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้เพิ่มขึ้น

ที่ ศธ ๐๕๘๑.๐๓/ ๘๔

คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

๑๖๘ ถนนศรีอยุธยา เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. แสงอรุณ เชื้อวงษ์บุญ

ด้วยผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิชาติ โสพศ หัวหน้าโครงการวิจัย กำลังดำเนินการทำโครงการวิจัย เรื่อง หลักสูตรการฝักอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา งบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘

ในการนี้ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการตรวจสอบความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถาม และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชญาภัทร์ กี่อารีโย)

คณบดีคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

โทร ๐ ๒๖๖๕ ๓๓๗๗ ต่อ ๕๒๒๑

โทรสาร ๐ ๒๖๖๕ ๓๘๐๐

ที่ ศธ ๐๕๘๑.๐๓/ ๘๔

คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

๑๖๘ ถนนศรีอยุธยา เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์โสริยา ชีโนดม

ด้วยผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิรติ โสฬศ หัวหน้าโครงการวิจัย กำลังดำเนินการทำโครงการวิจัย เรื่อง หลักสูตรการฝักอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา งบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘

ในการนี้ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการตรวจสอบความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถาม และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการทำวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชฎาภัทร์ กี่อาริโย)

คณบดีคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

โทร ๐ ๒๖๖๕ ๓๗๗๗ ต่อ ๕๒๒๑

โทรสาร ๐ ๒๖๖๕ ๓๘๐๐

ที่ ศธ ๐๕๘๑.๐๓/ ๗๔

คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

๑๖๘ ถนนศรีอยุธยา เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

๗

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.จิตตินันท์ เตชะคุปต์

ด้วยผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิชาติ โสพศ หัวหน้าโครงการวิจัย กำลังดำเนินการทำโครงการวิจัย เรื่อง หลักสูตรการฝักอาชีพอีสองเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา งบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘

ในการนี้ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการตรวจสอบความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถาม และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชญาภัทร กี่อารีโย)

คณบดีคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

โทร ๐ ๒๖๖๕ ๓๓๗๗ ต่อ ๕๒๒๑

โทรสาร ๐ ๒๖๖๕ ๓๘๐๐

ที่ ศธ ๐๕๘๑.๐๓/ ๘๔

คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

๑๖๘ ถนนศรีอยุธยา เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน อธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน

ด้วยผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิรติ โสพฤกษ์ หัวหน้าโครงการวิจัย กำลังดำเนินการทำโครงการวิจัย เรื่อง หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา งบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘

ในการนี้ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร พิจารณาเห็นว่า นางอ้อยทิพย์ ชื่นตา นักสังคมสงเคราะห์ ๗ หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัว จังหวัดสมุทรปราการ ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถาม และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชญาภัทร ก่อาริโย)

คณบดีคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

โทร ๐ ๒๖๖๕ ๓๓๗๗ ต่อ ๕๒๒๑

โทรสาร ๐ ๒๖๖๕ ๓๘๐๐

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มทร.พระนคร โทร. ๐ ๒๖๖๕ ๓๗๗๗ ต่อ ๕๒๒๑

ที่ ศธ ๐๕๘๑.๐๓/๘๔ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมสม พรพรรณพิพัฒน์

ด้วยผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิชาติ โสฬส หัวหน้าโครงการวิจัย กำลังดำเนินการทำโครงการวิจัย เรื่อง หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา งบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘

ในการนี้ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการตรวจสอบความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถาม และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชญาภัทร ก่อาริโย)
คณบดีคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุ สำหรับชมรมผู้สูงอายุ ตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. หลักการและเหตุผล

ชมรมผู้สูงอายุ คือ การรวมตัวกันของผู้สูงอายุตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุ (Senior Citizen Club) ซึ่งจุดมุ่งหมายสำคัญได้แก่ การกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีการรวมตัวกัน เพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนาสังคม โดยมีครอบครัวและชุมชนเป็นฐานในการดำเนินการ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผู้สูงอายุรวมตัวกันจัดตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุในระดับอำเภอทุกอำเภออีกด้วย กิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุโดยทั่วไปส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ไม่ต่อเนื่องและไม่ตอบสนองความต้องการผู้สูงอายุอย่างแท้จริง (พฤตินันท์ เหลืองไพบุลย์. 2530:12) กิจกรรมการเรียนรู้ของชมรมผู้สูงอายุ เช่น การร่วมกันบำเพ็ญกุศลศพสมาชิก การบริจาคเงินและสิ่งของแก่ทางราชการ การเดินทางไปทัศนศึกษา การจัดบรรยายเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพอนามัย เรื่องธรรมะ และการประกอบศาสนกิจ เป็นต้น ปัจจุบันผู้สูงอายุเป็นกลุ่มหนึ่งที่เผชิญปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของโลก และต้องการการเรียนรู้สิ่งต่างๆ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและเป็นการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัย

ปัจจุบันชมรมดังกล่าวมีจำนวนผู้สูงอายุสูงถึง 3,578 คน เป็นชมรมที่มีความเข้มแข็งจัดการประชุมให้แก่สมาชิกและแกนนำกลุ่มทุกเดือน โดยมีนายโน้ม ดวงทวีป เป็นประธานชมรม อีกทั้งมีความต้องการในการฝึกอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชมรมและสมาชิกชมรม ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ประกอบกับในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการจำหน่ายมีสินค้าด้านงานศิลปประดิษฐ์หรืองานหัตถกรรมอยู่มาก เช่น ผลิตภัณฑ์ประดับตกแต่งบ้าน บ้านทรงไทยประยุกต์จากเศษไม้ ป้ายและโคมไฟจากเศษไม้ งานกะลามะพร้าว ผลิตภัณฑ์สมุนไพร รวมถึงสินค้าประเภทขนม เช่น กระจ่างสารท ทองม้วน เป็นต้น ซึ่งผลงานเหล่านี้เป็นศาสตร์ที่ผู้วิจัยมีความเกี่ยวข้องและมีความเชี่ยวชาญ สามารถจัดทำเป็นหลักสูตรเพื่อช่วยเหลือในด้านการพัฒนาสินค้าหรือนำวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มและบรรจุลงในหลักสูตรได้ โดยหลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุในครั้งนี้

2. จุดมุ่งหมายหลักสูตร

เพื่อฝึกอาชีพให้ผู้สูงอายุ ต.อุทัย อ.อุทัย จ.พระนครศรีอยุธยา ให้มีความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการประกอบอาชีพ ทำงานประดิษฐ์เพื่อส่งเสริมรายได้

3. เนื้อหาวิชาของหลักสูตร

หน่วยที่ 1 ผู้สูงอายุกับอาชีพทางคหกรรมศาสตร์

หัวข้อวิชาที่ 1.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

- เนื้อหาสาระ
- 1.1.1 ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ
 - 1.1.2 ผู้สูงอายุกับสุขภาพจิต
 - 1.1.3 รูปแบบการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

หัวข้อวิชาที่ 1.2 อาชีพทางคหกรรมศาสตร์สำหรับผู้สูงอายุ

- เนื้อหาสาระ
- 1.2.1 สาขาวิชาชีทางด้านคหกรรมศาสตร์
 - 1.2.2 อาชีพทางคหกรรมศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

หน่วยที่ 2 อาหารพารวย

หัวข้อวิชาที่ 2.1 กรอบเค็มรสต้มยำ

- เนื้อหาสาระ
- 2.1.1 การเตรียมส่วนผสม
 - 2.1.2 ปฏิบัติการทำกรอบเค็มรสต้มยำ

หัวข้อวิชาที่ 2.2 หมี่กรอบประยุกต์

- เนื้อหาสาระ
- 2.2.1 การเตรียมส่วนผสม
 - 2.2.2 ปฏิบัติการทำหมี่กรอบประยุกต์

หน่วยที่ 3 สวยด้วยผ้าและเครื่องแต่งกาย

หัวข้อวิชาที่ 3.1 ผ่ากันเปื้อน

- เนื้อหาสาระ
- 3.1.1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์
 - 3.1.2 ปฏิบัติการเย็บผ่ากันเปื้อน

หัวข้อวิชาที่ 3.2 ผ้าเช็ดมือ

- เนื้อหาสาระ
- 3.2.1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์
 - 3.2.2 ปฏิบัติการเย็บผ้าเช็ดมือ

หน่วยที่ 4 ของใช้ของตกแต่งบ้าน

หัวข้อวิชาที่ 4.1

- เนื้อหาสาระ
- 4.1.1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์
 - 4.1.2 ปฏิบัติการประดิษฐ์กระเช้าเดคูพาจ

หัวข้อวิชาที่ 4.2

- เนื้อหาสาระ
- 4.2.1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์
 - 4.2.2 ปฏิบัติการประดิษฐ์งานจานสวยด้วยดอกไม้

หน่วยที่ 5 งานสมุนไพรและของที่ระลึก

หัวข้อวิชาที่ 5.1 ร่มการบูร

- เนื้อหาสาระ
- 5.1.1 การเลือกซื้อและคุณสมบัติของเครื่องหอมไทย
 - 5.1.2 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์
 - 5.1.3 ปฏิบัติการประดิษฐ์ร่มการบูร

หัวข้อวิชาที่ 5.2 สมุนไพรตากแห้งบ้าน

- เนื้อหาสาระ
- 5.2.1 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์
 - 5.2.2 ปฏิบัติการประดิษฐ์สมุนไพรตากแห้งบ้าน

หน่วยที่ 6 ฝึกฝนเป็นอาชีพเพิ่มรายได้

หัวข้อวิชาที่ 6.1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพอิสระทางด้านคหกรรมศาสตร์

- เนื้อหาสาระ
- 6.1.1 เส้นทางประสบความสำเร็จในอาชีพคหกรรมศาสตร์
 - 6.1.2 คุณสมบัติของการเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระ

หัวข้อวิชาที่ 6.2

- เนื้อหาสาระ
- 6.2.1 ความหมาย ความสำคัญ ของการประกอบธุรกิจ
 - 6.2.2 รูปแบบการจัดตั้ง และการเลือกทำเลที่ตั้งในการ

ประกอบธุรกิจ

- 6.2.3 แหล่งเงินทุนสำหรับธุรกิจขนาดเล็กได้

4. การนำหลักสูตรไปใช้

4.1 สถานที่ฝึกอบรม

สถานที่ฝึกอบรมควรเป็นอาคารที่เปิดโล่ง แสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทสะดวก และมีโต๊ะสำหรับปฏิบัติงานได้เพียงพอสำหรับจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยสถานที่ ณ วัดกระสัง อ.อุทัย จ. พระนครศรีอยุธยา

- งานประกอบอาหาร สถานที่เป็นที่โล่ง อากาศถ่ายเท มีเตาแก๊ส โต๊ะสำหรับเตรียม และ

ประกอบอาหาร มีอุปกรณ์สำหรับเตรียมวัตถุดิบเพียงพอ มีสถานที่สำหรับล้างวัตถุดิบและ อุปกรณ์หลังใช้งาน

- งานประดิษฐ์ สถานที่โล่งกว้าง มีแสงสว่าง และมีปลั๊กไฟ เนื่องจากใช้อุปกรณ์ไฟฟ้า เช่น

จักรเย็บผ้า กาวร้อนสำหรับติดชิ้นงานประดิษฐ์ มีโต๊ะเก้าอี้เพียงพอสำหรับปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม

4.2 วิธีการฝึกอบรม

วิธีการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ควรใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย ขั้นตอนไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน และเนื้อหาไม่ยากจนเกินไป วิธีการอาทิเช่น การบรรยาย การสาธิต การปฏิบัติงาน เป็นต้น เนื้อหา ที่อบรมประกอบด้วย 6 หน่วยเรียน ใช้เวลาอบรมและฝึกปฏิบัติ หัวข้อละ 3 ชั่วโมง

4.3 วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรม

วิทยากรฝึกอบรมเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น ด้านอาหารและโภชนาการ ด้านผ้าและ เครื่องแต่งกาย และด้านศิลปประดิษฐ์ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่จำเป็นต้องมีพื้นฐานในเนื้อหาและการ ปฏิบัติงานมาก่อนก็ได้ เนื่องจากเนื้อหาที่ฝึกอบรมมีความยืดหยุ่น เนื้อหาและขั้นตอนการทำไม่ยุ่งยาก เข้าใจ งาน ชัดเจน ใช้เวลาในการทำไม่นาน เหมาะสำหรับผู้สูงอายุ

5. การประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรฝึกอาชีพเพื่อส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุสำหรับชมรมผู้สูงอายุ โดยการประเมิน ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

